

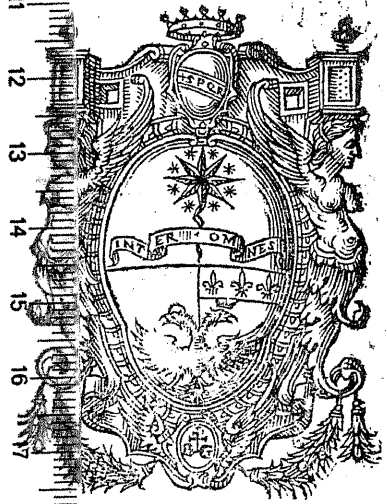
LVCERNA
INQUISITORVM
HÆRETICAE
PRAVITATIS

R. P. F. BERNARDI COMENSIS
Ordinis Prædicatorum :

Eiusdem Tractatus De strigibus

Cum annotationibus FRANCISCI PEGNÆ sacrae theolo-
giae & iuris vtriusque doctoris.

ADDITIONE IN HAC IMPRESSIONE DVO
Tractatus IOANNIS GERSONI, vnus de Protestatione
contra mariam fidei, alter de Signis pertinacia
hereticae prauitatis.

ROMÆ. CVM LICENTIA SVPERIORVM.

Ex Officina Bartholomæi Grassi.

MD. LXXXIV.

Salta
MADE IN SPAIN

12

LVCERNA
INQUISITORVM
HÆRETICAE
PRAVITATIS

R. P. F. BERNARDI COMENSIS
Ordinis Prædicatorum :

Et eiusdem Tractatus De strigibus

Cum annotationibus FRANCISCI PEGNÆ sacre theolo-
giæ & iuris vtriusque doctoris.

ADDITIONI SVNT IN HAC IMPRESSIONE DVO
Tractatus IOANNIS GERSONI, vnus de Protestatione
circa materiam fidei, alter de Signis pertinacia
hæreticæ prauitatis.

ROMÆ, CVM LICENTIA SVPERIORVM.

Ex Officina Bartholomæi Grassi.

CIO. IO. LXXXIV.

11865647

SEQUENTIA CARMINA
erant in veteri impressione.

IO. ANTI. DE COMITE

*Impia qui sacro quarendi munere prastas
Crimina serpentis turpiter hareseos
Præuia si fuerit tibi clara lucerna tenebris,
Tunc poteris sanctam cernere iustitiam.
Hæc etenim radius totum splendescet in orbem,
Et tua luminibus lumina clara feres.*

F. A.

*Qui contra hæreticos quarendi munere sancto
Fungaris, a recto cedere non poteris:
Nec tenebris vnquam tantillum offendere cæcis,
Qualibet implexa tu gradiare via
Ista lucerna tuis fuerit si præuia plantis,
Quæ tibi præfulgens lumina clara dabit.*

F. A.

*Abdiderim latebris quamuis me tempore multo,
Attamen ipsa mea luce lucerna vocor.*

FRANCISCVS PEGÑA
LECTORI S.

Ratus mihi semper reipublicæ literatorum, & utilis fuisse videtur multorum eruditorum labor, qui vt facilius aliorum studia iuuarent, ordine alphabetico ea collegerunt in vnum, ac digesserunt, vt commodius inuenirentur, quæ sæpe difficilius, ac cum multo temporis dispendio poterant inueniri: testes huius rei sunt locupletissimi, viri graues, qui & superioribus & nostris etiam sæculis Lexica, siue Dictionaria iuris præsertim canonici & ciuilibus composuerunt; quorum laboribus, quantum proficiant literati, in primis vero illi, qui varijs sunt negotiorum quasi fluctibus obruti, experientia quotidiana aperte demonstrat. Idem ille labor in vna interdum re vel materia susceptus gratissimus, & vtilissimus esse solet: nam vt alias res & disputationes nunc omittam, in causa hæresis satis constat multum fidei iudicibus consultiis, & ceteris sacri tribunalis ministris hoc scribendi genus profuisse. in quo auctor Repertorij inquisitorum merito laudandus est, & Ioannes quoque Rojas in singularibus fidei, & Simancas de catholicis institutionibus, qui ordine item alphabe-

tico cuncta nititur cōplecti ad sacrum officium spe-
 ctantia . Bernardus etiam hic Comensis idem argu-
 mentum tractans , eodem seruato ordine procedit :
 Cuius Lucernam cum à multis desiderari scirem , &
 frequētibus etiam multorum vocibus interpellarer,
 vt eam correctam, & (si fieri posset) auctam in lucem
 darem , non sum passus iusta hæc petentium vota ir-
 rita fieri. Itaq; his duobus mensibus proxime lapsis,
 quæ maioribus & grauioribus studijs tempora sub-
 trahere, & quasi subfurari poteram, libenter ad hanc
 rem præstandam conferēbam . Consulto itaque ve-
 teri manuscripto exemplari , quòd in officio sanctæ
 & generalis Romanæ inquisitionis repertum fue-
 rat , & auctoribus præterea , quorum testimonio
 Bernardus vtitur , Lucernam hanc multis mendis
 opletam , emendauimus , & breuibus quibusdam
 notis auctam edendam tradidimus . Illæ vero notæ
 maiori ex parte indicant loca Directorij inquisito-
 rum Nicolai Eymerici , in quibus copiosius vel Ey-
 mericus , vel nos in commentarijs disputationes eas
 tractamus, quas breuiter hic mouet Bernardus. Lu-
 cernam præterea comitatur eiusdē tractatus de stri-
 gibus siue lamijs , & duo alij Ioannis Gersoni, quorū
 alter est de protestatione in materia fidei , alter vero
 de signis pertinaciæ hæreticæ prauitatis, quos etiam
 & emendauimus , & paucis quibusdā annotatis for-
 tassis illustriores reddidimus . Hęc te scire volumus
 lector beneuole . Tu leues hos labores boni consule.
 Vale. Romæ ex bibliotheca nostra, kal. Aug. an. 1584.

IN.

INDEX VERBORVM, DE QUORVM MATERIA TRACTATUR IN HOC LIBRO.

A			
Biuratio	pag. 1	Contumax	27
Absoluere	2	Conuinci, &	
Aduocatus, &		Conuincere	28
Aduocare	3	Christiani iudaizantes	29
Appellatio, &		Crucefignati	29
Appellare	4	Custos carcerum	30
Apostata, &		D	
Apostasia	12	Dæmones inuocare	31
Arbiter	12	Defensio	32
B		Defensor hæreticorum	32
Bona hæreticorum	13	Diuinatio	33
C		Dubius in fide	34
Capere, &		E	
Captura	16	Errans in fide	35
Carceres	17	Examinatio testium	35
Cautelæ quædam	17	Exceptio	36
Citatio, &		Excommunicatus, &	
Citari	19	Excommunicatio	37
Clerici	21	Executio contra damnatos	38
Commissio, &		F	
Committens	23	Fama	40
Confessio, &		Fautor hæreticorum	41
Confessus	24	Fideiussor	42
Consentire	27	Filij hæreticorum	43
		Fuga, &	

Fugi-

Fugitivus	44	Modus procedendi cōtra mor-	
H		tuos	78
Hæresis, &		Monitio iudicis	79
Hæreticus	45	Mortui hæretici	79
I		N	
Ieiunium	49	Nobilis	80
Imagines	49	Nomina accusatorum, vel te-	
Impedientes officium inquisi-		stium	81
tionis	50	Notarij	82
Implorare auxilium a Dæmo-		Notorium	83
ne	51	Nox	84
Impænitens	51	O	
Indicium	53	Offendens	84
Indulgentia cruce signatorum		Officiales	84
pag.	55	Ordo iuris	85
Indulgentia eorum, qui fauent		P	
sanctæ inquisitioni	56	Pertinax	86
Infamia	57	Pœna pecuniaria	86
Iniurians inquisitorem	59	Practica procedendi	88
Inquisitio	60	Præcipitur	90
Inquisitor hæreticæ pravitatis		Prædicatores	92
pag.	62	Præfidentes	92
Inuocare dæmones	70	Præsumptio	93
Judæi	70	Probatio	95
Judex, &		Procedere	97
Judicare	72	Procurator	99
Jurisdicchio	74	Purgatio canonica	100
L		R	
Litis contestatio	74	Recusatio inquisitoris	104
Locus iudicij	75	Redire	105
M		Relapsus	108
Mala fides	75	S	
Male sentire de sacramentis		Sacerdos celebrans	111
pag.	76	Sacramentis abuti	112
Matrimonium contrahens	76	Secta strigiarum	112
Minor xxv. annis	77	Sententia	113

Sortilegia	116	Tortura	124
Statutum	117	Tradere copiam indiciorum	
Summarie	117	pag.	136
Suspicio	118	V	
T		Verba hæreticalia proferens.	
Taciturnitas	119	pag.	137
Testes	120	Vicarius	138

HAERETICAE PRAVITATIS
R. P. F. BERNARDI COMENSIS
ORDINIS PRAEDICATORVM.

*CUM NOTIS FRANCISI PECNAE
Sacrae Theologiae, & iuris utriusque doctoris.*

ABIURATIO.

1 Biurationis forma, & qualiter debeant abiurare haeretici redeuntes ad unitatem Ecclesiae, colligitur .i. quaest. 7. quouens cordis, & cap. saluberrimum. & de conse. dist. 2. ego Berengarius.

2

Abiurare tenetur quicumque haereticus, vel suspectus, aut infamatus de haeresi; sed & fautor aut defensor haereticorum, si vult redire, & euadere poenam mortis cap. ad abolendam, de haereticis. ibi, praesenti nihilominus. & cap. vt officium extra. eod. tit. lib. 6. facit cap. accusatus. eisdem tit. & lib. in principio.

3

Tales possunt compelli ad abiurandum, vt dicit Panor. in glos. sponte dict. cap. ad abolendam. Facit glos. in verbo. cautelam. 11. quaest. 3. cap. cum aliquis.

4

Abiurationem hanc potest recipere inquisitor sine dieccesano, quod bene notabis arg. opti. in dict. cap. vt officium. §. si quis vero. & glos. ibi

A in verbo,

LVCERNA

LUCERNA

in verbo, consuevit. Probatur etiam, quia ordinarius id potest dict. c. ad abolendam. vbi supra. cum ergo inquisitor sit delegatus cap. per hoc, & cap. ne aliqui. eodem tit. lib. 6. & delegatus potest quicquid potest ordinarius in causa sibi delegata, quia gerit vices delegantis. cap. sane quia. de offic. delegati. sequitur quod Inquisitor potest eam recipere per se. Confirmatur quia hoc non est de illis prohibitis, quæ non potest inquisitor sine diocæsano, neque e conuerso, per clemen. 1. extra. eo. tit. quia quod de vno hic prohibetur, de alio permittitur. 25. dist. qualis. de præsumpt. cap. nonne, & glos. ibi in verbo, tacendo. Facit. 25. quest. 3. c. ex eo. ff. de iudi. cum prætor. 23. quest. 2. latorem.

ANNOTATIONES.

- 1 Abiurationis forma &c.] *de formula abiurationis copiose Eymericus in Directorio inquisit. par. 3. in 4. 9. & 6. modo processum fidei terminandi. Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 22. Ioannes Roias in singulis rebus fidei, singul. 1. Conradus Brunus lib. 3. de hæreticis cap. 6. Repertorium inquisit. verbo, abiuratio. Simancas de catho. instit. tit. 1. instructio Hispanem. anno 1500. post cap. 4. & alij. De forma abiurandi schisma vide Turrecrematam in sum. de Eccles. lib. 4. par. 1. cap. 15. & Conradum Brunum lib. 3. de hæret. cap. 6.*
- 4 Abiurationem hanc potest recipere inquisitor sine diocæsano] *Eandem sententiam profertur Camillus Campegius apud Zanchinum cap. 8. vers. diffinitiuam. Sed tutior est contraria opinio, vt dixi apud Eymericum in Directorio inquisit. part. 3. super quest. 48.*

ABSOLVERE.

- 2 Absoluere potest inquisitor suos cruce signatos a censuris multis, & eorum vota commutare, vt patet in privilegio, quod incipit: Malitia huius temporis. De hoc habetur etiam infra. indulgentia. §. 2. 3. 4.
- 1 Absoluere potest Inquisitor perse hæreticos vel suspectos de hæresi, qui abiurata hæresi, redire volunt ad vnitatem Ecclesiæ, & eis pœnitentiã imponere, prout similibus iniungi consuevit, dict. c. vt officium, & glos. in verbo, contra eos. clem. 1. eo. tit. Idem dom. Card. Zabar. super dict. clem. 1. vers. duro. questio quinto. vbi ad hoc plures opiniones contrarias adducit, & tandem concludit, standũ esse cum prædicta glos. quia vitanda est iuris correctio. de elect. cap. cum expediat. lib. 6. C. de testa. Sancimus. Aliqui tamen, & forte melius, intelligunt, quod Inquisitor per ista iura potest absoluere, id est, liberare ex toto aliquem infamatum de hæresi, qui tamen innocens reperiatur, sed quod non possit pœnitentiare redeuntem hæreticum ad fidem, sine diocæsano: quia, secundum istos, sententia, qua imponitur pœnitentia pro hæresi, dicitur contra eos. vide ad hoc

INQUISITORUM.

ad hoc dict. Card. Zabarellam in dict. questio quinto in fin.

ANNOTATIONES.

- 1 Malitia huius temporis] *Hac extrauagans est Innocentij VIII. habetur inter literas Apostolicas pro officio Sanctæ inquisitionis in fine Directorij inquisit. Pius V. omnia priuilegia Crucesignatorum confirmavit anno Domini 1570. rescripto quedam incipien. Sacrosancta Romana. cum quadam modificatione. habetur item inter literas Apostolicas pro officio Sanctæ inquisitionis in fine Directorij.*
- 2 Absoluere potest inquisitor perse hæreticos] *quamuis hac sententia fortassis sit verior de stricta iuris ratione at contraria tutior est, vt late dixi apud Eymericum in Directorio inquisit. par. 3. quest. 48.*

ADVOCATVS, ET ADVOCARE.

- 1 Aduocatis prohibetur ne præstent auxilium, consilium, vel fauorem hæreticis vel eorum fautoribus & defensoribus, cap. si aduersus. extra eod. immo in officio contra hæreticos vel de hæresi suspectos potest procedi sine aduocatorum strepitu, cap. fin. extra. eo. lib. 6. in princip. Aduocati enim non admittuntur in causis vbi proceditur simpliciter, & de plano. Gemi. super dict. cap. si. eisdem tit. & lib.
- 2 Aduocare potest inquisitor quoslibet peritos, & eis iniungere potest in virtute obedientie, vt ei in ferendis sententijs assistant, & consiliũ opportunitate præbeant. cap. vt commissi. eisdem. tit. & lib. Relinquitur arbitrio vel discretioni inquisitoris conuocare quos voluerit & quando voluerit. Gemi. super dict. cap. vt commissi. §. Aduocandi.
- 3 Nõ intelligitur de quolibet literato, puta medico, sed de Theologis, Canonistis, & Legistis. Gemi. ibidẽ in vers. Quæro quis dicatur hic peritus.
- 3 Debet autem iuris peritus sic vocatus esse in consilij cautus, in patrocinando fidelis, in iudicando iustus.
- 4 Nec debeat tales sic vocari exigere salarium, cum negotium fidei quicquid defendere teneatur 11. quest. 3. nolite. el. 2. Gemi. ibidem in vers. quarto an gratis.
- 4 Nota tamen quia iudex non tenetur sequi consilium, quamuis lex dicat quod faciat de consilio. Panor. in cap. cum in veteri. de elec. in glos. in tractatu.

ANNOTATIONES.

- 4 Nota tamen quod iudex non tenetur sequi consilium] *Recte dicit, quia consultorum suffragia non sunt decisiva, sed consultina, vt late docet Ioannes Roias tract. de hæret. par. 1. nu. 409. & multis seq. Sed obseruanda sunt in hac causa, qua docui apud Eymericum in Directorio inquisit. par. 5. super quest. 78.*

1 Appellationis beneficium expresse est interdictum hæreticis & eorum fautoribus & defensoribus. cap. vt inquisitionis. eod. tit. lib. 6. Confirmatur in constitutione Federici, quæ incipit: Comissi nobis. Ad idem Clem. sepe. de verb. signi. cum in negotio hæreticæ prauitatis possit procedi simpliciter, & de plano, & absque iudicij strepitu & figura cap. si. eo. tit. lib. 6. præterea in crimine læsæ maiestatis non appellatur, vt probatur per Angelum in tractatu maleficiorum clausula, præ sente Caio & appellante. col. 3. post illud. Et nota per de c. l. non tantum cum ergo crimen hæresis & iurparetur crimini læsæ maiestatis, vt dicit dominus Card. Zab. in Clem. ex graui. de vsuris. quæ sit. 2. & Ioan. de Imola in dect. Clem. ex graui. super g'ol. fir. & Angel. in prædicto tractatu. clausula, che hai tradito la patria col. 3. infra. immo sit grauius cap. vergentis. de hæreticis. sequitur q' nec in crimine hæresis debeat appellari.

2 Quidam tamen dicunt, vt Gemi. in dict. cap. vt inquisitionis. quod hæreticis, & eorum fautoribus tantummodo est interdicta appellatio a sententia diffinitiuâ, vel post sententiam diffinitiuam, non autem ab interlocutoria seu a grauamine facto in processu. Dominus autem Card. Zab. in Clem. sepe. de verbor. signi. in col. 2. ibi. Non oppo. seu in nono contrario. ibi. Ad sciendum, dicit, quod iudex fortius in summarijs, quam in alijs causis reiciet apellationes causa differendi iudicium, seu frustrandi, aut protelandi litem, vel causa subterfugij factas, etiam non reprobatas a iure.

3 Quid autem operetur remotio apellationis, dominus Ioannes Bertrachinus in suo Repertorio, in verbo, clausula, apellatione remota, dicit quod operatur hoc, quia iudex a quo, non tenetur apellationi deferre.

4 Remotio apellationis tres operatur effectus, vt dicit Panor. in cap. pastoralis. de appel. in g'ol. prima, in prima quæst. & not. cap. vt debitus eod. tit. Et confirmat Hostien. in summa tit. de appel. §. quomodo decre. vt debitus. ver. præuicatores legis ibi, quarto, & ibi, quinto.

Primus effectus est, quod vbi proceditur apellatione remota, iudex a quo appellatur, non tenetur apellationi deferre, vnde talis apellatio non suspendit iurisdictionem eius.

Secundus effectus est, quia iudex non deferens huic apellationi, quantumcunque probabili, non punietur, ex quo a iure non indulgetur expresse, quia hoc fecit auctoritate iuris, ergo non peccauit. 23. q. 4. qui peccat. & l. Gracchus. C. de adult.

Tertius effectus est respectu attentatorum post apellationem, quia non reuocabuntur per viam nullitatis, licet per superiorem possint reuocari potius

potius per viam querelæ, quam per viam nullitatis. Videas hos effectus per Panor. positos in dict. cap. pastoralis. vbi supra, & alios plures positos per eundem Panor. in dict. cap. vt debitus.

5 Nota tamen secundum eundem Panor. in dict. cap. pastoralis. vbi supra, ibi: Ad secundam quæstionem, quod omnis appellatio expresse a iure approbata, videtur permilla, licet iura non loquantur, quando appellatio est remota: exemplum, vt in cap. significante. & c. Rodolphus: de recept. cum similibus, quia grauamen videtur notorium, & per consequens nihil debet operari remotio apellationis, & pro hoc vide notabilem g'ol. in cap. ex con. quæstione. de resti. spoli. quæ dicit quod remotio apellationis non impedit apellationem, quando quis manifeste grauaatur.

6 Et quia interdum contingit quod in officio inquisitionis aliqui cauillose appellant, vt processum inquisitionis impediunt, seu retardant, vel ipsum inquisitorem confundant, ideo malitia talium volens obuiare, & vt inquisitor sciat quid in similibus agere debeat, vt a talibus cauillationibus se defendat, aliqua notabilia circa materiam apellationis hic subnectere curauit, prout diuersis in locis reperit & collegit.

Primum notabile est, quod si quis appellat a suspecto iudice, ille iudex non debet propterea dimittere quin procedat, quia primo est proponenda recusatio, & si iudex eam non admittit, si sit iusta, tunc est appellandum. Hæc in g'ol. in verb. debuisset. cap. nouit. de appel. Confirmat Panor. ibidem in prin. ibi, Nota ultimo.

Secundum notabile est, quod appellans cogitur recedere ab apellatione legitima, quando iudex reuocat grauamen. cap. cum cessante. de appel. cap. si a iudice. eod. tit. lib. 6. in fi. vide ad hoc Gemi. in cap. vt supra. eod. tit. ibi, Sed quæro an iudex. Ad hoc facit g'ol. si in cap. ex parte tua. eo. tit. confirmat. Panor. in dict. cap. cum cessante. in prin. vbi dicit, quod in reuocatione interlocutoria, & cause realsumptione non exigitur partium confensus.

Tertium notabile est, quod iudex volens reuocare grauamen, & corrigere errorem suum sine ipsius præiudicio, & iuxta iurisdictionem, debet dicere: ego non credo te grauasse, & si in aliquo te grauaui, illud reuoco. Hæc in g'ol. dict. cap. cum cassante. ibi, Aduertat qualiter corrigat errorem suum. Sed Panor. ibidem in dict. cap. si dicit, quod si iudex in veritate ipsum grauaauerat, non debet mentiri, dicendo, non credo te grauasse, sed poterit vti alijs duplicibus verbis ad saluandum decorem suum, iuxta notata in cap. qualiter & quando. el primo, de accusa.

Quartum notabile est, quia ad hoc quod appellatio ante sententiam diffinitiuam sit valida, decem requiruntur, quæ enumerat Archidiaconus in cap. Non ita. 2. quæst. 6. quorum si vnum defuerit, appellatio non valebit.

lebit. Primum est causa grauaminis illati vel comminati: Secundum, quod sit legitima: Tertium, quod sit vera: Quartum, quod sit expressa: Quintum, quod non fuit admittenda sua petitio: Sextum, quod ideo quia non admittebatur, extitit appellatum: Septimum, quod fiat in scriptis: Octauum, quod petantur apostoli: Nonum, quod si appellatus hoc petierit, veniat instructus appellans: Decimum, quod fiat infra decem dies. Hæc omnia Archid. vbi supra, quæ omnia probat ibidem.

Quintum notabile est, quod iudex a quo appellatur, potest præfigere terminum conuenientem ipsi appellanti ad prosequendam appellationem, considerata tamen locorum distantia, negotij & personarum qualitate, glos. in verbo. præfixerit c. personas. eod. tit. cap. cum sit Romana. eod. tit. cap. peruenit. eod. tit. & glos. ibi. in verbo, compellas. in cap. contuluit. ibi. illos autem. & glos. ibidem in verbo, cogere. in cap. sæpe contingit. eo. tit. ibi. quia tamen. & glos. ibi. in verbo, obtineat. in cap. adha. c. el. 2. co. tit. confirmat Panor. in dict. cap. personas. in prin. & in dict. cap. cum sit Romana. in prin. & in cap. ad aures. eo. tit. confirmat etiam. Gemi. in cap. cum appellationibus. eod. tit. lib. 6. in §. si vero. in prima col.

Sextum notabile est, quod etiam iudex qui non detulit appellationi, potest statuere talem terminum ipsi appellanti, etiam sub excommunicationis pœna. hæc Guil. in specul. tit. de appell. §. sequitur videre in forma. Confirmat Gemi. in dict. cap. cum appellationibus. post prædicta. ibi. Sed quid econuerso. Et in cap. 1. eiusdem tit. & lib. §. in quibus. ibi. sed nanquid.

Septimum notabile est, quod iudex a quo appellatur præfigendo terminum ad prosequendum appellationem, non dicitur deferre appellationi. glos. est singularis in verbo, remittenda. dict. c. cum appellationibus. Confirmat Panor. in c. cum causa, de sen. & re iudi. in prin. in secundo notabili, & in c. oblata. de appel. in prin. in secundo notabili.

Octauum notabile est, quod elapso termino præfixo a iudice a quo ipsi appellanti, etiam si iudex detulerat appellationi, si appellans non fuerit prosecutus ipsam appellationem, ex tunc iudex ipse a quo fuerat appellatum, procedet in causa. Hæc in glos. in verbo, ex tunc. dict. c. personas. & in dict. c. peruenit. & in dict. glos. compellas. & in dict. cap. contuluit. & in dict. glos. in verbo, cogere. & in c. reprehensibilis. eod. tit. ibi. si uero. & ibi in glos. in verbo, tunc episcopus. in cap. ad aures. eod. tit. & in cap. cura specialit. eo. tit. in glos. in verbo, terminum. & in cap. cum causa. de sen. & re iudi. in glos. prima, & ibi. Panor. diffuse. Immo ipse terminus sic præfixus a iudice, erit loco peremptorij, & acti peremptorie vocatus non veniret. dict. cap. sæpe contingit. & in dict. glos. obtineat. & glos. si. dict. c. personas. & in d. glos. prima d. cap. cum causa.

Nonum notabile est, quod notanda est vna bona limitatio circa prædicta, quia

Quia, quia iudex a quo appellatum est, potest quidem præfigere terminum ad prosequendam appellationem, hoc est ad arripiendum iter, & ad se presentandum superiori, ad quem est appellatum, vt dicit glos. in verbo, expectato. cap. ex insinuatione. de appel. & glos. in verbo, Recisus. cap. cum sit Romana. eo. tit. circa medium ipsius glos. non tamen potest præfigere terminum, & arctare appellantem ad finiendum vel ad redeundum cum litteris impetratis, quia hoc esset imponere legem superiori, id est domino Papæ, dict. cap. ex insinuatione, & glos. ibidem in verbo, reuersa. Confirmat Panor. ibidem.

Decimum notabile est ad obuiandum fraudibus, cum plerunque appellatur causa differendi negotium, notandum est, quod interdum a iudice a quo appellatur, præfigitur terminus appellanti, non solum ad se presentandum iudici ad quem appellatum est, sed etiam ad faciendam fidem ipsi iudici a quo, de presentatione seu de prosecutione appellationis. Et licet videatur dubium an iudex possit talem terminum statuere, dicunt tamen domini de Rota, decisione. 149. quod si iudici non sit fides de presentatione seu prosecutione, vbi terminus fuit datus ad prosequendum, poterit iudex a quo irreprehensibiliter sententiam executioni mandare. Et dato, quod Fredericus de Senis in consil. 127. videatur dubitare, an iudex potuerit talem terminum præfigere, concludit tamen, quod tali termino præfixo, ex quo non fuerit contradictum, operabitur effectum præmissum. Idem etiam concludit Panor. ibidem immediate. Hæc omnia ex Panor. super cap. personas eo. tit. in glos. 2. vide ibi omnia diffuse, & bene pondera. vide ad hoc. dom. Card. Zabari. in clem. 1. de appell. quaesito 23. & etiam quaesito vltimo.

Vndecimum notabile est, quod assignando terminum appellanti ad recipiendam responsonem, vel ad recipiendos apostolos, non dicitur iudex deferre appellationi. glos. est in verbo, exhiberi. c. primo de appel. lib. 6. & glos. in verbo, remittenda. c. cum appellationibus. eiusdem tit. & lib. Nec est tradendo apostolos refutatorios cõsetur de ferre appellationi. Ad hoc est glos. optima in d. verbo, exhiberi. & glos. in verbo, admittat. dict. c. cum appellationibus.

Duodecimum notabile est, quod in glos. si. clem. 2. de appel. notantur 4. casus contra appellantem, & tres contra iudicem, & duos alios addit contra eundem, & de pœna ipsius appellantis, & pœna ipsius iudicis denegantis.

Tertiumdecimum notabile est, quod appellationi friuolæ iudex non debet deferre, quia nec ius deferret, dict. c. cum appellationibus. & glos. ibidem in verbo, deferendum. Et uidetur sufficere si iudex respondeat appellanti dicendo: huic appellationi non defero quia friuola est, absque eo quod assignet causam, quare sit friuola. Facit in simili cap. ex parte. de appel. vbi sufficit dicere,

ere, appello, quia locus non est tutus, licet non assignetur causa, quare non sit tutus. Gemi. in dict. cap. cum appellationibus. in princip.

Quartumdecimum notabile est, quod appellatio dicitur frivola quatuor modis: primo quia nulla causa fuit ibi expressa: secundo, quia non fuit legitima, dato quod esset vera: tertio, quia fuit manifeste falsa, licet fuisset legitima: quarto, quia iam erat pronuntiatum illam esse falsam, & non fuit appellatum. hæc in glos. fin. Clem. vnica. de do. & contu. in prin. Additur quintus modus, videlicet si non est facta in scriptis. dominus Card. Zabar. in d. Clem. vnica. quæsto. quarto. ibi, & quo ad primum, Quæ requirantur ad hoc quod sit valida appellatio, require supra in quarto notabili, ubi plura enumerantur per Archid.

Quintumdecimum notabile est, quod iudex non deferat appellationi nisi evidenter pateat ipsi iudici ipsam appellationem tenere, unde si non credit ipsam tenere, non deferat ei. glos. est singularis & longa in cap. ad Romanam. 2. q. 6. circa medium. glos. ibi, scias quod nisi iudici. Immo bene facit iudex non deferendo appellationi, quando putat ex falsa causa appellatum. Hoc in glos. 3. in Clem. vnica. de do. & contu.

Sextumdecimum notabile est, quod si iudex dubitat de causa appellationis, an sit probabilis vel non, potest summam inquirere de ea, vel seorsum, extra formam iudicij inquirendo, ut dicit glos. illa ad Romanam. Quæ autem dicatur causa probabilis, iudex sententiat in hoc secundum quod sibi videbitur, habita tamen collatione sapientum, si non est certus, atq. ff. de arbi. qualem: & iudex extimabit ex opinione animi sui ea quæ proponuntur. arg. 4. q. 3. cap. si testes. §. Item saepe etiam sine. Si autem non potest certificari an causa sit probabilis vel non, in tali dubio deferat appellationi. de sen. excom. cap. facto. hæc in glos. in verbo, ex rationabili, dict. cap. ut debitus. Confirmat Panor. ibi.

Decimumseptimum notabile est, quod causa illa dicitur esse probabilis, quæ si foret probata, deberet legitima reputari, dict. cap. ut debitus. §. cum autem. Neque sufficit hoc, sed requiritur quod sit probabilis, & quod iudici iusta videatur, ut dicit glos. ad Romanam. in fin.

Decimumoctavum notabile est, quod ille qui exponit causam probabilem, debet se offerre eam probaturum, si autem simpliciter causam allegat, videtur id quasi malitiose fecisse, ideo tenetur eam probare fuisse veram. glos. 3. in cap. interposita. de appel. cap. ex parte. A. de testi. in glos. in verbo, testes idoneos. de except. cap. olim. & ibi glos. 2.

Decimumnonum notabile est, quod licet ille qui proponit exceptionem, offerat se eam in continenti probaturum, non sufficit sola ista oblatio ad iustificandum appellationem, sed est necesse quod se offerat probaturum, & nominet testes per quos intendit probare, & eos habeat paratos. Ita Ioan. And. hic, & in addi. ad Specul. §. qualiter. vers. sunt quibus &

bus. & §. penul. vers. illud. Mouetur, quia aliter esset parata fraus ipsis excipientibus, qua vterentur nolentes reiici suas exceptiones, & frivole vexare actorem: ne ergo ista fraus militet, debemus intelligere textum hic de oblatione reali & non de verbali, sicut in simili dicimus. in l. prima. C. de dila. & 3. quæst. 3. §. spatium. de eo qui asserit se habere testes ultramarinos. Hæc dominus Card. Alexan. in cap. interposita. de appel. vers. Nora ex textu. decimosexto fallit. v. de ad hoc Panor. in dict. cap. interposita. in prin. ibi, ultimo scias quod in dubium.

Vigesimum notabile est, quod appellatio interposita ab interlocutoria expressa vna causa cum protestatione de alijs exprimendis, non potest postea per alias exprimendas iustificari, quia talis protestatio non valet nec tenet. Dominus Card. Alexan. in cap. constitutis. el. 2. de appel. in quinto notabili. & in glos. in verbo, quod aliam. Facit ad hoc Panor. super dicta glossa.

Vigesimum primum notabile est, quod apostoli petendi ab appellante secundum Clem. 2. de appella. & cap. 1. eod. titu. lib. 6. sunt brevis forma iudicem ad quem appellatur instruens, motu animi iudicis a quo, & totius appellationis circumstantias breuiter comprehendens, dominus Card. Zabar. in dict. Clem. 2. in prin. quæsto. 1. Facit. cap. 1. de appel. lib. 6. & glos. in verb. apostoli. dict. Clem. 2. & glos. in verbo. petat. dict. cap. 1. & 2. quæst. 6. cap. ab eo. cap. post appellationem. Et eorum sunt quinque species, scilicet conventionales, testimoniales, dilatorij, refutatorij, & reuerentiales. Specu. in 4. parte. eo. tit. §. sequitur.

Vigesimum secundum notabile est, quod prædicti apostoli debent peti ab appellante sapius & instanter, congruis loco & tempore. dict. cap. 1. & cap. ab eo. de appel. lib. 6. & dict. Clem. 2. eod. tit. Et si appellans non petit eos infra triginta dies, vel si non comparet coram iudice in termino sibi statuto ad recipiendum eos, nec petat eos sibi dari, videtur renuntiasse appellationi. dict. cap. ab eo. & dict. Clem. 2. & in glos. 1. dict. cap. ab eo. & in glos. 1. dict. Clem. 2. & Gemi. super dict. cap. ab eo. in prin. Nec sufficit quod appellans comparet coram iudice in termino sibi assignato ad recipiendum apostolos, vel ad audiendum intentionem suam, sed oportet quod etiam petat. glos. in verbo. Nec petat. dict. Clem. 2. ad hoc dominus Card. Zabar. in dic. Clem. 2. §. verum. quæsto. tertio.

Vigesimum tertium notabile est, quod si iudex assignavit appellanti terminum ad audiendum voluntatem vel responsionem suam, & appellans non comparuerit ad recipiendum eam, dicitur renuntiasse appellationi, præcipue si in appellatione petiti sunt apostoli, quia tunc dando terminum ad audiendum responsionem, intelligitur dare ad recipiendos apostolos. hæc dominus Card. Zabar. in dic. Clem. 2. §. verum. quæsto. tertio. Et tunc oportet etiam quod petat instanter & sapius, & congruis tem-

pore & loco: dict. Clem. 2. §. similiter. hæc dominus Card. Zabar. eadem. Clem. 2. §. verum. quæsto. 7.

Quid si iudex in termino assignato non dat apostolos, sed dat alium terminum, nunquid appellans teneatur comparere, & non comparendo an dicatur renuntiasse appellationi? respondet ad hoc glos. in verbo. videtur. dic. Clem. 2. & præcipue in ver. & licet quod licet hoc esset tutius, tamen non existimat eum qui bis comparuit, negligentem vel renuntiatem dici posse. Confirmat dominus Card. Zabar. ibidem. Si autem iudex responderit se daturum apostolos, sed nullum terminum statuit ad dandum eos, vel si nihil responderit, dicit glos. in verbo, aut si. dict. Clem. 2. §. quod si iudex, quod quando iudex dicit se daturum, nullo termino statuto, tunc appellans non tenetur comparere, fortius si nihil responderit, quia tunc habetur pro negante. Confirmat dominus Card. Zabar. super dict. glos.

Vigesimumquartum notabile est, quod si iudex à quo appellatur, requisitus fuerit congruis loco & tempore, tenetur tradere apostolos quos dare voluerit. dict. cap. primo. & cap. ab eo. §. illud autem. & glos. in verbo exhiberi. dict. cap. primo. & cap. vt super. de appell. lib. 6. alioquin si postea in causa procedat, eius processus erit inualidus & irritus: dict. cap. vt super. §. si vero: iuncta glos. fin. & dict. cap. ab eo: §. illud autem. & glos. in verbo. exhiberi. dict. cap. primo. & glos. prima. dict. cap. vt super.

Vigesimumquintum notabile est, quod locus congruus secundum dominum Card. Zabar. dicitur, si iudex copiam sui faciat in publico, & in quo sedere cõsuevit, vt dicit ipse dominus Card. Zabar. in dict. Clem. 2. §. similiter. quæsto secundo: dicitur autem locus incongruus, cum equitat, vel cum per viam pergit: & dicitur tempus incongruum, cum est in prandio, vel in Missa, vel de nocte: hæc in glos. in verbo: loco. dict. cap. ab eo. & dominus Card. in dict. quæsto. 2. dict. §. similiter. vbi etiam dicit quod appellans debet expectare tanto tempore, vt cum commoditate potuerit iudex formare apostolos.

Vigesimumsextum notabile est, quod apostoli debent dari aperti glos. est in verbo: oblatos: in si. dict. Clem. 2. & dominus Card. Zabar. dict. §. similiter. quæsto. 6. Et debent dari expensis appellantis & non iudicis, & maxime delegati, vt in dict. glos. in verbo: oblatos. circa fin. & dominus Card. ibidem, quæsto quinto:

Vigesimumseptimum notabile est, quia dictum est supra in vigesimo tertio notabili, quod si appellans non comparuerit in termino assignato ei ad audiendum voluntatem seu responsionem iudicis, tunc dicitur renuntiasse appellationi, præcipue si in illa sint petiti apostoli: possit ergo iudex vti ista cautela ad retundendam malitiam seu cauillationem aliquorum processum iudicis impedire volentium, potius quam rei veritatem quærentium: Quando interponitur appellatio ab aliqua interlocutoria, & petun-

& petuntur apostoli, poterit iudex dare tale responsum: non admitto talem adpellationem, quia friuola est, & non debet admitti. supra in terriodecimo notabili. Quo autem ad apostolos statuo vobis talem terminum ad recipiendum apostolos, quos dare voluero, vel ad audiendum responsionem meam super dictis apostolis. Si appellans comparuerit, dentur refutatorij, quia nec sic defertur appellationi, supra vndecimo notabili, & poterit iudex procedere in causa. Si autem non comparuerit, videtur renuntiasse appellationi. supra vigesimotertio notabili. Similiter videtur renuntiasse appellationi, si apostolos quos iudex se daturum offert, recipere recusat. dict. Clem. 2. §. similiter.

Vigesimumoctauum notabile est, quia est bene notandum, quod si appellans, cui dantur apostoli refutatorij, ab hac reiectione non appellat, eius appellatio censetur friuola, & habebitur tanquam temere appellas, hæc dominus Card. Alexan. in cap. vt debitus. eo. tit. col. 2. §. ver. scien dum quod triplex est species apostolorum. ibi. sit tamen cautus appellas:

Vigesimumnonum notabile est, quod appellatio dicitur frustratoria dupliciter, scilicet ratione formæ, quia non fuit facta in scriptis, iuxta tenorem. cap. cordi. eo. tit. lib. 6. Et tunc si non dantur apostoli, nihilominus si iudex procedit in causa, eius processus erit validus: vel dicitur frustratoria ratione materiæ, puta quia facta est in scriptis, sed peccat in materia, quia continet iniustitiam vel falsitatem causæ: Et tunc si non dantur apostoli, cum petuntur congruis loco & tempore, si iudex procedit in causa, eius processus erit inualidus. cap. vt super. eod. tit. lib. 6. Et domini de Rota, decisione. 540. in antiquis decisionibus. Confirmat Gemi. in dict. cap. vt super. super glos. fin. Et huic appellationi frustratoriæ nunquam est deferendum vt patet per glos. prædictam. fina. dict. cap. vt super. Nam de frustratoria ratione formæ patet, quia est contra tenorem prædicti. cap. cordi. de frustratoria ratione materiæ patet, quia appellatio debet continere causam probabileni & veram, supra notabili quarto, & notabili quartodecimo.

Debet tamen iudex appellanti frustratorie, ratione materiæ, & petenti apostolos dare refutatorios, & si non dat eos, non potest procedere in causa, & si procedit, processus erit inualidus, vt patet per ea que superius in hoc nobili sunt dicta, secundum dominos de Rota, & Gemi. vbi supra.

Trigesimum notabile est, quod licet appellatio debeat fieri in scriptis, non tamen necesse est quod legatur coram iudice à quo appellatur, sed sufficit quod ei porrigatur scripta. hæc habentur in cap. appellatio eo. tit. lib. 6. iuncta glos. si. Necesse est tamen quod appellans tradat copiam ipsius appellationis ipsi iudici à quo appellatur, vt dicit Gemi. super. dict. glos. fina.

ANNOTATIONES.

1. Appellationis beneficium expresse est interdictum &c.] *De appellatione qua fit in crimine hæresis copiose disserit Eymericus in Directorio inquisit. par. 3. num. 121. tit. de appellatione, que fit ab inquisitore, quo loco abū. de explicuimus quidquid in hac causa occurrere potest. adde Zanchinum tract. de hæret. cap. 29. Conradum Brunum lib. 4. de hæret. cap. ult. Simancam de catho. instit. tit. 6. Archidiaconum, Ioannem And. Geminianum, Franchum & communiter doctores in cap. vt inquisitionis. de hæret. lib. 6. que apud Eymericum dixi videnda censeo, vt quid in hac causa obseruari oporteat, facilius intelligatur.*

APOSTATA ET APOSTASIA.

1. **A**postata perfidiæ, secundum Hostien. punitur vt hæreticus, quia vere hæreticus est, ex quo recessit à fide. & in eo habet locum iura posita de hæreticis. hæc Panor. in cap. primo. de apost. in glos. prima. Idem tenent summa Pisana, & summa Angelica, & summa Rosella, in vocabulo. Apostasia.
2. Apostasia perfidiæ dicitur, qua quis peruertitur & recedit à fide, sicut Iulianus apostata, de hac apostasia habetur. 2. quæst. 7. non potest. hæc Hostien. in summa sua. eo. tit. §. quot. species apostasie.
3. Omnis apostata est hæreticus, quia proprie apostata est, qui ex toto dimittit legem Christi, vnde omnis pœna, que debetur hæretico, debetur & isti. hæc Petrus de Palude. in quarto sent. dist. 13. quæst. 3.

ANNOTATIONES.

1. Apostata perfidiæ secundū Hostien. punitur vt hæreticus.] *vera est hæc sententia & vsu sacri tribunalis recepta: quare si respiciat apostata & conuertatur, dummodo non sit relapsus, ad pœnitentiam admittitur, & Ecclesiæ incorporatur, vt scripsi apud Eymericum in Directorio inquisitorum, par. 2. super quæst. 49. atque ita tenendum est, quidquid dicat Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili. 44. incipien. Volo mandes memoria.*

ARBITER.

1. **A**rbitros iuris electos in causa suspicionis, secundum cap. cum speciali. de appel. in prin. potest cogere iudex delegatus ad suscipiendum arbitrium, non obstante quod sit recusatus, alias iudicium non procederet. hæc in glos. in verbo. ad quos. cap. suspicionis. de offi. deleg. circa medium. Et ad hoc etiam tenentur ex distincto præcepto Papæ, vt in dict. cap. cum speciali.
2. Quibus iudex recusatus debet præfigere terminum cōpetentem, infra quem

quem causam suspicionis determinent, vt in cap. legitima. de appel. lib. 6. & glos. ibi. in verbo. per iudicem. & in glos. in verbo. terminum. dict. cap. cum speciali. & in glos. in verbo. terminum. cap. suspicionis. de offi. deleg. Alioquin elapso dicto termino, si negotium per ipsos arbitros non fuerit determinatum, poterit iudex recusatus procedere in causa principali. dict. cap. legitima. in fin. iuncta glossa ibidem, in verbo. Alioquin.

ANNOTATIONES.

1. Arbitros iuris electos &c.] *In causis fidei nunc cum inquisitores recusantur, non eliguntur arbitri, sed causa instructa remittitur ad supremum inquisitionis Senatū, qui de ea re cognoscit, vt copiose dixi apud Eymericum in Directorio parte. 3. tit. de recusatione inquisitoris. nu. 120. ab hoc ergo & similibus locis cauere debent inquisitores, nequid in sancto tribunali committant in cautum.*

BONA HÆRETICORUM.

1. **B**ona hæreticorum ipso iure sunt confiscata, cap. cum secundum leges. eod. tit. lib. 6. & in glos. prima. ibidem. & cap. vergentis. eod. tit. & glos. notabilis. in summa. 23. quæst. septima. Et Panor. in cap. absolutos. eod. tit. in secundo notabili in fi. Et licet reconcilientur, non per hoc recuperant ea. Panor. ibidem in glos. prima. Et sunt confiscata à die commissi criminis. C. eod. tit. l. 4. Et possunt declarari esse confiscata etiam post mortem ipsorum hæreticorum, vt in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. §. in eo verbo. vbi dicit glos. hoc esse intelligendum vsque ad quadraginta annos. Facit glos. prima, & glos. fina. cap. 2. de præscrip. lib. 6.
- Nota tamen si filij vel nepotes fuerunt catholici, & bona fide possederint bona patrum eorum qui fuerunt hæretici, per quadraginta annos, talia bona non poterunt apprehendi per inquisitorem, de hoc est tex. in dict. cap. 2. de præscrip. §. Si post. vbi dicit Gemi. post. Ioan. And. quod si detegatur illos quorum fuerunt bona, fuisse hæreticos. ante quadraginta annos, & tamen nondum est deuentum ad pronuntiationem iudicis, & interim compleantur quadraginta anni, non habet locum iste tex. in dict. §. si post. quia textus ille loquitur quando detectio fit post quadraginta annos completos. hæc Gemi. vbi supra. ibi. quæro quid si.
2. Bona clericorum hæreticorum, quæ sunt ecclesiarum suarum, vel etiam quæ quis monachus acquisiuit post professionem, etiam intuitu personæ, cum impediente professione sibi non possit acquirere, & sic adempta post professionem, sunt ecclesiæ. 18. quæst. 1. cap. vno. de præben. cap. cum olim. el. 2. Talia bona non possunt applicari filco officij, nec ecclesiæ, sed tantum bona propria ipsorum clericorum hæreticorum vel monachorum acquisita.

acquisita ante professionem possunt applicari fisco ipsius officij. hæc in Clem. 2. eod. tit. in princip. ibi nec scienter attentent. iuncta glos. in verbo. ecclesiarum. ibi vide. Confirmat Gemi. in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. §. sacerdotes. in prin. ibi quæro an bona ecclesiarum. Confirmat. Card. Zab. in dict. Clem. 2. §. inquisitoribus. quæsto. 3. & 4.

Post mortem hæretici potest declarari eum fuisse hæreticum ad finem confiscandi bona. Et ita crimen hæresis non extinguitur morte, quo ad captionem bonorum ipsius. Gemi. in dict. cap. accusatus. §. in eo vero. Facit optime glos. in verbo. mortuos. cap. A nobis. el. 2. de sent. excom. Confirmat Panor. in cap. vergentis. eo. tit. in secundo notabili. Facit glos. singularis. 24. quæst. 2. in summa.

Bona hæreticorum, cum sint confiscata ipso iure à die commissi criminis, ut patet supra, non poterunt vendi nec alienari per ipsos hæreticos, imo fiscus vel inquisitores vendicant sibi dicta bona sic vendita vel alienata de manibus possessoris, nullo dato pretio, per quascunq; manus transierint, nisi pretium vel aliquid loco pretij esset in bonis ipsius hæretici, qui alienavit. arg. ff. sol. mat. si cum dotem. §. fin. & l. seq. ff. de leg. 1. l. Imperator. & l. si quando. Ratio primi dicti est, quia vendicans rem, non tenetur restituere pretium. C. de sur. l. in ciuilem. Non enim habuit venditor ius vendendi. ff. de mino. l. in causa. §. si. ff. de contrahen. emp. l. si quis sub hoc pacto. Et hoc quia effectus damnationis retrahitur, ut in glos. ad idem. C. ad l. Iul. maies. l. si quis. §. emancipatio. C. de Aposta. l. apostatarum. primo responso. ff. de accus. ex iudiciorum.

Et si hæc sunt in crimine læsæ maiestatis, ut in glos. ipso iure. el. 2. cap. cum secundum leges. eo. tit. lib. 6. fortius in crimine hæresis. cap. vergentis. eod. tit. ad idem. 17. quæst. 4. sicut quæ hæc Gemi. in dict. cap. cum secundum leges. in prima col. Ad hoc vide Angel. in tractatu maleficiorum, in clausula, & eius bona publicamus. col. 12. ibi. & aduertat, & in addi. sequenti.

Ordinarius seu diœcesan^o nil pœnitus debet habere de parte prouentuum de hæreticorum bonis officio inquisitionis deputata, etiam si ipse in officio inquisitionis procedat, sed debet illud proprijs explere stipendijs, & de redditibus suis, cum sit ordinarius. Hæc in extrauaganti Benedicti vndecimi, quæ incipit: Ex eo quod. Facit optime glos. in verbo. prouidebit. Clem. prima de hæreticis. Et inquisitores non tenentur reddere rationem ipsis diœcesanis de bonis habitis ex officio inquisitionis, ut patet in d. c. extrauaganti Benedicti vndecimi.

Bona hæreticorum, secundum quandam constitutionem Innocentij. 4. quæ incipit: Ad extirpanda. debent diuidi in tres partes: vna pars deueniat in commune ciuitatis vel loci, secunda in expeditionem officij detur officialibus, qui tunc negotia officij peregerint, & tertia ponatur in alio

quo loco tuto expendenda in fauorem fidei & ad hæreticos extirpandos. Sed nota quod communitas ciuitatis vel loci, secundum prædictam constitutionem, tunc tenebatur soluere & dare certam pecuniam quolibet die ipsis officialibus, quando exeunt ciuitatem vel locum pro hoc officio exequendo.

Et quia nunc communiter communitates non seruant hoc, ideo non amplius dari solet aliqua pars ipsis communitatibus.

Et quia nunc communiter cruce signati in subsidium officij inquisitionis solent facere omnes expensas necessarias pro executione dicti officij ad arbitrium inquisitorum, & ipsi ponunt officiales pro ipso officio necessarios, prout inquisitores volunt, & ipsis officialibus soluunt, ideo nunc introducta est consuetudo, quod confiscationes, quæ fiunt de bonis hæreticorum per inquisitores, applicantur officio inquisitionis administrandæ per ipsos inquisitores, vel per ipsos cruce signatos, ad arbitrium ipsorum inquisitorum, pro expeditione dicti officij inquisitionis, vel pro causis pertinentibus ad ipsum.

Quando confiscantur bona hæreticorum, non intelliguntur tantummodo esse confiscata illa quæ sunt in illo territorio, vbi fit condemnatio, sed etiam ea quæ sunt in alio territorio, & fiet executio per officiales illius loci vbi sunt bona: ut puta, quidam Bononiensis origine, habens ibi multa bona, constituit domicilium Florentiæ, & ibi per inquisitorem Florentinum damnatur de hæresi: Cuius autem erunt illa bona quæ sunt Bononiæ? refert circa hoc diuersas opiniones Gemi. in dict. cap. cum secundum leges. §. confiscationis. & tandem in fine concludit, quod de portione proueniète inquisitori, quod inquisitor Bononiensis occupabit bona quæ sunt Bononiæ, quia Bononiensis est burfa Romanæ Ecclesiæ, sicut & Florentiæ. Secus autem de portione officialibus proueniète. hæc Gemi. vbi supra. ibi vide diffuse.

Idem habetur in quadam declaratione Nicolai quarti facta anno D. 1291. die quinta Octob. indictione prima in Vrbe Veteri. Vide ad hoc Ang. in lib. maleficiorum. clausula, & eius bona publicamus. col. 2. ibi. Quæro bona expressè. cum additione sequenti, vbi de hoc multas opiniones habes. Facit. cap. relatum. el. 2. de testa. in fine.

Bona autem mobilia rei sita in alio territorio, debentur fisco loci in quo facta fuit publicatio bonorum contra reum, ut per Bal. & alios ibi allegatos per Alexan. in apostillis. in l. mercatores. C. de comer. & merca. latius per Alexan. conf. 111. in 4. lib. & conf. 31. in primo lib. not. in l. 1. circa fi. C. de summa trini. Confirmat Bertachinus verbo: Bona vnus fratris. vers. 11. in fi.

Sed D. Felinus in cap. irrefragabili. de offi. ordina. §. ceterum. dicit se vidisse in bibliotheca Pape, in quodam libro de inquisitoribus hereticæ prouentus.

aitatis, multas extrauagantes, in quibus derogatur . cap. cum secundum leges. de hereticis . lib. 6. taxando quòd bona heretici condemnati applicentur sedi Apostolicæ, & ordinario, & inquisitori. hec dominus Felinus vbi supra. Forte hoc intelligitur in terris Ecclesiæ & non imperij.

ANNOTATIONES.

- 1 Bona hereticorum ipso iure sunt confiscata] *De confiscatione bonorū hereticorum late scribunt fere omnes, qui tractatus de hereticis & eorum pœnis scripserunt . videto præ alijs Zanchinum tract. de heret. cap. 25. & seq. Simancam de catho. instit. tit. 9. de bonis hereticorum . & quæ late scripsimus super Directorio inquisitorum parte. 3. quæst. 109. & aliquot sequentibus,*

CAPERE ET CAPTURÆ.

- 1 **C**apere, arrestare, ac tutè custodiæ mancipare, ponendo etiam in cōpedibus & manicis ferreis, prout eis visum fuerit, inquisitores possunt hereticos seu de hæresi suspectos sine diocesanis, vt in Clem. 1. eo. tit. in prin. possunt etiam eos tradere duro carceri siue arcto; tamen magis ad custodiam quam ad pœnam, quia forte alibi non possent tute custodiri. Concordat Pau. & limitat illum tex. in Clem. 1. vers. duro tamè per argumentum à contrario sensu, & allegat de pœnis. cap. quamuis lib. 6. 82. dist. presbyter. 26. quæst. 1. videas. hæc Ioan. de Imola. in dicta. Clem. 1. & dic. vers. duro. super glos. in verbo. tormentis.
- 2 Captus pro aliquo graui crimine, p quo venit pœna corporalis vel corporis afflictiua imponenda, debet carcerari, & non fideiussoribus relaxari. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, Fama publica præcedente. col. 2. ibi. decimo quæro. Est etiam incarcerandus quando adsunt indicia sufficientia ad torturam. hæc Angel. in dic. lib. clausula, Qui iudex dictum Caium detineri iussit. in principio.
- 3 Quando timetur de fuga alicuius, contra quem habentur bonæ informationes, potest iudex incipere a citatione reali, & facere eum capi, absque eo quòd faciat prius eum citari. hæc dominus Felinus post Salicetum . in cap. cum non ab homine. de iudi. Facit ad hoc quòd dicit Panor. in cap. 1. de iudi. col. 17.

ANNOTATIONES.

- 1 Captus pro aliquo crimine &c. & non fideiussoribus relaxari.] *In sacro tribunali. an & quando habeat locum relaxatio sub fideiussoribus, latissime explicauit Apud Eymericum in Directorio inquisitorum parte. 3. super q. 90. res est late patens quæ non potest breuiter declarari, locum indicasse sit satis. adde Aegidium Bossium tit. de carcerato fideiussoribus committenda.*

CARC

CARCERES.

- 1 **C**arceres proprios, qui sint ad custodiam & non ad pœnam, possunt habere per se inquisitores, quòd probatur, tū quia per Cle. 1. de heret. §. Et quia saepe. Episcopus potest habere Carceres proprios, ergo a fortiori inquisitor, cuius iurisdicção est maior, cum sit delegatus: tum quia officiales & rectores locorum tenentur facere conducì tales suspectos & pestiferas personas in carcerem Episcoporum, aut ipsorum inquisitorum, vt patet. cap. vt inquisitionis. eo. tit. lib. 6. Non ergo diceret in carcerem ipsorum inquisitorum, nisi possent proprios habere, tum quia inquisitor potest facere officium suum per se sine Episcopo in qualibet parte prouinciae sibi commissæ, vt patet cap. vt officium. eo. tit. lib. 6. quòd non posset si deberent esse carceres communes. potest ergo inquisitor habere carceres proprios ad custodiam & non ad pœnam. Confirmat dominus Car. Zab. in dict. Clement. 1. §. sane. Confirmat Ioan. de Imola. in dict. Clem. 1. super glos. in verbo. subdelegare. vers. Sed aduerte. Idem tenet Petrus de Ancha. in dict. Clem. prima.
- 2 Carceres, qui secundum dict. Clem. 1. debent esse communes, & quorum custodes debent esse duo, unus quem volet Episcopus, & alter quem volet inquisitor, intelliguntur esse carceres qui sunt ad pœnam, quando, scilicet heretici condemnantur ad carceres siue perpetuos siue ad tempus. Qui aliquando dicuntur muri, vt patet dict. Clem. 1. §. Sane. & in glos. in verbo. muri. & cap. vt commissi. eo. tit. lib. 6. Confirmat D. Card. Zab. in dict. Clem. 1. & dict. §. Sane. sexto notabili. Idem tenet Ioan. de Imola. in dict. Clem. 1. super dict. glos. subdelegare. dict. vers. Sed aduerte.

ANNOTATIONES.

- 1 Carceres proprios, &c.] *De hac carcerum materia copiose egimus cum Eymerico in Directorio inquisitorum parte. 3. quæst. 58. & 59. quo loco explicauimus quid quid ad cognitionem vtriusque carceris spectat: quæ breui oratione referri hoc loco non possunt. quare locum indicasse sit satis.*

Quadam bonæ cautela pro iudice ut processus sit validior.

- 1 **C**autus sis tu iudex, quòd facias tibi licentiam dari a reo procedendi vsque ad sententiam inclusiue, & hanc licentiam facias poni in actis: & iudices solent hoc practicare, vt faciant sibi licentiam dari procedendi sine citatione, & in absentia partis, & testes recipiendi sine præsentia partis.

C De hac

De hac licentia loquitur Baldus, in l. diem proferri. §. si quis litiga. ff. de arbitris. habes etiam de hac licentia per Baldum in l. si quando. C. de testi. & in l. si accusatoribus. C. de accus. vide ista diffuse per Angel. in lib. malefi. clausula. **Qui iudex fecit sibi dari licentiam posse procedere. in prin. & in additione sequenti.** Et tunc non est necesse quod reus specialiter & nominatim citetur, ut dicit ipse Angel. in eod. lib. clausula, **Qui iudex commisit preconii. in principio.**

- 2 Cautela alia bona. dato termino defensionis, si reus vult renuntiare, facias scribi in actis, quod renuntiat termino & non defensioni, quia non potest defensionem renuntiare, & causam assignet quare renuntiat, puta, sciens se non habere aliquam defensionem, imo se carere omni iusta defensione, sponte & ex certa scientia renuntiavit dicto termino defensionis. De hoc vide diffuse per Angel. in dicto lib. malefi. claus. **Qui iudex statuit terminum ad eorum defensionem. ibi: an autem reus.**
- 3 Cautela alia bona. **Quia** reus est confessus crimine suum, & eum ratificavit, & non obstante tali confessione petit terminum ad se defendendum, quem iudex denegat, quia maleficio est notorium propter talem confessionem, iudex statim potest procedere ad condemnationem & executionem premissa tamen quadam interlocutione, per quam interlocuatur dilationem non esse dandam, tanquam petitam per calumniam: & ideo vtile est in talibus interloqui. Baldus in l. a procedente. C. de dila. & allegat Inno. in cap. ad petitionem. de accusa. hac Angel. in dicto lib. clausula dicta. **Qui iudex statuit terminum. in 3. additione sequenti. ibi: Item adde quod dicitur bito valde.**
- 4 Cautela alia bona. Tene menti tu iudex, quod nunquam recipias responsionem inquisitioni dicentem, nego me esse culpabilem, vel nego me esse punibilem, quia reus debet respondere super facto, utrum fecerit vel non fecerit id de quo queritur, quia utrum id sit culpabile vel non, spectat ad iudicem, per text. in l. 1. §. in accusatione. in fi. ff. ad Turpil. Angel. in dicto lib. clausula, **Comparuerunt inquisiti, & negauerunt totum. col. 6. ibi: quæro: an post publicationem processus.**
- 5 Cautela alia optima. Tu iudex non recipias aliquam responsionem in maleficijs, nisi iuret reus de respondendo veritatem. Angel. in dicto lib. malefi. prædicta clausula, **Comparuerunt dicti inquisiti, & negauerunt. in principio.**
Et nota quod non facias eum iurare de respondendo ad interrogata, sed de dicendo meram & plenam veritatem de his in quibus fuerit interrogatus, de quo iuramento habetur in cap. cum dilecti. de accusa. & per Panor. ibidem. Facit ad hoc quod habetur supra in verbo, confessio. §. 6. ibi vide.
- 6 Cautela alia. Ad excludendas exceptiones dilatorias, nota unam præcticam.

dicam. Si enim pars interrogata, an velit ibi experiri, respondet quod sic, non potest amplius recusare iudicem, ut est text. in cap. 1. de iudi. quod intellige nisi ex noua causa, in cap. insinuante. de offic. deleg. vel si antiqui orta erat tamen occulta, ut dicit glos. in verbo. exceptio. cap. si quis Episcoporum. 3. quæst. 6. & quod notat Cal. in cap. 2. de ordi. cogni. Facit. cap. inter monasterium. de sen. & re iudi. & cap. pastoralis. de except. hæc Panor. in dicto cap. 1. de iudi. col. 2. in fin. Et intellige, experiri. id est se defendere, ut in glos. in verbo. experiri. dict. cap. 1. de iudi. & iterum glos. in verbo, experiri. in cap. qui generaliter. de procura. lib. 6.

ANNOTATIONES.

- 1 Cautus sis tu iudex, quod facias tibi licentiam dari à reo, &c.] *quid in alijs iudicijs ac tribunalibus fiat, aut fieri debeat circa hunc articulum non curo, certum est tamen, quod in tribunali sanctæ inquisitionis nec iure, nec usu receptum est ut hac licentia procedendi contra reos, petatur ab ipsis reis. habent iudices fidei potestatem & facultatem à sede Apostolica procedendi generaliter contra quoslibet reos in fidem delinquentes paucis quibusdam exceptis, quare non est necessarium, imo quidem nec vtile, hac uti cautela.*

CITATIO ET CITARE.

- 1 Citatus ut compareat personaliter, tenetur per se comparere, & non sufficit comparere per procuratorem, præcipue in causa criminali. 5. quæst. 3. in criminalibus. Et Panor. in cap. exposuit super glos. 2. de dila. Ad hoc est text. in cap. primo de iudi. lib. 6. & glos. ibi: in verbo. criminalis.
- 2 Citatus aliquis suspectus de hæresi, aut de pertinentibus ad officium inquisitionis hæreticæ prauitatis, ab ordinario & inquisitore simul, debet primo obedire inquisitori, cuius iurisdictio est maior, nobilior, & fortior, ergo illi prius est parendum. 8. dist. quæ contra. 11. quæst. 3. qui resistit.
Nec est dicendum quod ordinarius habeat iurisditionem æqualem cum inquisitore, quia hoc negatur, cum habeat ordinariam, nisi admixta fuerit delegata, ut dicitur in cap. per hoc. eo. tit. lib. 6. in princip. ibi: si habent inquisitor autem cum sit delegatus Papæ. dict. cap. per hoc. censetur ille, cuius locum tenet. 2. quæst. 6. si Episcopus. 93. dist. cap. si. de offi. deleg. cap. sane. el. 2. hæc Gemi. dict. cap. per hoc. Confirmat Feli. in cap. excommunicatus. el. primo. de hæreticis, in quarta. col. ibi; Nota ex fine Episcopus esse ordinarium in crimine hæresis.
- 3 Et quod plus est, putat Archid. quod citatus prius coram ordinario,
C 2 si postea

- si postea citetur per inquisitorem, deserto iudicio ordinarij venire debet coram inquisitore. ff. de re iudi. contra pupillum. & per prædicta capitula, quæ contra, & qui resistit. Et sic secundum eum non esset curandum si ordinarius præueniret in conueniēdo, & hoc dicit verum Ioannes And. Lapsus autem dicit quòd sibi videtur quòd quando diocesanus procedit auctoritate ordinaria, tunc sit verum quod dicit Archid. Si autem procedit auctoritate delegata, vt pote contra exemptos, tunc sit in optione citati coram quo primo compareat. hæc omnia Geminianus, in dict. cap. per hoc. in prima col. ibi vide.
- 4 Citatio est necessaria ad sententiam audiendam, vt aperte dicit text. in Clem. sæpe. de verb. signifi. Confir. Io. de Lignano in repetitione quam ponit Io. de Imola. in fi. Clem. Ad hoc facit glos. in verbo. respondeat. cap. cū contumacia. de hæret. lib. 6.
- 5 Citatio facta ad domum, ex quo verisimile est quòd veniat ad notitiā citandi, tenet, vt dicit Angel. in lib. maleficiorum, clausula, iudex commisit quòd Caius. col. 5. cum addi. sequenti.
- 6 Citatio continens in se notoriam iniustitiam non arctat citatum, secundum Inno. in cap. 2. de dila. hæc Panor. in cap. ex parte tua. de appel. in fi. ibi. vide.
- 7 Citatio per edictum tenet vbicunque nescitur quis sit citandus: pro hoc facit. cap. fina. qui matri. accu. pos. & in cap. significauit. & in cap. Albericus. de testi. Confirmat. in cap. gratum. de offic. deleg. secundo notabili.
- 8 Vbi quis citatur vt compareat certa die, nec hora determinatur, debet citatus comparere tali hora, qua iudex congrue possit incipere & finire actum incumbentem. hæc Panor. in cap. consuluit. de offic. deleg. nec alibi, ita bonus text. Et ibi habes multa de citatione. Ad idem est dominus Feli. in dicto cap. consuluit. 2. col. Et intelligitur de hora consueta, quando de ea potest apparere, & quando hora est de consuetudine, tunc expressio diei habetur pro expressione horæ, vt dicit idem Feli. in cap. ad petitionē. de accusa. in fine.
- 9 Si quis commisit aliquod crimen hæresis in vna diocesi, & postea se transfert ad aliam diocesim, potest citari per inquisitorem illius primæ diocesis in qua commisit crimen. cap. vt commissi. eod. tit. lib. 6. in prin. & ibi. glos. in verbo. procedendi. Facit quod dicit Angel. in libro maleficiorum, clausula, Commisit iudex quòd Caius prædictus. columna quarta in fine.
- 10 Vbi quis citatur ad sententiam, non valet citatio, si dicatur ad audiendam voluntatem seu intentionem iudicis. ad hoc est glos. in clem. sæpe. in verbo. ad id. de verb. signifi.

Sed quando ponuntur ista verba in citatione, nisi veneris procedetur ad sen-

- ad sententiam. illa verba habent vim peremptorij. Ita dicit Specula. in titu. de citatione. §. viso versicu. quid si lata. & versu. quero an clausula. Idem dicit Innocen. in cap. ad petitionem. de accusa. hæc dominus Felinus in cap. consulit. de offic. deleg. in glos. in verbo. terminum peremptorium in fi. Et ibi ad hoc facit Panor. Et idem Feli. in dicto cap. ad petitionem. de accusa. col. 7. ibi. secundo querit quibus casibus.
- 11 Aduertas tamen ne feras sententiam condemnatoriam contra reum, qui est in carceribus: sed facias eum citari & duci ante tribunal tuum, & non feras sententiam in absentem, licet detentus sit in carceribus, quia isto casu diceretur absens: & ita obseruat totus mūdus. hæc Angel. in lib. malef. clausula, Qui iudex commisit præconi, in fin. primæ additionis. de citatione vide aliqua infra in verbo. Monitio.
- 12 Vtram autem credendum sit nuntio citandi: dicendum quod sic, quantum ad ea quæ pertinent ad officium suum. vide ad hoc glos. in verbo. in iudicio. cap. venerabilibus. de sen. ex com. §. fecus autem. lib. 6. Vide etiam Gemi. super dict. glos. & Panor. in cap. consuluit. de offi. dele. & in cap. cū parati. de appel. vbi glos. in verbo. suus nuntius. dicit nuntio publico & iurato creditur quo. ad citationes, aliter non creditur.

ANNOTATIONES.

- 2 Citatus aliquis, &c. debet primo obedire inquisitori.] *De hoc articulo vide Ludovicum Carrerium tract. de hæret. nu. 7 1. vers. citantibus tamē ambobus. Ioannem Rejam in singularibus fidei singul. 44. incipien. conueniri: quis non debet. adde omnino Symericum in Directorio inquisitorum parte 3. quest. 5.*
- 4 Citatio est necessaria ad sententiam.] *de materia citationis quantum ad praxim in primis pertinet, late Iulius Clarus in pract. crimi. questio. 3 1 iam nullus Criminalista hanc tractationem omisit.*
- 9 Si quis commisit aliquod crimen hæresis in vna diocesi, &c.] *inquisitores contra absentes, qui in sua prouincia deliquerunt procedere possunt. Sed quot fabricari possit processus contra absentes in sacro tribunali copiose diximus apud Symericum in Directorio inquisit. parte 3. super quest. 42.*
- 11 Clerici priuantur beneficijs ecclesiasticis, quæ sunt adepti ad preces hæreticorum, & eorum fautorum & si illa receperunt scienter, nequaquã possunt ad alia beneficia in posterum admitti, vt habetur in cap. quicumque. de hæreticis. §. Ad hæc. lib. 6. Et Gemi. ibidem in princip.
- 12 Clerici nō exhibeant hæreticis & eorum fautoribus ecclesiastica sacramenta, nec eos præsumant tradere ecclesiasticæ sepulturæ cap. excommunicamus. el primo. §. sane. extra cod. tit. primo sunt excommunicati ipso facto.

facto qui sciēter hæreticos & eorum fautores sepeliunt, nec possunt absolui nisi proprijs manibus ea extumulent publice, & proiciāt corpora eorū, & locus ille perpetuo careat sepultura, vt patet dicto c. quicumque. Sed si plures sepelierunt, & vnus extumulet, alij poterunt absolui, vt dicit Gemi. super dicto cap. quicumque. col. 3. vbi. quid si plures sepeliunt.

3 Clerici qui inuenti fuerint impedire negotiū inquisitionis, instruendo citatos hæreticos de celanda veritate, vel de dicenda falsitate, seu eos inde bite liberando, possunt compefci, & pœna debita castigari tam per captio. nem personarum, quam alias prout culpa exegerit delinquentis cap. Accusatus. eod. tit. lib. 6. §. Sacerdotes. vbi dicit Geminianus quod qui impedit ne veritas inueniatur in causa fidei, dicitur fautor hæreticorum, quod bene nota, & tene menti.

4 Clerici, qui in hæresi vel cōsimilibus inuenti fuerint deliquisse, grauius puniendi sunt quam sæculares, arg. optimum d. cap. accusatus. §. fin. Ad idem d. cap. excommunicamus. ver. si vero clericus, & possunt incarcerationi ad custodiam absque eo quod liqueat plene de delicto, & similiter possunt torqueri. Geminia. in cap. si clericus. de sent. excom. lib. 6. ibi; quæro an indistincte. circa medium. & quando sunt suspecti de hæresi, non est admittendus pro eis fideiussor. Gemi. ibidem in dicto cap. si clericus. ibi; quæro quando dicatur delictum enorme, vt non recipiatur fideiussor. Cōfirmat dominus Paris de Puteo in suo tractatu de syndicato. c. incipiente; Mandauit Rex Potestati. col. 3. vers. an clerici possint torqueri.

Quæ autem sint indicia sufficientia, vel non sufficientia ad torquendum clericum, committitur iudicis arbitrio. l. 3. §. si. de testib. Cyn. in l. si. de quæstio. Ioan. And. in cap. cum in contemplatione. de reg. iur. & Bart. in dicta l. fin. de quæstio. hæc dominus Paris in dicto cap. mandauit Rex Potestati. eadem col. post prædicta.

ANNOTATIONES.

4 Et quando sunt suspecti de hæresi, non est admittendus pro eis fideiussor.] *De hac difficultate in terminis posuit questionem Symericus in Directorio inquisitorum parte 3. quæst. 90. vbi dixi copiose. adde Antonium Gomezium tomo 3. variar. resol. cap. 9.*

ibi. Quæ autē sint indicia, &c.] *In causa hæresis ex quibus indicijs & causis ad torturam possit procedi tam contra clericos, quam contra laicos, abunde ostendimus cum Symerico in Directorio inquisit. parte 3. quæst. 61. adde omnino Iulium Clarum in practi. crimi. quæstio. 20. 21. & seq. & Antonium Gomezium tomo 3. variar. resolut. cap. 23.*

C O M.

COMMISSIO ET COMMITTERE.

1 Committere possunt inquisitores & subdelegare vices suas, & tales vocantur commissarij. in clem. 1. eod. tit. gloss. autem ibidem in verbo, ipsorum commissarij. vocat eos vicarios. idem dicit domin. Cardin. Zabar. in clem. 1. eod. tit. §. & quia. Confirmat Io. de Imo. in dicta clem. 1. in vers. verum. in g^o of. & tunc.

Et de ijs vicarijs inquisitoribus nil habetur, quod oporteat eos attigisse quadragesimum annum, sicut dicitur de inquisitoribus: Nam cū hæc sit quedam restrictio, tantummodo ad inquisitores restricta, & cum sit quasi quedam pœna non debet extendi ad ipsorum inquisitorum vicarios. patet, quia odia restringi, &c. de regul. iur. lib. 6. dominus Card. Zabar. in clem. vnica. de vsuris. quæst. 23. dicit quod constitutio pœnalis non debet extendi ad personas non expressas. Cū ergo in textu, neque in gloss. non fiat mentio de vicarijs inquisitorum, quod debeant attigisse quadragesimum annum, sed tantummodo dicitur de inquisitoribus institutis per prælatos ordinis, vel de inquisitoribus institutis ab Episcopis, vel a capitulis sede vacante, vt patet in gloss. in verbo, committi. dicta clem. 2. sequitur quod ista constitutio non debet extendi ad vicarios: & præterea nō subest eadem ratio de inquisitoribus & de eorum vicarijs, quia inquisitores sunt supra vicarios suos, & eis communiter non committunt omnimodam auctoritatem suam, sed communiter semper aliquid sibi reseruant, præcipue in his quæ sunt magis ardua, non ergo requiritur tanta sufficientia, & ex consequenti tanta ætas in vicario, quanta in inquisitore.

2 An autem inquisitores possint committere vicarijs suis, quod possint prædicare crucem, excommunicare, vel absoluere, dispensare cum irregularibus, vel iniungere pœnitentias, sicut possunt ipsi vigore privilegiorum Apostolicorum ipsis inquisitoribus concessorum: & videtur quod nō per cap. fin. de offi. deleg. in fine ibi, cæterum. Dicendum quod cap. illud loquitur de quibusdam, quibus talia supradicta specialiter expedienda committuntur, & tales sunt meri executores ad certos articulos expediendos deputati, & nullam habent iurisdictionem, vt dicit ibi text. in fi. ideoque vices suas alteri committere non possunt: & ad hoc est gloss. notabilis ibidem in verbo, commissum. inquisitores autem non sunt meri executores deputati ad certos articulos expediendos, sed sunt deputati ad vniuersitatem personarum in causa hæresis, & habent iurisdictionem delegatam à Papa, quia sunt delegati à Papa, vt cap. per hoc. & cap. ne aliqui, de hæret. lib. 6. & Gemin. in dicto cap. ne aliqui. ibi; quæro an inquisitor. & in dicto cap. per hoc. in primo notabili, & ibi; quæro an inquisitor generaliter datus. Cōfirmat Card. Zabar. in cle. 1. §. & quia. de hæ. ibi; secūdo quæro an inquisi-

inquisitor. Possunt ergo inquisitores subdelegare, & committere prædicta. Facit quod dicit Panormit. in dicto §. cæterum. in princ. vbi dicit, q̄ vbi committitur iurisdicatio per Papam, potest fieri subdelegatio, videtur tamen sentire ipse Panorm. ibidem in notabili sequenti, quod dispensare cum irregularibus non possit committi, quia ad hoc videtur electa industria personæ. Facit ad hoc quod dicit glo. fin. dicti §. cæterum.

ANNOTATIONES.

1 Et tales vocantur commissarij de commissarijs seu vicarijs inquisitorum plene & ymericus in Directorio inquisi. parte 3. in principio, nu. 37. & seq. vbi docet practicam & modum instituenti hos commissarios. ex illis totus hic locus illustrabitur.

ibi. Et de his Vicarijs inquisitorum nil habetur, quod oporteat eos attigisse quadragesimum annum. hodie hæc controuersia de ætate horum commissariorum sublata est per rescriptum Clementis. vij. incip. cum sicut. §. de cernimus: per quod triginta annorum ætas in eis sufficere declaratur. dixi apud ymericum in Directorio inquisi. parte 3. super quæst. 16. His vicarijs inquisitores multa committere possunt, non autem vt. dispensent cum irregularibus sicut nec inquisitores dispensant, vt dixi in Direct.

CONFESSIO ET CONFESSVS.

1 Confessus crimen super libello inepto potest condemnari. Bal. in l. 2. ad fi. C. de re iudicata. vt etiam per Inno. in cap. qualiter. el. 2. de accusa. vbi idem Inno. dicit quod confessio non curat ineptitudinem iudicij, quod tene menti. Confirmat Panor. in cap. atq. clerici. de iudi. in glof. 1.

2 Immo confessio purgat omne vitium processus, vt est casus in cap. pen. de accusa. lib. 6. & notatur in cap. Pisanis. de resti. spol. hæc Angel. in lib. malef. clausula, comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt totum. col. 8. Et ratio est quia crimen est factum notorium per confessionem. de cohabit. cle. cap. primo. Gemi. in dicto cap. 1. de accusa. circa prin. Et Angel. vbi supra immediate. ead. col. Confirmat idem Angel. in eo. lib. clausula qui dictus iudex addidit vel detraxit. col. 4. ibi. Secundo limitabat.

3 Et talis sic confessus non potest reuocare istam suam confessionem, præcipue si deliberate confessus est, & non est calore iracundiæ, vt notatur per Inno. in cap. per inquisitionem. de elect. Confirmat Gemi. in dicto cap. 1. ibi: quæro an iste possit reuocare. Ad hoc est glof. 2. in cap. ex litteris. de diuortijs. Vbi dicit Panor. quod confessio facta calore iracundiæ non præiudicat, nisi detur perseverantia, aliàs valet confessio facta in criminali, nec
exigi-

exigitur alia perseverantia, vt in l. si confessus. ff. de custo. & exhibi. reo. & in cap. 2. de confessis Et hoc dicit ipse Panor. esse notandum, & non tradendum obliuioni.

4 Limita etiam si confessio prius est facta & post fit processus, etiam si sit ineptus, potest sequi condemnatio, secus si nullitas fuit ante confessionem. hæc Angel. in d. lib. clausula, Comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt totum. colum. 8. in fine additionis sequentis. Facit ad hoc glof. 2. in dicto cap. primo. de accusa.

5 Confessio non potest renocari in criminalibus, vbi confessio fuit et perseverata, nisi errore allegato & probato; hoc est singulare verbum Specul. in tit. de confessis. §. si. ver. Sed nunquid in criminalibus. & ipsum sequitur ibi Io. And. hæc Angel. in eo. lib. clausula, Comparuerunt dicti inquisiti in termino defensionis. in prima additione, & nota bene illam additionem.

6 Confessio facta præcedente illo iuramento, quod plenam & meram veritatem dicet, non recipit excusationes ex postfacto, sed illa quæ fit sub forma iuramenti, quod respondebit ad interrogata, recipit excusationes, quæ tamen non petant confessionem, sed exponant. Panormit. in cap. cum dilecti. de accusa. quarto notabili. Qui ibi immediate subinfert, & dicit singulariter esse notandum, quod vbi confessio etiam iurata, potest retorqueri & ad bonum, & ad malum, ex quo tamen prima fronte sonat in malum, debet fieri interpretatio in malam partem, & contra confitentem, nisi confessionem excusans probet illas excusationes. Facit ad hoc quod dicit ipse Panor. in cap. cum venissent. de instit. Et etiam immediate subdit ipse Panorm. quod ex confessione alicuius capitur illud quod contra eum est, non autem id quod pro eo eligi potest, & hoc quando inurgit mala præsumptio contra illud quod facit pro eo.

7 Confessio rei est tantæ potentia, quod facta etiam coram iudice incompetenti, tenetur illam confirmare coram suo iudice competenti. Ita dicit Innocen. in cap. at si clerici. de iudi. & hoc præcipue si ex tali confessione orta sit suspicio vel infamia. Angel. in lib. de malef. clausula, comparuerunt inquisiti, & negauerunt totum. col. 1. 1. ibi, Et tene menti. vide ad hoc Innocen. in cap. per inquisitionem. de elec. & Ant. de But. in dicto cap. at si clerici.

8 Sed nota q̄ istis, qui de se confitentur, creditur non quantum ad conuincendum, sed quantum ad presumptionem, vnde si adsint alia presumptiones, valent, aliàs non sufficeret, vt dicit glof. 2. in c. 1. de conf. Sed intellige hoc videlicet, quia istis de se confessis non creditur super crimine aliorum, vt dicit glof. dicta in prin. vbi etiam dicitur, q̄ in crimine læsæ maiestatis, alicui confitenti de se creditur etiam contra socios, quod etiam probatur per text. ibidem. & in glof. prima. cap. nemini. 1. 5. quæst. 3. iuncto text. ibidem. ergo à fortiori de-

bet vni confitenti de se credi contra socios in crimine heresis, quod est grauius capit. vergentis. de hereti. Et preterea hoc est speciale in fauorem fidei, quod socij criminis admittuntur contra socios, vt est text. in cap. in fidei. de heret. lib. 6. Confirmat Gemi. ibidem. Ad hoc glos. fin. cap. quoniam aliqua. de testib.

9 Quando aliquis confitetur crimen suum coram suo iudice, potest ei imponi quantuncunque grauior poena, etiam si sit confessus sine directo processu, vt dicit Inno. in c. qualiter & quando. de accus. 1. col. 3. nam confessio in criminali inducit probationem etiam quo ad poenae impositionem, licet ordo iudiciarius non fuerit obseruatus, & sic patet quod confessio non laeditur ex inuiti instantia iudicij, vel ex omissione ordinis iudicarij, vt dicit Gemi. in cap. accusatus. de heret. lib. 6. in prin. de hoc supra eo. verb. §. 2. & §. 4.

10 Confessio facta sine tortura non oportet reiterari, quae autem est facta in tormentis vel metu tormentorum, vt puta si erat ligatus in tortura, vel ante torturam ductus, vel ante torturam spoliatus, necesse est, quod talis confessio sic facta ratificetur ad banchum, & debet tortus per vnam diem naturalem quiescere post torturam, antequam ducatur ad ratificandum, vel hoc erit arbitrio boni iudicis, vt faciat eum ratificare eo tempore, quo verisimiliter cessauerit metus tormentorum. haec Ang. in lib. malefic. clausula, Fama publica. col. 4. 2. ibi, postquam aliquis est.

11 Si quis sine tormentis confitetur, etiam non praecedentibus indicijs, habetur pro confessio. per not. in cap. 1. de accus. lib. 6. & hoc sequitur Pet. de Anchar. in clem. 1. de homi. sed Bal. in l. 1. de confessis. simpliciter tenet, quod confessio extorta non praecedentibus indicijs, si in ea perseverat reus confessus, valet, vt allegat glos. illius l. & glo. in l. 1. §. illius. de quaest. Et cum Bal. tenet Pau. de Leaza. in cap. grauis. de deposito. ad fi. & Bart. in tract. de quaestionibus tenet idem quod in l. quouis. ff. eo. & est glos. in l. 1. ad fi. C. eod. tit. vbi Bal. dicit, quod tortura in debite facta a principio, non vitiat reliquum processum validum ex post factum. & dixit Bal. in l. fi. C. de accus. quod indicia sequentia non confirmant torturam praecedentem, nec confessionem per eam extortam, quia est ordo peruersus. Haec dominus Paris de Puteo in tractatu de syndicatu. in c. incip. an stetur dicto tortico. l. 10. verfi. datur regula, quod ex confessione. de validitate confessionis, & praecipue quae est perseverata. vide quod dicit ipse dominus Paris in eodem tractatu, in cap. incipiente: An ex sola confessione facta in iudicio, &c.

12 Confessus in iure non auditur appellans, si tamen ita sit confessus, & standum sit confessioni, non tormentorum formidine territus. Ad hoc est glos. singularis in verbo, vel de quo. cap. Romana. de appel. lib. 6. Confirmat Gemi. super dicta glo. vbi dicit, quod in confessum nullae sunt partes iudi-

tes iudicis nisi in condemnando. facit ad hoc optime glo. 2. in cap. 1. de accus. lib. 6. facit etiam cap. per tuas. de proba.

ANNOTATIONES.

1 Confessus crimen, &c. Inter omnes species probationis confessio obtinet primum locum: neque enim vlla clarior, aut efficacior probatio inuenitur. ceterum multa sunt in confitentibus & modo confitendi considerata antequam ex confessione condemnatio subsequatur; ex quibus multa refert auctor hoc loco, non tamē omnia necessaria complectitur. adde ergo in hac causa Simancam de catho. instit. tit. 13. de confessis. Antonium Gomezium tomo 3. de delictis cap. 12. & Iulium Clarum in pract. crim. quaest. 21. & quaest. 55.

CONSENTIRE.

1 Consentiens haeretico pari poena punitur sicut haeticus. arg. in c. 1. de offi. deleg. & ibi glo. optima in verbo, pari poena, vbi declaratur multiplex consensus, videlicet, negligentiae, consilij, cooperationis, & defensionis. & dicit glo. quod illi qui consentiunt defendendo, magis puniuntur. vbi Panor. post Hostien. dicit quod hoc procedit in crimine heresis, & in maioribus criminibus.

ANNOTATIONES.

1 Consentiens haeretico pari poena punitur sicut haeticus. Huc spectat textus in cap. consentire, & in cap. error. 83. dist. de quo articulo egi plene in cap. qui alios. de heret. relato in Directorio inquisit. parte 2.

CONTUMAX.

1 Contumax dicitur ille qui non paret mandato iudicis, vel se absentat a iudicio, & habetur contumax pro confessio, si perdurat in contumacia per tempus. Gemi. in cap. cum contumacia. de haeret. lib. 6. & Bart. in l. penult. ff. de quaestio. & Angel. in lib. malef. clausula, Qui iudex, videns quod inquisiti comparuerunt. col. 7, facit ad hoc cap. 2. de confessis lib. 6.

2 Fuga sola non inducit confessionem delicti. de hoc in cap. vt commissi. de haeret. lib. 6. haec Gemi. in dicto cap. cum contumacia. facit tamen fugam suspicionem, quia per hoc apparet de sua iustitia diffidere. 11. q. 1. Christianus. in fin. 3. quaest. 9. decernimus. de praesump. cap. nullus. secundum

- Archid. Ioan. Andr. Gemina. in dicto cap. cum contumacia.
- 3 Contumaciter absens habetur pro presente in prejudicium suum. cap. 2. de arb. lib. 6. & glo. ibidem in verbo, presente. Confirmat Panor. in c. veritatis. de dolo & contu. col. 2. ibi, Nota ibi presentes. Facit ad hoc c. absens. 3. q. 9. & cap. in nomine Domini. de testi.
- 4 Lapsus anni in excommunicatione operatur non solum quod contumax pro conuicto habeatur, sed etiam quod potest ferri sententia definitiva contra eum. hoc Panor. in dicto cap. veritatis. col. 6. ibi, ex predictis.
- 5 In contumacia presumitur pertinacia ipsius contumacis sine dubio, si perseverauerit per annum, nisi forte aliud apparuerit, puta, si inquisit de iudice, vel instabat pro absolutione, vel offerebat satisfactionem & his similia; alias non presumitur pertinacia, nisi de illa constet, vt in clem. 1. §. porro. de summa trin. & clem. de vsuris. ex graui. §. sane. Ioan. Andr. hec Gemina. in dicto cap. cum contumacia.

ANNOTATIONES.

- 1 Contumax dicitur ille, &c.] *de contumace, & contumacia in causa fidei copiose agunt doctores in cap. cum contumacia. de heret. lib. 6. adde Zanchinum tract. de heret. cap. 9. & Simancam de catho. instit. tit. 14. de contumacibus.*
- 2 Fuga sola non inducit confessionem delicti, &c.] *hæc sententia verissima est in crimine hæresis, vt recte docet Ioannes Roias tract. de heret. parte 2. assertione. 1. 5. nihil enim commune habet hæresis cum fuga, vel carceris effractione. quare detrusus in carcerem ad custodiam ob hæresim si inde fugiat neque pro confesso neque pro conuicto habendus est.*
Similiter non est habendus pro relapso ob solam fugam qui fugit ex carcere in quem coniectus est ad agendam penitentiam. sicut copiose docui apud Emericum in Directorio inquisit. par. 3. super quest. 97.

CONVINCI ET CONVINCERE.

- 1 Conuincitur aliquis in crimine quatuor modis; aut iure, scilicet, instrumentis, vel testibus, aut facti euidencia. c. tua. de coh. cler. & 21. q. 1. que Lotarius. aut iuris interpretatione, vt sepius citatum esse reum, vt 3. quest. 9. c. decernimus. aut violenta presumptione seu suspitione. 32. q. 1. c. dixit. hec in glo. prima super c. nos in quenquam. 2. q. 1. facit ad hoc glo. 3. in cad. abolendam. de hære.
- 2 Conuincitur etiam aliquis hoc modo: Si suspectus de hæresi citatur vt veniat responsum de fide coram inquisitore, si fuerit excommunicatus pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter se absentat, & si per annum

- num excommunicatione illam animo sustinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus potest condemnari. dicto cap. cum contumacia. vbi vide glo. in verbo, respondeat. Facit glo. in cap. rursus. 11. q. 1.
- 3 Item si quis quia præbuit impedimentum officio inquisitionis, aut se opponere eidem præsumpserit, cum sit ipso facto excommunicatus, eam excommunicationem per annum animo sustinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus potest condemnari. c. vt inquisitionis. eo. tit. lib. 6. Confirmat Gemina. in d. c. vt inquisitionis. §. si quis vero, eod. tit. lib. 6.

ANNOTATIONES.

- 1 Conuincitur aliquis in crimine, &c.] *quantum ad causam hæresis attinet, quot modis aliquis hæreticus conuincatur, siue deprehendatur dilucide ostendit Emericus in Directorio Inquisit. parte 3. quest. 89. & copiose Arnaldus Albertinus tract. de agnoscendis assert. questio. 29. num. 8. & multis sequent.*

CHRISTIANI IUDÆIZANTES.

- 1 Christiani qui ad ritum Iudæorum transferunt, & qui prius erant Iudæi, postea facti Christiani redeunt ad ritum Iudæorum, dicuntur hæretici, & contra eos tanquam hæreticos, similiter contra eorum fautores est procedendum, si tamē de hoc fuerint confessi, vel per Christianos, vel Iudæos conuicti. dicto c. contra Christianos. & Gemina. ibidem. de hoc habes infra in verb. Iudæi. §. 1. vbi nota quod ritus dicuntur mores & obseruantie. 28. q. 1. secundum Archid. hæc Gemina. ibidem.

ANNOTATIONES.

- 1 Christiani qui ad ritum Iudæorum transferunt.] *De materia huius §. præter doctores in cap. contra Christianos. de heret. lib. 6. vide Zanchinum tract. de hære. c. 36. & ibidem late Campegius. Repertorium inquis. verbo. Reiudæizantes. & Emericum in Directorio inquisitor. parte 2. questio. 44. vbi dixi.*

CRUCESIGNATI.

- 1 Crucesignati in subsidium fidei tenentur deferre signum crucis paterter: nam milites armate militie recipiunt stigmata, ex quibus milites cognoscantur. l. stigmata. C. de fabricensibus. & qui signum mutat, transgessit pena punitur. l. 1. ff. de re militari. imo qui assumptum crucis signum

gnum abiecerunt, compelli debent ad reassumptionē eius. arg. cap. Quod super his. de voto. in prin. Et Papa ad innuendum quod cruce signati semper debēt deferre signum crucis, vtitur hoc verbo, caractere crucis, vt in c. excommunicamus. el primo. de heret. §. catholici vero. idem dicit etiam in priuilegio. malitia huius temporis. Et ratio esse potest qui secundum. B. Thomam in quarto sen. dist. 4. quæst. 1. art. 3. quæstiuncula. 4. character est res quædam indelebilis.

2 Cruce signati possunt de licētia inquisitoris interesse diuinis, & ecclesiastica recipere sacramenta tpe generalis interdicti, vbi ex indulto diuina tunc celebrari cōtigerit. Et si clerici sunt cruce signati, potest inquisitor cū eis dispensare super irregularitate, quam incurrisent celebrando diuina ligati sententijs canonis. hæc ex prædicto priuilegio. Malitia huius tēporis.

3 Cruce signati seu scholares sancti Petri martyris sunt excōicati quando inquisitori indigenti pecunia pro officio inquisitionis, & petenti, dare recusant. probatur, qui fautores hereticorum sunt excommunicati, per dictum cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. Tales autem sunt fautores, secundum Archid. in c. quincunq. eod. tit. lib. 6. vbi dicit in verbo, fautores. priuatę personæ, quæ iuramento vel voto se astrinxerunt, ex omissione dicuntur fautores, pata si nō manifestant, vel non faciunt id quod promiserunt ex voto, hæc ille.

ANNOTATIONES.

1 Cruce signati in subsidium fidei, &c.] *De cruce signatis, qui ad inquisitionē familiam spectant, & de eorum priuilegijs vide. præ alijs Camillum Campegium apud Zanchinum tract. de heret. cap. 9. & cap. 37.*

Iam quantum attinet ad extrauagantem incipien. malitia huius temporis. cuius meminit auctor hoc loco, eam nunc habemus impressam inter literas Apostolicas pro officio sanctę inquisitionis in sine Directorij inquisitionum Nicolai EymERICI.

CUSTOS CARCERVM.

1 Custos carcerum inquisitoris iurabit coram Episcopo, & custos carcerum Episcopi, qui sunt pro crimine hæresis, iurabit coram inquisitore, quod fideliter custodient carceratos, & omnia alia seruabunt, quæ ponuntur in textu Clem. 1. de heret. §. porro. Idem dicit dominus. Card. Zabár. in dicto. Clem. 1. §. verum quia.

ANNO.

ANNOTATIONES.

1 Custos carcerum inquisitoris, &c.] *De iuramento custodis carcerum & aliorum ministrorum sancti officij vide Simancam de catho. instit. tit. 41. de ministris & eorum officijs.*

DÆMONES INVOCARĒ.

1 Dæmones inuocare an sit hæreticum, Gemi. in cap. accusatus, in §. salua ne. eod. tit. lib. 6. ponit duas opiniones, & credit vtranque posse saluari, quia aut quis inuocat dæmones putans ipsos posse facere id ad quod inuocat ex eorum potestate actiua, & tunc opinio Lapi procedit, quia aliter inuocans dæmones est hæreticus, cum attribuat eis id quod est Dei, per quem omnia facta sunt. Ioan. primo. Ad hoc. 26. quæst. 5. Episcopi vbi expressē appellat hæreticos quæretes auxilia a diabolo, derelicto Deo: aut inuocat dæmones non tamen credens eos posse oparari ex sua potestate actiua totaliter, sicut ad id quod est suæ naturæ, sicut esset quod tentaret mulierem ad concupiscentiam cum aliquo, & tunc procedit alia opinio, quia istud, licet sit malum facere, non tamen videtur hæreticus, quia Saluator vocat eum tentatorem. Matth. 4. hæc Gemi. vbi supra. ibi: quærit hic Lopus. Abbas. Confirmat Panor. in cap. in tabulis. de sortileg. super glol. fina.

2 Vt autem melius prædicta intelligas, nota secundum Oldradum, attendendam esse intentionem inuocantis: quia aut inuocat vt sciat futura, & hoc sapit hæresim manifestam, quia id attribuitur diabolo quod conuenit Deo, iuxta quod dicit Isaias. 41. cap. Annunciate nobis quæ ventura sunt, & sciemus quia dii estis. aut inuocat ad tentandum pudicitiam mulierum, & tunc si facit per modum imperij, vt præcipiat diabolo, non sapit hæresim manifestam; quia est sibi proprium tentare: si autem facit ipsum adorando, & vt ipsum adoret, tunc sapit hæresim manifestam, & hoc non propter personam, sed propter vitium in adoratione diaboli. Hoc Oldradus in suo consil. 208. quem allegat Gemi. dicto, cap. accusatus. §. sacerdotes. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Dæmones inuocare an sit hæreticum, &c.] *Hæc tractatio de inuocantibus dæmones late patet, nec breuibus potest comprehendere, & auctor hic valde quoque studuit breuitati, quare ab aliis plenior est cognitio petenda, & videndi in priuilegio Zanchini tract. de heret. cap. 22. EymERICI in Directorio*

Directorio inquisit. parte. 2. quæst. 43. Alfonso Castrus lib. 1. cap. 13. de iusta hæret. punitione, & alij quos retuli apud Eymericum præcitato loco.

Quantum autem attinet ad consilium Oldradi, quod hic citat auctor, id incipit. Regularis habet traditio. & est numero. 210. in eandem sententiã scribit Geminianus consil. 54. incipien. Quidam sacerdos. Sed uide omnino Spineum tract. de lamijs in ultima apologia, ex quo intelliges an hæc auctoris doctrina sit vera nec ne.

DEFENSIO.

- 1 **D**efensio iusta & æqua referuatur cuilibet contra quem proceditur de crimine hæresis. cap. cum inter priorem. de except. secus dicunt quidam de dilatorijs, quia non permittitur ei de iuris apicibus disputare. Ad hoc. ff. mand. si fideiussor. §. quædam. hæc Hostien. in summa. tit. de hæret. §. quæ pœna imponatur. vers. sin autem. in fine.
- 2 Defensio legitima est de iure naturali, & sic nemini est auferenda. l. quotiens. C. de preci. impe. offer. & in Clem. pastoralis. de sen. & re iudi. in §. cæterum defectus. hæc Ioan. de Imola in clem. sæpe. de verbo. signi. super glōs. in verbo. defensiones. Vbi nota quòd idem Ioan. de Imola in dicta Clem. sæpe. super glōs. in verbo. dilationes. dicit quòd intentus & mēs literæ est, quòd solum possit iudex repellere exceptiones frustratorias & oppositas malitiose ad differendum iudicium, vt dicit glōs. ibidem. & habetur in cap. finem litibus. de dol. & contu. & exceptiones quæ magis frustrant & differunt iudicium seu processum, quàm respiciant veritatem, quia illæ non sunt de iure naturali, imo magis repugnant. hæc ille.

ANNOTATIONES.

- 1 Defensio iusta est æqua, &c.] *Auctor hic breuiter & concise agit de defensionibus, sed quæ defensiones in causa hæresis allegari possint, aut reos tueantur non docet, vidèdè ergo Eymericus in Directorio inquisit. par. 3. nu. 117. & seq. tit. de defensionib. reorū, & Simacas de catho. in st. tit. 17. eo. lit.*

DEFENSOR HÆRETICORVM.

- 1 **D**efensor hæreticorum secundum Archid. est duplex: Nam quandoque quis defendit errorem, quandoque personam: primus est damnabilior, & dicitur hæretiarcha. 24. quæst. 3. qui aliorum. & sic loquitur cap. qui consentit. 1. 1. quæst. 3. Secundus qui personam viribus vel potentia defendit, ne ad manus iudicis examinandus veniat vel puniendus. Et de simili defensione loquitur. 2. 1. quæst. 5. per totum. & 27. quæst. 1. cap. si custos.

- custos. vel ne fiat executio. ex literis. de offi. deleg. Facit. cap. felicis. de pœnis. lib. 6. post princ. ibi. postea receptauerit vel defenderit. hæc Gemi. in ca. quicumque. de hæret. lib. 6. in 2. col. ibi: quæro quis dicatur defensor. Confirmat hoc glōs. in verbo defensor. Clem. 1. de pœnis. ibi circa quartum.
- 2 Si autem aliquis defendit aliquem iuste in iudicio, & putans eum inculpabilem, iura pro eo allegando, & ostendendo eum innocentem, non ligatur aliqua pœna per hoc, quia in talibus iusta defensio referuatur, dicto cap. cum inter priorem. de except. & dicta Clem. pastoralis. de sen. & re iudi. hæc dominus Card. Zabari. in dicta Clem. 1. de pœnis. col. 6. ibi: decimo quarto quæro de defendente. Confirmat glōs. prædicta in verbo, defensor. in fine. Secus autem vt dicit idem dominus Card. ibidem, si contra iustitiam & conscientiam defendit. de hæret. si aduersus. Tales enim defensores appellantur, 1. 6. quæst. 1. de præsentium. de reb. eccle. nō alic. cap. si quis. & quod notatur de iure iur. cap. breui. vide ad omnia ista malleum maleficarum in tertia parte. quæst. 10. & quæst. 11.
 - 3 Quia etiam receptator dicitur defensor: sciendum quòd receptator dicitur ille qui scienter recipit hæreticos, arg. cap. felicis. de pœnis. in prin. lib. 6. Sed leges illum innuunt receptatorem, qui receptat & celat, vt celatus manus iudicis euadat, ut patet. ff. de recept. l. 1. & 2. ff. de offic. præsi. in l. cōgruit. C. de his qui late. occult. l. si. & de his receptorib. notat Hostien. in summa. eod. tit. §. quæ pœna. Io. And. hæc Gemi. in dicto cap. quicumque; de hæret. col. 2. ibi. Sed qui dicantur receptatores.
 - 4 Defensores, & fautores, ac receptatores hæreticorum, ipso facto sunt excommunicati, & postquam aliquis talium fuerit notatus, si infra annum satisfacere contempserit, ex tunc fit infamis, nec debet admitti ad publica officia, prout est textus in cap. excommunicamus. el primo. §. credentes. de hæreticis. iuncta glōs. 1. 7.

ANNOTATIONES.

- 1 Defensor hereticorum secundum Archid. &c.] *De hereticorum defensoribus, receptoribus, fautoribus, & similibus copiose agit Archidiaconus in cap. quicumque, de hæret. lib. 6. & Nicolaus eymericus in Directorio inquisit. parte. 2. quæst. 50. & aliquot sequentibus, quibus adde Zanchini tract. de hæret. cap. 4. & seq. & alios multos, quos retuli apud Directorium præcitatis locis, ex quib. intelliges ea, quæ de illis tractat hic auctor.*

DIVINATIO.

- 1 **D**iuinatio tunc sapit hæresim manifeste, secundum glōs. in verbo, sapient. dicto cap. accusatus. §. sane. quando circa aras idolorum nefarie pre-

ric preces emittuntur, sacrificia offeruntur, demones consuluntur, eorum responsa suscipiuntur. 2. 6. quæst. 2. hi, qui, & quæst. 4. igitur vel associant sibi hereticos propter sortes exercendas, vel faciunt prædicta cum corpore uel sanguine Christi, vel in foribus, ut possint habere responsa, pueros rebaptizant, vel his similia. hæc in prædicta glos. Confirmat Panor. in dicto cap. in tabulis. super glos. 1. vide ad hoc glos. optimam in hac materia. 2. 6. quæst. 2. in summa.

2. Diuinitio ad inueniendum furta, vel ad sciendum aliqua secreta, qua fit cum candela benedicta, & aqua benedicta, & puero respiciente in phylam, & dicente hæc verba: *Angelo bñco, Angelo santo, per la tua santità, e la mia virginità, &c.* sapit hæresim manifeste, ut probat egregie dominus Andreas Barbatia in quodam consilio suo, quod fecit ad requisitionem Patris inquisitoris Bononiensis.

ANNOTATIONES.

1. Diuinitio sapit hæresim manifeste, &c.] præter doctores in dicto cap. accusatus. §. sane. de hæret. lib. 6. vide quæ scriptissimus in Directorio inquisitorum parte. 2. super quæst. 4. 2. unde intelliges quando diuinationes sapit hæresim manifeste.
2. Diuinitio ad inueniendum furta, &c. qua fit cum candela benedicta, &c.] consilium Barbatia quod hic sequitur auctor incipit. Casus est talis habetur inter eius consilia. volu. 1. estque consilium num. 55. & hæc auctoris sententia vera videtur: quia cum res sacræ miscentur in sortilegio, iam fit qualificatum, & ideo videtur sapere hæresim manifeste, ut dixi in Directorio parte. 2. quæst. 4. 2.

DUBIUS IN FIDE.

1. Dubius in fide habetur pro heretico, dummodo dubietas sit cum perseverantia & animi complacentia, aliter autem propter dubietatem occurrentem, in qua quis non persistit, non dicitur hereticus, quia primi motus non sunt in potestate hominis. 6. dist. sed pensandum, & etiam nisi per simplicitatem aliquis erraret in fide. Ita voluit Inno. in rubrica de summa trini. in fi. Si etiam crederet aliquid contra fidem, putans ecclesiam ita tenere, & paratus corrigi, non esset hereticus. hæc Felinus, in cap. 1. de hæret. Concordat. Panor. in dicto cap. primo.

ANNOTATIONES.

1. Dubius in fide, &c.] Dubius in fide quando vere sit & dicatur hereticus, &

hereticus, & quando non, copiose explicui in commentario cap. dubius in fide. extra de hæret. ex illo intelligetur hic locus planissime.

ERRANS IN FIDE.

1. Errans in aliquo articulo fidei, vel in aliquo sacramento Ecclesie, per simplicitatem, secundum dominum Card. Zabar. non debet puniri: quia simplicitas excusat. cap. super literis. de rescript. cum ibi notatis. C. de iurisd. om. iudi. l. in criminali. 24. q. 3. dixit Apostolus. & quæ notatur 17. dist. non licuit. Facit tex. in Clem. prima. de summa trini. in verbo, pertinaciter. non enim pertinaciter credit, qui per simplicitatem errat. Contrarium tenet Specul. in tit. de hæreticis. pro quo est. 24. q. 1. schisma. ubi dicitur, quod non excusat ignorantia. Ad hoc. C. de hæreticis. l. 2. de in ius vol. venia. 27. dist. cap. si. Mathæus tenet primam partem, per. cap. dixit Apostolus. quod optime probat hoc.

Dic quod hereticus potest dici dupliciter, large & stricte, quod notat glos. 24. q. 3. in sententia. in fi. Large dicitur quilibet errans in articulis fidei, stricte qui errat pertinaciter, ut probat dictum cap. dixit Apostolus. & dicta Clem. prima. de summa trini, & fide catholica. Hæc dicit dominus Card. in dicta Clem. vers. porro. ibi: quarto quæro.

ANNOTATIONES.

1. Errans in aliquo articulo fidei, & c. per simplicitatem.] Simplicitas siue ignorantia in rebus fidei, quando excuset errantes, & quando non excuset, in foro præsertim exteriori, multis propositis regulis explicui apud Emericum in Directorio inquisitorum parte. 1. super quæst. 7. adde Alfonso Castrum lib. 1. cap. 9. de iusta hæret. punitione.

EXAMINATIO TESTIVM, ETC.

1. Examinationi testium seu deponentium in crimine hæresis, & ipsum delictum concernentibus, debet esse præsentis duæ religiosæ & discretæ personæ, in quarum præsentia, per publicam personam, aut per duos idoneos viros, eorundem testium depositiones fideliter conscribantur, ut dicitur. in cap. ut officium. eod. tit. lib. 6. §. verum. ubi Gemi. quærens de quibus personis religiosis loquatur tex iste, dicit quod quandoque sæculares clerici dicuntur religiosi. 4. dist. denique, quandoque laici. 44. dist. non liceat. de constitu. ecclesia. Sed hic forsitan auctor non intellexit stricte de illis qui habitum religionis susceperunt, pro quibus præsumitur de no. ope. nuntia. cap. 2. vers. super eo. ubi de hoc Ioan. And. hæc Gemi. ubi supra.

ANNOTATIONES.

1. Examinationi testium, &c. debent esse presentes duæ religioſæ & diſcretæ perſonæ.] *Hodie maiori ex parte proceſſus in ſancto tribunali fiunt abſque præſentia ſiue interuentu harum perſonarum, & eos ſic factos tolerat ſupremus Senatus Sanctæ Romanæ & generalis inquisitionis. Vtiliſſimum tamen eſſet vt in fine totius examinis omnia repeteretur coram hiſ duobus perſonis: eaſque omnino adhibendas cenſerem cum res agitur cum cauilloſis quibusdam aſtutis ac perfidis reis, qui facile aut negare cum Et, aut inuercere ſolent.*

EXCEPTIO.

1. **E**Xceptio quando iudex dubitat an ſit admittenda vel ne, debet eam admittere cum proteſtatione ſi & in quantum de iure ſit admittenda, & non aliter nec alio modo. Et nota bene quòd iudex ex cauſa poteſt recuſare exceptiones cum proteſtatione, & procedere ad vltiora. Ad hoc eſt tex. notabilis in cap. ad diſſoluendum, de deſponſa. impube. & hoc præcipue quãdo iudex ex probabili cauſa moueretur, puta quia vehementer præſumeret contra reũ quòd exciperet cauſa ſubterfugiendi iudiciũ, uel quia eſt probabile dubium, utrum exceptio ſit admittenda, & indago exigit longum tractatũ: conſulit autem Hoſtien. quòd iudex faciat ſcribi cauſam in actis, ut ſic appareat eum probabiliter motum. Hæc Panor. in cap. cum contingat, de offi. deleg. ſuper gloſ. in verbo, nihilominus. quam gloſ. bene nota, & diligenter cõſidera, quia facit multum ad propoſitum. Ad idem facit quòd dicit dominus Felinus ſuper dicta gloſ. allegat Hoſtien. in cap. nullus, de præſumpt. & dato quòd reus offerret ſe probaturum incontinenti, poſſet eſſe tanta præſumptio malitiæ, quòd non purgaretur per probationem incontinenti: ita intelligit gloſ. in verbo, ſententiã. in cap. ſulcitata, de in integrũ reſtit. quam gloſ. bene nota, & ſingulariter pondera, quia facit multum ad propoſitum: quæ dicit, quòd licet, quis incontinenti velit probare exceptionem ſuam, ſi tamen eſt præſumptio contra ipſum, quòd malitioſe excipiat, primo mandabitur ſententiã executioni, deinde ſi quid velit proponere, audietur in modum accusationis. Facit ad hoc quòd dictum eſt ſupra in verbo appellatio. decimonono notabili.
2. Contra improbe petentes dilationes eſt adhibendum remedium ſecundum Hoſtien. cum enim iudex debeat dilationis amputare materiam. C. de tempo. appel. l. 2. poteſt quancunq; ſibi videbitur, ab excipiente & dilationem petente, vel aliud proponente, ſi habet eum ſuſpectum, exgere

gere iuramentum, quòd hoc non proponat malitioſe, de quo hodie eſt dicendum, vt in cap. 2. de iura. call. lib. 6. Ego dico, quòd ſi vehemeter iudex præſumit contra proponentem, poterit eum non admittere, nec curet de appellatione, iuxta nota per Innoc. in cap. poſt electionem, de conceſ. præben. & per Ioan. And. in cap. ſuper eo, de appel. vbi vide. hæc Panor. in cap. nullus, de præſump. in fine.

3. Et aduerte quòd iudex ex hoc ſolo quòd exceptionem probabile non admittit, non grauat partem, nam potuit moueri putando forte illam eſſe falſam, ideo, vt præſumatur grauamen, debet expectare donec probetur veritas ipſius: & ex hoc inferitur quòd in facultate iudicis eſt exceptiones dilatorias vel peremptorias admittere vel repellere, nec ex ſola reiectione inferitur grauamen appellationis iuſtificatiuum. hæc Panor. in cap. interpoſita, de appel. in principio.

ANNOTATIONES.

1. Exceptio quando iudex dubitat an ſit admittenda, &c.] *In crimine hæreſis quales exceptiones opponi poſſint, & audiri à iudicibus: fides ac admitti debeant, docet Zanchinus tract. de hæret. cap. 13. num. 3. verſ. Duo ſunt tamen exceptiones: adde eodem loco Camillum Campegiũ.*

EXCOMMUNICATVS ET EXCOMMUNICATIO.

1. Excommunicati vel interdicti ab inquisitore non poſſunt abſolui ab ordinario neque ab alio ſine mandato ſummi Pontificis, præterquam in mortis articulo: probatur hoc per text. optimum in c. paſtoralis, de offic. ordi. vbi dicit text. quòd cum delegatus ſit maior ordinario, excommunicatus à tali delegato non poteſt per alium abſolui ſine mandato ſummi Pontificis, præterquam in mortis articulo. Cum ergo inquisitor ſit delegatus, vt c. per hoc, de hæreticis. lib. 6. ſequitur quòd excommunicatus vel interdictus ab eo non poteſt abſolui ab ordinario, neque ab alio. Conſirmit gloſ. in verbo, præterquam in mortis articulo dicti c. paſtoralis. Facit ad hoc Feli. in c. excommunicatus, el. primo de hæreticis. col. 3. ibi, excommunicatione notatis. hoc etiam habetur ſpecialiter in priuilegio Alexan. quarti quòd incipit: Ad capiendum vulpeculas. dat. Laterani. 7. cal. Februarij, Pont. ſui anno tertio.
2. Excommunicatio ſi profertur propter contumaciam non eſt neceſſe, quòd ille citetur ad audiendam ſententiã. hæc Gemi. in c. cum contumacia de hæret. lib. 6.
3. Excommunicatus iterum poteſt excommunicari: hoc dicit gloſ. ſi. in c. ita quorundam, de Iudæis. vide bene totam illam gloſ. Conſir. Panor. ſu-
per

per dicta glos. Nec valet absolui ab vna excommunicatione, nisi etiam ab alia, vt dicit Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Excommunicati vel interdicti ab inquisitore non possunt absolui ab ordinario] *Huius dicti bonam rationem assignat hoc loco auctor. Adde Ioannem Rojam in singularibus fidei, singulari 57. incipien. excommunicatus ab homine.*

Iam inquisitores quamuis sint Papa inferiores, absolueri possunt hereticos ad fidem redeuntes à sententia excommunicationis, quam Romanus Pontifex contra illos promulgat in die cœnæ Domini. Archid. Ioan. And. & Gemianus in cap. vt officium. de heret. lib. 6. & Ioannes Rojas praecitato loco.

EXECVTIO CONTRA DAMNATOS.

1 **E**xecutio contra damnatos de hæresi est facienda per Potestates & officiales seu Rectores temporales & seculares, quam facere debent prompte, imo sibi relictos debent per se vel per nuntios recipere indilate, animaduersione debita puniendos, alioquin si cōtrafecerint, vel si processum, vel sententiam inquisitorum directe vel indirecte impedire præsumperint, ipso facto sunt excommunicati, quam excommunicationem si per annum sustinuerint, vt hæretici condemnentur. c. vt inquisitionis. eo. tit. lib. 6.

Ad hoc facit c. ad abolendam, & c. excommunicamus. eod. tit. & glos. in verbo, indilate. dicti c. vt inquisitionis. dicit quod talis sententia. debet statim dilatione postposita executioni mandari, vt patet. 2. q. 1. c. sicut idē dicit Gemi. in dicto c. vt inquisitionis. in principio.

2 Executio sententiæ non est differenda, licet appelletur, quando sumus. in casu quo ius appellationem rejciat. Gemi. in dicto c. vt inquisitionis. in principio.

3 Mandatur hoc etiam per leges Federici Imperatoris, approbatas per Bonifacium Papam octauum in dicto c. vt inquisitionis. Et sunt registratæ in capitularibus ciuitatis Comi, & acceptatæ per vniuersum consilium illius ciuitatis, anno domini 1255. die 16. Septemb. Et primo in lege quæ incipit: Commissi nobis, mandatur quod relictis brachio seculari debita animaduersione puniantur.

4 Pœna animaduersionis, est pœna quæ euertit animam à corpore, vt dicit Gemi. in dicto c. vt inquisitionis. ibi: Quæ sit pœna. Facit ad hoc glos. in verbo, puniendi c. excommunicamus. el. 2. eod. tit. Ad idem Federicus

in

in præallegata lege seu constitutione, Commissi nobis.

5 Sed Panor. in cap. ad abolendam. eod. tit. super glos. in verbo, audientia, allegans Hostien. post Ioan. And. dicit quod hæretici debent puniri pœna ignis, & quod debent cremari. Et dicit quod in hoc conuenit lex diuina, canonica, civilis, & consuetudinaria, vt communiter puniantur pœna ignis. Confirmat Federicus in lege seu constitutione quæ incipit: *Inconsuetilem tunicam*. vbi dicit: *Presentis nostræ legis edicto damnatos mortem pati Paternos aliosque hæreticos quocunque nomine censeantur, decernimus, vt viuim in conspectu hominum comburantur, flammarum commissi iudicio.*

6 Sed quæritur nunquid iudex secularis poterit petere ab inquisitore, vt ostendatur ei processus, vt videat si iuste vel iniuste est processum contra damnatos. Bart. in l. diuus. ff. de custo. & exhibi. reo. dicit quod non tenetur ad faciendum executionem nisi processus exhibeantur sibi. & idem tenet in l. magistratibus. ff. de iurif. omn. iudi. allegando dictā. l. diuus. Sed Panor. in cap. 1. de offi. ordi. tenet contra Bart. & dicit contra ipsum esse text. expressum in dicto cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. vbi dicitur quod de crimine hæresis, cum sit mere ecclesiasticum, quoquomodo iudex secularis non cognoscat. Ad hoc etiam Bald. & Paul. de Castro in eadē. l. magistratibus. & ibi Alexander, & Tison contra Bart. & Panor. in cap. eadē. quæ, de sta. mona. in fi. Et Barbara in cap. 1. de offic. ord. Bald. in authent. clericus. C. de Episcopis. & cler. Ad hoc est Felinus in cap. ad abolendam. in sic. confirmat Gemi. in dicto cap. vt inquisitionis. in prin. dicens notandū esse quod iudex secularis exequitur sententiā latam per iudicē ecclesiasticū absque eo quod cognoscat de viribus sententiæ. de quo. de offi. ordi. cap. 1. Non tenetur ergo inquisitor exhibere processum iudici seculari, ad hoc vt sententiā exequatur.

7 Imo inquisitor potest compellere iudicem secularem ad exequendum sententiā per ipsum inquisitorem latam, vt patet per ea quæ notantur in glos. in verbo, præiudican. dicto cap. 1. de offi. ordi. & in glos. in verbo, contra eum cap. 2. de maledicis. Ad hoc est etiam privilegium Inno. iij. quod incipit: *Cum sicut accepimus*, vbi dicitur, quod inquisitores possunt compellere per censuram ecclesiasticam potestates ad obseruandum quæ ipsi inquisitores duxerint faciendā, & ad procedendum contra hæreticos damnatos, etiam si testium nomina non exprimitur. Ad hoc facit glos. in cap. auctoritatem. 1. §. quæst. 6. & glos. in cap. sicut sine iudicio. 2. q. 1. Facit ad hoc dictum Archid. super dictam glos. dicti c. sicut sine iudicio. Confirmat Panor. in cap. pastoralis. §. quia vero. de offi. deleg. vbi dicit quod ordinarius ad mandatum delegati exequitur sententiā, etiam si eam sciat iniustam: & quod delegatus potest mandare ordinario loci, vt exequatur sententiā suam, & quod is cui mandatur nuda executio sententiæ,

tentia, non potest assumere cognitionem super viribus sententia. hac Panor. vbi supra, & quod ad hoc possit compelli ordinarius a delegato Papae, affirmat glos. 2. in cap. significasti. de offic. deleg.

- 8 Dominus Felinus in cap. ad abolendam, in fi. de heret. dicit, quod si inquisitor puniret haeticum per eum condemnatum poena mortis, non credit eum irregularem, quia etiam iure officij non prohibetur hoc alij posse mandare, si per se hoc non potest: per text. in cap. 3. ne cler. vel mona. lib. 6. Nota tamen quod postea dicit ipse Feli. in cap. vergentis. cod. tit. vbi ad dictum cap. 3. ne cle. vel mona. ipse respondet.

ANNOTATIONES.

- 1 Executio contra damnatos de haeresi est facienda, &c.] *Omnia fere quae in his §§. traduntur ab auctore explicata sunt à nobis copiosius in Directorio inquisitor. parte. 3. super quaest. 36. quod autem ait auctor in hoc primo §. de facienda executione damnatorum sine mora per dominos seu potestates temporales, illud temporis intervallum recipit, quod praecitata loco docuimus.*

- 5 Sed Panormitanus in cap. ad abolendam, &c. dicit, quod haetici debent puniri poena ignis.] *De hoc articulo vide Petrum Godofredum in l. 4. C. de heret. & Couarruuiam lib. 2. variar. resolutio. cap. 10. nu. 10. & Alfonso Castrum lib. 2. de iusta haeret. punitione. cap. 12. & seq.*

F A M A.

- 1 **F**ama est communis locutio ex verisimilibus coniecturis surgens. Et notanter dicitur, ex verisimilibus, quia aliter proprie non est fama, saltem quo ad iuris effectum, sed sunt variae voces populi, de quo per Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quaestio. & glo. & doctores in c. inquisitionis. & c. cum oporteat. de accus. Rumor in minus se habet quam fama. vide bonam glossam iuncto textu in cap. super eo. de eo qui cogno. conlan. vxo. suae. hac Panor. in cap. vestra. de coha. cle. & mul. super glo. in verbo, notorium. col. 1. in fine.

- 2 Fama in criminalibus haec operatur, quia quandoque praestat materiam indicendi purgationem. 2. quaest. 5. presbyter si a plebe. & glo. si ibidem in fi. de accu. accedens, quandoq; dat materiam inquirendi, de accu. qualiter & quando. el. 2. quandoque coadiuuat probationes iam factas, seu alia adminicula, vt in cap. praeterea. de testib. & in glo. ibidem in fine. hac Panor. in cap. veniens. el. 1. de testi. in fi.

- 3 Ex fama & vno teste omni exceptione maiori, potest quis condemnari. Angel. in lib. malefic. clausula, comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt

nerunt totum. col. 4.

- 4 Fama in criminalibus multum ponderatur. argum. 2. q. 5. presbyter si a plebe. ff. de testi. l. 3. §. eiusdem. & 4. q. 3. §. item in criminali. vers. item sepe. & 3. q. 6. si duo. C. ne de sta. defun. si mater. extra de eo qui cognouit conlan. vxo. suae. c. super eo.

- 5 Item fama sufficit ad probationem, si aliae praesumptiones coadiuuant, ita quod cum fama faciunt probationem, vt in glo. fama loci c. illud quoque. de praesumpt. & ita quae non profunt singula, coadunata iuuant. glo. in verbo, dicta. c. tertio loco. de praesumpt. & glo. si in cap. cum causam. de proba. & cap. praeterea. de testib.

- 6 Fama, si est vehemens, contra malefactorem sufficit ad torturam. Angel. in lib. malefic. clausula, fama publica praecedente. col. 1. 3. ibi, Ego autem si assessor essem. Concordat dominus Paris de Puteo. in lib. de syndicatu. cap. incipiente: Quidam laico famosus. in princ. vbi dicit, quod fama moitas operatur, quod quis torquetur. ff. de quaestio. l. de minore. §. fin.

ANNOTATIONES.

- 1 Fama est communis locutio, &c.] *De materia fame quantum ad hunc locum spectat, vide Antonium Gomezium tomo. 3. variar. resolut. cap. 1. 3. & Iulium Clarum in pract. crimi. quaest. 6. & quaest. 21. adde Bartolum & alios in l. de minore. §. tormenta. ff. de quaest.*

FAVOR HAERETICORUM.

- 1 **F**autor haereticorum potest quis dici dupliciter, vno modo quando aliquis est in publica potestate, vt capitaneus, Balliuus, Potestas, & similes: & si talis omittit facere officium suum circa haereticos, prout habetur in cap. vt inquisitionis. & cap. vt officium. eod. tit. lib. 6. tunc potest dici fautor haereticorum. Alio modo potest dici aliquis fauere verbo excusando haereticos, non ex lubrico lingue, nec per iocum, sed in conuenticulis, vel cum inter laicos dicit illos non esse tales quales dicuntur. Ioan. And. hac Gemi. in cap. quicumque. eod. lib. 6.

- 2 Possunt etiam dici fautores aduocati & procuratores, qui defendendo excusant haereticorum excessus, habita consideratione personarum, locorum, & temporum. Et quod falsi excusatores fauere dicantur, patet. 1. 1. quaest. 3. cap. non solum. el. 2. ibi: item timendo. & episcopi qui Lotario adhaeserunt, sunt vt eius fautores damnati. 2. quaest. 1. cap. fina. vbi bonus text. ad hoc propositum. Et canon dicit quod fucatis excusationibus eius crimina tegere videbantur. 1. 1. quaest. 3. ita corporis tui. hac Gemi. vbi supra.

F Dicitur

- 3 Dicitur etiam factio fauere qui procurat alimoniam hæreticis, vel eis subministrat aliqua per quæ liberantur, vel alia similia: nec tunc indiget probatione. 2. 3. quæst. 4. est iniusta. ff. de furtis. si pignore. cap. accusatus. eo. tit. lib. 6. §. sacerdotes. & cap. vt inquisitioni. §. prohibemus. eo. tit. & eo. lib. Idem de illo qui precibus hæreticum liberat. 2. 4. quæst. 1. cap. 1. vers. illud vero. quod bene nota. hæc Gemi. vbi supra.
- 4 Etiam dicitur fautor hæreticorum qui impedit ne veritas inueniatur in causa fidei, hæc Gemi. in dicto cap. accusatus. §. sacerdotes. quod nota & tene menti. Qui etiam impedit ne testes examinentur vel ne dicant veritatem, dicitur præstare impedimentum in causa. textus est bonus in cap. cum causam. de testi. & ibi glos. notabilis in verbo, compellas.

ANNOTATIONES.

- 1 Fautor hæreticorum potest quis dici &c.] *De fautoribus hæreticorum & ceteris huiusmodi copiose Archidiaconus & alij in cap. quicumque. de heret. lib. 6. Eymericus in Directorio inquisitorum parte. 2. quæst. 53. Zanchinus tract. de heret. cap. 5. & Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. parte 2. cap. 21.*

F I D E I V S S O R.

- 1 Fideiussor non potest interuenire in causa criminali; & ratio est quia non potest quis ex contractu ad capitalem pœnam se obligare, quia nemo est dominus membrorum suorum, vt in l. liber homo. prima. ff. ad leg. Aquiliam. & 2. 3. quæst. 5. in cap. si non licet. & glos. in cap. cum homo. eisdem causa & quæstione. & Panor. in rubrica de fideiussoribus. in tantum quod non valet fideiussio de præsentando aliquem sub pœna corporali, vt no. Bart. in l. 3. ff. de custo. reo. & Cynus in l. ad commentariensem. C. eo. dicas tamen nisi consuetudo esset in contrarium, quia tunc valet consuetudo, vt dicit dicta glos. in dicto cap. cum homo. hæc Angel. in lib. malef. clausula, pro quibus Antonius fideiussit. in prin. & etiam habetur in additione sequenti: & de hoc habes supra in verbo, capere. §. secundo.
- 2 Sed pone: Aliquid traditus est fideiussoribus, qui postea fugam capit, quæritur nunquid fideiussores debeant decapitari, præsupposito quod reus conuictus veniret decapitandus; dic quod non, per norata per Cynum in dicta l. ad commentariensem. & Bart. in l. si quis reum. ff. de custo. reo. quia nemo est dominus membrorum suorum, vt dictum est supra. Confirmat Panor. in dicta rubrica de fideiuss. vbi distinguit, vtrū fideiussores fuerunt in dolo & aufugeret, & tunc pœna erit arbitria: Si autem sint

- sint extra dolum, punientur pœna pecuniaria, ad quam obligauerunt se, & si non fuit expressa quantitas, iudex arbitrabitur. hæc Panor. in dicta rubrica. Confirmat dominus And. Barbatia in dicta rubrica.
- 3 Aduerte tamen hic vnum secundum Ludo. de Roma. in consilio suo 14. quod si quis fideiussit de præsentando aliquem totiens quotiens placuerit curia, præsentando eum bis est liberatus. hæc ex dicto lib. malef. Angel. in prædicta clausula, pro quibus Antonius fideiussit. in additione tertia.
- 4 An autem captus pro grani crimine, ex quo est pœna in euentum corporis afflictiua, possit relaxari fideiussoribus: dicendum quod non, sed debet incarcerari. vide de hoc supra, in verbo. capere. §. 2. Confirmat Archid. in cap. in memoriam. 19. dist. vide ad hoc Bart. in l. nemo dubitat. ff. de reg. iuris. & in l. rescripto. §. debitores ff. de mu. & hono. & in l. ver sed quid si vult dare fideiussores. ff. de custo. reo. & in litem liberatur §. qui paratus. ff. qui. mo. pig. vel Hypoth. sol. & Bald. in l. 2. C. de exhib. reis.

ANNOTATIONES.

- 1 Fideiussor non potest interuenire, &c.] *De materia, quam hoc loco tractat auctor præter illa, quæ in hac causa scripsi apud Eymericum in Directorio inquisitorum parte. 3. super quæst. 50. vide omnino Antonium Gomezium tomo. 3. variar. resolut. cap. 9. Iulium Clarum in pract. crimi. quæst. 46. & Aegidium Bossium tit. de carcerato fideiussoribus committendo.*

F I L I I H A E R E T I C O R V M.

- 1 Filij hæreticorum priuati sunt hæreditate parentum, etiam si ipsi filij sint catholici. patet hoc in glos. in verbo, ipso iure. el. 2. cum secundū eo. tit. lib. 6. & glos. in verbo, ex hæreditatio. cap. vergentis. eo. tit. & in glos. 2. 3. quæst. 7. in summa, in si. nã pro delicto patris filij puniuntur. 6. quæst. 1. cap. si quis cum miliibus. nisi forte reuersi fuerint ad vnitatem fidei & ad gremium Ecclesiæ, quia tunc possunt eis restitui bona ex quadam misericordia, vt dicit text. in dicto cap. vergentis. & glos. ibi, in verbo, misereri. & dicta glos. 2. 3. quæst. 7. in summa Gemi. autem in cap. accusatus eo. tit. lib. 6. §. si vero. vers. sed per præmissa. ibi: dominus meus distinguit, quia aut hæreticus moritur ante condemnationem, & tunc filij catholici retinent bona: aut pater moritur post condemnationem criminis, & si attendamus misericordiam, tunc filij ex quo sunt legitimi catholici, non perdunt bona, cum ipsi non deliquerint: aut attendimus rigorem, & tunc filij etiam catholici perdunt bona. Ad hoc facit quod dicit Archid. super dicta glos. summa. 2. 3. quæst. 7. & hoc procedit & in terris Ecclesiæ,

ac etiam in terris imperij, vt dicit Gemi. ibidem. Confirmat Archid. vbi supra, in fi. Sed & Panor. in dicto cap. vergentis. dicit, quod hæreticus etiã sponte rediens ad pœnitentiam, non recuperat bona, nisi ex quadam misericordia. Et Felin. in dicto cap. vergentis. in secundo notabili, in prin. dicit quod conuictus de hæresi non recuperat bona sua propter gratiam ei factam, nisi expresse dicatur quod ei restituantur bona. Facit ad hoc quod dicit idem Felin. in cap. ex insinuatione. de sumo. super glos. in verbo, indulgentia.

ANNOTATIONES.

- 1 Filij hæreticorum priuati sunt hæreditate parentum, &c.] *propter crimen hæresis parentum in grauissimas penas & calamitates incidunt filij, inter illas vna est, quia priuantur successione in bonis parentum, hanc solam prosequitur hoc loco auctor, de qua & alijs vide Zanbichinum tract. de hæret. cap. 28. & Nicolaum Eymericum in Directorio inquisit. parte. 3. quæst. 11. 4. & aliquod sequentibus, & Repertorium inquisitorij verbo, filij.*

FUGA, ET FUGITIVVS.

- 1 **F**Vga cum alio indicio, scilicet publica voce & fama contra fugientem, facit q̄ fugiens possit torqueri. hæc Angelus in lib. malefi. clausula, fama publica præcedentes, col. 1. 4. ibi: & ideo Guido.
- 2 Fugitiuus remittendus est ad requisitionem inquisitoris sub quo deliquit. C. vbi de cri. agi. oport. l. 1. & authent. ibi signata, qua in prouincia. Ioan. And. hæc Gemi. in cap. vt commissi. §. & contra illos. de hæret. lib. 6. Ad hoc est glos. nota. in cap. ibi enim. 3. quæst. 6. quæ dicit quod si grauius est crimen, remittitur puniendus vbi deliquit.
- 3 Posset etiam inquisitor illius prouinciæ vbi deliquit illum punire, secundum glos. in verbo. procedendi. dicti cap. vt commissi. vbi datur talis casus: pone quis deliquit in diocesi Rauennæ, & postea se transtulit Mediolanum, tunc & inquisitor Rauennas, & inquisitor Mediolanen. poterit procedere contra eum. Concordat Gemi. in dicto §. & contra illos. & ratio est secundum eum, quia cum istud delictum non sit momentaneum, sed successiuum & continuum, ideo quocunque vadit, dicitur ibi delinquere, ergo punitur in loco vbi est, ratione delicti ibi commissi.
- 4 Si tamen deliquit publice in vno loco, puta prædicando populo contra articulos fidei, postea transtulit se ad aliud territorium, & ibi notum est publice suum crimen, tunc est remittendus ad locum vbi plus deliquit, & vbi notiora sunt eius delicta. per l. si cui. ff. de accusa. §. si. Ioan. And. hæc Gemi. vbi supra, in fine.

Fugiens

- 5 Fugiens de carcere vbi positus erat ad pœnitentiam, & non habens excusationem legitimam, potest vt hæreticus condemnari, quia fingitur fide conuersus, & simulate confessus, & etiam erroris pristini recidius ad hoc de pœnit. dist. 2. cap. 1. nam exitus acta probat. 2. 2. quæst. 2. quod autem. & facit. 3. 4. quæst. 1. cap. 1. ad fi. Ioan. And. hæc Gemi. in dicto cap. vt commissi. §. nec non. Confirmat Felinus in cap. penult. de hæreticis. allegat Ioan. And. in dicto cap. vt commissi. §. penult. dicens quod traditus perpetuo carceri pro pœna hæresis, si fugeret ex carceribus, ex hoc solo diceretur conuictus, tanquam relapsus in hæresim, & ita omnis audientia sibi denegatur, iuxta cap. ad abolendam. eod. tit. Facit ad hoc quod dicit Angel. in lib. malefi. clausula, fama publica præcedente. col. 3. 1. ibi: Tertio quid si quis positus fuit in carcere.

ANNOTATIONES.

- 1 Fuga cum alio indicio, &c.] *Fuga an & quando sit sufficiens indicium ad torturam, tradit Iulius clarus in pract. crim. quæst. 2. 1. ad de Antonium Gomezium tomo. 3. variar. resolut. cap. 13. nu. 10.*
- 2 Fugitiuus remittendus est. &c.] *Remissio an & quando locum habeat in crimine hæresis copiose explicui in Directorio inquisitorum parte. 3. nu. 132. super tit. de forma citandi absentem, non tamen fugitiuum cum est delatus vel suspectus de hæretica prauitate. adde Guidonem Pape decisio ne. 202. incipiente: in remissione malefactoris.*
- 5 Fugiens de carcere vbi positus ad pœnitentiam, & c.] *vide omnino quæ adnotauit supra in verbo, contumax. neque in re tam graui, in qua hominis vita versatur, facile recipienda est hæc auctoris sententia.*

HÆRESIS ET HÆRETICVS.

- 1 **H**æresis crimen equiparatur crimini læsæ maiestatis, imo crimen hæresis est grauius. dicto cap. vergentis. de hæreticis, hæc dominus Card. Zabara. in Clem. vnica de vsuris. §. sane. quæstio 22. Confirmat Io. de Imola in dicta Clem. in glos. fina. Idem dicit Angel. in lib. malefi. clausula, che hai tradito la patria. col. 3. in fi. ibi: quærit Cynus, Salicetus. Item col. 4. ibi: & bene scias. item in colum. 5. post prin. ibi: quæro an sacerdos. idem glos. & Salicetus in l. 2. C. ad l. Iul. maie. idem in lege Federici imperatoris, quæ incipit: Inconsultilem. & est registrata in capitularibus ciuitatis Comi.
- 2 Hæreticus dicitur qui priuilegium Romanæ Ecclesiæ vult auferre. 22. dist. cap. omnes.
- 3 Similiter dicitur hæreticus qui nouas opiniones & falsas inuenit, aut sequitur.

- sequitur, vel dogmatizat. 24. quæstio. 3. cap. inter hæresim. & cap. hæreticus.
- 4 Dicitur etiam hæreticus qui intelligit scripturam sacram aliter quàm Spiritus sanctus efflagitat. cap. hæresis. ca. quæst.
- 5 Est etiam hæreticus qui de sacramētis Ecclesiæ vel de confessione aliter sentit quàm tenet & obseruat Romana Ecclesia. cap. ad abolendam. de hæreticis. in principio.
- 6 Dicitur etiam hæreticus qui dicit vel tenet simplicem fornicationem aut alium actum carnalem extra matrimonium non esse peccatum mortale, vt patet in Clem. fina. de hæreticis. vers. 7. & glos. ibi in verbo, non est.
- 7 Est etiam hæreticus qui dicit vel tenet pertinaciter vsuram non esse peccatum mortale, vt patet in Clemen. vnica de vsuris, in fine.
- 8 A simili dicitur hæreticus qui non solum tenet vsuram & actum carnalem extra matrimonium non esse peccata, sed etiam qui tenet alia prohibita ab Ecclesia, vel per scripturam sacram, non esse peccata: quia de similibus simile debet esse iudiciū. cap. inter ceteras. de rescript. in si. iun. & glos.
- 9 Est etiam hæresis damnata dicere legem cum Euangelio, & circumcisionem cum baptismo esse seruandam. l. 1. C. de aposta. ad hoc. de bapt. cap. maiores. in prin. Ioan. And. Gemi. in cap. contra Christianos. eo. tit. lib. 6.
- 10 Non recipiens communionem singulo anno est hæreticus. Feli. in rubrica de hæreticis.
- 11 Dicitur etiam hæreticus ille qui scindit se ab vnitae Ecclesiæ. 7. quæst. 1. cap. denique.
- 12 Apostata a fide est hæreticus, vt habes supra in verbo, apostata. peritorum.
- 13 Hæreticus est etiam qui circa aras idolorum nefarias preces emittit, sacrificia offert, demones consulit, eorum responsa suscipit, vel associat sibi hæreticos propter sortes exercendas, vel facit prædicta cum corpore vel sanguine Christi, vel in sortibus, vt possit habere responsa, puerum rebaptizat, & his similia. hæc dicit glos. in verbo. sapient. §. sane. c. accusatus. eo. tit. lib. 6.
- 14 Est etiam hæreticus qui dicit, defendit, seu tenet pertinaciter, quòd anima rationalis seu intellectiua non sit forma corporis humani per se & essentialiter, vt patet in Clemen. vnica. de summa trini. §. porro.
- 15 Sunt insuper octo errores damnati tanquam hæreticales quorundam, qui eos sub quadam sanctitatis & perfectionis simulatione adinuerunt, quos enumerat Clem. 3. de hæret. & eos damnat.
- 16 Qui dicit & tenet quòd Christus & Apostoli nihil habuerunt in communi

- muni etiam quantum ad ius & dominium, est hæreticus, vt patet per extrauagantem Ioannis xxij. quæ incipit: cum inter nonnullos.
- 17 Opinio, quæ tenet quòd paruulis baptizatis non infundantur virtutes & gratia informans quoad habitum, & si non pro illo tempore quoad vsu, est reprobata ab Ecclesia, imo damnata, vt patet in Clem. vnica. de summa trini. in si. hanc oppinionem etiam beatus Thomas reprobatur in tertia parte. quæst. 69. art. 6.
- 18 Item asserere pertinaciter, quòd Christo eiusque Apostolis, in his quæ ipsos habuisse sacra scriptura testatur, nequaquam ius eis vtendi competierit, nec ipsa vendendi seu donandi ius ipsi habuerint, seu ex illis alia acquirendi, cum talis assertio vsu & gesta eorum concludat in præmissis non iusta, est erroneum & hæreticum. patet hoc per dictam extrauagantem Ioannis xxij. quæ incipit: cum inter nonnullos.
- 19 Sunt autem plures aliæ hæreses seu sectæ hæreticorum, quas enumerat Isidorus in octauo lib. etymolog. cap. 5. & ponuntur. 24. quæst. 3. cap. quidam autem hæretici.
- 20 Reperiuntur etiam multæ aliæ hæreses, quæ colliguntur ex dictis B. Thomæ in diuersis locis, quæ etiam dinumerantur in tabula reuerendi patris magistri Petri de Bergomo, in verbo, hæresis. ibi eas vide: Quotiescunque enim aliquid dicitur vel tenetur pertinaciter quòd sit contra determinationem Ecclesiæ, quantum ad ea quæ pertinent ad fidem, illud semper est hæreticum: probatur. 24. quæst. 1. cap. hæc est fides. & glos. fin. cap. cum Christus. de hæreticis, in fin. & glos. in verbo. docuit. cap. vnico. de summa tri. lib. 6. nam ad Ecclesiam pertinet determinare dubia, si quæ interdum oriuntur circa fidem, vt patet in cap. quotiens. 24. quæst. 1. de bapt. c. maiores. in prin. de summa tri. cap. 2. in fin. Clem. vnica eod. tit. §. Nos igitur. arg. 22. dist. omnes. Concordat B. Thomas in 2. 2. quæst. 1. 1. art. 2. ad tertium argumentum. nam Ecclesia in his quæ pertinent ad fidem, non potest errare, vt habetur & notatur. 24. quæst. 1. cap. à recta ergo fide. & cap. Memor sum. & hoc quia dominus pro ea rogauit ne deficeret fides eius. Lucæ. 22. cap. dixit dominus: Ego rogavi pro te vt non deficiat fides tua. & ponitur 21. dist. §. 1. in vers. Ego pro te.
- 21 Notandum tamen est, quia ad hoc quòd aliquis proprie dicatur hæreticus, quatuor requiruntur, primum est error in intellectu, ita quòd male sentiat de veritate, vnde si aliquis conculcet corpus Christi, credens tamen ibi esse verum corpus Christi, & quòd hoc sit malum, sed hoc facit vt placeat diabolo, iste non dicitur hæreticus, quia non habet errorem in intellectu, nec male sentit de sacramento altaris.
- Secundum est, quòd talis error sit circa ea quæ pertinent ad fidem, vel contra determinationem Ecclesiæ, in his quæ pertinent ad fidem & bonos mores, & necessaria sunt ad consecutionem vitæ æternæ.

Tertium est, quod talis errans sit professus catholicam veritatem, & habeat baptismum: unde Iudeus vel paganus non potest dici hereticus, licet habeat opinionem contra fidem catholicam.

Quartum est, quod talis errans teneat talem errorem cum pertinacia & obstinata voluntate: unde si quis habeat aliquem errorem circa ea quae sunt fidei, esset tamen paratus corrigi & emendari quando ostenderetur sibi esse falsum illud quod ipse putat esse verum, talis non diceretur hereticus, ut habetur. 24. quaest. 4. cap. dixit Apostolus. Colliguntur ista ex dictis beati Thomae, in 4. sent. dist. 13. quaest. 2. art. primo, & in 2.2. quaest. 11. art. 2. Et diffusius a beato Antonino in secunda parte summae tit. 12. cap. 5. §. 1. & in quarta parte eiusdem, tit. 12. cap. 4. §. penult.

22 Dicens hominem malum non posse poenitere in senectute, est hereticus. similiter qui dicit, peccata dimitti a solo Deo sine ministerio clauium Ecclesiae. haec Felix in cap. penult. de hereticis. & allegat Oldradum in cō. si. 271. quod incipit: Quaestio talis est.

23 Dicere aut credere Christum non fuisse conceptum in loco naturali beatæ Virginis, in quo alij concipiuntur homines, neque natum ex illo loco communi & naturali ex quo alij homines nascuntur, est heresis damnata, ut patet per determinationem factam auctoritate sedis Apostolicæ anno. 1511. ad instantiam patris inquisitoris Mantuani.

ANNOTATIONES.

2 Hæreticus dicitur ille, qui privilegium Romanæ Ecclesie, &c.] *Multis modis aliquis dicitur hæreticus & proprie & improprie, de quibus egimus cum Eymerico in Directorio inquisitorum parte. 2. quaest. 31. & 32. de eodem argumento differunt Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. parte. 2. cap. 12. Conradus Brunus lib. 1. de hæret. cap. 2. Gondissalvus tract. de hæret. quaest. 1. & Carrerius tract. de hæret. num. 6. & multis seq.*

30 Non recipiens communionem singulo anno est hæreticus, &c.] *De hoc articulo quid sentiendum videatur, copiose scripsi apud Ambrosium de Vignate tract. de hæret. quaest. 2. num. 32. ubi adduxi verum intellectum textus in authent. de privileg. dot. hæret. mulier. non præstan. per quæ Felinus ita sensit in rubrica extra de hæret. cuius sententiæ simpliciter & absolute & distincte accepta, nullo pacto standum est.*

23 Hæreticus est, qui circa aras idolorum, &c.] *Qui circa aras idolorum nefarius preces emitit, aut alia facit quæ docet glossa in cap. accusatus. §. sane. verbo, saperent. de hæret. lib. 6. hæreticus præsumitur, cum hæc facta damnatam intentionem agentis præseferant.*

I E I U-

1 Ieiunia non possunt inquisitores indicere hæreticis, seu suspectis de hæresi ad eruendam veritatem sine diœcesano, nec alias similes penas: neque diœcesanus sine inquisitore, sicut de tortura, per gloss. in verbo, tormentis. Clem. 1. eod. tit. idem tenet. Ioan. de Imola in dicta gloss. & ratio est, quia appellatione quaestionis intelliguntur tormenta corporis, dolores, & mala mansio, ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. quaestionis. & §. quaestionem.

ANNOTATIONES.

1 Ieiunia non possunt inquisitores indicere, &c.] *Hæc disputatio ad illa capita refertur, quæ non potest facere solus inquisitor sine ep̄o, nec vice versa, de quibus agitur per textum, glossam, & doctores in Clem. 1. §. propter quæ, de hæret. adde Repertorium inquisitorum verbo, inquisitores. §. in quibus possit. & Simancam in Enchyridio violatæ religionis, tit. 8. de his quæ facere nequeunt inquisitores.*

IMAGINES FACERE.

1 Imagines facere ad procurandum amorem mulierum non sapit hæresim manifestam, quia hoc est magis superstitiosum quàm hæreticum, licet secundum Augustinum in 10. lib. de ciuitate Dei, ad demones hoc pertineat, ludificatores animarum sibi subditarum. hæc Oldradus in consilio suo. 208. quem allegat Gemi. in cap. accusatus. de hæreticis. lib. 6. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Imagines facere ad procurandum amorem, &c.] *Sortilegia simplicia, ut alibi diximus, non sapiunt hæresim manifestam, secus est si cum rebus sacris fiant. imagines ergo simpliciter constituere ad pronocandum ad libidinem, superstitiosum quiddam est, sed si illa admisceantur, quæ glossa commemorat in cap. accusatus. §. sane, verbo, saperent. de hæret. lib. 6. aut illis similia, hæresim saperent manifeste.*

Iam consilium Oldradi quod hic citat auctor, est num. 210. & incipit: Regularis habet traditio. & contra id consilium scribit Spineus apologia. 4. contra Ponzinibium tract. de lamijs.

IMPEDIENTES OFFICIUM INQUISITIONIS.

- 1 Impedientes officium inquisitionis, seu processum, aut sententias inquisitorum directe vel indirecte, si sunt domini temporales, Potestates, Rectores ciuitatum vel locorum, eorumque officiales, ipso facto sunt excommunicati. Alij autem quicumque qui in prædictis scienter dederint auxilium, consilium, vel fauorem, similiter ipso facto sunt excommunicati, & si hanc excommunicationem per annum animo sustinerint pertinaci, velut heretici condemnentur. Ad hoc text. est expressus in cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. & §. si quis vero. de hæreticis. lib. 6. & ad hoc facit glos. si ibidem. & Gemi. confirmat ibidem.
- 2 Sed nota quod cum solis minis & terroribus dicitur quis impedire officium & iurisdictionem. arg. optimum in cap. 1. de offic. deleg. in prin. Qui alijs modis impediant officium inquisitionis, vide supra in verbo. fautor. §. 2. 3. & 4.
- 3 Omnes impedientes quomodocunque officium inquisitionis, possunt ipsi inquisitores punire, & ecclesiastica censura coercere. arg. est optimè. Clem. 1. de hæreticis. §. verum quia. ibi: seu quod ipsos in executione officij inquisitionis impediatur. Ad hoc est etiam. cap. 1. de offic. deleg. in fine cum glos. fina. Facit ad idem glos. in verbo, persona. cap. Sane quia. eo. tit. & cap. statutum. el. 1. de hæreticis. lib. 6. vbi dicit Gemi. quod vbi prohibetur impedimento fieri, intelligitur de directo & indirecto impedimento. Facit ad hoc cap. quanto. de priuileg. & argu. ad hoc in cap. Romana. de pœnis. lib. 6.
- 4 Vltèrius nota quod, vt dicit Panor. in dicto cap. 1. de offic. deleg. iudex delegatus potest iurisdictionem suam exercere etiam contra quoscunque suam iurisdictionem turbantes. Et super glos. fina. ibidem dicit quod glos. illa vult, vt qualitercunque impediatur iurisdictione delegati, possit ipse delegatus eam exercere contra turbatores. & dato quod non sit expressum in rescripto, potest tamen iudex delegatus exercere censuram ecclesiasticam contra impedientes, & potest etiam eos multare, quia omnia videntur commissa sine quibus iurisdictione exerceri non potest, quod nota, & idem notatur in cap. de causis. de offic. deleg. & cap. præterea. cap. prudentiam. in fi. & cap. suspicionis. eo. tit.
- 5 Et si delictum turbatoris est notorium, indubie potest delegatus procedere contra eum, vt in §. proxime superiori: aut non est notorium, sed sunt aliquæ coniecturæ, & tunc potest compellere ad præstandum cautionem de non impediendo. arg. in cap. literas. in fi. de resti. spoli. quod bene nota. hæc ex Panor. in dicto cap. 1. de offic. deleg. in fi. Qui Panor. dicit etiam in cap. significasti. eo. tit. ibi: vltimo nota, quod resistentes iudici delegato possunt

possunt puniri ab eo, cuiuscunque conditionis & dignitatis sint, & ratio est quia representant personam Papæ cui totus orbis subest. vide ad hæc omnia eundem Panor. in prædictis locis diffuse.

ANNOTATIONES.

- 1 Impedientes officium inquisitionis, &c.] *De impediendis sanctum inquisitionis officium copiose Eymericus in Directorio inquisitorum parte 2. quest. 54. Zanchinus tract. de heret. cap. 31. & Repertorium inquisitorum verbo, impediens officium inquisitionis. & Turcremata in summa de Ecclesia lib. 4. parte. 2. cap. 21. & Simancas de catho. instit. tit. 15.*

IMPLORARE AUXILIUM A DÆMONE.

- 1 Implorare auxilium a dæmone in his quæ sunt supra facultatem humanam, sicut in vaticinatione de futuro, & in alijs operibus magicis, in quibus complementum operis ex virtute dæmonum expectatur, est apostasia a fide, per pactum initum cum dæmone, vel verbotenus si inuocatio interit, vel factio aliquo etiam si sacrificia desint. hæc beatus Thomas in secundo sen. dist. 6. quest. 3. art. 2.

ANNOTATIONES.

- 1 Implorare auxilium a Dæmone, &c.] *de inuocantibus Dæmones ceteris copiosius mihi agere videtur Nicolaus Eymericus in Directorio inquisit. parte. 2. quest. 43. Aegidius Romanus lib. 2. sent. dist. 7. quest. 3. art. 3. Antoninus in summa parte. 2. tit. 12. cap. 5. §. 1. Repertorium inquisit. verbo, Dæmon. Zanchinus tract. de heret. cap. 22. & alij.*

IMPŒNITENS.

- 1 Impœnitens dicitur ille hereticus, qui primo confessus est peccatum suum, & postea negat: nam ille dicitur impœnitens qui peccatum confiteri recusat. de pœnit. dist. 1. §. Alij è contrario. & c. sequenti. videlicet, non potest quisquam. & in multis alijs capitulis eiusdem dist. sed iste peccatum suum de quo constat per suam confessionem sponte factam in iudicio cui statuitur. de presumpt. cap. literas. de verb. signif. super quibusdam. nunc confiteri recusat, imo indistincte negat, ergo debet dici impœnitens. Item ex tali negatione, presupposita prima confessione spontanea, clare patet ipsum fecte conuersum: cum enim neget, non potest dici conuersus. 32. quest. 7. cap. quemadmodum. & facit de purga. cano. cap. inter.

hec habentur ex consilio secundo Ioan. Calde. tit. de hereticis.

- 2 Confirmatur, quia non videtur ille fuisse vere conuersus. de poenit. dist. 3. cap. poenitentia. cum. cap. sequenti. & presumitur quod materia primi erroris fuerit per eum recondita & callide palliata. de poenit. dist. 2. cap. 1. vbi dicitur: Si quis semel notatus fuerit inuidie, &c. sciat se primam causam, ex qua inuidia nascitur, in interioribus medullis habere cõditam. Facit ad hoc quod notat Archid. super verbo, in carcere. cap. vt commissi. de hereticis. lib. 6. in simili loquens.
- 3 Impoenitens etiam dicitur qui poenitentiam iniunctam ab inquisitore non adimplet, quia ex hoc presumitur de impoenitentia & ficta conuersione, vt aperte probatur per dict. cap. literas. & de purga. cano. inter. & de consecra. dist. 2. ego Berengarius. de hereticis. cap. accusatus. lib. 6. hec ex eodem consilio secundo Ioannis Calderini.
- 4 Quomodo appareat ex iniunctione poenitentie an aliquis sit vere poenitens & vere conuersus, declarat Panor. in dicto cap. literas. de presump. in secunda questione, dicens post Hostien. & Ioan. And. paratus est poenitentiam benigne suscipere, quam postea deuote & efficaciter implet, presumpcio est de vera conuersione, alioquin si poenitentiam non vult recipere, vel si recipit, tamen illa renuit adimplere, presumpcio est de contrario, videlicet quod non sit vere poenitens, & hoc satis placet & elicitur ex litera ipsa, & facit de poenit. dist. 2. cap. 1.
- 5 Si heretici non implent poenitentiam iniunctam post adiuratam heresim, dicit Mattheus quod debent haberi pro relapsis, allegat text. Clē. & de hereticis. in si. ibi: & satisfactionē habuerint, allegat etiam. cap. ad abolendam. §. penult. hec Ioan. de Imola in dict. Clem. 3. super glos. in verbo, propagentur. & in Clem. ex graui. de vsuris. super glos. si. Confirmat dominus Card. Zabari. in dicta Clem. ex graui. questio. 2.
- 6 Presumitur quis impoenitens & non plene conuersus, qui postquam uersus est ad fidem, incidit in manifestum peccatum, non tamen hec sufficit ad condemnationem. hæc ex Panor. in dicto cap. literas. de presump.

ANNOTATIONES.

- 1 Impoenitens dicitur ille hereticus, qui primo confessus est peccatum suum, & postea negat.] In hac sententia auctor sequitur opinionem Ioannis Calderini consil. 2. tit. de heret. que facile & insimile in re tam graui recipi non debet. vide Simancam de catho. instit. tit. 13. de confessis. & Zanchinum tract. de heret. cap. 23. sed Zanchinus loquitur in ea facti specie, quando quis renouauit confessionem post indictam poenitentiam, & multum refert intelligere quo tempore quis confessionem à se factam renouet.

666666

ceterum articulus hic valde anceps est, & copiosiori indiget declaratione, quam alibi fecimus.

- 3 Impoenitens etiam dicitur ille qui poenitentiam iniunctam ab inquisitore non adimplet.] Quæ in hoc. §. & sequentibus commemorat auctor matura quoque indigent consideratione, & multiplici distinctione, id quod nos diligenter (nisi fallimur) prestauimus apud Directorium inquisit. parte. 3. super quest. 97. ea omnino videto, vt hæc absque periculo & errore & intelligas & sequaris.

I N D I C I V M.

- 1 Indicium dicitur ab indicando, vnde in stricta & propria significatione summitur pro aliquo notabili signo maleficij, vel alterius rei, ad habendam veritatem: & ideo bene dicitur ab indicando. l. solent. ff. de prescrip. non plene indicet, sed dat signum & viam ad habendam veritatem plenam. Panor. in cap. tertio loco. de proba. in glos. fin.
- 2 Indicium in lata significatione potest sumi pro plena probatione, & tunc etiam dicitur ab indicando, quia indicat aliquid factum vel non factum esse, vnde iudex qui non potest adduci ad veram scientiam alicuius facti, adducitur ad credulitatem ex probationibus, & sic respectu iudicis, possunt probationes dici indicia. hæc Panor. in dicto cap. tertio loco.
- 3 Possunt etiam indicia capi pro presumptionibus violentis, quæ sufficient ad ferendam sententiam diffinitiuam. de presump. cap. afferte. & l. indicia. C. de rei vendi. l. sciant cuncti. C. de probationibus. & ista æquivalent testibus: & de hoc est bonus text. in dicta l. indicia, hæc Panor. vbi supra & etiam in c. vestra de cohab. cle. & mul. Facit ad hæc omnia quod dicit Angel. in lib. malef. clausula, fama publica precedete. col. 3. ibi: quæro quid sit indicium.
- 4 Vel indicium secundum Bal. in l. non hoc. C. vnde cogna. est coniectura ex probabilibus & non necessarijs orta, à quibus potest abesse veritas, sed non verisimilitudo veri, quæ quandoque mentem iudicantis in tantum perstringunt, vt cogant conscientiam iudicis iudicare secundum ipsa per l. neque natales. C. de proba. nam iudicis conscientie relinquuntur, & ideo vbi oportet iudicare per indicia, vel per animi motum præferre vnam probationem alteri, lex conscientiam iudicis onerat. ff. de testi. l. 3. §. tu magis. & l. ob cæmnen. §. fina. hæc dominus Paris de Puteo in suo tractatu de syndicato, in cap. incipiente: Aduertendum quia vbi lex.
- 5 Et ideo quando facile & frequenter contingit veritatem abesse a tali coniectura, seu a tali indicio, tunc est leue indicium. arg. glos. in dicta l.

NON

non hoc. C. vnde cogna. & notatur in l. ad ref. C. de proba. Si autem facile & frequenter contingit adesse, tunc est graue indicium, & æquiparatur præsumptioni iuris, vt notatur per, Cynum in l. metum. de dolo. siue agatur de probando vero hominis actu, siue de probando animo. ff. de fca. l. 1. §. sed si claua. Cap. significasti. de homici. Ita Bald. in dicta l. non hoc. Colliguntur omnia ista ex dictis domini Paridis de Puteo, vbi supra, in dicto. cap. incipiente: Aduertendum quia vbi lex. in principio.

- 6 Et ideo quæ dicantur indicia indubitata, vide Ang. in dicto lib. claufula, Cōparauerunt dicti inquisiti & negauerunt totum. colum. 1. in subib; Et quod dixi.
- 7 Quæ autem indicia sufficiant ad torturam, non potest dari certa doctrina, sed remittitur arbitrio iudicantis & boni iudicis, qui secundum qualitatem personæ, & delicti, & demonstrationum seu suspicionum, iudicabit indicium esse sufficiens & idoneum vel non. Ita dicit Bart. in l. ff. de quæst. & ideo quilibet bonus iudex debet solcite instare ad indaganda indicia: vtrū autem vnū tantū indicium sufficiat, vel plura requiratur, dic quod hoc residet in pectore iudicis. Vide omnia ista diffuse in lib. Angeli de malef. cla. fama publica præcedente. colum. 3. ibi: quid sit indicium, & col. quinta, ibi: quæro an vnum indicium, & col. 6. ibi: sed adde in hac materia primo domin. Gan. in quibus locis ponuntur multa exempla indiciorum.
- 8 Indicium ad torturam est fama cum fuga secundum Bal. in l. voluntatis. vltima col. C. de fideico. Item fuga, secundum Diuum in l. diuus. ver. diuus. per l. 3. §. de his. ad Sil. hæc Bertachinus in suo repertorio, in verbo, indicium. 46.
- 9 Indicia duo leuia constituunt vnum sufficiens ad torturam, Bart. in l. ff. de quæst. & Anto. de Canaria, in tractatu tormentorum. hæc Bertachinus in dicto repertorio, in verbo, indicium. p. enult. nam quæ singula non profunt, simul coadunata iuuant. glos. in verbo, fama loci. cap. illud. de præsump. & glos. in verbo, dicta. cap. tertio loco. eo. tit.
- 10 Indicia etiam minora quam sit probatio semiplena sufficiunt ad torturam. Bertachinus in dicto repertorio, in verbo, indicium. 19.
- 11 Indiciū sumptum ex experiētijs & coniecturis, quæ communiter a talibus malefactoribus procedere seu accidere solent, est validum: nam, vt dicit Panor. in cap. Osius. de elect. in fi. & in cap. 1. de Cler. non resid. in prin. Argumentum a communiter accidentibus tenet, & quod colligitur ex coniecturis & verisimilibus præsumptionibus, dicitur manifestum, vt dicit idem Panor. in dicto cap. 1. de cle. non resid. in prin. Facit ad hoc quod dictum est supra eodem verbo. §. 5.

ANNO.

ANNOTATIONES.

- 1 Indicium dicitur, &c.] *De materia indiciorum, qualia exigantur & sufficiant ad torturam præter doctores hic ab auctore citatos, vide Iulium Clarum in pract. crimi. quæstio. 20. 21. & 22. & Antonium Gomezium tomo. 3. variar. resolut. cap. 13. de tortura. adde omnino Eymericum in Directorio inquisitorum parte. 3. quæst. 61. vbi diximus copiose.*

INDVLGENTIA CRUCESIGNATORVM.

- 1 Indulgentia Crucesignatorum est, quia primo habent plenariam remissionem omnium peccatorum: hanc habent ab Alexandro quarto, in priuilegio quod incipit: Præcunctis. item a Gregorio nono, in priuilegio quod incipit: Ille humani generis. A Clemente quarto, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. habetur etiam extra de hæreticis. cap. excommunicamus. §. catholici vero. & Panor. ibidem: & hoc dummodo votum emissum in subsidium officij inquisitionis vsque ad mortem efficaciter prosequantur. Sic enim dicunt prædicta priuilegia.
- 2 Secundo omnis talis Crucesignatus potest absolui ab inquisitore ab omni sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti canonis, & ab illis præsertim, quas pro incendijs ecclesiarum, vel iniectioe manuum violenta in personas ecclesiasticas incurrisset, & ab omnibus alijs sententijs generaliter ab Apostolica fede promulgatis.
- 3 Tertio potest inquisitor dispensare cum clericis Crucesignatis super irregularitatibus quas celebrando diuina ligati sententijs canonis contraxissent.
- 4 Quarto omnia vota Crucesignatorum per inquisitorem possunt commutari, votis terræ sanctæ & perpetuis dumtaxat exceptis.
- 5 Quinto possunt inquisitores concedere Crucesignatis, quod tempore generalis interdicti valeant interessè diuinis officijs, & ecclesiastica recipere sacramenta in locis in quibus ex indulto Apostolico huiusmodi diuina celebrantur. Hac omnia patent per priuilegium Innocentij quarti, quod incipit: Malitia huius temporis.

ANNOTATIONES.

- 1 Indulgentia Crucesignatorum, &c.] *De Crucesignatis pauca quedam dixit auctor supra verbo, Crucesignati. de quibus vide Cam. illum Campegiū apud Zanchinum cap. 9. & cap. 37. Quantum vero attinet ad extrauagantes pontificias, quarum meminisse auctor*

auctor hoc loco, illæ nunc impressæ habentur inter literas Apostolicas præ officio inquisitionis in fine Directorij inquisitorum.

INDULGENTIA EORUM QUI FAVENT.
sanctæ inquisitioni.

- 1 **I**ndulgentia eorum qui fauent officio inquisitionis.
Gregorius nonus, in priuilegio quod incipit. Ille humani generis. dat. Viterbij. 13. Cal. Iunij, pont. sui anno. 11. concedit tres annos indulgentiæ omnibus Christi fidelibus, qui ex animo auxilium & consilium præstiterint vel fauorē: & si aliqui ex his in prosecutione dicti officij decesserint, plenam omnium peccatorum, de quibus fuerint contriti & confessi, remissionem.
- 2 Alexander quartus idem per omnia cōcedit, sed & in particulari illud met concedit socijs & notarijs inquisitorum, in priuilegio quod incipit: Præ cunctis.
- 3 Innocentius quartus idem per omnia, quasi de verbo ad verbum, concedit in priuilegio quod incipit: Vt nihil vobis desit.
- 4 Clemens quartus idem concedit socijs fratribus ordinis nostri, ac notarijs, & alijs officialibus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus.
- 5 Urbanus quartus idem per omnia concedit de verbo ad verbum in priuilegio quod incipit: Præ cunctis.
Ex quibus omnibus patet, quod socij & notarij inquisitorū, & omnes alij dantes auxilium, consilium, & fauorem officio inquisitionis, consequuntur indulgentiam quindecim annorum pro singulis vicibus, & singulis actibus, & si in prosecutione talis actibus, & si in prosecutione talis auxiliij vel fauoris dicti officij decesserint, plenam omnium peccatorum, de quibus confessi fuerint & contriti, consequuntur remissionem.
Indulgentiam quam possunt dare inquisitores auctoritate diuersorum summorum pontificum: Fuerunt plures summi pontifices, quorum quilibet concessit inquisitoribus Lombardiæ auctoritatem concedendi quadraginta dies indulgentiæ omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui ad prædicationem eorum pro officio inquisitionis faciendam accesserint, qui pontifices sunt isti, videlicet:
Innocentius quartus, scribens inquisitoribus in priuilegio quod incipit: Tunc potissime. dat. Brixie quinto Cal. Octobris, pontificatus sui anno nono.
Idem in alio priuilegio quod incipit: Malitia huius temporis. scribens inquisitoribus, dat. Anagninæ. 13. Cal. Iunij. pontificatus sui anno. 11.

Alexan-

Alexander quartus, scribens inquisitoribus in priuilegio, quod incipit: Cupientes. dat. Anagninæ, 7. idus Octobris, pontificatus sui anno sexto.

Gregorius nonus, scribens Prouinciali & inquisitoribus Lombardiæ, in priuilegio quod incipit: Ille humani generis. dat. Viterbij. 13. Cal. Iunij, pont. sui anno. 11.

Clemens quartus, scribens inquisitoribus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. dat. Perusij. 18. Calen. Decemb. pont. sui anno primo:

Urbanus quartus, scribens inquisitoribus Lombardiæ, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. dat. Viterbij. 13. Cal. Aprilis, pont. sui anno primo.

Nicolaus quartus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus mundi. dat. Reate, 12. Cal. Septembris. pont. sui anno secundo.

ANNOTATIONES.

- 1 Indulgentia eorum qui fauent officio inquisitionis, &c.] *De indulgentijs & priuilegijs eorum qui fauent officio sanctissimæ inquisitionis, plenissime disserit Nicolaus Eymericus in Directorio inquisitorum parte. 3. quæst. 127. & aliquot sequentibus.*

Rescripta vero siue extrauagantes, quarum auctor meminit hoc loco, omnes fere sunt impressæ vnâ cum Directorio inquisitorum.

- 5 Ex quibus omnibus patet, quod socij, &c. consequuntur indulgentiâ. 15. annorum.] *De hoc articulo quid sentiam dixi in Directorio inquisitorum parte. 3. super quæstio. 127. auctor hic per posteriores pontifices accumulati censuit indulgentias, ego solum confirmari credebam, quamquam subsit causa vt accumulentur.*

INFAMIA.

- 1 **I**nfamia vel scandalum, si etiam a maledicis oriatur, & si non a pluribus sed ab vno tantum venerit, facit quod possit procedi ad inquisitionem contra infamatum. arg. 2. quæst. 5. mandati. & arg. ad hoc, quia soli Episcopo si esset suspectus, potest indici purgatio. 2. quæst. 5. cap. omnibus. in fi. Ergo ab vno potest procedere infamatio, etiam si semel tantum suspectus est. hæc Inno. in cap. qualiter & quando. el. 2. de accusa. circa medium.

- 2 Infamia, vndeunque processerit, facit quod sit indicenda purgatio, propter euitandum scandalum. Ad hoc est bona glos. in dicto cap. qualiter & quando, in verbo, A maleuolis. & glos. in cap. cum dilectis. de pur-

H ga. ca-

ga. cano. in verbo, apud bonos & graues. Confirmat. Panor. in cap. at f. clerici. de iudi. super primam glos. vide ad hoc Angel. in lib. malef. clausula. Non quidem a maleuolis. Et limita secundum ibi notata in additione sequenti.

- 3 Super probatione infamiae sufficiunt duo vel tres testes bonae famae, quia ubi numerus testium adiicitur, duo sufficiunt. ff. de testi. l. ubi haec Albertus de Gandino tractatu maleficiorum, in rubrica, quomodo cognoscatur de maleficijs per inquisitionem. §. si autem ille negauerit. cit. ca. medium.
- 4 Et nota quod sufficit si testes dicant illum de tali crimine infamatum: & si fuerint interrogati, debent dicere apud quos sit illa infamia. vel dic quod sufficit si dicunt quod de illo maleficio est rumor vel infamia in tali contracta contra istum, non nominando aliquas singulares personas. haec Albertus de Gan. ubi supra.
- 5 Non est etiam necesse quod testes audierint hanc infamiam ab eisdem prouidis & discretis, sed sufficit si a diuersis, & etiam sufficit si non audierunt eodem tempore, & eodem loco, sed diuersis, & hoc illa ratione: quia cum infamiam tantum probare habeant, sufficit si testes de hac & super hac fuerint concordēs, vt arg. ff. de peti. haer. l. si quis libertas. §. quotiens, ff. de arbi. l. si arbiter. & C. de iuris & fac. ignoran. l. cum falsam. haec idem Alber. ubi supra.
- 6 Nec est necesse quod testes concordent super causis scientiae: vnde si testes dixerunt se scire de illa infamia, quia audierunt non debent probare quod sic audierunt, nec habet vnus testis cum alio concordare, scilicet de loco, tempore, & causis scientiae, quia de illis nulla est quaestio, sed solum est quaestio de fama & infamia: vnde quanquam videantur singulares in suis dictis, tamen stabitur assertioni eorum. haec idem Alber. ubi supra, post praedicta.
- 7 Nisi prius constet de infamia, non debet inquiri contra aliquem de veritate criminis, vt dicit Panor. in cap. cum oporteat. de accusa. & in cap. qualiter & quando. el. 2. eo. tit. Ad hoc est textus expressus in dicto cap. cum oporteat. ibi: discretioni vestrae mandamus. Ad hoc est etiam glos. 4. ibidem. Facit etiam quod dicitur in cap. inquisitionis. eo. tit. ibi: ad hoc respondemus. §. tertiae dubitationis articulus. excipitur vt infra, in verbo inquisitores. §. 7.
- 8 Sed aduertendum secundum eundem Panor. post Hostien. quod quaedam est inquisitio generalissima, vt quando praelatus inquit super statu totius prouinciae, de qua in cap. sicut olim. eo. tit. & in cap. Romana. de cens. lib. 6. & in hac non est opus infamiam praecedere.
Quaedam est inquisitio generalis, vt quando inquitur super statu ciuitatis vel castri, vel alicuius loci, & tunc etiam non exigitur quod infamia

famia praecedat. Ad hoc de offic. ordi. cap. 1. l. congruit. ff. de offic. praesid.

Quaedam est inquisitio specialis, vt illa quae fit contra certam personam, & non fit ad poenam imponendam, sed ex debito officij, & etiam non exigitur vt infamia praecedat. Ad hoc. cap. postquam. cap. cum dilecti. & ca. nihil. de elect. haec Panor. in dicto cap. qualiter & quando. super glos. 1. ibi: cum per famam & frequentem clamorem.

- 9 Infamia probata per testes, nunquid potest inquisitus probare esse bonae famae, & sic repellere inquisitionem super veritate criminis, & tollere probationem malae famae? Ioan. And. dicit quod non debet admitti probatio super bona fama, quia videretur frustratoria: nam si centum dicerent quem esse malae famae, & mille quod esset bonae famae, probatio super bona fama non releuat, quin saltem remaneat infamatus apud alios, & respectu illorum facienda est inquisitio. Tancre. tenet contrarium, & quod sit standum dicto plurimorum. Hostien. dicit quod probatio admittatur, sed an praedictet contrariae probationi, debet attendi quid habeat communis vox exterior, & debet attendi qualitas testium & personarum, & secundum hoc iudex arbitrabitur quae probatio valeat. Panor. post Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quaestio. dicit, quod aut testes vtriusque partis deponunt super fama eiusdem loci & eiusdem temporis, & tunc standum est testibus magis idoneis: aut testes hinc inde sunt aequales, & tunc standum est numero, vel datur paritas numeri, & tunc stabitur probationi magis verisimili, & maxime verisimilitudo debet attendi in infamia, quia secundum Bart. non sufficit testes dicere infamiam esse apud populum, sed debet reddi causa surgens ex aliqua simili praesumptione. Colliguntur omnia ista ex Panor. in dicto cap. cum oporteat in vltima col. vide ibi omnia diffuse. Facit quod notatur in cap. in nostra. de testi. & glos. fin. in cap. 1. de praescript. lib. 6. in fine.

ANNOTATIONES.

- 1 Infamia vel scandalum, &c. De infamia seu diffamatione, seu fama contra aliquem, quid sit, & qualiter probetur vide Iulium Clarum in praet. crimi. quaest. 6. & qua diximus in directorio inquisitorum parte. 3. nu. 80. tit. de modo continuandi processum per inquisitionem.

INIURIANS INQUISITOREM.

- 1 Iniurians inquisitorem potest puniri per ipsum, quia crimen commissum in inquisitorem videtur tangere Ecclesiam, 2. quaest. 7. Si quis ab Episcopo. ad quod, de verbor. signifi. ex parte. & insuper quia iniuria illa.

ta maxime dum est in actu exercendi officium, non videtur sibi facta prætextu suæ priuatæ personæ, sed prætextu & in contemptum seu impedimentum officij sui. Facit de fo. compet. cap. 2. de sen. excom. cum desideres. §. fina. de maledicis. cap. 1. iuncta glof. ibi vide. Facit etiam de pœnis. cap. 1. lib. 6. Et talis iniurians grauius punietur quàm si alteri priuatæ personæ iniuriã intulisset, vt ff. de iniurijs. l. iudici. ff. de pœnis. l. aut facta. §. personam. cum similibus. & pœna debet esse arbitraria, consideratis personis & qualitate facti, vt dicta l. aut facta. quæ habetur de pœnit. dist. 2. cap. fina.

ANNOTATIONES.

- 1 Iniurians inquisitorem potest puniri per ipsum, quia crimen, &c.] *De hoc articulo vide omnino Zanchinum tract. de hæret. cap. 32. Repertorium inquisitorum & Vmbertum Locatum in opere iudicali verbo, iniuria. quibus locis concludunt inquisitores posse punire eum, qui illis infert iniuriam, & pœnam esse arbitrariam.*
Ceterum si constet, inquisitori illatam iniuriam, quia inquisitor est, & ratione officij, qui talem iniuriam intulit grauius coercendus est, de quo vide. extrauagantem pij Papæ. V. incipien. Si de protegendis. quæ habetur in fine Directorij inquisitorum.

I N Q U I S I T I O.

- 1 **I**nquisitio non debet formari contra reum, nisi prius iudex interroget eum super quo intendit inquirere contra eum, aliàs non valeret, vt in ca. qualiter & quando. in versu. debet igitur, de accusa. & hoc maxime si reus est præfens, & in fortia officialis, tunc semper iudex interroget reum cum tortura & sine, in camera pluries, vt videat bene super quo possit formare inquisitionem, & ita post eius interrogationem formet inquisitionem; & quia non est hic actio, non est necesse quòd super inquisitionem lis contestetur, sed fieri tamen debet per iudicem interrogatio, & per reum responsio. hæc ex libro malefic. Angel. in clausula, hæc est quædam inquisitio. col. 8. col. 9. & col. 10.
- 2 Nota tamen quòd est necesse quòd inquisitio formata contra aliquem habeat debitam formam, aliter non tenet, dicto cap. qualiter & quando. & cap. inquisitionis. de accusa. hæc Angel. vbi supra, col. 7. in fi.
 Dicit tamen idem Angel. vbi supra, quòd in crimine hæresis procedit inquisitio sine loco & tempore. hæc Angel. vbi supra, col. 10.
- 3 De substantia inquisitionis est, quòd fama publica a fide dignis procedat. cap. ad petitionem. cap. qualiter & quando, & cap. cum oporteat.

de

de accusa. & de hoc habes supra, in verbo. infamia. §. 7.

Fallit tamen quando reus est præfens, & non opponit, vt in cap. 2. de accusa. lib. 6. quia tunc tenet inquisitio sine diffamatione.

Item fallit quando iudex ex mero officio suo inquit & non ad postulationem alicuius, vt in cap. 1. de offic. ordi.

Item fallit quando iudex inquit ex necessitate sui officij, vel vertitur in periculum animatum, vt notatur in cap. ad nostram. el. primo. de iureiuran. & tunc in tali crimine potest inquisitio formari non præcedente aliqua diffamatione, vt dicit Angel. in lib. malef. clausula prima. col. 9. ibi: quarto principaliter quæro.

Fallit etiam in crimine hæresis, in quo proceditur nulla præcedente diffamatione. Casus est quem dominus Card. dicit esse singularem, & se alibi non legisse. in cap. excommunicamus. el. primo. §. Ad iurimus. de hæreticis. & ipsum sequitur Io. de Anania. hæc Angel. in dicto lib. malef. clausula, hæc est quædam inquisitio. col. 10.

4 Nota tamen quòd iudex qui inquit ex mero officio, sicut facit inquisitor, non tenetur facere fidem reo de tali diffamatione præcedente. Angel. vbi supra, col. 11. & 12. Et confirmat Alber. de Gandi. in tractatu de malef. in rubrica. Quomodo cognoscatur de maleficijs per inquisitionem. §. caueant tamen inquisitores.

5 Si in inquisitione generali aliquis reperitur culpabilis, potest procedi contra eum ad impositionem pœnæ ex illis probationibus in generali inquisitione receptis, nec est opus vt de nouo illæ probationes specialiter recipiantur, sed satis est illum nominatim citare vt veniat ad opponendū si quid opponere vult; & hoc intelligo quando inquisitio erat formata contra certum genus personarum: nam tunc in effectu inquisitio videtur formata contra quemlibet, & ideo repertus culpabilis ex priori tela iudicij venit puniendus: pro hoc videtur similis textus secundum vnam lecturam in cap. per inquisitionem. de elect. Facit quod notatur. in cap. 2. de confess. hæc Panor. in cap. ad petitionem. de accusa. in prin. Facit quod not. Inno. in cap. bonæ. el. primo. de elect.

ANNOTATIONES.

- 1 Inquisitio non debet formari contra reum, &c.] *De inquisitione, & de ordine procedendi in crimine hæresis per viam inquisitionis vide Eymericum in Directorio inquisitorum parte. 3. num. 69. titu. de tertio modo procedendi in causa fidei per viam inquisitionis. adde quæ ibidem diximus, & Simancam de catho. in lit. tit. 44. de ordine procedendi. nu. 7. & seq. & Repertorium inquisitorum verbo, inquisitio. & alij ex quibus intelliges quid sit inquisitio, & quotuplex, & qualis ac quantus eius vsus in sacro inquisitionis tribunali.*

IN-

INQUISITOR HÆRETICÆ PRAUITATIS.

- 1 Inquisitor hæreticæ prauitatis, licet instituatur à prælatis ordinis, puta à Prouinciali vel Generaliter, eius tamen iurisdictio dependet immediate a Papa, quia dicti prælati instituunt eum auctoritate Apostolica vt in glo. in verbo cōmitti. & in verbo, amouere. Clem. 2. de hæret. & ideo dicitur institutus a sancta sede Apostolica, quia omnia nostra facimus, quibus nostram auctoritatem impertimur. C. de vet. iur. enu. l. 1. §. sed neque, & ideo, secundum Panor. in cap. sane quia, de offi. deleg. in prin. delegati loquuntur in plurali, & scribunt in literis: *Et nostris, imo verius Apostolicis parere mandatis.* quia representant personam Papæ.
- Et debet inquisitor attigisse quadragesimum annum, aliter non potest ei committi officium inquisitionis, vt in clem. 2. in prin. Et si committitur non tenet, & ille qui committit puniendus est, vt in glof. dictæ clem. 2.
- 2 Inquisitor potest committere vices suas, & eas reuocare cum voluerit non obstante quod Panor. in cap. Venerabili. de offic. deleg. not. nono, didicit quod delegatus committens vices suas alteri, nō potest amplius reuocare commissionem, de quo in cap. quamuis. eo. tit. lib. 6. si subdelegatus cepit vti iurisdictione, vt in glof. penult. dicti cap. venerabili. & ratio est quia dictum Panor. & dictū ca. quamuis. vt innuitur, intelligit de delegato ad specialem causam, & non ad vniuersitatem, vt est inquisitor, qui licet sit datus delegatus specialiter in causa hæresis, est tamen datus generaliter in prouincia sibi commissā, & ad vniuersitatem personarum, vt dicit Gemi. in cap. ne aliqui. & cap. per hoc de hæret. lib. 6. vnde habent quasi ordinariam iurisdictionem, vt dicit Archid. in dicto cap. ne aliqui. & ideo inquisitores hæreticæ prauitatis vices suas cōmittere possunt, & eas quā docunque voluerint reuocare, vt dictum est: nam & ordinarius potest reuocare: & hoc etiam innuitur in glos. in verbo, Si non possunt ambo. cap. super quæstionum. de offi. deleg.
- 3 Inquisitor non potest se intrromittere de diuinationibus aut sortilegijs nisi sapiant hæresim manifeste, vt in cap. accusatus. §. Sane. de hæret. lib. 6. Quomodo autem ista sapiant hæresim manifeste, vide supra in verbo. diuinatione. §. 1. & §. 2. neq; etiā potest se intrromittere de quæstionib. vsurarum, neque contra eos quibus restitutionem vsurarum pro crimine hæresis iniunxerunt, ac illos qui se & sua in iudicio Ecclesiæ obligarunt, vt in dicto cap. accusatus. §. de quæstionibus.
- 4 Inquisitores non possunt inquirere contra Episcopos de crimine hæresis, si tamen inuenerint eos circa hoc crimen commississe, vel eos suspectos aut diffamatos sciuerint, tenebuntur id sedi Apostolicæ nuntiare, vt in c. inquisitores. eo. tit. lib. 6.

Inqui-

- 5 Inquisitores ordinis Fratrum Prædicatorum non possunt procedere de hoc crimine, neque inquirere contra Fratres Minores, neque inquisitores Fratrum Minorum contra Fratres Prædicatores, ex bulla aurea Xisti Papæ quarti, quæ incipit: Sacri Prædicatorum & Minorum Fratrum.
- 6 Inquisitores non possunt procedere contra aliquem officialem vel nuntium Ramanæ curiæ, in vt extrauagati Io. xxij. quæ incipit: cum frater. hoc dicit Archiepiscopus Florent. in 3. parte suæ summæ, tit. 18. ca. 2. §. 7. quibus debeant. vers. Item inquisitores non possunt.
- 7 Inquisitores generales possunt procedere ad inquirendum de veritate criminum etiam non receptis testibus super infamia, satis est enim quod constet de infamia propter frequentem clamorem, secus in delegato ad vnam causam tantum. Panor. in cap. cum dilecti. de accusa. in secundo notabili, & in cap. qualiter & quando. el. 2. eo. tit. super glof. 1. ibi: in ea glof. ibi: quod iudex sit criminofus. in secunda differentia.
- 8 Inquisitores possunt inquirere de articulis fidei, & de sacramentis Ecclesiæ contra omnes quos habent suspectos de fide propter aliquam sinistram vitam, quam faciunt, vel propter excommunicationem, quam diu sustinuerunt, & si contumaces fuerint, procedent iuxta. cap. cum contumacia. de hæret. lib. 6. si autem comparuerint, & culpabiles reperti fuerint, procedent vt dicitur in Clem. 3. eo. tit. in fi. hæc dominus Card. Zabari. in dicta cle. 3. vers. Cum autem. §. porro. Facit ad hoc quod dicitur infra in verbo. suspicio. §. primo.
- 9 Inquisitores seu Episcopi & substituti ab eis cauere debent ne malitiose aut fraudulenter alicui imponant crimen hæresis, neque alij, quod eos in executione officij inquisitionis impediatur, falso imponere, & si aliquem vexauerint, imponendo ei hæresim falso, vel quod impediatur officium suū, aut causa odij, gratiæ, vel amoris, vel lucri aut commodi temporalis obtentu, contra iustitiam & conscientiam suam omiserint contra quempiam procedere vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, Episcopus suspensionis ab officio per triennium, alij vero excommunicationis sententias eo ipso incurrant, à qua non possint absolui nisi per Romanum pontificem, præter quam in mortis articulo, & tunc satisfactioe præmissa poterunt beneficium obfolutionis obtinere. hæc in Clem. 1. eo. tit. §. verum quia. Facit ad hoc id quod dicitur infra in verbo. præcipitur. §. 2.
- 10 Inquisitores & eorum substituti sunt ipso facto excommunicati si prætextu officij inquisitionis quibusuis modis illicitis ab aliquibus pecuniā extorqueant, aut bona ecclesiarum scienter attentent ob clericorum defectum, occasione officij prædicti, sisco etiam Ecclesiæ applicare, vt dicitur in dicta Clem. 2. vbi dicit dominus Card. Zabari. quod hic nomi-

nc

ne pecunie intelligitur de quocunque commodo estimabili, ne illicitis modis extorqueatur.

- 11 Possunt inquisitores ordinis Fratrum Prædicatorum in prouincijs in quibus habent officium inquisitionis, cōpescere Fratres Minores ne prædicent quando ipsi pro facto fidei prædicare velint, & econuerso inquisitores Fratrum Minorum in prouincijs in quibus habent dictum officium possunt compescere Fratres ordinis Prædicatorum, licet sibi inuicem deferant, quod est commendabile.

Caueant tamen sibi a pœna Clem. 1. eod. tit. in fi. videlicet, ne malitiose impedimentum imponant. hæc Io. And. in nouella. super cap. vt officium, lib. 6. Et Gemi. ibidem. & ita etiam possunt compescere alios religiosos prædicatores. Facit ad hoc id quod dicit dominus Card. Zabar. in Clem. dudum. de sepul. vers. ab olim. quæsito. 12. in fi.

Nec valet si quis dicat quod ille text. cap. ut officium. loquitur de quæstuarijs & non de alijs religiosis prædicantibus, quia quamuis ibi adducatur exemplum de quæstuarijs, tamen ratio ipsius textus est quia impediunt, & quia non pertinet ad eos factum fidei vel inquisitionis; vbi ergo seruatur hoc, quod impediatur factum fidei vel inquisitionis, potest inquisitor inhibere ne prædicent, quia est eadem ratio, & vbi est eadem ratio, ibi est eadem dispositio iuris, secundum glos. cap. 1. de tempo. ordi. lib. 6. tum quia officium fidei est fauorabile, & qui impediunt sunt excommunicati, per. cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de heret. lib. 6.

- 12 Item possunt conuocare clerum & populum ciuitatum & castrorum aliorumque locorum prout negotio fidei viderint expedire, vt dicitur in cap. vt commissi. eo. tit. lib. 6. vbi Gemi. dicit, quod solent fieri hæc conuocationes ad audiendas sententias & pœnas quas inquisitores infligunt, & ad videndos aliquos cruciari, & expedit fidei talia publice fieri, ad institutionem ac etiam vtd terrorem. Io. And. hæc Geminianus.

- 13 Possunt etiam inquisitores sine diocæsano capere, arrestare, ac tute custodire, mancipare, ponendo etiam in compedibus & manicis ferreis, prout visum fuerit, vt in Clem. 1. eo. tit. in prin. possunt etiam tradere hæreticos seu de hæresi suspectos duro carceri seu arcto, tamen ad custodia & non ad pœnam. de hoc habes supra in verbo, capere. §. 1. & nota quod arrestare est quãdo alicui interdicitur ne exeat certum locum sine manus iniunctione. Capere autem dicitur, cum manibus tenetur. de hoc habetur in cap. vt famæ. de sent. excom. Confirmat Io. de Imol. in Clem. 1. de hæreticis. Concordat Dominus Card. Zabar. in dicta Clem. 1. vers. propter quod. ibi; quarto oppono. arg. de sent. excom. Nuper. de offic. ordi. cum episcopus. lib. 6.

- 14 Item possunt inquisitores habere officiales armatos & concedere licentiam deferendi arma. Caueant tamen ne abutantur quomodolibet concess-

concessione portationis armorum, & non habeant officiales nisi necessarios, vt in Clem. 2. eo. tit. in fi. & in glos. penult. & si. ibidem. & in glos. 2. & penult. in cap. statutum ciuitatis. eo. tit. lib. 6. Et nota quod dominus Card. Zabar. in dicta Clem. 2. in fi. dicit quod si dominus temporalis impediatur familiam inquisitionis in portatione armorum, poterit puniri ut turbator inquisitionis, per id quod not. Inno. in cap. 1. de offi. deleg. quod bene nota, & tene menti.

- 15 Inquisitores hereticæ prauitatis habent iurisdictionem delegatam a Papa, cap. per hoc. & cap. ne aliqui eod. tit. lib. 6. Confirmat Panor. in cap. cum. I. & A. de sen. & re iudi. imo iurisdictione eorum est maior, nobilior, & fortior iurisdictione ordinarij in negotio inquisitionis, vt dicit Gemi. in dicto cap. per hoc. post Ioan. And. & ratio est, quia cum sit delegatus, dicto cap. per hoc. censetur ille cuius locum tenet. 2. quest. 6. si Episcopus. de offic. deleg. sane. el. 2. de hoc supra in verbo, citatus. §. 2. & in hoc eodem verbo. §. primo.

- 16 Inquisitores non sunt dati ad vniuersitatem causarum, vt sic possint dici ordinarij, sed sunt dati ad vnam specialem causam tantum, scilicet heresis, licet sint dati ad vniuersitatem personarum. Facit quod not. Ioan. And. super verbo. priuilegiorum. cap. sicut. eo. tit. secundum Lapum hæc Gemi. dicto cap. ne aliqui.

- 17 Inquisitores possunt excommunicare, suspendere, & interdicere. arg. cum contumacia. eo. tit. lib. 6. Et ratio est, quia, vt dictum est supra, habet iurisdictionem delegatam a Papa, dicto cap. sane. tum quia possunt compescere per censuram ecclesiasticam. cap. vt officium. de hæreti. lib. 6. Facit quod notatur in cap. quærenti. de verb. signifi. Ad idem est cap. 1. de offic. deleg. nam videretur iurisdictione illa nullius esse momenti, si coertionem aliquam non haberent, vt in cap. pastoralis. eo. tit. in principio, imo videretur ista iurisdictione inquisitorum esse delusoria. arg. eod. tit. cap. ex literis, in medio, Possunt etiam inquisitores imponere aliam pœnam arbitrariam, vt dicitur cap. de causis. de offi. deleg. in fine.

Et ideo possunt mandare cuilibet presbytero curato siue non curato, vt publicet literas monitorias a se factas, & denuntiet coram populo excommunicatos ab ipsis, alioquin possunt ipsum presbyterum punire nõ solum pœna censuræ, sed etiam alia pœna, quod etiam probatur quia qui libet delegatus Papæ potest compellere quoscunque clericos ad exequendum ea quæ spectant ad causam sibi commissam, secundum Panor. in dicto cap. pastoralis. col. 1. in glos. in verbo, cōpellere renitentem. & in §. quia vero. nam delegatus potest compellere quos potuisset compellere ipse delegans, nam gerit vices delegantis & respectu delegati Papæ nullus clericus potest dici alterius fori, quia omnes subsunt Papæ, vt in cap. cuncta per mundum. 9. questio. 3. idem in priuilegio Urbani quarti, quod

incipit: *Licet ex omnibus mundi partibus.*

18 Inquisitores possunt exercere suam iurisdictionem contra fautores si-
cet non sint hæretici, vt est textus in cap. accusatus. eo. tit. lib. 6. §. Si vero,
iuncta glos. in verbo, ad salutem, & glos. in verbo, temporalibus.

Et possunt etiam inquisitores compellere hæredes fautorum hæretico-
rum, qui tamen fautores non erant hæretici, ad implendum poenitentiam
iniunctam defunctis in bonis temporalibus, secus si mortui sunt antequam
poenitentia fuerit iniuncta, hæc Gemi. in dicto §. Si vero. dicto cap. accusa-
tus. in principio.

19 Inquisitores possunt priuare quibuscunque officijs publicis, honori-
bus, ac dignitatibus, omnes hæreticos, & defensores ipsorum, ac eorum
filios & nepotes, sine consilio diœcesanorum vel vicariorum suorum, tex-
tus est expressus in cap. vt commissi. eo. tit. §. priuandi. iuncta glos. in ver-
bo, honoribus. Non tamen eos priuare possunt dignitatibus seu bene-
ficijs ecclesiasticis nisi de consilio diœcesanorum vel eorum vicariorum,
vt dicitur ibi in textu. quod not. glos. in dicto verbo, honorib. & ibi ratio-
nem reddit. Et sufficit quod faciant hoc inquisitores de consilio diœce-
sanorum, siue eorum consensu, vt dicit Gemi. ibidem. Nota tamen quod
Gemi. in fine dictæ glos. in verbo honoribus. remittit ad notata in Clem.
1. eo. tit.

20 Inquisitores possunt per se, aut separatim, vel singulariter, vbique, in
prouincia in qua officium inquisitionis est sibi commissum, procedere
prout negotij utilitas suadebit, contra hæreticos, credentes, receptatores,
& fautores, seu defensores, necnon contra infamatos de hæresi, vel susce-
ptos, vt dicitur in cap. vt officium. eo. tit. lib. 6. in prin.

In tribus tamen prohibitis per Clem. 1. eo. tit. non possunt sine diœce-
sano, quando ipsius possunt habere copiam infra octo dies postquam fue-
rit requisitus, vt in dicta Clem. 1.

Nec etiam possunt priuare vel denunciare priuatos clericos hæreticos
beneficijs & dignitatibus ecclesiasticis, nisi forte constaret legitime quod
diœcesani eisdem scienter huiusmodi beneficia contulissent, tunc non ef-
sent requirendi diœcesani, vt est text. in cap. vt commissi. eod. tit. lib. 6. §.
penult. Sed nota secundum Gemi. in dicto ca. vt commissi. & in dicto §. pe-
nul. dicit, quod si clericus paratus est corrigi, & corde non ficto redire ad
Ecclesie unitatem, non debet deponi, vt notatur. 21. dist. nunc autem. in
glos. sed verius. Sed intellige hoc secundum Ioan. de Imola, verum esse
quando clericus ante sententiam redijt, quia si rediret post sententiam,
tunc non recuperaret beneficia, nisi mediante dispensatione, vt de elect.
cap. Quia diligentia. cum ibi notatis. hæc Gemi. vbi supra. ibi: Sed quæ-
ro an requiratur solum consilium.

21 Inquisitores possunt aduocare quoslibet peritos, prout expediens fue-
rit,

rit, vt eis assistant, & in sententia ferenda præbeant consilium opportu-
num: & quod eis super his humiliter pareant possunt iniungere in virtute
obediendi. dicto cap. vt commissi.

Quibus peritis possunt inquisitores indicere vt secretum teneant pro-
cessum, quem eis explicabunt integraliter, & seriose manifestabunt, super
quo deliberandum est, & de ipsorum consilio ad sententiam vel condem-
nationem procedatur.

Et si dicti periti arcana consilij seu processus sibi patefacta sub secreto,
præter eorum licentiam alijs patefecerint, excommunicationis senten-
tiam ex secreti violatione ipso facto incurrant, si eis videbitur expedire,
promulgare valebunt, vt dicitur in cap. fina. eo. tit. lib. 6. §. iubemus. & §.
sequenti.

Et isti iurisperiti qui sunt vocandi, intelliguntur docti & literati theo-
logi, Canonistæ, & Legistæ, & non medici. Cum enim agatur de crimi-
ne mere ecclesiastico, vt cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. eo. tit. lib. 6.
debet cognosci & decidi per canones: ad hoc facit. 11. quæst. 1. cap. si
quis cum clerico. in si. cum suffragio tamen & famulatu legum. 11. quæst.
3. summopere. in 9. dignum. & cap. hortamur. hæc Gemi. in dicto cap. vt
commissi. §. aduocandi.

Quid autem debeant facere isti periti, & an inquisitor teneatur stare
consilio eorum, & illud sequi, habes supra in verbo, aduocare. §. 4.
& §. 5.

22 Inquisitores possunt sibi facere assignari a quibuscunque libros seu
quaternos & alia scripta in quibus continentur inquisitiones factæ, ac pro-
cessus per quoscunque auctoritate Apostolica vel legatorum eius habiti
contra hæreticos, vt est textus in dicto cap. vt commissi. vbi glos. in ver-
bo, quibuslibet: dicit siue sint ipsi scribentes, vel alij ad quos quocunque
modo deuenierint dicta scripta, vbi dicit Gemi. quod iudex potest com-
pellere habentes processus factos per prædecessores, vt sibi præsentent &
assignent.

23 Inquisitores possunt procedere contra eos, qui commiserunt crimen
hæresis in prouincia, in qua est sibi commissum inquisitionis officium,
licet ad alias partes se transtulerint, vt patet in dicto cap. vt commissi. Facit
ad hoc glos. singularis ibidem in verbo, procedendi. quæ dicit quod in
casu conuerso, in eo scilicet, qui alibi crimen hæresis commisit, & modo
est in prouincia huius inquisitionis, hic inquisitor possit cognoscere, quia
vbi quis inuenitur, conuenitur. C. vbi de cri. agi. oportet. l. 1. Et sic secun-
dum hoc erit reperire quod interdum duo inquisitores cognoscant de eo-
dem. Pone, peccauit quis in Rauennati, & transiit ad Mediolanen. diœce-
sim: secundum hoc, Rauennas inquisitor, & etiam Mediolanen. poterit co-
gnoscere, nec est mirum, quia etiam id habetur. cap. per hoc. eo. tit. lib. 6.

- 24 Sed quæritur vtrum inquisitor teneatur de necessitate remittere eum qui est in prouincia sua, sed crimen hæresis commisit in alia, ad illum inquisitorem, in cuius prouincia deliquit. dominus Card. Zabar. in Clem. 2. de re iudi. vers. denique. ibi: nono quæro. concludit si remissio petitur, debet fieri de necessitate, licet videatur quod hæreticus debeat puniri vbi repetitur, quia hæreticus vbique delinquit eodem modo, in celo, terra, & mari. C. de hæret. Ariani. facit. 24. quæst. 2. nec quilibet. Facit ad hoc glos. in verbo. de more. dicta Clem. 2. de re iudi. quæ dicit in omni graui delicto debere fieri remissionem ad iudicem delicti, per. §. Si uero quis comprehensorum in authen. vt nulli iudi. colum. 9. Quæ glos. etiam refert quosdam dicere, quod iudex delicti potest cogere ad hoc iudicem vbi degit. Concordat glos. in cap. 1. de rapt. quæ dicit, Si graue fuerit crim. n. fiet remissio vbi deliquit. ff. de re mili. desertorem. in prin. Et glos. 1. in cap. fina. de for. compet. Et glos. prima in cap. postulasti. eo. tit. & 3. quæst. 6. Ibi enim causa. & glos. prima ibidem. Panor. super dicto cap. fina. de for. compet. colum. 10. & 11. confirmat dicens, quod si delictum est atrox, & remissio petitur, remissionem esse faciendam de necessitate, & dicit ita voluisse Cynum in authen. qua in prouincia. Et Bart. in l. si cui. ff. de accusa. debet tamen iudex qui petit remissionem fieri, facere fidem & informationem iudici vbi degit, de delicto commissio, aliter sine causa infamaretur, si sic ligatus remitteretur, vt innuit idem Panor. vbi supra, & dicit idem sentire Bart. in l. 1. C. vbi de cri. agi. oportet.
- 15 Et quia delictum dat iurisdictionem ei qui aliàs eam non habet, vt dicit glos. 1. in cap. fina. de fo. compet. de rapt. cap. 1. & 3. quæst. 6. cap. Ibi enim causa. quæritur quam iurisdictionem habet iudex loci, in quo commissum est delictum, supra delinquentem. Panor. respondendo ad hoc adducit plures opiniones diuersorum doctorum, quas diffuse prosequitur, & breuiter concludendo materiam, dicit, quod si delinquens reperitur in loco delicti, tunc quo ad omnes effectus, & respectu personæ, & respectu bonorum, est de iurisdictione iudicis delicti: aut non reperitur in loco delicti, & tunc si fuerit citatione præuentus, potest excommunicari, & omnis processus supra personam fieri, in quantum patitur status & qualitas causæ: & potest etiam extra territorium citari verbaliter, quia iam est contumax & præuentus, vt in cap. proposuisti, de for. compet. aut non fuit præuentus, & tunc potest citari verbaliter quo ad effectum distinguendi bona, vt in §. contrahentes. cap. Romana. eo. tit. lib. 6.
- 26 Item potest requiri iudex vbi degit, vt eum citet uel remittat, & ille debet hoc facere, ut probatur in Clem. pastoralis. de re iudi. & in authen. vt nulli iudi. §. si uero quis comprehensorum. Et si citatus per iudicem vbi degit non uult comparere, potest excommunicari per iudicem delicti, & alius processus fieri contra personam, in quantum patitur status causæ,
quia

quia iam constitutus est in contumacia per citationem iudicis vbi degit, & videtur contumax in loco ad quem citationis effectus dirigitur. hæc Panor. in dicto cap. si. de for. compet. col. 6. in prin. ibi: Quid ergo dicendum in tanta varietate doctorum?

Nota tamen, vt dicit Bart. in l. 2. ff. de requi. re. quod quando sunt plures iudices habentes separatas iurisdictiones dependentes tamen ab vno principe, vt diuersi præsidēs diuersarum prouinciarum constituti ab vno rege, tunc vnus eorum poterit verbo citare in territorio alterius. ita loquitur. l. omnes. §. si uero apparitor. C. de Epif. & cler. quasi hoc videatur permissum a principe qui eos constituit. Quod etiam potest intelligi de inquisitoribus institutis a Papa in diuersis prouincijs, quod bene nota.

- 27 Inquisitoribus districtius iniungitur, quod si quis pertinaciter affirmate præsumpserit, quod exercere vsuras non sit peccatum, aut de hoc diffamatus fuerit, vel suspectus, contra eum tanquam contra diffamatum vel suspectum de hæresi procedere non omittant, vt dicitur in Clem. ex graui. de vsuris. §. sane. Nam ut dicitur in glos. penult. ibidem: hæreticus qui peruersum habet dogma, uel falsas aut nouas opiniones gignit uel sequitur. 24. quæst. 3. inter schisma & hæresim & cap. hæreticus. Istud autem est contra doctrinam Ecclesiæ, ut patet. cap. 3. & cap. cum tu. de usuris. in glos. autem si. ibidem, in uerbo, omittant. dicitur per modum, de quo in Clem. 1. de hæreticis. Et Dominus Card. Zabar. in dicto §. sane. in prin. exponit, pertinaciter, idest, obstinata pertinacia, aliàs non incurreret penam.
- 28 Licet iudex ecclesiasticus debeat per seipsum proferre sententiã suam diffinitiuam, & eam legendo sedere, aliter est nulla, ut in cap. si. de sent. & re iudi. lib. 6. Fallit tamen hæc regula in inquisitore hæreticæ prauitatis, ut est casus in cap. ut commissi. de hæret. lib. 6. hæc Gemi. in dicto cap. si. de re iudi. col. 1. ibi: quæro an Episcopus possit legere. nam inquisitores hæreticæ prauitatis possunt recitare sententias per alios, sicut Episcopi, de quo in dicto cap. si. hæc Gemi. in dicto cap. ut commissi. in principio.
- 29 Inquisitor etiam non possit se intromittere de diuinationibus & sortilegijs nisi sapiant hæresim manifeste, ut dicitur in §. sane. cap. accusatus. eo. tit. lib. 6. & in glos. ibi, in uerbo, manifeste. tamen si reuocaretur in dubium, an manifeste saperent hæresim, de hoc cognoscere possit. idest, si manifeste appareret quod sapiant hæresim, & super isto quod sit uel non sit manifestum, iudicialiter poterit pronunciare se iudicem. Si uero non appareat quod non sit manifestum, non se intromittat, ut dicit glos. hæc Gemi. in dicto cap. accusatus. & dicto §. sane. & allegat Panor. qui in cap. in tabulis. de Sortileg. idem dicit circa finem.

- 1 Inquisitor hæreticæ prauitatis licet instituat, &c.] De Apostolicis inquisitoribus constitutis contra hæreticam prauitatem multa vbique tradunt qui aduersus hæreticos scripserunt, ex quibus nonnulla in hunc locum congescit auctor. videri item possunt Eymoricus in Directorio inquisitorum parte. 3. in multis questionibus, sanctus Antoninus in summa, parte. 3. tit. 18. cap. 2. Zanchinus tract. de hæret. in multis locis, vbi agit de potestate & iurisdictione inquisitorum, Repertorium inquisitorum, verbo, inquisitores. Simancas de catho. instit. tit. 34 de inquisitoribus Apostolicis, & alij, ex quibus patefiant ea, quæ hic auctor tractat interdum nimis breuiter.
- 20 Nec etiam possunt priuare, uel denunciare priuatos Clericos hereticos beneficijs & dignitatibus ecclesiasticis.] *Quidquid sit de iure antiquo, an videlicet Clerici hæretici ipso iure priuentur beneficijs ecclesiasticis a die commissi criminis necne, hodie aperta res est, & clara ex rescripto pij Pape V. incipiente: Cum ex Apostolatus, per quod intelligimus beneficia Clericorum hæreticorum a die commissi criminis vacare, & dispositioni sedis Apostolicæ reseruari; de quo articulo scripsi copiose in Directorio inquisitorum, parte, 3. super quest. 113.*

INUOCARE DÆMONES.

- 1 Inuocare dæmones an sit hæreticum, & quomodo est hæreticum, v. de supra, dæmones inuocare. §. 1. & 2. & in uerbo, diuinitio. §. 1. & 2.

ANNOTATIONES.

- 1 Inuocare Dæmones, &c.] videto annotata paulo antea in locis hic ab auctore citatis; & Repertorium inquisitorum verbo, Damon. & Eymericum in Directorio inquisit. parte. 2. questio. 43. & Zanchinum tract. de hæret. cap. 22. & alios.

IUDÆI.

- 1 Iudæi inducentes Christianos ad ritum eorum, possunt puniri ab inquisitore unâ cum Episcopo, iuxta Clem. 1. eo. tit. nam isti tales Iudæi dicuntur large fautores, imo & factores hæreticorum, qui sic trahunt baptizatum ad iudaismum. hæc Gemi. in cap. contra Christianos. de hæret. lib. 6. ibi: Sed dubium est nunquid Iudæi inducentes Christianos. Et de hoc habetur in officio inquisitionis littera Clementis quarti, data Viterbij pont.

- bij pont. sui anno tertio. & etiam habetur littera Gregorij decimi, data Lugduni anno secundo pont. sui. Et vtraque incipit: Turbato corde. & ambæ mandantur inquisitoribus hæreticæ prauitatis, & in vtraque sic dicitur: *Iudæos autem, qui Christianos vtriusq; sexus ad eorum ritum execrabilem hætenus introduxerunt, aut inueneritis de cetero introducentes, pena debita puniatis. Contradictores, & c. inuocato, & c.* Ex quibus inferitur, quod cum decretalis si. eod. tit. lib. 6. reseruat mandata prædecessorum Pontificum, non obstantibus constitutionibus, possunt inquisitores tales punire. has litteras allegat Gemin. vbi supra. & dicit. quod vbi talis littera non esset, videretur quod Iudæi talia facientes non caderent in officium inquisitoris. Ad hæc omnia facit quod dicit dominus Archiepif. Florent. in tertia parte lummæ. tit. 18. cap. 2. §. circa inquisitionem hæreticorum. ver. item inquisitores possunt procedere contra Christianos.
- 2 Iudæi qui fuerunt baptizati, etiam dum esset infantes, aut metu mortis, & postea redeunt ad iudaismum, possunt puniri per inquisitores, dummodo non fuerint præcise & absolute coacti, vt dicitur in dicto cap. contra Christianos. & in glos. prima, & secunda, & tertia, ibidem, quæ dicit, qd ille dicitur coacte baptizatus, qui renitens, inuitus & reclamans fertur ad fontes. Facit ad hoc quod dicit Gemin. in dicto cap. contra Christianos, vbi subinfertur, quod tales Iudæi reciduiantes ad iudaismum, solent se exbaptizare, & de nouo lauare, quod vocant purificationem, & cum punice caput radere, & per iudicem sæcularem videtur eis imponenda pœna capitalis cum dispendio fortunarum, vt dicit l. penult. C. de apost. tamen si inquisitores volunt eos punire, possunt, per prædictas litteras supra allegatas, vnâ cum episcopo, vt est hodie, per clem. 1. eod. tit.
- 3 Iudæi si dogmatizant inter Christianos quod exercere vsuram non est peccatum, etiam exercendo eam cum Christianis, vel dogmatizant aliquid contra humanitatem Christi, possunt per Ecclesiam compefci & puniri. Paul. alleg. post Inno. & Hostien. de voto. quod super his. in verb. defensione. nec mirum, quia etiam in certis casibus alijs, scilicet quando aliter offendunt fidem, Ecclesia coercet & punir eos, de quibus legitur & notatur de Iudæis c. Iudæi. el. 2. hæc Io. de Imola super clem. ex graui. de vsuris. ver. fulterius quæro. Confirmat dominus Cardin. Zabarel. super dicta clem. ex graui. §. sane. questio. 19. Ad hoc est Feli. in c. postulasti. de Iudæis. ibi; extra glos. idem dicit Oldradus in consilio 35.
- 4 Si Iudæus impedit alium Iudæum volentem baptizari, ne baptizetur, potest inquisitor contra eum procedere, quia si concessum est inquisitoribus, quod procedant contra Iudæos inducentes Christianos ad iudaismum, vt dictum est supra eod. verbo §. 1. & in casu proposito Iudæus volens baptizari, baptizatus est baptismo flaminis, & moriens euolat ad patriam. de consec. dist. 4. baptismi vicem. de presbyt. non bapt. c. 2. & sic impediens

pediens baptizari, retraxit Iudeum factum Christianum ad iudaismum quantum in se fuit. hæc dominus Card. Zabar. in clem. 2. de hæret. vers. inquisitoribus. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Iudei inducentes Christianos ad ritum eorum possunt puniri ab inquisitore vnâ cum Episcopo, &c.] *Iudeos contra fidem catholicam delinquentes per inquisitores & Episcopos posse puniri, communis est doctorum sententia, de quo articulo latissime agit Emericus in Directorio inquis. par. 2. quæst. 46. Zanchinus tract. de hæret. cap. 36. Repertorium inquisitor. verbo, Iudeus. copiose Innocentius, Ioannes And. & alij in cap. quod super his, extra de voto & voti redemp. Ancharanus consil. 15. incipien. spiritualis iudex. Calderinus consil. 2. tit. de Iudeis. & alij.*

Extrauagans cuius meminit auctor hic incipit: Turbato corde, eam refert Emericus in Directorio inquisit. parte 2. quæst. 44. & Campegius apud Zanchinum cap. 36.

Tametsi vero antea multum dubitaretur, an Iudæi & alij infideles iudicum fidei iurisdictioni subijcerentur, at hodie ea lis omnino cessat, nam Santissimus Dominus noster Gregorius xiiij. rescripo quodam incipiente: Antiqua Iudæorum perfidia, luculenter constituit in quot & quibus casibus inquisitorum potestati subijciantur.

Id rescriptum habetur inter litteras Apostolicas pro officio sanctæ inquisitionis in fine Directorij inquisitorum.

I V D E X E T I V D I C A R E.

1 Iudex existens extra prouinciam suam non potest excommunicare nec absolueret, quæ requirunt causæ cognitionem, sed potest committere causas in prouincia quod bene nota. Ad hoc est text. in cap. nouit. de offic. delega. & est ibi gloss. ad hoc singularis. Confirmat Panor. ibidem.

2 Iudex debet iudicare secundum allegata & probata, & non secundum conscientiam, vt in cap. 1. de offic. ord. in. gloss. 3. circa medium, & glo. in verbo, tenetur. c. pastoralis. de offic. deleg. Idem dicit B. Thomas in 2. 2. quæst. 67. art. 2.

3 Iudex dicitur illud posse quod honeste potest, 2. 2. quæst. 2. faciat homo. & ff. de condi. insti. filius. & l. nepos. de verb. signifi. Et illud dicimur posse quod de iure possumus. in clem. sæpe. de verb. signifi. in verbo, poterit. iuncta gloss. de præben. cap. significatum. de vot. & voti redempt. magna. de elect. cum non liceat. lib. 6. hæc dominus Card. Zaba. in dicta clem. sæpe. nono notabili.

Iudex

4 Iudex seu inquisitor generalis, si non seruauit ordinem inquisitionis, prudenter & caute se corrigere debet; nã & si in aliquo errauit, nõ debet sponte fateri errorem suum, ne vilescat eius auctoritas, nec tñ debet defendere errorem suum, seu in eo perseverare, sed debet cautius & prudētius q̄ pot se corrigere. hæc in c. qualiter & quando. de accus. el primo. Et Panor. ibidem. Et hoc est quia male principiato aliquo negotio, non potest inde aliquid ordinabiliter sequi, vt est ibi text. Sed magnæ sapientiæ est hominem corrigere quod male locutus est. 2. 2. quæst. 3. magna. Quod nota contra illos qui volentes peruinaciter defendere vnum errorem, incidunt in infinita inconuenientia. hæc Panor. vbi supra.

5 Iudex debet tamen laborare ne vilescat eius auctoritas, immo auctoritatem dignitatis debet suo ingenio augere. l. obseruandum. in fi. ff. de offic. præsid. Facit ad hoc text. in cap. qualiter & quando. el primo. de accus. Ad idem est Panor. ibidem in quarto notabili.

6 De eo autem quod dicit gloss. 1. in dicto cap. qualiter & quando. qualiter intelligatur, videlicet, quod generalis inquisitor, seu generalis delegatus potest corrigere sententiam suam etiam diffinitiuam, si errauit in iudicando, vide bene totam glossam illam, & vide quod dicit Panor. super dicta gloss. vbi ponit pulchram distinctionem, dicens quod aut quis errauit in iudicio, aut extra iudicium; & si in iudicio, aut quis errauit in processu, aut in sententia. Et quia materia est prolixa, ideo eam dimitto. vide eam ibi, & bene considera, quia deseruit ad multa.

7 Iudex ecclesiasticus potest inhibere iudici sæculari ne procedat in causa dependente ex causa, quæ oritur coram ipso iudice ecclesiastico. cap. tuam. de ordi. cogni. Et Panor. ibidem in prin. Et Corsetus in suo repertorio, in verbo, inhibitoria 2.

Et hoc facit bene ad propositum, quod inquisitor potest inhibere iudici sæculari, ne procedat contra aliquam personam vigore processuum ipsius inquisitoris, vel occasione alicuius confessionis factæ coram ipso inquisitore, quod bene nota & tene menti.

ANNOTATIONES.

7 Iudex ecclesiasticus potest inhibere iudici sæculari, &c.] *Inquisitor hæreticæ prauitatis ratione sui officij latissimam habet potestatem, & in causa fidei potest contra quoslibet (paucis quibusdam exceptis) procedere, etiam si delinquentes laici sint, quia ratione criminis ecclesiastici ei subijciuntur. cap. licet. vbi gloss. in verbo, vacante imperio. extra de foro compet. & Oldradus consil. 86. incipien. Queritur. & propterea recte poterit in causis ad iudicium suum pertinentibus inhibere iudici sæculari, ne procedat.*

K

dat. ad-

dat. adde Ioannem Rojam singul. 108. incipien. Index ecclesiasticus.

IURISDICTIO.

- 1 **I**urisdictio delegata dignior est ordinaria propter reuerentiam delegatis, ut dicit Panormit. in cap. super quaestionum. de offi. deleg. in §. si vero. vers. ultimo not. Et ideo ut dicit Gemi. post Io. And. in cap. per hoc. de haeret. lib. 6. iurisdictio seu auctoritas inquisitoris est maior, nobilior, & fortior, quam auctoritas seu iurisdictio ordinarij. & ex hoc infert ipse Panorm. quod si contingeret appellari ab Episcopo & inquisitore simul procedentibus, non est appellandum ad metropolitanum Episcopi, sed potius ad ipsum Papam. haec Panorm. vbi supra.

ANNOTATIONES.

- 1 **I**urisdictio delegata, &c. & ideo iurisdictio seu auctoritas inquisitoris est maior.] *quamquam haereticæ prauitatis inquisitores in causa sibi commissæ maiorem auctoritatē habeant, quam ordinarij seu Episcopi locorum, non tamen decet episcopos contemnerē, immo multum illis deferendum est; & quoad honorem praerogatiuam, & quoad alia quae inconsultis illis transigere non videtur honestum.*

LITIS CONTESTATIO.

- 1 **L**itis contestatio & libelli oblatio non exiguntur in causa haeresis, nam in causis summarijs, in quibus proceditur de plano & sine figura iudicij, ut in negotio inquisitionis haereticæ prauitatis, per cap. fin. eod. tit. lib. 6. non exiguntur praedicta, ut dicitur in clem. saepe. de verbo. signific. prin. Sequitur ergo, quod in praedicta causa haeresis non requirantur libelli oblatio, & litis contestatio.

Est autem litis contestatio, negotij principalis hincinde apud iudicem facta narratio, & subsequuta responsio, siue negando, seu confitendo, ut habetur de lit. contest. c. vnico. iuncta gloss. ibi: est autem.

ANNOTATIONES.

- 1 **L**itis contestatio, & libelli oblatio non exiguntur in causa haeresis.] *Idem scribunt Lodonicus Carrerius tract. de haeret. Simancas & alij quos refert & sequitur Ioan. Rojas in singularibus fidei, singul. 125. incip. litis contestatio.*

Litis autem contestatio in alijs quoque criminibus enormibus non exiguntur,

tur, ut ait Archidiaconus in cap. 1. de homicid. lib. 6. quem refert Hippolytus Marsilius in pract. crimi. §. diligenter. nu. 158. id quod obseruatione dignum esse censeo.

LOCVS IVDICII.

- 1 **L**ocus iudicij exercendi debet esse securus omnibus qui sunt venturi ad iudicium, aliter licite potest appellari, ut in cap. ex parte. el. primo. de appellatio. Ad idem est Panormit. ibidem. Facit ad hoc cap. statui-mus. de offic. deleg. lib. 6. & gloss. in verbo, Secure. cap. statutum. de rescript. eod. lib.
- 2 Imo, ut dicit Panorm. in dicto cap. ex parte. in si. vnum praeter caeteris est tenendum menti, quod ubicunque notorium est, locum non esse tutum, ne dum potest incontinenti appellari, sed etiam potest pars citata appellationem omittere, & de citatione nihil curare: quia ex quo citatio est notorie iniusta, non ardeat citatum, ut eleganter probatur in clem. pastoralis. de re iudi. §. Pisana. iuncta glo.
- 3 **L**ocus debet esse securus non solum partibus, sed etiam iudici vel inquisitori, ut dicto cap. statui-mus. & debet etiam esse idoneus, quia non in taberna vel in loco inhonesto debet id expediri, haec in gloss. in verb. securum, dicti cap. statui-mus.

ANNOTATIONES.

- 1 **L**ocus iudicij exercendi debet esse securus, &c.] *Hoc secundum naturam est: & nisi loci securitas esset, facile de iniquitate iudicij praesumeretur & partes grauari censerentur.*
- 2 Immo ut dicit Panorm. &c. Sed etiam potest pars citata appellationem omittere, &c.] *recte tamen facit sic citatus si de istis protestetur, videlicet: ideo se non parere citationi, quia locus non est securus, & faciat de hoc constare, ne sibi praedudicetur.*

MALA FIDES.

- 1 **M**ala fides alicuius deprehenditur per verba, quando scilicet aliquis quomodolibet profert aliqua verba contra fidem catholicam. 43. dist. sit rector. 93. dist. legimus. cum similibus. §. q. 4. in loco. haec ex consilio secundo Ioan. Calder. tit. de haereticis.

ANNOTATIONES.

- 1 Mala fides alicuius deprehenditur per verba.] *Quot modis mala fides alicuius, aut hæresis deprehendatur per verba, docet Arnaldus Albertinus tract. de agnoscent. assert. questio. 29. num. 8. & multis sequentibus, & quest. 30.*

MALE SENTIRE DE SACRAMENTIS.

- 1 Male sentire de sacramentis, & de articulis fidei, dicitur ille, qui aliter sentit de eis, quam Romana Ecclesia prædicat, & obseruat. 24. quest. 1. hæc est fides. vbi est glōf. notabilis in princip. de summa Trinita. damnamus. de hæret. cap. ad abolendam. hæc ex dicto consilio secundo Ioan. Calderini.

ANNOTATIONES.

- 1 Male sentire de sacramentis, & articulis fidei, dicitur ille, &c.] *Ex quibus autem factis aliquis de sacramentis Ecclesie & articulis fidei male sentire præsumatur, docet Zanchinus tract. de hæret. cap. 7. & cap. 35. & nos diximus copiose in Directorio inquisitorum parte tertia, num. 109. titu. de signis & indiis, quibus diuersarum sectarum hæretici cognosci possint.*

MATRIMONIUM CONTRAHENS.

- 1 Matrimonium contrahens cum vna per verba de præsentî, & postea illa viuente contrahit propria auctoritate cum alia, facit contra sacramentum matrimonij, & ideo inquisitor hæreticæ prauitatis potest inquirere contra talē qualiter sentiat de sacramento matrimonij. Et dicit Lopus, quod sic fuit consultum, & credit quod bene secundum eum. Et pro ista decisione facit textus in §. eum vero. cap. accusatus. de hæret. lib. 6. vbi hæreticus dicitur, qui committit in vno ex sacramentis Ecclesie, sed iste facit contra sacramentum matrimonij, quod habet de sui substantia vt retineat vitam indiuiduam cum qua contraxit, vt in cap. fin. de condit. appo. contrahendo ergo cum duabus viuentibus, committit in illud sacramentum. Hæc Gemi. in dicto cap. accusatus. §. sane. Confirmat hoc Felinus in dicto cap. ad abolendam. in principio.
- 2 Quidam professus in quadam religione, exiuit ordinem, & duxit uxorem: Si contraxit cum illa palam, præsumitur errare in fide, & sic inquisitor

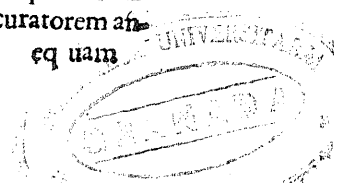
- stitor hæreticæ prauitatis poterit procedere contra eum, & inquirere de fide & sacramentis. Si autem contraxit clandestine, non præsumitur errare in fide, & sic inquisitor non poterit procedere contra eum. hæc Panormit. in cap. de homine. de celeb. Miss. & hoc bene nota. Confirmat Felinus in dicto cap. ad abolendam. in principio. allegat Bal. & dicit posse procedi contra talem professum ducentem uxorem, dummodo pertinaciter teneat se non errasse.
- 3 Nota quod Panormit. in glōf. 1. super dicto cap. ad abolendam. dicit, quod in spectantibus ad fidem debemus sequi & tenere quod seruat Romana Ecclesia, in alijs autem non tenemur sequi consuetudinem Ecclesie nisi mandet esse seruandum. Ad idem est quod dicit idem Panorm. in c. pastoralis. de offi. ord. in col. 4. in princ.

ANNOTATIONES.

- 1 Matrimonium contrahens cum vna per verba de præsentî, &c. & ideo inquisitor hæreticæ prauitatis potest inquirere contra eum.] *Hoc iure vitimur in sacro inquisitionis prætorio, vt qui binas, vel plures nuptias uxoru, aut maritorum simul viuentium contrahit, per inquisitores hæreticæ prauitatis puniatur: de quo articulo copiose scribit Arnaldus Albertinus tract. de agnoscent. assert. quest. 23. Repertorium inquisitorum, verbo, contrahens. Simancas de cathol. instit. tit. 40. de matrimonio. & Canonista in cap. accusatus. §. sane. de hæret. lib. 6.*
- 2 Quidam professus, &c. si contraxit cum illa palam præsumitur errare in fide, &c.] *Hanc distinctionem & sententiam de contrahente clam, aut palam acceperunt fere omnes doctores à Iacobo Butrigario in l. nemo. C. de summa Trinit. verius tamen est, vt siue clam, siue palam monachus contrahat matrimonium, præsumatur errare in fide, & inquisitori hæreticæ prauitatis in vtroque casu supponatur: quod ipsum locum habet in clericis constitutis in sacris ordinibus matrimonium contrahentibus, vt recte docuit Simancas de cathol. instit. tit. 40. nu. 8. & seq.*

MINOR XXV. ANNIS.

- 1 Minor xxv. annis non habet personam standi in iudicio, vt l. clarum. C. de auct. tutor. & ibi not. in tantum quod dicit ibi Cynus & alij, quod etiam si sponte confiteretur, talis confessio non obesseret minori sponte cōfidenti delictum, quod tene menti ne erres, & ne processus tui sponte possint irritari. vide ad hoc Bart. in l. si. §. pupillus. ff. de verbo. oblig. vbi tenet, quod minor non potest respondere sine curatore, & ideo quando habet talem minorem in fortia tua pro aliquo delicto, des ei curatorem an-
- eq uam

tequam recipias eius responsionem. Et Salicetus dicit in l. i. de confessis. quod iudex criminum recipiat cautelam, ut ad videndum iurare minorē faciat adesse curatorem. hæc Angel. in lib. malefic. clausula, Comparuerunt inquisiti, & confitentur torum. col. 4. ibi: Necnon sis cautus. vbi vide etiam additionem sequentem.

- 2 Si minor confitetur in tormentis sine auctoritate curatoris, talis confessio valet. ff. ad Sillen. l. excusantur. §. si. & ff. de re milit. l. non omnis. §. a Barbaris. tamen secundum Bal. in l. i. C. de confes. in repetitione dicit, quod ante torturam debet habere curatorem, qui pro ipso alleget, antequam iudex pronuntiet ipsum esse torquendum, sed non debet curator interuenire in actu torture & confessionis: & si non habet curatorem, iudex debet supplere conuocando consanguineos. Idem dicit Bal. in tit. de pace iuramē. firman. in §. item sacram. hæc dominus Paris. in lib. de syndi. c. incipiente: Officialis posuit ad cordam. vet. si. an confessio adulti.

ANNOTATIONES.

- 1 Minor xxv. annis non habet personam standi in iudicio, &c.] De curatore minoribus xxv. dando in sacro inquisitionis tribunali apud inquisitores Hispaniæ Madriana quadam instructione anno domini 1561. cap. 25. ita sancitum est: Si reus fuerit minor viginti quinque annis, priusquam accusationi respondeat, sibi dabitur curator, cuius auctoritate ratificabit confessiones factas, & formabitur totus processus. Sed curator non sit ex officialibus sancti officij, & potest esse aduocatus eius, vel quælibet alia persona grauis, fidelis & bonæ conscientie. hæc ibi.
- Si quid vero cum minoribus gestum sit absque horum curatorum auctoritate, id ipso iure irritum est, & nullum. l. clarum. C. de auctorit. prastan. Corneus consil. 198. lib. 4. Matthæus de afflictis decisione 208. incipien. Minor adultus. eleganter & copiose Antonius Gomezius tomo 3. variar. resolut. cap. 1. nu. 64. & Simancas de cathol. instit. tit. 29. num. 60. Ex his accipiant lumen declarationis ea, quæ hoc loco docet auctor.

MODVS PROCEDENDI CONTRA MORTVOS.

- 1 Modum formandi inquisitionem contra defunctos ponit Angel. in lib. malefic. clausula, che hai tradito la patria. col. 5. §. & bene aduertias, quod tales. ibi: & fiet isto modo.

ANNOTATIONES.

- 1 Modum formandi inquisitionem contra defunctos.] quomodo procedatur

cedatur in causa hæresis contra mortuos, contra quos procedi possit, quanto tempore duret hæc actio procedendi contra eos, & cetera huc spectantia copiose ostendimus in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 43. adde Simancam de cathol. instit. tit. 18. de defunctis. & Repertorium inquisit. verbo, defunctus.

MONITIO IUDICIS.

- 1 Monitio, seu requisitio iudicis facta in præsentia partis habet vim peremptorij. Confirmat Angel. in lib. malefic. clausula. Qui iudex commisit præconi in principio. quod intellige dummodo fiat apud acta, hoc est, iudice sedente pro tribunali. ita declarat Salicetus in l. 2. C. quomodo & quando iud. pro quo adduci potest glos. in l. cum precum. C. de libera. ca. vbi dicitur, quod actus non dicitur factus coram iudice, nisi eo sedente pro tribunali. Et Feli. dixit in cap. si. de confes. Amplia ut etiã habeat locum in monitione delegati. Amplia iterum idem si nuntius citat in præsentia iudicis, quia illa habetur pro peremptorio. hoc voluit Bal. in dicta l. 2. hoc tenet Anto. in cap. 1. de libel. oblat.

Subdunt moderni, quod monitus a iudice non comparens est verus contumax, & ideo non potest appellare, & allegant cap. super eo. el. 2. de appella. vbi dicunt, quod assignatio termini facta per iudicem est peremptoria. hæc idem Feli. in c. consuluit. de offi. deleg. in glos. in verb. terminum peremptorium. in fine. Facit ad hoc Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

- 1 Monitio seu requisitio iudicis facta in præsentia partis habet vim peremptorij.] Ratio cur monitio iudicis habeat vim peremptorij facta reo præsentia traditur per Antonium Butrium in cap. 1. de libel. oblat. num. 18. versi. nota bene hoc dictum. adde textum in cap. ad petitionem, cum ibi notatis extra de accusat.

MORTVI HÆRETICI.

- 1 Mortui hæretici possunt excommunicari. 24. quæst. 2. e. si. de sen. excõ muni. à nobis. el. 2. vbi est glos. notabilis ad hoc in verbo, Mortuos. Et possunt hæretici accusari post mortem, ut in cap. filij. eo. tit. lib. 6. & glos. notabilis in cap. Si quis Episcopus. eod. tit. in verbo, post mortem. in fine. Et glos. 24. quæst. 2. in summa hoc limitat, dicens quod leges non permittunt aliquem accusari post mortem nisi propter bona tantum. Facit ad hoc textus in cap. accusatus. de hæret. lib. 6. §. in eo vero. Ad idē est glos.

glos. in verbo hæretici. cap. 2. de præscript. lib. 6. Et hoc vsque ad quadraginta annos, vt dicit glos. in verbo. post mortē, dicto §. in eo vero. Facit ad hoc dicta glos. in verbo, mortuos dicti cap. a nobis. el. 2. de sent. excom.

- 2 Mortui excommunicati possunt absolui post mortē in cap. prædicto. a nobis. vbi glos. singularis in verbo. Relaxatur, quam bene nota, vbi Panor. hoc confirmat rationem adducens.

ANNOTATIONES.

- 1 Mortui hæretici possunt excommunicari.] *Hæreticos post mortem posse excommunicari profitentur glos. & communiter Canonistæ in cap. si quis episcopus. extra de hæret. vbi hoc speciale esse aiunt in tanti criminis detestationem.*

Sed reuera hæretici cum primum incidunt in hæresim, excommunicati sunt ipso iure, cap. excommunicamus. 1. & 2. extra de hæret. quare si moriatur iam excommunicati discedunt, nec amplius excommunicari possunt.

Ceterum si quis doctores ita loquentes tueri velit, dicat eos hoc voluisse, post mortem posse hæreticos excommunicari, id est excommunicatos declarari.

- ibi. Et possunt hæretici accusari post mortem.] *Hoc est speciale in detestatione hæresis, vt morte non extiguatur eius accusatio. sicut in alijs delictis communiter solet contingere, vt recte docet Ioannes Rojas singul. 134. incipiē. Morte delinquentium, sed quanto tempore duret hæc actio contra hæreticos defunctos, & cetera ad eā rem spectantia copiose explicuimus in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 43.*

NOBILIS.

- 1 **N**obilis magis punitur pœna spiritali vel pecuniaria quàm ignobilis, diues quàm pauper, in dignitate constitutus quàm priuatus. 41. dist. homo Christianus. 1. 1. quæst. 3. præcipue. & si contrarium inueniatur, speciale est, vt si deferatur dignitati. de offic. deleg. cap. Sane. Sed ex quo perseverat in malitia, grauius puniatur quàm alius, d. cap. præcipue. Si autem agitur de pœna corporali, tunc magis punitur ignobilis quàm nobilis, pauper quàm diues: & si contrarium inueniatur, speciale est. hæc dominus Card. Zabar. super Clem. 1. de hæret. §. verum quia. 13. notabili. Facit optime ad hoc glos. singularis in cap. cū quidam. de iureiur. in fine.
- 2 Sed nota ad hoc, quòd cum proceditur ad correctionem peccati, non est facienda distinctio inter magnum & paruum, de iudi. cap. nouit. & Panor. ibidē, col. 1. in modo tamen corrigendi & puniendi, & in generibus peccatorum, bene fit differentia, vt notat Panor. ibidem, & notatur in cap. qui con-

qui contra pacem. 24. quæst. 1. vbi bonus textus cum glo. Facit c. sane. 2. de offic. deleg. & cap. 2. eo. tit. lib. 6.

ANNOTATIONES.

- 1 Nobilis magis punitur pœna spiritali, vel pecuniaria, quàm ignobilis.] *Quæ hoc loco tradit auctor communiter annotari solent per doctores in l. nemo. C. de sum. trinit. & fide catho.*

Iam nobiles in fide errantes magis esse puniendos quàm ignobiles recte docuit Tiraquellus tract. de pœnis temperan. aut remittendis, causa 31. nu. 25. de quo scripsi copiosius in cap. grauem. de pœnis relato in Directorio inquisitorum parte 2. quia nobiliorum delicta grauiora sunt. & hanc sententiam non obscure probant versus illi: Omne animi vitium tanto conspectius in se crimen habet, quanto maior qui peccat, habetur.

NOMINA ACCVSATORVM, VEL TESTIVM.

- 1 **N**omina accusantium prauitatem hæreticana, vel testificantium, seu deponentium super eam, nullatenus publicentur, propter scandalum vel periculum quod ex tali publicatione sequi posset, & adhibeatur dictis testium nihilominus plena fides, vt habetur in priuilegio Iano. iij. quod incipit: Cum negotium fidei. cuius bulla plumbea est Comi. Idem habetur in cap. si. de hæreticis. lib. 6. §. iubemus. vbi Gemi. dicit, nota quòd in causa heresis adhibetur plena fides testibus, licet non sint publicata ipsorum nomina partibus. Confirmat Panor. in cap. præterea. de spons. el. 2. in fine.
- 2 Quod autem imminet periculum, si testium nomina publicentur, relinquuntur conscientia inquisitorum vel Episcoporum, vt in dicto cap. si. §. ceterum. vbi Gemi. notat casum in quo actus relinquuntur conscientia iudicantis. Facit ad hoc glos. in Clem. 1. de iure patro. in verbo, Oneramus. & glos. in verbo, Relinquatur. cap. statutum. de rescript. lib. 6. & quod dicit Gemi. ibidem. nec ex hoc potest quis appellare, vt in dicta Clem. 1. de iureiuran. & dicta glos. in verbo, Relinquatur.
- 3 Quale periculum timeatur, notatur in glos. in verbo, periculum. dicti cap. si. vbi dicitur de periculo, quando timetur mors, vel detruncatio ipsorum, vel filiorum, vel parentum suorum, vel deuastatio substantia ipsorum vel similia.
- Et nota quòd quis timetur quòd noceat, vel propter potentiam pecunie, vel propter potentiam eius familiae, vel propter malignitatem eius & consortium: & hæc vltima sunt interdum magis periculosa in vili persona quàm in nobili, quia vilis persona habebit cõplices, qui nihil habent per-

dere nisi personam: non sic autem nobilis & diues. Non ergo intelligitur de quolibet periculo, sed tantum de eo quod est graue iudicio inquisitoris, vt dictum est supra.

- 4 Et nota, quod nomina deponentium, seu accusantium vel testium ideo non publicantur in hoc crimine, cū in alijs publicentur, quia maior pœna est illius qui damnatur isto crimine, quàm illius, qui damnatur alijs criminibus, ideo est hoc speciale, quasi magis propter hoc periculum immineat testibus, secundum Io. Monacum, vel secundum eum, quia in alijs criminibus regulariter non compelluntur, sed hic compelluntur ratione fidei vel fauore, de quo remittit. de testib. cogen. delictorum. Ioan. And. hæc Gemin. in dicto cap. si. de hæret. §. iubemus.

ANNOTATIONES.

- 1 Nomina accusantium prauitatem hæreticam, &c. nullatenus publicentur.] *Hoc singulare de non publicandis, seu manifestandis reo accusato in sancto tribunali, testium, vel delatorum nominibus, annotant communiter omnes fere doctores, qui de pœnis hæreticorum tractant, inter quos præcipue sunt Repertorium inquisit. verbo, nomina. Directorium inquisit. parte 3. nu. 119. tit. de modis sex tradendi copiam processus delato de hæresi, superpressis delatorum nominibus. & eadem 3. parte, quæst. 7 §. vbi dixi copiose. Simancas de cathol. instit. tit. 64. de testibus. nu. 27. Ioannes Rojas singul. 140. incipien. Nomina & dicta. & alij, quos breuitatis studio consilio omitto.*

Quod autem de non publicandis testium seu accusantium nominibus dicitur, idem locum habet in cognominibus, ac etiam in quibusdam alijs circumstantijs, ex quibus posset reus deuenire in cognitionem testium vel actorum. quales vero sint hæc circumstantia dixi copiose in Directorio inquisit. 3. parte, super dicta quæst. 7 §.

NOTARIJ.

- 1 Notarij officij inquisitionis hereticæ prauitatis iurare debent corâ Episcopo, & inquitore, vel substitutis ab eis, quod fideliter exercébunt officium suum. clem. 1. de hæreticis. §. porro. verfi. Notarij quoque. nec sufficit iuramentum quod præstiterunt in eorum creatione, secundum glos. ibidem in verbo, iurabunt. Idem dicit dominus Card. Zabarel. in dicto verbo. notarij. ead. element.
- 2 Notarij dicti officij possunt recipere salariū ab inquisitis, nisi certum salariū sit deputatum propter hoc officium inquisitionis, sicut est deputatum pro prouidendo custodibus. dicta clem. 1. §. sane. in glos. in verbo, etiam.

etiam. hæc dominus Card. Zabarel, in dicto §. sane, verfic. notarij.

ANNOTATIONES.

- 1 Notarij officij inquisitionis, iurare debent, &c. nec sufficit iuramentum quod præstiterunt in eorum creatione, &c.] *Hoc ipsum singulare de iuramento notariorum sanctæ inquisitionis, videlicet, quod non sufficiat primum illud iuramentum, quod præstiterunt de vere & fideliter exercendo officio suo cum notarij crearentur, sed quod cum assumuntur in notarios sancti officij iterum iurare debeant de fideliter exercendo notariatus officio, & de secreto custodiendo in sacrosancto tribunali, hoc inquam singulare annotant præter glossam hic ab auctore citatam, Nicolaus Arlatanus tract. de hæret. notabili 36. incipien. Nota quod quamuis. Camillus Campegius apud Zanchinum cap. 9. vers. adde insuper. & Ioannes Rojas in singularibus fidei, singul. 141. incipien. Notarius quando creatur.*

NOTORIUM.

- 1 Notorium triplex, scilicet, iuris, facti, & præsumptionis. Et quomodo ista intelligantur, declarat diffuse Panor. in cap. vestra. de cohabit. cleri. penul. col. habetur etiam idem in glos. in verbo, notorium. dicti cap. vestra. & ibi ponitur differentia inter famam, manifestum, & notorium: & quid sit fama, quid manifestum, & quid notorium, Facit etiam glos. 2. quæst. 1. in summa.
- 2 In notorijs non seruatur ordo iudiciorum. de iureiuran. cap. ad nostrâ. Confirmat Panor. ibidem in summa, in prin. & vide ad hoc Angel. in lib. malefic. clausula, Etiam per modum notarij. item in clausula 1. col. 3. ibi: prima affirmatiua est, quod inquisitio.

ANNOTATIONES.

- 1 Notorium est triplex, &c.] *De notorio & eius multiplici differentia vide copiose Salycetum in Lea quidem. C. de accusat. adde Iulium Clarum in pract. crim. quæst. 9.*
Et in causa hæresis, qui dicantur hæretici notarij, seu manifesti, habetur in cap. super quibusdam. extra de verborum signific. tradit Eymericus in Directorio inquisit. parte 2. quæst. 33. & explicat copiose Albertinus tract. de agnoscen. assert. quæst. 29.

N O X.

NOx non est apta ad hoc, quod sententia possit ferri in ea, neque aliquis actus iudicialis potest expediri in ea iudice pro tribunali sedente. Panormit. in c. consuluit. de offi. deleg. super glos. in verbo, tenebras. facit ad hoc text. in §. sedebunt. in authen. de iudi. de hoc infra in verbo, sententia. f. 2. & 3. & 4.

ANNOTATIONES.

Nox non est apta ad hoc, quod sententia possit ferri.] *De hoc latius dixerit auctor infra in verbo, sententia, ut ipsemet indicat hoc loco. in causa fidei si sententia de nocte pronuntiaretur, valeret, nec fauore fidei ei posset opponi, ut alibi dixi copiosius.*

OFFENDENS.

Offendens fidem potest puniri sicut & fautor, ut dicit Ioan. de Imola, in clem. 2. de hæret. super glos. in verbo, illicitis.

2. Offendens aliquem de familia inquisitoris, qui iuerat ad capiendum hæreticum, si offendit eum non quidem animo impediendi officium, vel inuadendi hæreticum, sed propter inimicitias quas habet cum eo, vel ob aliam causam non potest dici quod impediatur officium pro hoc, quod notat Archid. in cap. 2. eod. tit. poterit tamen contra eum procedi tamquam contra turbatorem officij, per ea que notat Imo. de offi. deleg. c. 1. in glos. magna. circa principium.

ANNOTATIONES.

2. Offendens aliquem, &c. si offendit eum non quidem animo impediendi officium, &c.] *Notabilis est hæc distinctio. & qualiter sciri poterit, an offenderit animo impediendi officium necne, causa & circumstantiæ procedentes demonstrabunt.*
Ad eum vero, qui offendit, spectabit dicere in iudicio, se non animo impediendi officium offendisse.

OFFICIALES.

Officiales inquisitoris, videlicet, notarij, nuntij, custodes carcerum, apparitores, & alij necessarij ad exequendum officium inquisito-

ris, debent iurare coram Episcopo & inquisitore, vel substitutis ab eis, quod fideliter suum officium exercebunt, ut in clement. 1. de hæret. §. sane. vers. notarij quoque. iuncta glos. ibidem in verbo, personis.

ANNOTATIONES.

1. Officiales inquisitoris, &c. debent iurare, &c.] *De iuramento officialium sue ministrorum sanctæ inquisitionis vide Repertorium inquisitorum, verbum iuramentum. Et Simancam de cathol. instit. tit. 41. de ministris.*

ORDO IURIS.

Ordo iuris, qui est de substantia iudiciorum, si non seruetur, nihil agitur. 2. q. 6. §. diffinitiva, & hic habes, quod cassato principali cassatur accessorium, extra de no. oper. nun. cap. cum ex iniuncto. de accusat. cap. ad petitionem. Ad idem de procu. c. auditis. hæc in glos. in verbo, iuris ordine c. cum dilectis filijs. de purga. cano.

2. Sunt autem de substantia iudiciorum, secundum Panor. in cap. cum I. & A. de sen. & re iudi. col. 2. in fi. & col. 3. in prin. & glo. 2. q. 1. in summa ibi, hoc tamen scias. citatio, terminus, post citationem testium receptio, & quod sententia feratur in scriptis loco & tempore congruis, seruatibus debitis solennitatibus; publicatio autem attestatorum non est de substantia, ut dicit Inno. & allegant Panor. vbi supra.

3. Si is de cuius crimine in iudicio constat, petit restitutionem propter iudiciorum ordinem non seruatum, non est audiendus, sed eum tanquam notorium criminofum debet superior de nouo priuare, & est casus valde notabilis, ut dicit Panor. in cap. ad petitionem. de accusa. in principio.

ANNOTATIONES.

1. Ordo iuris, qui est de substantia iudiciorum, si non seruetur nihil agitur.] *Ordo iudiciarius in omnibus fere causis plene seruandus est, aliter processus redditur nullus. l. protatam. C. de sent. & interlocut. om. ind. speciale tamen est in causis hæreticæ prauitatis, ut celerius expediantur, & ut delicta tam atrocia cito puniantur, ut plenarius ordo iudiciarius non seruetur, itaq; in eis proceditur simpliciter, & de plano, & sine strepitu & figurâ iudicij, cap. vlt. de hæret. lib. 6. & tradit plene Ioannes Rojas in singularibus fidei. singul. 145. incipien. Ordo iudiciarius.*

Recte tamen admonet hic auctor, quod nihil agitur cum id omittitur, quod est de substantia iudiciorum, quod et in crimine hæresis verum est: nam ex omissione actuum substantialium processus etiam in causis fidei vitia-

vitiaretur. vide Repertorium inquisitorum verbo, ordo iudiciarius.

PERTINAX.

Pertinax dicitur ille, qui est durus & obstinatus ualde vel impudenter tenens, vt glos. in verbo, pertinaciter, clem. vnica. de summa trinitate.

Quomodo autem pertinacia præsumatur in contumacia, vide supra in verbo, contumax. §. 5. & dominus Card. Zabar. in clem. ex graui. de vsuris. §. sane. dicit pertinaciter, idest obstinata pertinacia, vel pertinaciter, idest, cum persistentia incorrigibili. & dicitur pertinax secundum Isidorum qui impudenter tenet propositum suum, quasi omnino tenax, vt dicit S. Thom. 2. 2. quæst. 138. art. 2. in corpore,

ANNOTATIONES.

1 Pertinax dicitur ille, qui est durus, &c.] *De hæreticis pertinacibus seu impenitentibus Zanchinus tract. de hæret. cap. 16. Turcremata in summa de Ecclesia lib. 4. parte 2. cap. 16. Albertinus tract. de agnoscen. asser. quæst. 3. Simancas de cathol. instit. tit. 48. de pertinacibus, & alij.*

Et qualiter cum pertinacibus sit agendum, antequam curia seculari tradantur, seu relinquuntur, luculenter explicat Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3. in 9. 10. & 11. modo processum fidei terminandi.

PŒNA PECUNIARIA.

Pœnam pecuniariam non possunt imponere inquisitores super crimine hæresis, secundum Mattheum, & est ratio, secundum eum, quia aut inquisiti conuincuntur de hæresi, & tunc omnia eorum bona sunt confiscata, eod. tit. cap. cum secundum leges, aut non conuincuntur, & tunc nulla pœna est imponenda, vnde non est tale crimen ex quo possit imponi pœna pecuniaria, sed personalis & bonorum confiscatio: extra eod. cap. excommunicamus. & cap. Ad abolendam. & quasi per totum: & similiter non est tale crimen in quo cum vero hæretico nolente redire, & relapso, possit dispensari, vt in cap. accusatus. eo. tit. lib. 6. & dicto cap. excommunicamus. & ideo non potest fieri commutatio in pœnam pecuniariam, vt in c. licet. de pœ. hæc dicit Mattheus esse vera in hæreticis, secus dicit in defensoribus & fautoribus hæreticorum, non tamen hæreticis, quia possunt talibus imponere pœnitentias vt pauperibus dent aliquid de bonis suis, vel ad aliud opus pietatis. hæc dominus Card. Zabar. in clem. 2. de hæret. vers. inquisitoribus. quæsto secundo. Concordat Ioan. de

Imola

Imola dicta Clem. 2. super glos. in verbo, illicitis.

2 Sed nota quia quod dictum est de pœna pecuniaria non imponenda pro crimine hæresis, dicit Mattheus procedere regulariter, fallit tamen hæc regula aliquando, quia interdum aliqui proferunt verba hæreticalia quæ nullam habent excusationem, & proferunt ludendo, vel iracunde, vel ex fatua simplicitate, & tunc talibus taliter delinquentibus possunt inquisitores imponere pecuniarias pœnas: nam has pœnas imponit Ecclesia. 232 dist. quanquam. de Iudeis. cap. ad liberandam. de rapto. cap. in archiepiscopatu. cum similibus.

Ad hoc quia inquisitores tales sunt iudices, quod possunt hæreticis cum uersis pœnas mitigare & commutare, extra eo. vt commisi. lib. 6. §. & illorum, hoc etiam confirmatur, quia si fautores possunt sic puniri, cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. §. si vero. ergo & offendentes fidem. Fatetur tamen quod hanc pœnam non inurbant, sed dabitur pauperibus, vel applicabitur officio. Facit quod notatur per Ioan. And. de offi. ordi. cap. irrefragabili §. si. & cap. dilectus. nec obstat prædictis iste textus, quia hic ponitur verbum, extorqueant, quod sonat in vitium, & sic non impedit aufertur per viam licitæ condemnationis, hæc dominus Card. Zabar. in dicta clem. 2. vbi supra. Concordat Ioan. de Imola dicta clem. 2. vbi supra.

3 Pœnitentiam iniunctam post obiuratum hæresim si non implent hæretici, dicit Mattheus quod debent haberi pro relapsis, & allegat text. Clem. 3. eod. tit. in fi. bi: & satisfactionem habuerint. allegat etiam cap. ad abolendam. §. penul. potest etiam eis imponi pœna pecuniaria, si bona seruata sunt, quod fieri potest. cap. vergentis. eod. tit. & potest erogari in pauperes, vel alios pios vsus ad vtilitatem officij hæc Ioan. de Imola. in dicta clem. 3. super glos. in verbo, propagentur. Ibi vide diffuse.

4 Quam aliam pœnam ultra prædictas possint imponere inquisitores, habes supra in verbo inquisitores. §. 17. vbi habes quod possunt excommunicare, suspendere, & interdiceret, ac aliam pœnam arbitrariam imponere. vide ibi diffuse.

5 Et si diuersæ pœnæ sunt statutæ, minor debet imponi, de pœnit. dist. 1. pœnæ. 10. dist. si quis voluntate, & cap. si qua scemina. vel locus erit gratificationi, de iure patto. cap. cum autem aduocatus. iuncta glos. 2. vel illa quæ magis timetur, hæc in glos. in verbo, Certa. cap. de causis. de offic. deleg. vbi ad hoc vide Panormita. qui distinguit, quod aut diuersæ & plures pœnæ sunt editæ a lege pro eod. delicto, quia singulæ non videntur sufficere pro tali delicto, & tunc omnes sunt imponendæ, vt in cap. felicis. de pœnis. lib. 6. aut diuersæ pœnæ sunt institutæ in diuersis legibus & statutis, & tunc habet locum dictum glo. prædictæ, vt minor imponatur, vel quæ magis timetur, vel erit locus gratificationi.

ANNOTATIONES.

- 3 Pœnam pecuniariam non possunt imponere inquisitores, &c.] *An & quando inquisitores possint imponere pœnas pecuniarias, docet Eymericus in Directorio inquisitorum, quæst. 103. Zanchinus tract. de hæret. cap. 19. & alij quos præcitato loco retuli apud Eymericum, ex quibus intelligitur totus hic locus.*
- 1 Certe inquisitores potestatem habent imponendæ pœnæ pecuniariae per extrauagantem quandam Alexandri iij. incipien. Super extirpatione, quæ habetur impressa inter litteras Apostolicas pro officio inquisitionis, in fine Directorij inquisitorum.
- 3 Pœnitentiam iniunctam post abiuratam hæresim si non implent hæretici, dicit Matthæus quod debent, haberi pro relapsis.] *Non est vera hæc sententia simpliciter accepta, sed multa capita distinguere oportet, ut veritas intelligatur, sicut docuimus in Directorio inquisitorum parte 3. quæst. 97. quæ omnino videas.*
- 5 Et si diuersæ pœnæ sunt statutz, minor debet imponi.] *De hoc articulo vide omnino Antonium Gomezium tomo 3. variarum resolut. cap. 1. nu. 38. versu. item quero. Et Iulium Clarum in pract. crim. quæst. 99. versu. vltimo quero.*

PRACTICA PROCEDENDI.

- 1 PRACTICA est optima procedendi in negotio inquisitionis, secundum dominum Card. Zab. dicentem, quod qui vult tute prosequi sic procedat: Si aliquis est diffamatus vel suspectus de hæresi, debet eum citare, & examinare, & si confitetur, bene quidem; si autem non confitetur, debet eum in tuto carcere custodire, & potest etiam in compedibus ponere, ut in Clem. 1. eod. tit. & inquirere: inquisitione autem perfecta, aut plene probatum est, aut semiplene, aut nullo modo; Si plene probatum est, omnia bona hæretici sunt confiscata. eod. tit. vergentis, & c. excommunicamus. & cap. cum secundum leges. eod. tit. lib. 6.

Et si voluerit redire, debet abiurare hæresim, quo facto, restituentur ei bona dicto cap. vergentis in principio, & ponetur in perpetuo carcere ad pœnitentiam; sed hodie possunt inquisitores hanc pœnam mitigare sicut eis videbitur, eod. tit. ut commissi, §. & illorum, lib. 6. & si post abiurationem reciduaerit, vel si a principio ad fidem redire noluerit, vel pœnitentiam iniunctam non adimpleuerit, tanquam relapsus tradetur curiæ seculari eod. tit. ad abolendam. & cap. excommunicamus. de verbo signifi. Nouimus.

Si au-

Si autem semiplene probata est hæresis, puta per vnum testem, vel per grauem infamiam, & ipse negat, debet subijci tormentis, dicta clem. 1. §. duro. nam istud crimen grauius est crimine læsæ maiestatis, dicto cap. vergentis. in quo subijcitur reus tormentis. C. ad l. Iul. maie. l. 3. & l. nullus. fortius ergo in hæresi. Facit 6. q. 1. §. verum. vbi crimen læsæ maiestatis æquiparatur simoniæ & hæresi.

Item creditur vni reuelanti insidias factas esse principi, seu conspirationem, & idem de crimine læsæ maiestatis. 79. dist. si quis Papa. & dicto §. verum. Notat Specul. de testi. §. restat. vers. 2. 1. aliàs vers. hoc tamen fallit. & facit quod idem notat de præsumptio. §. fina. vers. & idem est.

Item in capitalibus & atrocibus aliter veritas haberi non potest nisi per tormenta. ff. de quæst. l. 1. & 5. q. 5. illi qui. de deposit. c. 1. & crimen hæresis est plusquam capitale. hæc tamen tormenta humaniter per iudicem temperanda sunt, ut de his dixi in cap. cum in contemplatione. de reg. iur. & si per tormenta cõfiteretur, non tamen post depositionem tormentorū persistit, non nocet. ff. de confess. l. 1. §. diuus. si autem persistat, puniendus est, ut proxime dictum est. & 2. q. 1. nos in quenquam.

Sed si confitetur, vel non persistit in confessione, si de hoc est grauius diffamatus, indicetur sibi purgatio. de purgat. cano. cap. inter. in qua si defecerit, punietur, ut dictum est.

Sed si se purgauerit, & est vehementer diffamatus, vel suspectus potest ei imponi temporalis pœna. dicto. c. inter. de præsum. litteras, in fi. sed si leuiter est suspectus vel diffamatus, nec pertinaciter in errore persistit, non punietur temporalis pœna, sed potest imponi pœnitentia. eod. tit. accusatus. §. si vero. lib. 6.

Debet tñ suspectus de hæresi, siue leuiter, siue vehementer, abiurare hæresim, in quam si postea incidit per relapso hæresi, si suspicio fuit vehemens, dicto cap. accusatus in prin. si autem suspicio fuit leuis, non habetur pro relapso, licet sit grauius puniendus. eod. cap. in principio. vers. si autem.

Ex his infert Matthæus contra quosdam inquisitores, qui ab his, contra quos probatum est de hæresi, exigunt pecuniam & processum delent, quod facientes incidunt in pœnam clem. 2. de hæreticis. vers. inquisitoribus.

Si autem nullo modo probatum est de hæresi, quid iuris non prosequitur Matthæus nec expedit, quia reus tunc debet absolui sine difficultate. de fi. instr. c. inter. hæc omnia dominus Card. Zab. in clem. ex graui. de vsur. §. sane quæsto 22. hanc practicam præcise ponit etiam Ioan. de Imola super dicta clem. ex graui. super glos. vltima.

ANNOTATIONES.

- 1 PRACTICA est optima procedendi in negotio inquisitionis, &c.] *Practicam procedendi in sacro inquisitionis pratorio luculenter, & copiose profese-*

M CUIUS

cutus est præ ceteris. Nicolaus Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3. si quid in ea inquisitorum usus non recepit, in commentariis nostris in dicauimus, demonstrantes ubique quid aut fieri oporteat, aut non conueniat. res ergo hæc inde petenda est.

P R A E C I P I T U R,

- 1 P Ræcipitur omnibus & singulis fratribus ordinis Prædicatorum, qui in sæculo notarij seu tabellionatus officium habuisse & exercuisse noscuntur, & etiam omnibus alijs religionis quibuscunque, qui dictum tabellionatus officium in sæculo habuerunt & exercuerunt, ac etiam omnibus clericis secularibus dictum officium habentibus, quatenus ad conscribendas testium depositiones, & ad faciendū omnia q̄ in officio inquisitionis ad notarij seu tabellionis officium pertinent, teneantur, cum per ipsos inquisitores fuerint requisiti, vt in cap. vt officium. de hæret. §. ad conscribendas. lib. 6. vbi dicit Gemi. quod isti tales religiosi necessario tenentur parere per verbum præcipimus. ad hoc r. 4. q. 1. quod præcipitur. quod. n. præcipitur ferendū est, & quod imperatur tolerandum est. 2. 3. q. 1. militare. & exponit Archidiaconus, ferendum corpore, tolerandum mente. Io. And. Sed aduerte quia si quis religiosus fuit notarius in sæculo, sed non exercuit officium, non debet exercere in religione, & hoc vult hic tex. Io. And. & idem Ioan. de Ligna. hæc Gemi. in dicto §. ad conscribendas.
- 2 P Ræcipitur inquisitoribus sub interminatione maledictionis eterne, & sub pena excommunicationis, quam ipso facto incurrāt, ne obtentu odij, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis, contra iustitiam, & contra conscientiam suam, omittant contra quenquam procedere, vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, vt in clem. 1. de hæret. §. verum quia. vbi notandum, vt dicit glos. ibi in verbo, obtentu, quod vbi non propter aliquod prædictorum, sed forte timore, vel propter vitandum scandalum hæc omitterent, non est locus pœnæ. Facit ad hoc, quia pro vitando scandalo vel periculo, interdum sustinetur aliquod crimen, vt est glos. in verbo, venia. dist. 4. c. denique. Confirmat Ioan. de Imola, dicens, quod si inquisitor timore, vel propter vitare scandalum, omittit facere quæ in dicta clem. 1. & dicto §. dicuntur, non incurrit pœnam de qua hic, sed demum quando amore, vel odio, vel causa lucri, vt ibi dicitur. Facit de præsumptione. Et nota bene, vt dicit glos. in verbo, contra conscientiam, q̄ vt locum habeat hæc pœna, vltra prædicta requiritur copulatiue, quod faciant contra iustitiam & contra conscientiam: simile habetur de sent. & re iudic. cum eterne. lib. 6. hæc Ioan. de Imola, vbi supra. Confirmat dominus Card. Zabarel. in dicto §. verum quia. ibi: quinto nota.

Sed Gemi. in c. inquisitores. eod. tit. lib. 6. post Ioan. And. dicit, q̄ si ex qualitate

- qualitate vel pluralitate personarum suspectarum de heresi, si contra illas inquiratur, creditur periculum notabile, vel grandis turbatio prouentura, prius est consulendus Papa. facit de transac. cap. fin.
- 3 P Ræcipitur Potestatibus, dominis temporalibus, & Rectoribus ciuitatis & locorum, quatenus obediant inquisitoribus circa inuestigationem, captionem ac custodiam diligentem hereticorum & fautorum cum fuerint requisiti, & quod tales pestiferas personas ducant vel duci faciant in carcerem inquisitorum, vel ad locum vbi voluerint inquisitores, infra dictorum Potestatum & rectorum districtum sine mora, & eos teneant, donec eorum negotium terminetur, vt est textus in c. vt inquisitionis. eod. tit. lib. 6. in principio. & ad requisitionem inquisitorum, debent iurare præcise, attēdere inuiolabiliter, & obseruare, & à suis subditis facere obseruari constitutiones contra hereticos & eorum defensores promulgatas & approbatas, & si iurare noluerint, sint priuati suis officijs, vt textus dicit in cap. officium. eisdem tit. & lib. in fine.
- 4 P Ræcipitur etiam prædictis Potestatibus & Rectoribus ciuitatum & locorum, vt sibi relictos & condemnatos de heresi, statim recipiant indilate, animaduersione debita puniendos, non obstante appellatione, vt in dicto cap. vt inquisitionis. §. vt quæ. de heresi.
- 5 P Ræcipitur etiam prædictis potestatibus & rectoribus ac dominis temporalibus, ne se intromittant de crimine heresis, aut quouismodo cognoscant vel iudicent, nec captos liberent sine licentia inquisitorum, vel executionem pro huiusmodi crimine sibi ab inquisitoribus iniunctam, prout ad eorum spectat officium, facere vel implere non detrectent, neque dicto officio inquisitionis se opponant, aut processum seu sententiam inquisitorum directe vel indirecte non impediant: & si contra prædicta omnia fecerint, sunt ipso facto excommunicati, quam excommunicationem si per annum sustinuerint animo pertinaci, velut heretici condemnentur, vt dicitur in dicto cap. vt inquisitionis. §. prohibemus.

A N N O T A T I O N E S.

- 3 P Ræcipitur omnibus & singulis fratribus ordinis prædicatorum, qui in sæculo notarij, &c. Idem hoc singulare notant Repertorium inquisit. verb. notarius §. nota circa notarios. Eymericus in Directorio inquisit. par. 3. q. 18 Ioannes Rojas singul. 133. incipien. Monachi. Campegius apud Zanchinū tract. de heret. cap. 9. vers. Adde rursus. & alij.

Iam inquisitores & commissarij hodie auctoritate cuiusdam extranagātis Pij iij. incipien. Pastoralis officij cura. in quibusuis fidei causis cum viderint expedire, ex concessione Apostolica, possunt vnum vel plures etiam clericos seculares, vel quorumuis ordinum regulares, in notarios eligere, as-

sumere, atque creare. ea extraneas habetur impressa inter litteras Apostolicas pro officio sanctae inquisitionis in sine Directorij inquisitorum.

2. Praecipitur inquisitoribus, &c. ubi notandum, ut dicit glossa in verbo, obtentum, quod ubi non propter aliquod predictorum, &c. non est locus poenae. Vera est haec sententia, & diligenter observanda ad tuendos inquisitores à tam gravi poena; idem docuit Caietanus in summa, verbo, excommunicatio, cap. 3. quem omnino videas, ut locum hunc facilius percipias.

PRÆDICATORES.

1. **P**raedicatores Fratrum Minorum, & aliorum ordinum possunt compesci ab inquisitoribus fratrum Praedicatorum ne praedicent eo tempore & in eadem terra quando ipsi inquisitores pro facto fidei praedicare velint: & de hoc habes supra diffuse in verbo, inquisitores. §. vndecimo.

ANNOTATIONES.

1. Praedicatores Fratrum Minorum & aliorum ordinum possunt compesci ab inquisitoribus Fratrum praedicatorum, &c.] *Generaliter hoc verum est, ut inquisitores cum officio inquisitionis viderint expedire, ne aliqui praedicent, id possint sub poena obedientiae & excommunicationis praecipere vide Reperitorium inquisitorum verbo, praedicare. §. an inquisitores. & Ioannem Rojam tract. de haeret. parte 2. tit. de privilegiis inquisit. m. 42 §.*

PRÆSIDENTES.

1. **P**raesidentes regimini alicuius regni, provinciae, sive loci, licet excommunicati, vel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habentes, ac eorum officiales, ad requisitionem inquisitorum hereticæ prauitatis, non valentium sine more dispendio vel negotij periculo recursum habere ad superiores, qui legitime possint in locis ipsis iustitiam exequi, possunt & debent contra hereticos, credentes, fautores, receptatores, ac defensores eorum, iustitiam & officium suum exercere: nec requirentes tales excommunicatos propter hoc sententiam excommunicationis incurran, ut in cap. praesidentes. eod. tit. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1. Praesidentes regimini alicuius regni, &c. licet excommunicati sint, &c.] *Observat idem hoc singulare Ioannes Rojas in singularibus fidei, singul. 59. incipien. Excommunicatus est. & Campegius apud Zanchinum tract. de heret. cap.*

ret. capit. 31. versic. cessat praeter ea tertium impedimentum.

Quamuis ergo participantes cum excoicatis maioris excoicationis vinculo inmodatis, maiorem excoicationem incurran, cap. nuper. extra de sent. excommunicat. at favore fidei iudices hereticæ prauitatis communicantes cum excommunicatis, de quibus agit auctor hic, non incurrunnt minorem excommunicationem, ut in cap. praesidentes. de hereticis. lib. 6.

PRÆSUMPŦIO.

1. **P**raesumptio seu indicium quandoque sumitur ex praesenti circa praeteritum, quandoque ex praesenti circa futurum, quandoque ex praeterito circa praesens, & quandoque ex praeterito circa futurum. haec in gloss. 2. cap. scribam. de praesumpt. ubi Panor. dicit, quod quis praesumitur bonus vel malus secundum vitam de praeterito, ut in cap. monachus vero non nitius. 77. dist. Ad idem est quod dicit Panor. in cap. quanto. eo. tit. in fine.
2. Praesumptionum differentia, scilicet inter leuem, vehementem, & violentam, colligitur ex gloss. in verbo, vehementem. cap. cum contumacia. de hereticis. lib. 6. nam propter suspicionem leuem citatur quis ut veniat respondurus: si contumax est, iam dicitur vehementer suspectus, & excommunicatur, & si in ea persistit per annum, iam ista quæ erat vehemens praesumptio, transit in violentam, vnde ex tunc ut hereticus condemnetur. Facit ad hoc gloss. in verbo, vehementem. cap. litteras. de praesumpt. & quod dicit Panor. in cap. quanto. eod. tit.
3. Vna praesumptio praepnderat alteri & elidit eam circa idem factum, ut in gloss. 1. cap. accedens. de crimi. fal. Ad idem est gloss. in verbo verum cap. litteras. de praesumpt. & Panor. in dicta gloss. 1. de crimi. fal. dicit, quod iudex habebit arbitrari ex circumstantijs, quæ praesumptio sit fortior.
4. Quando praesumptio sufficit ad sententiam quando ad torturam, & quando ad purgationem indicendam, vel ad similes effectus, non potest dari certa doctrina, sed iudex ex suo bono & æquo iudicio arbitrabitur hoc ex varijs coniecturis. haec Panor. in c. quanto. de praesumpt. col. 4. in prin.
5. Nam praesumptio non est aliud quam quædam suspicio, quæ causatur in animo iudicis vel cuiuscunque ex varijs coniecturis vel argumentis seu indicijs, & secundum quod coniecturæ vel argumenta seu indicia vrgent, causatur, firmatur, vel argumentatur illa suspicio: Si enim indicia seu argumenta essent temeraria, ut puta quod fuit visus clericus loqui cum muliere nulla alia coniectura existente, erit temeraria suspicio seu praesumptio, de qua in cap. inquisitioni. de sen. excom. Si vero coniecturæ aliquatenus vrgent, puta quod fuit visus saepe secum in secreto loqui & confabulari, & uterque est iuuenis, tunc causabitur suspicio seu praesumptio probabilis. argu. 81. dist. clericus solus. non tamen iudex eum condemnet de adulterio propter

pter hoc solum, sed procedat ut habetur in cap. 2. de cohabi. cler. Si autem coniecturae essent magis vigentes, causarent suspicionem seu praesumptionem magis vehementem, & tunc iudex procedet ad magis grauiam, puta ad purgationem indicendam, ut cap. inter. de purga. cano. Quandoque coniecturae sunt strictissimae, ita ut vix ipse reus audeat diffiteri delictum, & tunc causatur tanta praesumptio, quae adducit iudicem ad credulitatem, & fertur sententia contra eum de ipso delicto. Ad hoc c. praeterea. de testi. c. afferte. de praesum. & bonus textus in l. sciant cuncti. C. de prob. canonizata. 2. q. 8. Sciant. vide ad hoc bona exempla per Ioannem And. in addit. ad Specul. tit. de proba. §. videndum. vers. 1. 3. haec omnia ex Panor. in cap. quanto. de praesumpt. col. 3. in fin.

6 Ultra praesumptionem hominis de qua dictum est supra in tribus paragraphis supra immediate positis, reperitur etiam alia differentia praesumptionum, quia alia iuris seu legis, alia naturae, alia loci.

Praesumptionum iuris, alia non simplex, alia non simplex, declarantur omnia ista per glossam in cap. is qui. de sponsa. & per Panor. ibidem, & in dicto cap. quanto. de praesumpt.

7 Praesumitur in dubio pro haeresi saltem ad penitentiam salutarem imponendam, arg. de praesump. litteras. sicut, & in alijs tangentibus periculum animae, de homici. significasti. 2. haec dominus Card. Zabarus in Clem. 1. de haereticis. vers. verum.

8 Leuia signa sufficiunt ad praesumendum aliquem esse haereticum, ut dicit Inno. in cap. sicut. de Simo. Nam suspicio sola sufficit ad hoc quod procedatur ad inquisitionem contra haereticos, ut dicit Gemi. in cap. inquisitores. eo. tit. lib. 6. imo ex leui argumento vel indicio inducitur ad suspicionem secundum Panor. in cap. tertio loco. de proba. circa fi. & dicitur patere illud. de quo constat per praesumptiones, ut dicit Panor. in cap. ad nostram. de empt. & vendi.

ANNOTATIONES.

1 Praesumptio seu indicium quandoque sumitur, &c.] Praesumptionum seu suspicionum cognitio magnopere necessaria est inquisitoribus, quare praeter tradita hic ab auctore, vide insuper Iacobum Simancas de cath. instit. tit. 50. de praesumptionibus. & Nicolaum Eymericum in Directorio inquis. quest. 55. & 56. quibus locis scripsimus, ea quae huic instituto magis necessaria fore perspeximus.

7 Praesumitur in dubio pro haeresi.] Non facile censeo admittendam hanc propositionem, quod scilicet in dubio pro haeresi praesumatur, imo vero contrarium videtur verius: nam si verbi gratia reus accusetur de aliqua propositione habente duplicem sensum catholicum unum, alterum autem haereticum, omisso sensu ha-

sensu haereticum, catholicus accipiendus est fauore rei, dubia enim in meliorem partem interpretari debemus, ita Albertinus tract. de agnos. assert. quest. 34. nu. 48. quem refert & sequitur Ioannes Rojas tract. de haeret. parte. 1. nu. 201. & seq. quibus libenter subscribo.

Non tamen diffiteor posse in dubijs quandoque pro haeresi praesumi, cum is, qui dubiam propositionem protulit vel aliam suspectus erat, vel de provincia suspecta & haeresi infecta, ut dixi in Directorio inquis. parte. 3. super quest. 62.

8 Leuia signa sufficiunt ad praesumendum aliquem esse haereticum.] Neque hanc sententiam facile recipiendam putat Iacobus Simancas de cath. instit. tit. 50. de praesumpt. nu. 28. ubi vere iudicio nostro, concludit, ex leuibus indicijs nullo modo licere suspicari aliquem haereticum. ab his ergo & similibus locis diligenter est cauendum.

PROBATIO.

1 Probatio habet suos gradus, quia aliquando iudex incipit suspicari, hoc est leui argumento inclinare in vnam partem: aliquando incipit opinari, hoc est inclinare animum suum in vnam partem ratione forti, non tamen sic quin credat partem contradictoriam fore possibilem: aliquando credit ratione forti in tantum quod in nullo dubitat de contrario, & ista est plena probatio & naturalis: probantur ista. ff. de quest. l. 1. in prin. Quae probatio plena est, quae facit iudici plenam fidem, ut notatur. C. de eden. l. procur. ff. de condit. ob tur. cau. l. 1. Facit quod notatur ff. de proba. l. quin. quaginta. haec Ioan. de Lignano in repetitione super Clem. saepe. de verb. signifi. quam ponit Ioan. de Imola in fi. Facit ad hoc quod dicit Panor. in cap. tertio loco. de proba.

2 Probatio plusquam semiplena est quando probatum est per vnum testimonium de veritate & aliud indicium, & tunc fama perficit: & hoc voluit Bal. in. l. si quis ex argentarijs. §. 1. ff. de eden. haec Angel. in lib. malefic. clau. Comparauerunt inquisiti, & negauerunt totum. col. 4. in fine.

3 Probatur quis haereticus ex leui causa. C. de haereticis. l. 2. scilicet quantum ad hoc ut suspectus de haeresi habeatur, & ut procedatur quasi contra suspectum, sed non ut condemnetur. haec in glossa in verbo, vehementem. c. litteras. de praesum. Nam ex modica & leui praesumptione potest procedi contra aliquem in crimine haeresis, ut dicit Gemi. in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. in principio.

4 Probatur etiam & deprehenditur quis esse haereticus, qui leui saltem argumento a iudicio catholicae religionis & tramite, seu a fide catholica detegitur deuiare, ut C. eod. l. 2. & sic indicia fidem faciunt. arg. ff. ne vis fiat ei qui in pos. missus est. Si quis. §. vlti. & de Carbo. edic. Carbonianum. §. cau-

se cognitio: Quicquid enim discrepat a fide Christiana, fidei Christiane contrarium est, iuxta illud, qui non est mecum contra me est. C. de Iudicis, coelicolarum, in fi. 2. 4. quest. 3. quoniam. in fine. & debet intelligi leue argumentum, id est, probabile, & q̄ de facili apparet, & sic vocatur leue propter probationem: puta, qui non iurat suspectus est ne Valdensis sit. Si ergo nullatenus vult iurare, dicens quod peccatum est, vel etiam hoc non exprimens pro conuictio habetur, vt cap. excommunicamus itaque. de heret. §. si qui vero ex eis. hec omnia Hofien. in summa sua, tit. de hereticis. §. qualiter deprehendatur quis in heresi. vers. Et quia.

ANNOTATIONES.

1 Probatio habet suos gradus, &c.] *In crimine heresis, quæ & quales probationes requirantur, aut sufficiant, explicat Simancas de cathol. instit. tit. 51. de probationibus eum videto.*

3 Probatur quis hereticus ex leui causa. C. de heret. l. 2. &c.] *Hæc quoque sententia, quam tradit auctor in hoc 3. & 4. §. periculosa est, nam hominem quæpiam hereticum iudicare ob leuem heresis suspicionem, siue ob leuem causam, graue quidem & iudicio meo iniquum esse videtur.*

Iam hæc sententia eo nititur fundamento quod desumitur ex l. 2. C. de heret. vbi ita scriptum est. Hereticorum autem vocabulo continentur & latis aduersus eos sanctionibus succumbere debent, qui vel leui argumento à iudicio catholice religionis & tramite detecti fuerint deuiare. Hæc ibi. ex illis verbis: qui vel leui argumento: predictam sententiam peperunt multi nostri iuris ciuili & canonici interpretes.

Ceterum ibi non agitur de leui probatione, sed eum hereticum dicit lex, qui vel leui argumento, hoc est, paululum, vel minimum, vel in vno tantum articulo à fide catholica deuiat.

Atque hic est verus legis intellectus vt colligitur ex Photio in Nomocanone tit. 12. cap. 2. vbi de materia præfatæ legis 2. C. de heret. agens scribit ita: Quod est hereticus, & legibus, quæ aduersus hereticos late sunt, subijcitur, qui ab orthodoxa fide vel minimum declinat. hæc ille. Eundem intellectum probat nõ obscure textus in l. in consuetilem. §. 4. vbi cum tractaretur de coercendis hereticis per iudices ecclesiasticos sic habet Fredericus Imperator: Per quos si inuenti fuerint à fide catholica saltem in articulo deuiare, ac per ipsos, & c. quare is plane hereticus est habendus, qui vel in vno solo Ecclesiæ catholice articulo de fide tenendo, errat, & hoc vult textus in dicta l. 2. C. de heret. nemo est autem hereticus iudicandus ex leui causa, siue ex leui argumento, aut iudicio, id enim & iuri, & rationi, & equitati repugnat.

PROCEDERE.

1 Procedere simpliciter, & de plano, & absque aduocatorum ac iudiciorum strepitu, qualiter intelligatur, habetur in clem. sepe, de verb. sig. & dominus Card. Zabar. tractat omnia ista diffuse ibidem, & similiter Io. de Imola in dicta clem. & ponit in fine quandam repetitionem Ioannis de Ligna. in dicta clem. sepe. vide ad hoc glo. in dicta clem. in verbo, & figura. & glof. in verbo, figura. c. fi. de heret. lib. 6. vide etiam & bene pondera glo. in verbo, defensiones. dictæ clem. sepe. ibi: vnde nota vsque in finem.

2 Procedere summarie est procedere remotis solennitatibus iuris, sed receptis plenis probationibus, quæ agitur de magno iudicio. Bart. in l. iudices. in 1. oppo. C. de iud. & Bertachinus in suo repertorio, in dictione, summarie. §.

Et si causa principalis est summaria, omnes articuli eius sunt summarij. Bart. super extrauaganti, ad reprimendum. in verbo, summarie.

3 Procedi potest in crimine heresis contra aliquem, quando subest infamia vel suspicio contra illum, & eodem modo procedi potest propter scandalum & tumultum populi. de purga. cano. inter. 2. q. 5. omnibus. secundum Ioan. de Imola. h. r. c. Gemi. in c. vt officium. eo. tit. lib. 6. in princ.

4 Processus inquisitoris non potest confundi neque impediri per processum ordinarij, immo inquisitor potest libere procedere, vt in privilegio Clementis Papæ iij. & Urbani iij. quod incipit: Licet ex omnibus.

5 Processus non vitatur etiam si nomina testium seu deponentium non publicentur, & copia eorum cum dictis non tradatur parte tacente. arg. in glo. in verb. iudicij. c. fi. de heret. lib. 6. facit maxime ad hoc eo. lib. de accus. c. 1. & 2. & Gemi. in dicto c. fi. super dicta glof. dicit, notandum esse istam glof. quia licet omittatur publicatio nominum parte non contradicente, valet processus.

6 Et nota secundum Gemi. in dicto c. 2. de accus. in princ. q. licet de iure certa forma debeat seruari in procedendo, si tamen non seruetur & pars tacet, valet processus, de quo per ipsum Gem. in d. c. 1. eod. tit. super glof. fi.

7 Procedi quomodo potest contra absentes, Archid. remittit ad notata 3. q. 9. in summa. & de dolo & contum. c. veritatis. sed in casu isto putat, quod si constat de eorum perfidia, & sunt contra eos solennia edicta proposita, pronuntiari poterit super crimine, sed si non constat, locus erit Decretum conuincit. de heret. lib. 6. & hoc procedit in citatis, quia ex quo erant præuenti, poterant conueniri, non obstante domicilij mutatione. ff. de iurisd. om. iud. cum quædam puella. de foro compet. proposuisti. Si vero nõ erant citati, tamen deliquerant ibi, ratione delicti ibi conueniri possunt, & sunt remittendi in auth. vt nulli iudi. §. si vero quis comprehensorum. de quo vide in clem. pastoralis. vers. quid si punitio. de re iudi. & remittit

Archi. ad notata 3. q. 6. c. 1. extra de rap. c. 1. Ad hoc est glo. prima cap. ibi enim causa. 3. q. 6. hæc Gemi. in c. vt commissi. de hæret. §. & contra illos. lib. 6. vide de hoc supra in verbo, fugitiuus. §. 1. 2. & 3. & verb. inquisitor. §. 24. & 25. ibi vide diffuse.

8 Si citatus ad sniam non comparuit ex legitima causa ignorata iudici, tenet snia lata eo absente, quæ sententia non retractatur nisi eo pbante causam legitimam absentia suæ: & si impedimentum probat non plene, adhuc non retractatur sententia, nisi forte simul probet de iniquitate sententia. hæc Panormit. in cap. cum Bertoldus, de sent. & re iudi. in prin. ibi: vel clarus. & in col. 4. in fine. & in colum. 5. in principio. & colum. 8. in fine.

9 Infirmas dicitur legitima causa absentia, qua probata debet reuocari quicquid factum est contra absentem. ff. de iudi. si prætor. & non quilibet frebicularia, immo nec quartana excusat, vt dicitur ff. de re iudi. quæsiu. §. 1. arg. 5. q. 3. si ægrotans. hæc in glos. in verbo, infirmitate. cap. querelam, de procur. & de purgatione moræ. vide bonã glos. in verbo, expectari. cap. cupientes. de elect. lib. 6. & glo. in cap. mora. de reg. iur. eod. lib. & plene per Bart. in l. si quis insulam. ff. de verbo. oblig.

10 Cum proceditur contra aliquem absentem, datur singularissimus modus conuincendi eum de crimine, vt si est infamatus vel suspectus de illo crimine, citetur præfixo termino peremptorio ad comparendum & ad se purgandum infra illum terminum, non autem ad comparendum tantum, & tunc si non præstiterit purgationem infra illum terminum, habebitur pro conuicto, quod tene perpetuo menti: nam limitat notata in cap. veritatis. de dolo & conu. datur etiam alius modus conuincendi absentem de crimine, vt contumax super crimine excommunicetur, & si steterit per annum in excoicatione, tunc habebitur pro conuicto super illo crimine, & potest puniri ac si vere fuisset confessus, vt in cap. rursus. & in c. quicumque. 1. q. 3. hæc omnia ex Panor. in cap. cum P. de purg. cano. ante glos. Facit optime ad hoc Feli. in c. excoicamus. el. 1. de hæret. in 1. col. ibi: Nota in §. qui autem. & ibi datur modus ferendi sententiam contra contumacem.

11 Si absentes dederant fideiussores, & ipsi absentes sint puniendi pena pecuniaria, puniri poterunt ipsi fideiussores, quando principales sunt absentes. ff. de custo. reo. l. si quis. de quo remittit Archid. 23. q. 5. cum homo. hæc Gemi. in dicto c. vt commissi. §. & contra illos.

ANNOTATIONES.

1 Procedere simpliciter & de plano, &c.] *In crimine autem cur simpliciter & de plano procedatur, docet Ioannes Rojas in singularibus fidei, sing. 145. incipien. Ordo iudicialis. vers. sed speciale est.*

5 Processus non vitatur etiam si nomina testium non publicentur & copia eo-

pia eorum cum dictis non tradatur parte tacente.] *Equidem in causis hæretica prauitatis, fauore fidei etiam si pars siue reus non taceret, immo vero quamuis postularer, importuneque instaret, vt testium seu deponentium nomina simul cum dictis eorum sibi ederentur seu publicaretur, non essent publicanda, nec audiendus is reus, nec propterea vitaretur processus, vt ostendimus apud Emericum in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 75.*

7 Procedi quomodo potest contra absentes, &c.] *Contra absentes quomodo procedatur, & quot modis possit formari processus contra eos, abunde explicuimus in directorio inquisitorum parte 3. super quæst. 42. adde Reperitorium inquisitorum verbo, absens. & Simancam de cathol. institutio. tit. 2. de absentibus.*

11 Si absentes dederant fideiussores, &c. puniri poterunt ipsi fideiussores.] *De fideiussoribus in causis fidei, an & quando dari possint, & pleraque huc spectantia copiose tradidi apud Emericum in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 90. adde Antonium Gomezium tomo 3. variar. resolut. cap. 9. nu. 8. & Iulium Clarum in pract. crimi. quæst. 47. & Aegidium Bossium tit. de carcerato fideiussoribus committendo.*

PROCURATOR.

1 Procurator in causa criminali non debet interuenire, neque ad agendum neque ad defendendum, vt dicit glo. 1. in prin. c. veniens. de accu. Confirmat Panor. in dicto c. veniens. ibi: nota singulariter. & super dicta glos. 1. dicit idem Panormit. si procurator instituitur ad totam causam, tunc si venit imponenda pena capitis vel mortis, secundum omnes, non interuenit procurator, vt in l. 1. ff. de pœnis. Facit ad hoc dictum Bertachini in verbo, procurator in criminalibus. vers. 8. Confirmatur quia in causis, in quibus proceditur simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, debent refrænari contentiones & iurgia procuratorum, vt in clem. sepe, de verbo, signifi. in prin. iurgium autem dicitur quasi iuris garium, eo quod hi qui causam dicunt, iure disceptant, vt in cap. forus. de verb. signi.

Cum ergo in negotio hæresis procedatur simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, vt in cap. fin. de hæret. lib. 6. in prin. sequitur quod in crimine hæresis non debet interuenire procurator, nisi forte inquisitor ex gratia speciali hoc concedat, quod bene nota, & tene menti. Et si vis concedere procuratorem, non admittas garulum & cauillosum, qui quærat impedire tantum processum, sed admittas virum probum, iustitie amatorem, ac timentem Deum, & bene doctum, qui tantum modo veritatem inquirat, & qui pecunia, aut odio, vel amore non corrumpatur.

ANNOTATIONES.

- 1 Procurator in causa criminali non debet interuenire, &c.] *An & quando & quomodo in causis criminalibus possit interuenire procurator, docet copiose Iulius Clarus in pract. cri. quest. 32. & Ioannes Antonius Rubens Alexandrinus in tractatu de potestate procuratoris & defensoris in causis criminalibus.*
- ibi. Cum ergo in negotio hæresis procedatur simpliciter, &c. sequitur quod in crimine hæresis non debet interuenire procurator.] *De procuratore in causis hæresis concedendo, vel non, differunt Repertorium inquisitor. verbo, procurator, Simancas in Enchiridio violata religionis tit. 4. 3. de procuratoribus. & de cathol. instit. tit. 52. dixi in Directorio inquisit. parte 3. nu. 117. tit. de defensionibus reorum. in Madriliana institutione an. 1561. c. 35. de eis in causa ita cautum extat: Quamuis instructio disponat dandos esse reis procuratores, tamen dari non debent, quia experientia docuit multa incommoda inde solere prouenire: & ob modicam utilitatem, quam inde rei consequebantur, non est in usu, ut amplius dentur; quamquam aliquando ob magnam necessitatem solet concedi aduocato, ut reos defendat. hæc ibi. Ex his intelligitur hæc auctoris doctrina.*

PURGATIO CANONICA.

- 1 Purgatio canonica indicenda est infamato, vel suspecto de aliquo crimine, quia si per modum inquisitionis crimen non potuit plene probari, non est reus simpliciter absoluendus, sed si remanet infamia vel scandalum, vel vehemens suspicio, potest compelli ad se purgandum: & ex hoc & ex textu hic nota singulariter tria, quorum quodlibet sufficit ad purgationem indicendam, ut est vulgata infamia: graue scandalum, quod intelligitur etiam sine infamia, ut differat à præcedenti. & vehemens suspicio. Et sufficit quod sit vehementer suspectus apud iudicem: & ex hoc nota, quod vehemens suspicio solius iudicis sufficit ad indicendam purgationem, quod tenet Inno. & satis placet Panor. hic, de quo vide bonum textum cum glos. 2. q. 5. omnibus. vide ad hoc etiam bonam glos. in verbo, suspicionem. & glo. sequentem in cap. excommunicamus. el. primo. de hæret. hæc Panor. in cap. inter. de purgat. cano. in prin. ibi: ulterius nota. vide ad hoc eundem Panor. in c. at si clerici. de iudic. col. 2. & in c. tua. de cohab. cleri.
- 2 Licet numerus compurgatorum sit arbitrarius, regulariter tamen maior numerus adhibendus est in maiori, & minor in minori, quia maiores habent notitiam plurium, & facilius propter potentiam inueniunt compurgatores, minores vero non habent tot notos, nec de facili possunt inducere

ducere alios ad se purgandum: nam isti compurgatores sunt voluntarij, & non possunt compelli sicut alij testes, ut notatur in cap. cum dilectus. & cap. cum P. & cap. ex tuarum. de purga. cano.

Et ex prædictis habes modum cognoscendi an superior in indicenda purgatione excedat modum & arbitrium boni viri: nam si numerus nimis excederetur, posset appellari, quia in commissis arbitrio appellatur, si non facit ut bonus vir, ut in cap. 1. de dilat. & in cap. super his. de accus. hæc ex Panor. super glos. 3. dicti cap. inter.

- 3 Quod autem numerus compurgatorum sit arbitrarius, patet: nam aliquando fuerunt deputati duo abbates, ut in cap. cum in iuuentute. eo. tit. Aliquando quatuordecim compurgatores, ut in dicto cap. inter. & in cap. 1. eod. tit. dicitur de duodecim: & in cap. ex tuarum. dicitur de septem: est ergo arbitrarius iudex numerum compurgatorum considerata qualitate personæ, criminis, & infamiæ. hæc Panor. in dicto cap. cum in iuuentute. ibi: ultimo colligitur.

- 4 Nota plura esse requisita in compurgatoribus, primum est, ut debeant iurare secundum conscientiam & opinionem eorum, quod credat illum verum iurasse. cap. quotiens. in fine extra de testibus. & cap. accepimus. in fin. eo. tit. Secundum est, quod debeant esse tolerati ab Ecclesia. Tertium, quod sint bonæ famæ. Quartum, quod non fuerint de criminibus condemnati. Requiritur & quintum, ut habeant notam conuersionem illius, quem purgare volunt, ut dicit Panor. in cap. constitutus. eod. tit. nam compurgatores debent agnoscere vitam illius, qui est purgandus, quia habent deponere de credulitate super vita & moribus purgandi, ideo non possunt deponere nisi habeant notam vitam & mores eius nedum de præfenti, sed etiam de præterito, & sint vicini, ut in cap. cum dilectus. eod. tit. & etiam debent esse talis honestatis & opinionis, quod sit verisimile eos nolle amore vel odio, seu obtentu pecuniæ, deierare, ut in cap. cum P. eod. tit. & per Panormit. ibidem.

Sed nota quod postquam quis est semel periurus, amplius non debet admitti ad iuramentum, ut in glos. si. cap. litteras. de præsump.

- 5 Vtrum sententia per quam indicitur purgatio sit interlocutoria vel diffinitiva, vide Panor. in cap. q. ad consulationem. de sent. & re iudi. post vers. Nota ultimo. vbi ad hoc adducit tres opiniones, & eas concordat dicens, quia si simpliciter indicitur purgatio, tunc est interlocutoria: Si autem fertur sententia, nisi se purgauerit, tunc est diffinitiva: si etiam iudex pronuntiat purgationem non esse indicendam, est diffinitiva. hæc Panor. vbi supra.

- 6 Qui infamatus est de aliquo crimine, & negligit se purgare, seu venire ad se purgandum, non habetur pro conuicto, sed potest excommunicari donec se purgauerit, & sic intelligitur cap. excommunicamus. el. primo. de hæreticis. §. qui autem. vbi vero terminus peremptorius præfixus est ad se purgan-

purgandum, tunc si infra illum terminum conparet, & se purgat, habetur pro conuicto, secundum Inno. hic, pro quo est bonus textus 3. quest. 9. cap. decernimus. hæc Panor. in dicto cap. cum. P. de hoc habes supra in verbo, procedere. §. nono. in fine.

7 Deficiens in purgatione canonica debet puniri perinde ac si fuisset vere conuictus, vt c. de hoc. & in c. insinuatum. de sim. vbi nota singularem ad hoc glos. in verbo, priues. & cap. inter. de purga. cano. & ibi optima glos. in verbo, in arctum. & Panor. in dicta glos. priues. & glos. in arctum. Ad idem est Panor. in cap. at si clerici. de iudi. in glos. 1. & in cap. ad abolendam. de hæreti. ibi: nota ulterius modum. & iterum idem Panor. in cap. litteras. de præsumpt. ibi: ultimo nota. & ibi: quæro secundo. & in cap. accedens. de accusa. in tertio notabili. & in dicto cap. cum. P. in secundo notabili. Comfirmat Felinus in glos. fin. dicti cap. insinuatum.

8 Quid si non reperiantur tot purgatores quot deputauit seu determinauit inquisitor, nunquid iste debet haberi pro conuicto? Hostien. dicit, quod si non potest habere, quia de eo testes non confidunt, seu non est fides alijs de eo, quod tunc habetur pro conuicto, & deficiente in purgatione canonica. Aut non reperit, quia pauper est seu extraneus, ita q. non habet notos in ciuitate, & in hoc casu est sibi subueniendum arbitrio iudicis, considerata qualitate personæ, criminis, & infamiae: & ita communiter transeunt doctores.

Sed tu dic, q. vbi ex istis causis nõ possunt haberi cõpurgatores clerici, debet adhiberi laicus, etiã feminæ si nõ possunt haberi viri, & si etiã laici deficeret ex ista causa, tunc credendũ est soli iuramento ipsius, vt est glo. notabilis in c. c. P. de accu. in ver. c. tribus. & in c. in decima. 1. 8. q. 2. & in c. c. in iuuentute. de purga. cano. in glos. fin. hæc Panor. in dicto cap. inter. de purg. canonica. in fine. ibi: extra glos. quæro. vide etiã ad hoc bonam glo. in cap. clerici. 81. dist.

9 Ex quo deficiens in purgatione canonica habetur pro conuicto de crimine, & vt conuictus debet puniri perinde ac si fuisset vere conuictus, vt dictum est supra eodem verbo. §. 7. quæritur modo vtrum debeat tradi curiæ seculari. Panor. dicit, quod ex glos. finali dicti cap. inter. possunt colligi ad hoc duæ solutiones. prima est, vt deficiens in purgatione in crimine hæresis nunquam tradatur curiæ seculari, quia hæc est probatio præsumptiua & non vera & directa. Secunda solutio est, quod ideo non tradatur curiæ seculari, quia nolens redire ad fidem debet recipi, & parcitur ei quo ad mortem. hanc solutionem vltimam tenet Hostien. & communiter doctores, & est in se verissima: nam si vere cõuictus vel confessus potest redire ad fidem, & non tradi curiæ seculari, fortius idem dicendum est in conuicto interpretatiue. vnde concludunt doctores, & maxime Hostien. quod ad quãcunque pœnam agatur, deficiens in purgatione debet puniri

vt con-

vt conuictus. Et ex hoc infertur quod si iste aliàs incidisset in hæresim, & nunc ex deficiẽtia in purgatione haberetur pro conuicto & pro relapso deberet tradi curiæ seculari, vt in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. quod est bene notandum. hæc Panor. in dicta glos. fina. dicti cap. inter. de purgatione canonica.

10 Nota & bene aduerte, quia pendente causa super criminibus coram delegato Papæ, purgatio recepta super ipsis criminibus ab ordinario non tenet, vt in cap. cum dilectis. eod. tit. in fine. & Panor. ibidem in prin.

11 Potest indici purgatio canonica infamato, seu suspecto de aliquo crimine, absque eo quod terminus statuatur accusare volentibus, vel quod præmittatur inquisitio super veritate criminis. hæc Panor. in cap. cum dilectis. eod. tit. in principio. & hoc bene notabis.

12 Ille qui se legitime purgauit, præstita purgatione sibi indicta, debet absolui, & denuntiari viri boni testimonij, nec potest amplius procedi contra eum vigore præcedentium indiciorum, & sic tollitur infamia seu effectus infamiae facti.

Si autem infamia oriatur de nouo per alia indicia superuenientia, tunc oportebit quod ista purgetur. ad hoc c. si. de collus. deteg. & quod notatur in l. 1. & l. repeti. ff. de quæstio. hæc Panor. in cap. ex tuarum. ibi: Secundo nota. & c. inter. eo. tit. ibi: Nota effectum purgationis præstitæ. vide ad hoc textum in glos. in cap. habet hoc proprium. 2. q. 4. & glos. in cap. Mennam. in eadem q. & quod dicit Archid. super dicto cap. habet hoc proprium.

ANNOTATIONES.

1 Purgatio canonica indicenda, est infamato vel suspecto de aliquo crimine, &c.] *Quæ commemorat auctor in hoc titulo de purgatione canonica, iure consistunt. ceterum quantum ad praxim attinet, videndi omnino mihi videntur Eymericus in Directorio inquisit. parte 3. in 2. modo processum fidei terminand. Repertorium inquisitorum verbo, purgatio. & Simancas de cathol. instit. tit. 56. de purgatione canonica.*

Occasione vero eorum, quæ auctor in vltimo §. dicit de effectu canonice purgationis, queri poterat, num ille qui se purgauit canonice post purgationem præstitam remaneat inhabilis ad officia, & beneficia quæcunque ecclesiastica, an vero libere promoueri possit. Sed res est late patens nec nostra breuitatis. vide interim textum singularem in cap. illud. 23. dist. & Hieronymum Gabrielium consil. 160. incipien. Purgatio canonica. eius tamen sententiæ indistincte subscribendum non est, sed multa considerare oportet antequam in eam eatur, quæ nos alibi explicauimus.

RECUSATIO INQUISITORIS.

Recusatio inquisitoris in causa hæresis licet raro & fere nunquam contingat, tñ quia interdū fieri posset ab aliquo cauillante, & potius processum inquisitoris frustrare & impedire, quàm iustitiam & rei veritatem querente, ideo aliqua hic breuiter de recusatione iudicis ponam, prout in iure & in doctoribus inueni.

Notandum ergo secundum Panor. in cap. cum speciali. in fi. de appel. quòd si causa recusationis est frustratoria euidenter, non tenetur iudex eam admittere, sed debet eam spernere, arg. de offi. iudi. cap. 1. & non potest recusari iudex sine causa assignata & probata, vt dicit Panor. in dicto cap. cum speciali. in principio. & necesse est quòd talis causa sit legitima & non frivola, vt dicit idem Panor. in cap. inter monasterium. de re iudica. in principio, & debet fieri in scriptis. de proba. quoniam.

2 Quæ autem dicatur causa legitima & sufficiens, vide Panorm. in dicto cap. cum speciali. super glo. in verbo, iustæ suspitionis. vbi hoc declarat diffusè. vide ad hoc glof. singularem in cap. causam quæ. de offic. deleg. & ibi Panor. in prima col. Facit ad hoc cap. causam quæ inter. de iud. vide etiam duodecim legitimas causas recusandi iudicem positas per Ioan. And. in cap. legitima. de appel. lib. 6. in nouella. vide etiam ad hoc glof. 1. in cap. cum super. de offic. deleg.

3 Nota quòd exceptio recusationis contra iudicem est dilatoria, & ante litem contestatam proponenda: per ingressum autem iudicij videtur quis iudicem approbare, & exceptioni recusationis renuntiare, vt dicit Panor. in dicto cap. inter monasterium. in prin. ibi: Nota tertio.

Est autem litem contestatio principalis negotij hincinde facta narratio, & subsequuta responsio siue negando siue cõfitendo, vt dicitur supra in verbo, litem contestatio. in fine. & ideo patet, quòd per ingressum iudicij, scilicet respondendo ad interrogata, & negando vel affirmando, videtur quis in causa hæresis inquisitorem vt iudicem approbare, & exceptioni recusationis renuntiare: & hoc præcipue secundum Panor. vbi supra, si talis exceptio erat patens, tecus si occulta, & ex hoc infert idẽ Panor. ibi, quòd si quis post propositam recusationem coram iudice, litigat super principali coram eo, videtur illi exceptioni renuntiare. Ad hoc est cap. gratum. de offic. deleg. & cap. sollicitudinem. de appel. Ad hoc optime facit glof. 3. dicti cap. inter monasterium. & quòd dicit Panor. ibi.

4 Sed nunquid processus initus per iudicem recusatum circa appellationem teneat, Inno. videtur tenere quòd sic, cum quo transire videtur dominus Antonius. Tandem Panor. recitatis pluribus opinionibus, concludit quòd non tenet, si recusator non comparuit amplius coram iudice recusato, li.

culato, licet citatus fuerit super principali. Si autem comparuerit coram eodẽ recusato, & fuerit p̄sens in p̄cessu, tñ p̄cessus tenet, quia pars patientis iudicẽ porocedere ad vltiora, vt renuntiare exceptioni renuntiationis. Ad hoc plenissime Panorm. in dicto cap. cum speciali. Vltèrius nota secundum Panor. in c. super eo. el. 1. de app. in col. 2. recusatio iudicis & appellatio æquiparantur quoad formalitatem, quia sicut in appellatione necesse est, q̄ causa legitima exprimat & fiat in scriptis, vt supra patet in verbo, Appellatio. quarto & quartodecimo notabili, ita & in recusatione iudicis necesse est, q̄ fiat in scriptis. de probatio. c. quoniam contra. & exprimat causa legitima, vt supra eodem verbo §. 1. de materia recusationis habes in quarto, & quinto capitulis de offi. deleg. lib. 6.

ANNOTATIONES.

Recusatio inquisitoris in causa hæresis licet raro & fere nunquam contingat, &c.] *Ioannes Rojas in singularibus fidei, singul. 100. incipien. inquisitores non possunt. libenter admittit inquisitores hereticæ prauitatis recusari non posse tamquam suspectos. Sed Eymericus & alij quos retuli in Directorio inquisit. parte 3. nu. 120. tit. de recusatione inquisitoris, recusare eos posse ingenue & vere fatentur.*

Cum ergo recusantur id mihi omnino seruandum videtur quod Madriliana instructio sancit in pratorio inquisitionis Hispaniæ anno Domini 1561. cap. 52. in hæc verba: Si aliquis ex inquisitoribus ab aliquo reo fuerit recusatus, si inquisitor habuerit collegam, qui fuerit p̄sens, debet tunc a cognitione illius causæ abstinere, & certiozem facere Senatuum, & interim collega suus procedat. Quod si collegam non habeat, similiter faciat Senatuum certiozem, & interim nõ procedat in ea causa, donec visis & examinatis causis suspitionis, Senatuum decernat, quid fieri debeat. atque hoc ipsum fiet cum omnes inquisitores fuerint recusati. hæc ibi.

REDIRE.

Redire volens ad gratiam, debet postquam deprehensus fuerit in hæresi, continuo & confestim ad vnitatem Ecclesiæ sponte recurrere, & errorem suum publice abiurare, alioquin debet relinqui iudici seculari debita animaduersione puniendus, vt est textus in cap. ad abolendam. eodem tit.

2 **Q**uis dicatur sponte redire ad gratiam: dicit Archid. quòd isti, qui veniunt infra tempus gratiæ, licet fuerint muniti: non enim videntur coacti, ex quo a nemine sunt præuenti. Bene facit ad Tertull. l. 1. §. mater. cum sequen. & idem si post tempus gratiæ, re integra, quia nec personaliter re-

quisitus, nec probationes contra eum sunt receptæ. arg. de præben. si tibi absenti. lib. 6. cum concor.

Post tempus vero gratiæ personaliter requisitus, licet veniat, indignus est venia, licet errorem detegat. C. de his qui lat. occul. l. fin. Ioan. And. hæc Gemin. in c. vt commissi. eod. tit. §. nec non. lib. 6. sed Hostien. in summa sua, eod. tit. §. qualiter deprehendatur quis in hæresi. vers. aduerte. dicit, qd si quis vocatus confitetur errorem suum timore probationis, & iudex videt ipsum contritum, & speret de conuersione sua, potest ei parcere iniuncta pænitentia salutari. Multo fortius hoc facere debet si voluntarius accessit ad pænitentiam: item multo fortius si in inquisitione certum terminum apposuerit promittens, quod si infra illum terminum veniret & pæniteret, misericorditer secum ageret: & sic potest intelligi I. quod post mortem patris hæretici non publicati, filius sponte veniens & pænitens, hæreditatem habeat, vt C. eod. Manichæos. & tunc talis rediens abiurat hæresim, & si post talem abiurationem in ipsam hæresim reinciderit, tunc sine alia audientia relinquatur iudici seculari puniendus.

Idem si infamatus se iam purgauerat, & postea reincidisse in hæresim conuincatur. Sic intellige c. ad abolendam. §. illos quoque. Panorm. autem in c. de hoc. de simo. super glos. in verbo, confessi. ibi: timore probationis, dicit, quod ille dicitur sponte redire, qui non erat accersitus ad iudicium, nec præcedente aliquo stimulo sponte iuit ad iudicium, & confessus est crimen, quia tunc hæc confessio dicitur omnino spontanea. Et Felix in cap. ad abolendam. dicit, quod quando aliquis fuit semel iuridice interrogatus, & negauit, si postea redeat non dicitur sponte redire: & per hoc limitatur dictum Innocentij in c. qualiter & quando. el. 2. de accus. & quod ibi dicit idem Panorm. in dicto cap. qualiter & quando. super glos. 1. ibi: debet remoueri ab administratione. versic. circa hoc moueo dubium. vbi dixit, si quis confitetur crimen quantumcunque graue, non præcedente directo ordine contra eum, poterit imponi pænna quantumcunque grauis statuta pro delicto confessio: intelligit enim quando iam vocatus erat ad iudicium licet non per accusationem, secus si sponte accessisset, quod est bene notandum. Et de hoc vide plene quod dicit idem Panorm. super dicta glos. in verbo, confessi. ibi: timore probationis. dicti cap. de hoc. de simo. ex his omnibus habes clare quis dicatur sponte redire ad fidem.

3 Nota ergo secundum Panorm. in dicto cap. ad abolendam. col. prima, qd redeanti hæretico ad fidem ad hoc vt dimittatur pænna mortis, duo requiruntur, scilicet quod in continenti, & quod sponte reuertatur ad fidem. si ergo ex interuallo non sponte, sed metu pænæ, scilicet probationum dicit se ad fidem redire, non est ei parcendum, quod bene nota. & quando dicitur sponte redire, dic vt habes supra. §. proximo, & quod notat Ioan. de Lignano in clem. ad nostram. eod. tit. Item requiritur tertio vt errorem suum

suum publice abiuret: vide ad hoc eundem Panorm. in dicto cap. ad abolendam. vbi supra.

4 Qualiter autem intelligatur incontinenti, dic vt habes in glos. in verb. incontinenti. c. præterea. de testib. cogen. Sed melius in c. quia propter. de elect. in glo. in verbo, mox. vbi dicitur: Mox, idest, incontinenti, nullo actu contrario intermedio, post vota quæsitæ, & vno contextu. Quandoq; mox aliter accipitur, idest, statim, cum quodam temperamento decem dierum. ff. de consti. pecu. promissor. Quandoque mox dicitur ad annum. 20. q. 2. si in qualibet. & c. puella. & cum quodam temperamento siue spatio. ff. de solu. q. dicimus. ff. ad leg. Falcid. l. 1. §. item si ita. Item dicitur mox quandoque, idest cum primum potuit. ff. ad Tertul. l. 2. §. item confessim. Sed Panorm. super dicta glos. in verbo, mox, dicti cap. quia propter. dicit, quod dictiones, mox, statim, illico, & similes, quandoque verificantur in modico tempore, quandoque in minori. Sed qualiter debeant capi regulariter, dicit, quod vbi ius determinat, seruanda est ipsa iuris dispositio, vt in casibus in ea glos. allegatis: sed vbi ius non determinat, tunc istæ dictiones, & similes verificantur in modico tempore, secundum quod arbitrabitur bonus iudex, habito respectu ad ipsius circumstantias, arg. in l. 1. ff. de verbo. oblig. & vide textum iuncta glos. in cap. significantibus. de appel. & ad materiam vide glos. in c. si in qualibet. 20. q. 2. & in Specul. in tit. de disputatio. & alleg. §. post hæc. vers. item mox, hæc ex Panorm. in dicto cap. quia propter. dictæ glos. in verbo, mox.

5 Quamuis Panorm. in cap. excommunicamus. el. 2. eod. tit. super glo. in verbo, cum auctore damnentur. ibi: extra glos. sentiat, quod hæretici nedum ante damnationem de hæresi, sed etiam post sententiam possunt redire ad fidem & euadere pænnam mortis, & dicit hoc sentire Ioan. And. in quadam Apostilla, & dicit idem sentire glos. notab. in c. pen. eo. tit. & qd hæc opinio est mitior, ideo tenenda. Tamen in cap. ad abolendam, videtur tenere contrarium, & ideo in dicto cap. excommunicamus. dicit, quod ad illum text. cap. ad abolendam. colorate potest responderi, ergo non ad verum sensum, imo dicit notandum esse quod illud quod dicit prædicta opinio, expresso iure non probatur, imo potius posset defendi contrarium, quia istud c. excommunicamus. in damnatis nullam dat indulgentiam, & cap. ad abolendam, loquitur de redeuntibus statim, & cap. penul. eod. tit. loquitur de deprehensis in hæresi, & non de cõdemnatis, vnde in c. vt officium. eo. tit. lib. 6. §. si vero aliquis, comittitur inquisitoribus, qd bene & solerter videant, ne fictæ & simulate redeant, & ita videtur poni in arbitrio inquisitorum, vt determinent an sint recipiendi ad vnitatem Ecclesiæ vel non, de quo dic vt infra in §. immediate sequente.

6 Relinquitur arbitrio inquisitoris recipere redire volentes ante sententiam, & hæc potestas videtur eis attributa tam in recipiendo, quam in mi-

rigando penas redeuntibus per quamdam extrauagantem cōstitutionem Inn. iij. quæ incipit: Super extirpatione. quæ quamuis non sit in libris, in potest allegari & seruari, cum non sit ceteris contraria, sed potius iuri consona, vt in c. si de hæret. lib. 6. vnde secundum hoc inquisitor ex suo arbitrio & pro suo motu recipiet redeuntibus ante sententiam, & ita seruat generalis consuetudo officij inquisitionis. hæc habentur ex directorio inquisitionum quod attribuitur Ioanni Calderino cap. 1 6.

ANNOTATIONES.

3. Redire volens ad gratiam, debet postquam deprehensus fuerit in heresi, continuo, & confessus, &c. De hac materia agunt copiose Repertorium inquisitionum verbo rediens. Zanchinus tract. de hæret. cap. 1 6. [quem tractatum auctor §. 6. in fine vocat Directorium, & tribuit Ioanni Calderino, qui totidem verbis nunc impressus etiam circumfertur sub nomine Ioannis Calderini.] Simancas de cathol. instit. tit. 47. de penitentibus & conuersis, & alij multis locis, sed ex his intelliges, qui dicantur redire sponte, continuo, statim, mox, siue incontinenti.

6. Relinquitur arbitrio inquisitoris recipere redire volentes ante sententiam, &c. Periculosa videtur hæc sententia, vt ait Simancas de cathol. instit. tit. 47. num. 39. quare non credendum tuto posse obseruari, cum vita reorum non debeat ex mero iudicij arbitrio pendere. ergo qui redire voluerint hæretici penitentes vsque ad sententiam diffinitiuam admitti possunt, vt præcitato loco recte Simancas scripsit nu. 40.

Num autem in Hæresiarchis redire volentibus hæc eadem locum habeant, dubium esse posset, de quo vide qua diximus super Directorio inquisitionum parte 2. quæst. 39.

RELAPSVS.

1. Relapsus dicitur qui in vna specie hæresis vel sectæ commisit, aut in vno articulo seu Ecclesiæ sacramento errauit, & postmodum hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit, si ex tunc in aliam etiam specie hæresis, seu sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, textus est in cap. accusatus. eod. tit. §. cum vero. lib. 6. vbi glos. in verbo, simpliciter. dicit, quod si abiurasset solum in illo capitulo, licet laboretur in alio, non diceretur relapsus, vbi ipsa glo. notat quod indiffinita æquipollet vniuersali. ad idem, de priuilegio. quia circa, & hoc ideo, vt dicitur in glos. sequenti, quia omnes hæreses sunt connexæ habentes caudas colligatas adinuicem, & de vanitate conueniunt in idipsum, vt in cap. excommunicamus. eod. tit. el primo, & secundo, vnde non quaerimus an sit relapsus in illam hæ-

lam hæresim, in qua prius fuerat lapsus, sed an fuerit relapsus in hæresim. Senti ergo lapsus in hæresim, post abiurationem iterum lapsus, licet in alia secta, dicitur relapsus. Facit ad hoc cap. ad abolendam, eod. tit. §. illos quoque.

2. Relapsus debet iudicari etiam ille de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constiterat, vel postea constat, si post illam abiurationem hæreticos receptet, deducat, visitet, seu associet, aut dona vel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impendat qui excusari non possit, cum illum ex approbati a se prius erroris consequentia non sit dubium id fecisse. textus est in dicto cap. accusatus. §. ille quoque. vbi glos. in verbo, non possit. dicit, quod ille posset excusari, qui propter necessitatem famis, vel quia ignorabat illos esse hæreticos. vbi nota secundum Gemi. post Ioan. And. in dicto cap. accusatus. super dicto §. ille quoque, quod sola suspicio hæresis non sufficit in illo casu vt quis dicatur relapsus, quia textus hic dicit, constiterat vel constat: & ex hoc patet, quod est necesse in relapso debere constare de vno lapsu priori vel posteriori.

3. Relapsus iterum, vel non plene conuersus præsumitur ille, qui reuersus ad fidem incidit in manifestum peccatum, non tamen hoc sufficit ad cōdemnationem. Panor. in cap. litteras. de præsumpt.

4. Relapsus non proprie sed quadam iuris fictione dicitur ille contra quem orta erat magna & vehemens suspicio de crimine hæresis, si in iudicio hæresim abiurauit, & postea committit in ipsa, licet ante abiurationem suam crimen hæresis non fuerit plene probatum contra ipsum, textus est in dicto cap. accusatus. in principio vbi glos. in verbo, fictione. dicit, quod non potest dici vere relapsus de quo non constat an fuerit lapsus, sicut non potest dici renatus qui prius non fuerit natus. de consue. dist. 4. qui in maternis. & c. si baptizata. propter vehementem ergo suspensionem fingitur lapsus, ita quod post abiurationem rediens fingitur relapsus: sepe enim iura, talia fingunt. de hoc 50. dist. cap. ferrum. & Gemi. in dicto cap. accusatus. in prin. dicit, quod ius quandoque fingit id esse quod tamen vere non constat, vt dicto cap. ferrum. & de sponsa. is qui.

5. Si tamen leuis & modica fuerit illa suspicio, quamquam ex hoc (scilicet quia post abiurationem reperitur lapsus,) sit grauius puniendus, non tamen debet in hæresim relapsorum pena puniri, textus est in d. c. accusatus. §. si aut. vbi nota secundum Gemi. ibidem super dicto verb. leuis & modica. quod ista dictio, & non stat hic copulatiue, sed expositiue, vt ponatur, p. id est, quod dicit esse notandum pro statutis & priuilegijs: si ergo quis abiurat vt leuiter suspectus & postea relabitur, debet puniri grauius, vt hic, vbi glos. dicit grauius, scilicet quam si nunquam abiurasset, non tamen debet relapsorum pena puniri. Si autem abiurauit vt vehementer suspectus, & postea labitur in hæresim, debet censeri quadam iuris fictione relapsus, vt in supra immediate

diate posito paragrapho dicitur.

- 6 Sed quæritur, qua pœna puniendus est is, qui dicitur quadam iuris fictione relapsus, qui videlicet primo abiuravit hæresim vt vehementer suspectus, & postea in hæresim est lapsus; textus dicto cap. accusatus, de hoc nihil ponit expresse, ex quo tamen dicit quod is qui abiuravit vt leuiter suspectus, & postea labitur in hæresim, quamuis sit grauius puniendus, non tamen debet pœna relapsorum in hæresim puniri, per hoc innuit, q̄ is qui abiuravit vt vehementer suspectus, & postea labitur in hæresim; debeat puniri pœna relapsorum in hæresim: nã quod de vno negatur, de alio conceditur, de præsump. nonne, & in glos. ibi, in verbo, tacendo, in fine. 25. dist. qualis. 15. quæst. 3. de crimine, & cap. ex eo. ff. de iud. cū prætor, & 33. quæst. 2. latorem. ff. de pact. dotalibus. ob. ref. §. 2. & ex hoc habetur quod qui dicitur quasi quadam iuris fictione relapsus, & qui prius abiuravit vt vehementer suspectus, possit puniri pœna relapsorum in hæresim.

Quæ autē sit ista pœna, glos. in verbo, pœna, dicti cap. accusatus, remittit ad nota in cap. ad abolendam. §. illos quoque, de hæreti, & cap. super eo. eod. tit. lib. 6. vbi tales sine nulla pœnitentia audiencia relinquendi sunt iudici seculari. & de hoc supra in verbo, Executio contra damnatos de hæresi, §. quarto & quinto.

- 7 Sed nota bene & aduerte secundum Panor. in c. inter, de purg. cano. sit per glos. fin. vers. & ex hoc dicto. q̄ si aliquis alias incidisset in hæresim, & nunc ex deficientia in purgatione haberetur pro conuicto & pro relapso, deberet tradi curiæ seculari, vt in dicto cap. accusatus. quod est bene notandum. de hoc etiam supra in verbo, purgatio canonica. §. nono. in fine.

ANNOTATIONES.

- 1 Relapsus dicitur, qui in vna specie hæresis, &c.] De relapsis omnes, qui de pœnis hæreticorum scripserunt, edisserunt. Directorium inquisitorum parte 2. quæst. 58. Lanchinus tract. de hæret. cap. 16. Repertorium inquisitorum verbo, relapsus. Alfonso Castrius lib. 2. c. 2. de iusta hæret. punit. Si mancas de Cathol. instit. tit. 57. de relapsis. Ioannes Rojas singulari 173. incipien. Relapsus, & alij quos omitto consulto.

Qualiter agendum sit cum relapsis antequam tradantur curiæ seculari docent nonnulli ex præcitatis, sed in primis Nicolaus Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3. in nono, & vndecimo modo processum fidei terminandi.

Relapsi vero siue pœniteant, siue non, tradendi sunt curiæ seculari. num autem parcendum sit eis si sponte se ipsos deferant. dixi apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. nu. 58. tit. de sponte venientibus.

SACER

SACERDOS CELEBRANS.

- 1 Sacerdos celebrans si non consecrat corpus, & sanguinem Christi, sed fingit se consecrare, quia habet conscientiam, sciens se esse in peccato mortali, & ideo sumit hostiã non consecratam, propter hoc non sapit hæresim manifestam secundum Oldradum in consilio suo 208. quem allegat Gemi. in cap. accusatus, de hæreti. lib. 6. in fine. Facit ad hoc optime cap. de homine, de celeb. Miss. & quod ibi notat Panor. vide ad hoc beatum Thomam in quolibeto quinto, articulo 12.

Posset tamē talis sacerdos examinari ab inquisitore quomodo sentiat de sacramento altaris seu Eucharistiæ, præsertim quando est assuetus sic facere, arg. in glos. in verbo, moribus, cap. excommunicamus itaque, de hæreti. Facit. 41. dist. quisquis.

ANNOTATIONES.

- 1 Sacerdos celebrans si non cōsecrat corpus & sanguinem Christi, &c.] De hoc articulo agit Oldradus consil. 210. incipien. Regularis habet traditio, quod auctor hic dicit esse 208. & sanctus Thomas in hoc §. citatus. Felinus, Ioannes Anania, & alij in c. ad abolendam, de hæret. Calderinus consil. 4. tit. de hæret. quos refert Ludouicus Carreus tract. de hære. nu. 39. vers. sic. item contrahitur hæresis per perceptionem. Gemianus præterea et alij plerisque in locis.

Num autem sacerdos hoc crimen committens habendus sit velut hæreticus, aut vt suspectus de hæresi, & in qualem suspicionem incurrat, non potest breuiter declarari; multa enim capita distinguere oportet, & intentio, siue propositum delinquentis diligenter explorandum est, vt inde criminis qualitate aucta, vel diminuta, pœna grauior, aut mitior imponatur.

De sacerdote quodam qui scienter sacrificauit corpus Christi, scilicet hostiam iam consecratam, in eo pœnitentiã, quod nuper edidit Antonius Augustinus Archiepiscopus Tarraconensis, & Romanum vocauit cap. vlt. his verbis scriptum est. De quodam sacerdote quæstio proposita est, qui cum populo deberet cantare Missam, & fuisset oblitus portare hostiam pro recundia populi scienter sacrificauit corpus Christi, hostiam scilicet iam consecratam, cum non haberet aliam. Consilium Cardinalium & plurimū Episcoporum in hoc consensit, quod si occultum fuit, moneretur, deterereturque, vt omni tempore vitæ suæ in pœnitentia esset; & si posset sine scandalo, abstineret a conficiendo corpore Domini: si autem publicum, toto tempore cessaret a Missæ celebratione, pars tamen eorum dicebat, nisi se fecerit monachum, vel canonicum, & tunc meritis exigentibus permis-

su Abba.

su Abbatis, & consilio Apostolici, vel Episcopi, in necessitate posset accedere. *hactenus ibi.*

SACRAMENTIS ABUTI.

Sacramenti abuti sapit hæresim, & inquisitor potest punire tales abutentes, quando utuntur sacramento altaris ad faciendum incantationes, seu diuinationes, vel sortilegia, aut rebaptizando aliquem, ut dicitur in glos. in verbo, *saperent*, §. *sane*, cap. *accusatus* eod. tit. lib. 6. & habetur per Panor. in glos. fin. cap. primo, de sortilegijs.

Idem etiam esset quando fierent ista cum chrismate aut aliquo aliorum sacramentorum, quia faciendo mentionem de corpore & sanguine Christi & de baptismo, consequens est quod etiam intelligatur de alijs sacramentis, quia de similibus simile est iudiciū, cap. inter ceteras, de rescript. in fine cum glos. & ideo benefacit, quia in fine dictæ glos. in verbo, *saperent*, postquam fecit mentionem de corpore & sanguine Christi, & de baptismo, subiungit, vel his similia, quod est bene notandum.

ANNOTATIONES.

Sacramentis abuti sapit hæresim, &c.] *Quibus regulis in genere intelligatur quæ sortilegia & incantationes sapiant hæresim manifeste, abunde dixi apud Eymericum in Directorio inquisitorum, parte. 2. super quæst. 42. Idem doctores tractant in cap. accusatus. §. sane. de hæret. lib. 6. vide Augustinum Triumphum Anconitanum in summa de potestate Ecclesiastica, quæst. 48. art. 3. ex quo intelliges cur sortilegia hæc hæresim sapiant. adde Oldradum consil. 210. incipien. Regularis habet traditio. & Geminianum cõsil. 54. incipien. Quidam sacerdos. & Spineum tract. de lamijs contra pözinibium apologia. 4. vbi merito mihi videtur confutare quoddam Oldradi dictum in præfato consil. 210.*

Quod vero addit hic auctor dum explicat glossam in dicto cap. Accusatus. §. sane. verbo, saperent. de hæret. lib. 6. id quidem verissimum esse censeo, quod enim in hac materia de vno sacramento dicitur in alio sacramento ob eandem rationem locū sibi vendicabit. vi de infra in verbo, sortilegia.

SECTA STRIGIARVM.

Secta Striarum seu Strigiarum qualiter pertinet ad inquisitores procedere contra eas, eo quia sunt hæreticæ, quia apostatæ, & qualiter possunt ire corporaliter ad earum ludum, & quomodo possunt deprehendi illi, qui sunt de illa secta, ponam in fine totius huius operis, vbi diffuse de his om-

his omnibus tractabo, & etiam ponam aliqua ad declarationem capituli, Episcopi. 26. q. 5.

ANNOTATIONES.

Secta Striarum siue Strigiarum qualiter pertinet ad inquisitores, &c.] *Super ipso auctoris tractatu de Strigibus, quem in fine huius Lucerna ponit auctor, si occasio se obtulerit, agetur fortassis plenius de eis, interim vide Syluestrum & Spineum in libris de Strigibus, Albertinum tract. de agnoscen. assert. quæst. 24. Alfonso Castri lib. 1. cap. 16. de iusta hæret. punitione. & Iacobum Simancam de cathol. instit. tit. 37. de lamis.*

SENTENTIA.

Sententia in crimine hæresis, secundum Archid. non est ferenda, quia iam per canones est promulgata, & lata ipso iure. cap. excommunicamus. eod. tit. & sic potius denuntiatur vel declaratur, quam promulgetur. 2. q. 1. c. 1. Et ita debet ferri sententia declaratoria super dicto crimine: si etiam super illo pronuntiaretur, non vitaretur sententia, ut patet ex notatis in c. ut inquisitionis, vbi dicitur, quod sententia requiritur per quam negotium terminetur. 2. dist. §. 1. ver. cum ergo ad fidem. ff. de re iudi. l. 4. §. condemnatum. & c. fin. eo. tit. lib. 6. ibi: ad sententiam hæc omnia colliguntur ex Gemi. in dicto cap. ut commissi. cap. ut inquisitionis. & cap. finali. eod. tit. lib. 6.

Sententia debet ferri in die & non in nocte, aliter pars potest excipere, & appellare: si tamen pars præsens non excipit nec appellat, sententia sic lata, tenet, ut dicit Panor. in cap. consuluit. de offi. deleg. super glos. in verbo, *tenébras*. Felinus ibidem dicit, quod sententia lata in nocte non valet, nec est opus appellare: & adducit ad hoc textum & glos. magnam in fine in §. 2. instit. de verb. oblig.

Fallit tamen ut dicit idem Felinus vbi iudex multitudine agendorum fuisset occupatus, quia tunc ferre potest, melius tamen faceret si differret in diem sequentem, prout in textu dicti cap. consuluit. dicitur.

Similiter dicendum est de interlocutoria, & de omnibus actibus expediendis iudice sedente pro tribunali, quia de nocte expediri non possunt, textus est in §. *sedebunt*. in authen. de iudi. idem in petitione apostolorum, & ita intellige glos. in cap. ab eo. in verbo, *loco*. de appel. lib. 6. in fine.

Si per aliquod signum separatur dies a nocte; puta in aliqua pulsatione campanæ, illi standum est, alias autem cessante hoc signo, quicquid fit ad lucem diei, siue ante ortum solis, siue post occasum, dicitur de die, dummodo persona possit discerni, ut dicit Felinus in dicto c. consuluit.

Confirmat dominus Card. Zabar. in c. si perfodiens. de homic.

- 2 Sententia lata per inquisitorem, debet statim sine dilatione per iudicem sæcularem executioni mandari. vide de hoc diffuse supra, verbo, executio. §. 1. 2. & 3.
- 6 Sententia corporis afflictiva non potest iure communi retractari post lapsum decem dierum, licet appareant probationes innocentiæ, sed ex gratia speciali fit restitutio a principe per textum notabilem in l. Diui. ff. de pœnis. vbi de hoc est textus singularis. vide ad hoc Panorm. in c. de his. de accus. in prin. & etiam in cap. consanguinei. in fine. de re iudi. Facit l. 1. §. ff. de constit. & Corserus in dictione, sententia corporis afflictiva.
- 7 Forma sententiæ, secundum Gemin. pro redeuntibus ad fidem, quibus pœnitentia iniungitur. Vbi nota secundum eundem, quod iudex non debet pronuntiare hæreticos, quia non sunt. 24. q. 1. hæc est fides. vide de hoc & quæst. vltima. dixit Apostolus. & cap. qui in ecclesia. nec pronuntiabit eos hæreticos fuisse, quia modus iste non est datus a iure, sed dicit sic: *Quia te inuenimus per tuam confessionem, vel per probationes legitimas, hæreticum vel hæreticos adorasse, nunc autem saniori vsus consilio vis prout asseris, ad unitatem Ecclesiæ de corde puro & fide non ficta redire, idcirco te, in primis abiurata omni hæretica prauitate, iuxta formam Ecclesiæ, ab excommunicationis vinculis quibus tenebaris astrictus absoluiimus, si tamen ad eam ex corde redieris, & iniuncta tibi madata seruaueris: & quia in Deum, & sanctam Ecclesiã temere modis predictis, deliquisti ad peragendam pœnitentiam condignam in perpetuum. carcerem te detrudi volumus, & precipimus ibi perpetuo remanere.*
- Nec miretur aliquis de eo quod in hac forma dictum est sub cõditione, si, nam causa delendæ quæstionis expedit sic dici & poni, vt si quod imponitur non seruauerit, eum non absolutum fore appareat. Archid. habuit quasdam informationes officij inquisitionis, de quibus glos. in hoc titulo plures posuit, sed quicquid dicat, inquisitores nostri temporis bene pronuntiant illum fuisse hæreticum, nec apparet quid obstat secundum Ioan. And. hæc omnia colliguntur ex Geminia. in dicto cap. vt committit. §. necnon.
- 8 Forma sententiæ priuatoriæ, secundum Gemin. qui dicit, quod Inquisitores & Episcopi in eorum sententijs vtuntur verbis prout iacent, scilicet, priuamus, & priuatos denunciamus. & ista practica est tutior, pro qua facit optime textus de re iudi. ad Apostolicã. versic. nos itaque. lib. 6. vbi vtitur geminatis verbis priuatiuis, istis scilicet, denunciamus & priuamus. hæc Gemin. post Ioan. And. in dicto cap. vt committit. §. priuandi.
- 9 Sententia debet proferri iudice sedente, aliàs est nulla. cap. fin. de re iudi. lib. 6. & licet debeat legi & proferri per ipsum iudicem, vt in dicto c. fin. de re iudi. fallit tamen in inquisitore hæreticæ prauitatis, vt dicit Gemin. in

mi. in super dicto cap. fin. de re iudi. col. prima. ibi. quæro an Episcopus possit legere. & hoc quia inquisitor es hæreticæ prauitatis possunt recitare sententias per alios sicut Episcopi. de hoc habes supra in verbo, inquisitor. §. 28.

- 10 Ad sententiam audiendam necesse est vt citetur is, contra quem est ferenda sententia, vt aperte dicit textus in Clem. sæpe. de verbo. signifi. Ad hoc facit glos. in verbo, respondeat. c. cū contumacia. de hæreti. lib. 6. neque valet citatio, si dicatur, ad audiendam voluntatem seu intentionem iudicis, sed oportet quod specificetur ad audiendam sententiam, vt dicit glos. in verbo, ad id, dictæ Clem. sæpe.
- 11 Aduertas tamen ne feras sententiam condemnatoriam contra reum, qui est in carceribus, sed facias eum citari & duci ante tribunal tuum, & non feras sententiam in absentem, licet detentus sit in carceribus, quia in isto casu diceretur absens: & ita obseruat totus mundus. hæc ex libro malefi. Angeli de Aretio, clausula, Qui iudex commisit præconi. in fine primæ additionis. de hoc supra in verbo, citatus. §. decimo & vndecimo.

ANNOTATIONES.

- 1 Sententia in crimine hæresis, &c.] In sententia ferenda contra reos hæresis quis ordo debeat obseruari, abunde explicuimus apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. super quarto modo processum fidei terminandi. adde Simancam de cathol. insti. tit. 60. de sententijs.
- 2 Sententia debet ferri in die, & non in nocte, &c.] Tametsi vera summo iure essent, quæ hoc loco auctor commemorat iuxta opinionem Panormitani, & Felini, de pronuntianda sententia de die, & non de nocte, nihilominus tamen si quandoque in sacro tribunali contingeret ob multitudinem reorum & prolixitatem processuum, vt sententiæ condemnatoriæ aliquorum non possent de die pronuntiari, quod tunc facile posset enenire, cum plures simul rei ad actionem fidei publicam producuntur, tametsi inquam taliū sententiæ de die pronuntiari non possent, non propterea redderentur nullæ, aut inualidæ.
- Melius tamen esset, & securius ob multa pericula, quæ ob tenebras interuenire possent, omnia de die absoluere, vt rectissime etiam admonet Madriliana instructio anni 1561. c. 77. in hæc verba: Et studeant inquisitores vt actio fidei tali tempore peragatur, quod executio eorum, qui tradendi sunt curiæ sæculari fiat de die ob euitanda inconuenientia. hæc ibi.
- 3 Sententia lata per inquisitorem debet statim, &c. per iudicem sæcularem executioni mandari.] Iudex secularis per quos dies possit differre executionem sententiæ contra sibi traditum vel relictum ab inquisitore, absque eo quod incidat in aliquam pœnam vel censuram, abunde explicui apud Eymericum

mericum in Directorio Inquisit. par. 3. super q. 36. ubi per quinque vel sex dies differre legitime supplicium posse ostendi.

- 7 Forma sententiæ, &c.] Hunc articulum discussimus etiam in Directorio parte 3. super 8. modo processum fidei terminandi, ubi diximus, eos qui ab heresi reuertuntur, pronuntiandos esse in sententia hæreticos fuisse; atque hoc iure & consuetudine vtimur.
- 9 Et licet debeat legi & proferri per ipsum iudicem, &c. fallit tamen in inquisitore.] Verum hoc est & certum, & consuetudine sacri Tribunalis receptum. vide Ioannem Rojam singul. 94. incipien. inquisitores.

SORTILEGIA.

- 1 Sortilegia sapiunt hæresim manifestam, & pertinet ad inquisitores hæreticæ prauitatis talia punire, quando in eis consuluntur dæmones, & expectantur eorum responsa, & fiunt eis preces & sacrificia: nam committitur hic idololatria.

Idem ubi fiunt cum hostia consecrata, seu rebaptizando aliquem, vel similia, secus autem ubi ista vel similia non accidunt, licet inuocantur dæmones, vt prouocent, puta animum mulieris ad impudicitiam: nam istud licet sit grauissimum peccatum in se, non tamen sapit hæresim, quia proprium dæmonis est tentare creaturam, vt habetur in Euangelio. Et accedens tentator, &c. & patet 16. q. 2. c. visis. hæc ex Panormita. in cap. primo de sortileg. super glos. fin. Facit ad prædicta glos. in verbo, saperent capacusatus. eod. tit. lib. 6. & quod dicit B. Thomas in secunda secundæ questionis nonagesima secunda, art. secundo. habes de hoc supra in verbo, dæmones inuocare. §. 1. & 2.

- 2 Sortilegorum pœna est, quia ultra pœnas positas in textu cap. in tabulis. eod. tit. potest Episcopus eos dehonestare, vt puta, mitriando, vt fit in aliquibus locis, vel ponendo ad scalam cum vituperio, & eiiciendo eos extra diœcesim. vide bonum textum 26. q. 5. Episcopi. & quod notatur 32. q. 1. c. de Benedicto. hæc Panor. in dicto cap. in tabulis. de sortileg.

Si tamen prædicta sortilegia saperent hæresim manifestam, vt dictum est in §. immediate præcedente, tunc posset etiam inquisitor punire talia sortilegia facientes vnâ cum Episcopo, quo casu nec Episcopus posset prædictam pœnam imponere sine inquisitore; iuxta formam clem. 1. de hæret. vers. duro.

ANNOTATIONES.

- 1 Sortilegia sapiunt hæresim manifestam, &c.] Vide quæ annotauimus paulo antea, super ver. sacramētis abuti. ne inutiliter sepe eadē repetamus; Sorti-

- 2 Sortilegorum pœna est, &c.] De pœna sortilegorum & diuinatorum dixi apud Eymericum in Directorio inquisitorum super quest. 42. adde Simancam de cathol. instit. tit. 2. 1. de diuinatione & reuelatione. Sortilegium autem & diuinationis in quo differant, docet Federicus de Senis consil. siue quest. 284. incipien. Domine Reuerende. cuius dicta alibi copiose expendimus.

STATUTUM.

- 1 Statutum Ciuitatis, Castri, vel Villæ, vel alterius loci, per quod directe, vel indirecte impediatur negotium inquisitionis hereticæ prauitatis, ne in eo libere valeat procedi, vel contingat ipsum officium inquisitionis quomodolibet retardari, ipso facto est nullum: & Rectores seu cōsules ciuitatis vel loci tenentur dictum statutum exhibere diœcesano seu inquisitori sine morâ, & si tale inuentum fuerit reuocandum omnino vel moderandum, vt dicitur in c. statutum ciuitatis. de heret. lib. 6. ubi dicit Gemi. q. inquisitores possunt compellere omnes qui habent potestatem reuocandi vel temperandi statuta, ad reuocandum vel temperandum ipsa. arg. in cle. ex graui. de vsu. veri. eandem etiam. vide ad hoc glos. 1. & 2. & penul. dicti c. statutum.

ANNOTATIONES.

- 1 Statutum Ciuitatis, Castri, vel Villæ, &c.] Hoc pertinet ad ea capita, quæ favore fidei sunt constituta, vt liberius & facilius heretica prauitas extirpetur. Repertorium inquisit. verbo, statutum. & Camillus Campegius apud Zanchinum cap. 3. 1.

SUMMARIE.

- 1 Summarie, id est, summatis, vel breuiter: & si causa principalis est summarie, & omnes eius articuli sunt summarij. Bart. super extrauaganti, Ad reprimendum. in verbo, summarie.

ANNOTATIONES.

- 1 Summarie, id est, summatis, &c.] In superioribus dictum est, quod in causis fidei proceditur summarie, simpliciter, & de plano, & sine figura iudicij. hoc ergo quod hic docet auctor ad eam rem spectat. vide Ioannem Rojam singul. 145. incipien. ordo iudiciarius. & Repertorium inquisit. verbo, ordo iudiciarius.

Suspicionem de hæresi inducunt ista, videlicet, celebrare conuenti-
cula occulta, seu à cõmuni cõuersione fidelium vita & moribus dis-
fidere, vt habetur in cap. excommunicamus itaque. de hæret. §. quod si
quis & in glos. ibidem in verbo, moribus. Idem dicit Feli. in dicto cap. ex-
communicamus. vbi dicit contra tales discedentes a cõmuni cõuer-
satione fidelium circa cultũ diuinum, puta si circa Missam vel alia sacra-
menta Ecclesiæ est diu negligens, possit inquiri de hæresi absque infam-
ia. de hoc supra in verbo, probatio. §. 4.

Suspicio sola sufficit ad hoc quod procedatur ad inquisitionem con-
tra hæreticos dicto cap. excommunicamus, hæc Gemi. in cap. inquisito-
res. eod. tit. lib. 6.

Et nota quod ex leui argumento vel indicio inducitur ad suspicionem
vt dicit Panor. in cap. tertio loco. de proba. circa finem. nam ex modica
& leui præsumptione potest procedi contra aliquem in crimine hæresis,
secundum Gemi. in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. de hoc supra, verbo,
præsumptio. §. octauo.

Suspicionum alia leuis & modica, alia vehemens, & alia violenta. Col-
ligitur hoc in dicto cap. accusatus. & in glos. in verbo, vehementem cap.
cum contumacia. eod. tit. lib. 6. vbi habetur quomodo ista intelligantur
Facit ad hoc cap. litteras. de præsumpt. & glos. ibi, in verbo, vehementem,
vide ad hoc dominum Archiepiscopum Florent. in tertia parte summæ
suar, tit. nono. cap. 1. 2. circa medium, ibi: & nota quod triplex est suspicio,
de hoc supra in verbo, præsumptio. §. secundo.

Suspicio probabilis inducit præsumptionem. ff. q. met. cau. l. vlt. 2.
quæst. 5. presbyter. violenta, condemnationem. 2. quæst. 1. dixit dominus
hæc habentur in glos. 1. cap. oues. 6. quæst. 1.

Suspectus est de hæresi, & potest procedi contra eum, qui persistit in ex-
communicatione per biennium, imò per annum, secundum Hostien. &
alios. arg. in cap. rursus. & cap. quinque. 1. 1. q. 3. & cap. omnis. de pœnit. &
remis. præsumitur enim male sentire de sacramentis Ecclesiæ, & de piatè
Ecclesiæ, ex quo nõ curat de eius excõicatione. textus est de hoc in c. fide
pœnis & Panor. ibidem in tertio notabili. Confirmat Feli. in cap. excom-
municamus itaque, eod. tit. col. prima. ibi. Sed quærit Petrus de Anchara-
no, nisi talis probaret iustam causam contumaciæ suæ. Confirmat etiam
dominus Card. Zabar. in Clem. 3. eod. tit. in fine.

Si autem quis fuerit excommunicatus pro contumacia commissa in
causa hæresis, tunc post lapsum anni habetur pro hæretico, & potest puni-
ri vt hæreticus, vt in cap. cum contumacia. eod. tit. lib. 6. si autem fuit ex-
commu-

communicatus pro contumacia in alia causa, tunc si steterit per annum
vel plus in excommunicatione, non habetur pro conuicto de hæresi, vt
notatur in dicto cap. cum contumacia. sed tantum insurgit suspicio con-
tra eum de hæresi, vt est textus notabilis in dicto cap. fide pœnis. & pote-
rit sibi indici purgatio, in qua si defecerit, habetur pro conuicto, vt in cap.
inter. in fine. de purga. cano. & in dicto cap. excommunicamus. §. 1. &
Panor. in dicto cap. fin. de pœnis. supra glos. in verbo, hæreticæ prauita-
tis. Confirmat Feli. vbi supra.

ANNOTATIONES.

Suspicionem de hæresi inducunt ista, &c.] *De hac materia dictum est
supra in verbo præsumptio. sed vide Alciatum tract. de præsumpt. Reper-
torium inquisitor. verbo, suspectus. & Simancam de cathol. institu. tit. 50. de
præsumptionibus & suspicionibus.*

Suspectus est de hæresi, & potest procedi cõtra eum, qui persistit in ex-
communicatione per biennium, &c.] *De excommunicatis per annum &
amplius, & de ordine procedendi contra eos, copiose agit Eymericus in Dire-
ctorio inquisit. parte 2. quæst. 47. vbi nos ea addidimus, quæ huic proposito
videbantur necessaria.*

*Refert autem intelligere, an aliquis sit excommunicatus ob causam fi-
dei, an vero ob aliquam aliam rem: huiusmodi enim excommunicati ob di-
uersas causas, diuerso iure censetur.*

TACITURNITAS.

Taciturnitas pro confessione habetur, quando quis interrogatus nõ
luit respondere. ff. de interro. actio. l. de ætate. §. nihil interest. & arg.
65. dist. cap. si forte. & 60. dist. si seruus. hæc in glos. in verbo, confessiones.
c. quoniam contra, de proba. Confirmat Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

Taciturnitas pro confessione habetur, &c.] *De tacente, an & quando
habeatur pro consentiente, copiose scribunt doctores in c. is qui tacet. de re-
gul. iur. lib. 6. & abunde Felinus & alij in cap. nonne. de præsumpt. res est la-
te patens. quæ breui oratione concludi non potest, & eius vsus in sacro tribu-
nali occurrit raro. si tamẽ occurreret ex prædictis posset difficultas superari.*

*Quod si contingeret aliquem malitiose, dolose, & fraudulenter nolle in-
quisitori legitime interroganti respondere, per torturam iuxta qualitatem
indiciorum is posset, & deberet ad respondendum compelli.*

- T**estes, secundum Archid. si se subtrahant à testimonio perhibendo, sunt cogendi per censuram ecclesiasticam, ut habetur de testi. cogen. cap. 1. & sequentibus, & iuramentum vel votum de celando non valerit, de offi. ordi. quia plerique. lib. 6. de reg. iuris. in malis. eo. lib. neque per exceptionem excusaretur aliqui a testimonio ferendo, etiam coram ordinario. ad hoc cap. excommunicamus itaque. §. addicimus. in fine. de hereticis. A fortiori coram delegato Papæ. arg. cap. sane. quia. de offic. deleg. hæc Gemi. in cap. ut officium. de heret. lib. 6. §. verum. Confirmat Panor. in cap. dilectorum. de testi. cogen. vbi de hoc diffuse.
- 1** In examinatione testium iudex debet esse sollicitus, & iterum inquirere, si confuse depositum erat, & maxime super causa scientiæ iterum interrogentur, quod fieri potest secundum Ioannem And. & etiam debet inquirere de inimicitia testium, cum illi contra quem inquiritur non tradantur nomina, nec ipse diuinare tenetur. hæc Gemi. vbi supra, super dicto. §. verum. Facit ad hoc de testi. cap. clamor.
- 3** Quia dictum est quod iudex debet inquirere de inimicitia testium, ideo nunc videndum est pro quas inimicitias repellendus sit, quis a testimonio, ut de glo. in verb. capitales. c. per tuas. de simo. dicit, quod tantum propter inimicitias capitales & non propter alias remouetur quis a testimonio. glo. autem in verbo, inimicos. cap. cum oporteat. de accusa. dicit, quod propter quales inimicitias quis repellendus sit a testimonio, relinquatur arbitrio iudicis. arg. in authent. de testib. §. si vero dicatur. collatione septima. Confirmat. hoc Felinus in cap. repellantur. de accusa. ibi: Nota ultimo, & iudex extimabit an sit credendum testi vel non. ff. de quæstio. l. 1. §. præterea inimicorum. & §. quæstionem.
- Quæ autem dicantur inimicitias capitales, declarat Panor. super dicta glo. in verbo, inimicos. dicens post glo. in l. licet. ff. de arbit. quod inimicitias capitales seu graues sunt, cum quis minatur alicui mortem, vel eum odit, vel ei mortem desiderat, vel quia accusauit eum criminaliter: & idem quando est quæstio de omnibus bonis, vel maiori parte. arg. cap. frequens. de testi. spoli. lib. 6. & subiungit quod capitales inimicitias indistincte repellunt aliquem a testimonio, si vero non sint capitales, tunc recurrendum est ad iudicis arbitrium, ut dicit glo. superius allega. & facit. l. 1. ff. de quæst. nam in hoc iudicio multum versatur arbitrium, an inimicitias sint graues vel leues: nam debet attendi qualitas inimicitias, secundum Bart. in l. maritus. de quæstio. de quo vide Dinum in l. filia. ff. solut. matri.
- 4** Nota tamen quod testis qui inuitus testimonium perhibet, non potest repelli tanquam inimicus in illa causa vel in alia, secus si ipse sponte venit ad ferendum

- ad ferendum testimonium, quia tunc præsumitur inimicus. argum. in l. quæ omnia. ff. de procu. facit cap. cum in tua. de spon. hæc Panor. in cap. cum P. Manconella. de accusa. in fine.
- 5** Queritur an sit adhibenda fides dictis illius testis, qui dicit se inimicum eius contra quem interrogatur. Respondet Panor. quia autem testis dixit se inimicum antequam iuraret seu produceretur in testem, & sic præsumitur hoc dixisse in fraudem, & nihilominus debet recipi: si vero non constat eum dixisse in fraudem, non videtur recipiendus, præcipue quando inimicitia erat capitalis: sed si hoc non est, vel de hoc dubitatur, non debet iudex propter solum dictum testis desistere, sed debet interrogare de de qualitate inimicitias, quia non omnis inimicitia repellit indistincte, ut dictum est supra in §. proxime superiori.
- Si dicat se inimicum capitalem, non debet recipi, ut in authent. de testi. §. si vero dicatur. & notatur in c. ex parte Adæ. & c. cum causam. de testi. si vero inimicitias non sunt capitales, debet recipi, & quanta fides sit adhibenda relinquatur arbitrio iudicantis.
- Si autem testis dixit se inimicum postquam iurauit, sed antequam deponeret, tunc non est ei adhibenda fides: si vero postquam iurauit & deponit dixit se inimicum incontinenti in fine depositionis, in generalibus interrogationibus creditur ei: si ex interuallo dixit se inimicum, non ei creditur, sed statuitur priori dicto. hæc omnia colliguntur ex Panor. in c. inquisitionis. de accusa. §. tertio.
- 6** Nam iuriconsultus ff. de testi. l. 3. dicit iudici: *Tu magis scire potes, quanta fides sit testibus adhibenda.* quasi dicat, non potest dari certa doctrina. hæc Panor. in cap. quanto. de præsumpt.
- 7** Testium examinationi in crimine hæresis & ipsum crimen concernentibus, debent esse presentes duæ religiosæ & discretæ personæ, in quarum presentia per publicam personam, aut per duos idoneos viros eorundem testium depositiones fideliter conscribantur, ut in cap. ut officium. de heret. §. verum. lib. 6. vbi dicit Gemi. quod clerici sæculares dicuntur quandoque religiosi. 4. dist. denique. quandoque laici. 44. dist. non liceat. de cõf. si. ecclesia. sed in illo textu c. ut officium. auctor non intellexit strictè de illis qui religionis habitum susceperunt, pro quibus præsumitur. de noui oper. nun. c. 2. vers. super eo. vbi de hoc Ioan. And.
- 8** Testis examinatur an credat quæ deponit, id est, an deponat de credulitate. & hoc dicit Ioan. Andr. sustinendum quando singulariter interrogatur, sed in generalibus interrogationibus non debet fieri ista interrogatio, an credat. hoc est de mente Panor. & colligitur ab ipso in c. inquisitionis. §. quæsuisti. in principio.
- 9** Debet insuper testis examinari de personis, puta, si cognoscit personam contra quam deponit, & etiam de alijs circumstantijs. ad hoc est textus in
- Q c. cum

in cap. cum causam. de testi. aliter non possumus ad veritatem peruenire. 23. q. 8. occidit. in fi. an etiam lucri causa, vel ex inimitia testificetur seu de ponat, & de alijs de quibus traditur ff. eod. l. 3. & 4. q. 3. §. si testes. Facit ad hoc glos. 3. dicti c. cum causam. & quod dicit Panor. ibidem.

10 Necessè est etiam quòd testis interrogetur de causis scientiæ, puta de visu vel auditu, fama, vel credulitate, vt dicit textus dicti cap. cum causam. & si testis causam scientiæ non reddiderit, non valet dictum eius, vt dicit glos. 4. dicti cap. cum causam. & 4. q. 3. solam. si autem non fuit interrogatus, valet dictum eius, vt in c. sicut. de re iudi. Ad hoc facit singularis glos. 4. in dicto cap. cum causam.

11 Quæ sit autem causa sufficiens scientiæ in teste, dicit secundum Innoc. in dicto cap. cum causam. & clarius secundum Bart. in tractatu de teste, quòd testis ad hoc vt concludat, debet reddere causam scientiæ per illum sensum corporis, quo actus super quo deponit, percipitur: vnde si de re perceptibili visu, dicat vidi: si de auditu, dicat, audiui: si deponit q̄ res erat amara, vel dulcis, dicat gustavi: si super odorifera vel fetida, dicat, odoravi: si super re aspera vel leui, dicat, quia tetigi: & pro hoc est bonus textus in cap. testes. 3. quæst. 9. & in l. testium. ff. eo. tit. & vbi res est perceptibilis duplici sensu, debet deponere per vtrumque sensum, vt in cap. ex litteris. de consuet. & quando depositio habet annexam causam sciendi, frustra interrogabitur de causa scientiæ: vt quia dixit, vidi quòd Titius percussit Sempronium. colliguntur ista ex Panor. in dicto cap. cum causam. super dicta glos. de causis. ibi: Sed ad declarationem omnium. Facit ad hoc quòd dicit iurisconsultus. ff. de testi. l. 3. Tu magis scire potes, &c. vide eundem Panor. super dicto c. cum causam, & quòd ibi dicit diffuse.

12 Testis dicens vnum extra iudicium, non valet dicere contrarium in iudicio, vnde statuitur priori dicto, nisi præsumatur hoc dixisse in se audem, vt si testis vilis fortunæ dixit in præsentia partis potentis aliquid quòd veniebat in fauorem illius, si postea in iudicio præstito iuramento dicat cõtrarium, non debet stari priori dicto, quia præsumitur illud dixisse prius vt placeret parti, sed in iudicio metu iuramenti dixit veritatem, secus vbi talis præsumptio non subesset: quòd tene bene menti perpetuo. hanc Panor. in dicto c. inquisitionis. §. tertio vers. vltimo signanter. vide ad hoc quòd dicit idem Panor. in c. cum in tua. de testi. in fine.

13 Dictum testis habetur pro confessione, quatenus aliquid deponit contra se. Ad hoc de confes. cum super. de elect. per inquisitionem. hanc Gemi. in c. accusatus. de hæret. §. licet. l. b. 6.

14 Licet minor xx. annis non sit sufficiens ad testificandum in criminalibus, vt l. testimonium. ff. de testi. poterit tamen examinari ex mero iudicis officio pro iudicio, & faciet iudicium ad torturam, vt in l. fin. C. ad Sillen. & vide Bart. in hac materia, per illum textum in l. de minore. in prin. ff. de quæstio.

quæstio. hæc Angel. in lib. malefici. clausula, Comparauerunt inquisiti, & negauerunt totum. colum. 3. ibi: quæro qui testes. & in additione sequenti.

15 Mulier in maleficijs & criminalibus potest esse testis. l. ex eo. ff. de testi. & de hoc est glos. singularis in verbo, nec testis. 33. q. 5. mulierem. de hoc in glos. in cap. quoniam. & c. tam litteris. de testi. hæc Angel. vbi supra col. 4. in prin. ibi: quid in muliere, an sit testis. & hoc quando agitur in modum inquisitionis, vt in dicta glos. in dicto cap. quoniam. seu in denuntiatione, vt in glos. in verbo, siue laicos. dicti cap. tam litteris, & hoc præcipue in casibus in quibus admittuntur infames & criminosi, vt in dicta glos. in verbo, nec testem. dicti cap. mulierem.

16 Testes possunt induci per iudicem ex mero officio contra reum vt condemnentur, etiam postquam est conclusum in causa, etiam in accusationibus. vide late Bart. in quæstione, quæ incipit iudex maleficiorum super accusatione, &c. hæc Angel. vbi supra, col. 5. ibi: quæro an post. & in additione sequenti dicitur, quòd in qualibus causa criminali iudex potest recipere testes, etiam post didicita testificata.

17 Infames, excommunicati, & complices, admittuntur ad testificandum in crimine hæresis, vt in cap. in fidei fauorem. de hære. lib. 6. immo omnes testes indifferenter, quamquam criminosi, admittuntur in crimine hæresis secundum Panor. in cap. licet Heli. de simo. in col. 2. ibi: Nota quòd in crimine læsæ maiestatis. & vide quòd not. glos. in c. 1. de confessis. & 15. quæst. 3. nemini. & quòd ibi notat Archid. Facit ad hoc glos. in verbo, nulli de se confessio. c. veniens. el primo. de testib. & glos. 2. in fi. c. fi. de testi. cogen. facit etiam glos. fin. in c. quoniam aliqua. de testi. Confirmat Archid. in cap. accusatus. §. licet. super verbo, exceptum. nam tanta est labes criminis hæresis, vt serui aduersus dominos suos, & quilibet criminosus aduersus quemlibet admittuntur, & est textus 2. quæst. 7. cap. præsumunt. §. opponitur huic.

18 In crimine hæresis admittuntur testes quantumcunque criminosi, & excommunicati, non habita differentia, an agatur contra sæcularem, an contra regularem, & an sint alia adminicula. hæc Panor. super glo. in verbo, indifferenter. dicti cap. licet Heli. de simo. & in cap. per tuas. el primo eod. tit. super glos. in verbo, de simoniaca prauitate. An autem meretrix admittatur, vide quòd notat Panor. in c. tanta. de simo. in 2. notabili.

19 Tres testes vel duo deponunt contra hæreticum, vnus super vno, alius super alio articulo, vel vnus dicit eum dixisse quædam verba hæreticalia, alius dixit eum dixisse alia verba hæreticalia: videntur isti esse singulares, vt de elect. c. in genesi. & c. bonæ. cum similibus.

Dic quòd si generaliter inquitur de hæresi contra eum, tunc damnabitur ad dictum istorum, quia omnes isti probant eum habere vnã nequitiam sceleris, scilicet hæresis, & concordant ad vnũ effectum seu fi-

nem, & hoc sufficit, vt C. de hæreticis. l. Ariani. & C. de pœnis. l. qui sniam.
 Vbi vero non inquireretur generaliter de hæresi contra eum, sed specialiter super certo articulo, siue super certa specie, tunc omnes isti possent dici singulares, & non crederetur eis per dicta iura. ad quod extra eodem cap. penult. hæc omnia ex directorio inquisitorum, quod attribuitur Ioanni Calderino cap. 13.

ANNOTATIONES.

- 1 Testes secundum Archidiaconum, &c.] *In tanta harum annotationum breuitate non licet quæ ad hunc locum de testibus attinent copiosius enarrare. fontes ergo vnde cognitio hæc peti potest indicare sit satis. videndi ergo sunt Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3. quæst. 62. & multis sequentibus, vbi plene differit de testibus in negotio inquisitionis. Simancas de cathol. instr. tit. 64. de testibus. Repertorium inquisitorum verbo, testes. Zanchinus tract. de hæret. cap. 12. 13. & seq. Ioannes Rojas in singularibus fidei, singul. 187. incipien. testis. & multis sequentibus. Idem Ioannes Rojas tract. de hæret. parte 2. assert. 4. 5. & seq. & alij, quos longum esset recensere, sed ex relatis, quæ ad hunc locum spectant, facile intelligentur.*
- 19 Tres testes vel duo deponunt contra hæreticum, &c.] *Hanc difficultatem latissime pertractauit apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 72. quo loco sententiam, quam hic profertur auctor de probanda hæresi in genere per testes singulares, merito explodendam esse ostendit, nam nec facile intelliges quid sit probare aliquem in genere esse hæreticū, nec in tribunali sanctæ inquisitionis vsu receptum est, ac nec recipi quidem facile potest istud probationis genus; cum hæretici probentur qui singulares errores & hæreses, aut proprias, aut aliorum profiteantur, vel sequantur.*

TORTURA.

- 1 Tortura non potest exponere quenquam Episcopus sine inquisitore, neque inquisitor sine Ep̄o, vel eius vicario: & hoc si sui adinuicem copiam habere valeant infra spatium octo dierum postquam se requisierint, vt in Clem. 1. de hæreticis. vers. duro. vbi nota secundum D. Card. Zabar. ibidem, quod hoc tempus octo dierum incipit currere a tempore factæ requisitionis, sed bene probatur in littera ibi: postquam se requisierint. Facit de except. pia. lib. 6. & glos. in verbo, Computato. & de deci. Clem. 1. & quod ibi notatur cum glos. Concordat Paulus. Facit etiam de appel. super eo. el. 2. in glos. finali.
- 2 Nota tamen secundum eundem dominum Card. Zabar. vbi supra, quod si inquisitor non potest habere copiam Episcopi, vt quia est in remotis, vel econ-

- vel econuerso, Episcopus non potest habere copiam inquisitoris, quod alter solus procedere poterit, pro hoc ibi littera postquam se requisierint, a contrario, quod nota. Cõfirmat Ioan. de Imola in dicta Clem. 1. Ad hoc facit glossa optima in verbo, commode. cap. si. de sepul. lib. 6. quæ dicit, quod ratione incommoditatis id permittitur, quod alias non permetteretur. Ad hoc etiam glos. in verbo, deportari cap. is qui. eisdem tit. & lib.
- Quomodo autem intelligatur in remotis, vide glos. singularem in verbo, remotis. cap. cum nullus. de tempo. ordi. lib. 6. in fine. quæ dicit quem esse in remotis, quando est ultra vnam dietam; vt cap. statutum. de rescriptis. eo. lib. Vel satis credit arbitrarium iudicis quis locus dicatur in remotis: & si non potest habere copiam Episcopi vel eius vicarij, non debet requiri capitulum vbi sedes vacaret, vt cap. vno. ne sede vacan. lib. 6. nisi in certis casibus de quibus iste non est. Cõfirmat Ioan. de Imola ibidem, in dicta Clem. 1. Et si Episcopus multum distat, nisi est ibi officialis a quo possit haberi talis licentia, videtur de mente. s. litteræ, quod facta requisitione apud locum habitationis, tunc poterit per se, vt in glos. in verbo, diocesanis. Clem. vnica. de foro compet. ibi: sed quid si. Facit optime ad hoc glos. in verbo, in remotis. cap. fin. de testa. lib. 6.
- 3 Si autem Episcopus seu eius vicarius requisitus infra octo dies noluerit interesse, vel neglexerit, tunc inquisitor solus procedet ad torturam, & ad ea de quibus in dicta Clem. 1. vt dicit idem Dominus Card. Zabar. vbi supra. & hoc satis probatur ex littera ibi. Idem dicit Ioan. de Imola vbi supra. nam tunc consolidatur tota potestas in inquisitorem, vt dicit Panor. in cap. cum causa. de offic. deleg.
- 4 Quid si Episcopus vel eius vicarius venerit infra dictos octo dies, sed discordant ipse & inquisitor in torquendo, quia vnus dicit torquendum, alter non: dicendum secundum Dominum Card. Zabar. vbi supra, quod si discordat ratione processuum, quia sunt varij, quia Episcopus procedendo contra vnam personam fecit vnū processum varium ab eo quem fecit inquisitor contra eandem personam, tunc standum est notatis in cap. in præsentia, de testibus. Si autem discordant propter iuris imperitiam, tunc consulant peritiores. argu. de vit. & hone. cle. cap. quoniam. de rescriptis. cap. statutum. §. afflorem. lib. 6. Idem dicit Ioan. de Imola vbi supra. Facit optime ad hoc quod notatur in glos. 5. in c. per hoc. de hæret. eod. lib.
- 5 Sed pone, Episcopus vel eius vicarius non vult consentire torturæ, nisi videat processum seu indicia super quibus inferenda est tortura, nunquid inquisitor tenebitur ei communicare processum & ipsa indicia, vt & ipse Episcopus seu eius vicarius possit super ipsis deliberare, an sit veniendū ad torturam vel non? dic quod quando inquisitor solus procedit, non tenetur cõmunicare processum Episcopo seu eius vicario, vt patet per dictum cap. per hoc. vbi dicitur, processerint, in plurali, secus a contrario ergo si alter

alter tantum & solus procedit, vt patet in extrauaganti Benedicti vnde cimi quæ incipit: Ex eo. extra eod. tit. Confirmat Gemi. in dicto cap. per hoc. §. verum.

Quia tñ hodie alter sine altero procedere non potest ad torturam neque ad sententiam contra eos, vt in Cle. i. eod. tit. vers. duro. ideo censentur procedere communiter seu coniunctim saltem in prædictis tortura & sententia contra eos. dignum est ergo & æquum, vt inquisitor communiceat & ostendat processum & indicia, si Episcopus vel eius vicarius voluerit ea videre, vt super eis possit deliberare an debeat cōsentire torturæ, & si discordabunt Episcopus & inquisitor, dic vt in §. immediate præced.

6 Et nota secundum eundem dominum Card. Zabar. vbi supra, quod ad hoc quod inquisitor requirat Episcopum vel eius vicarium, sufficit vna requisitio, vt in glos. in verbo, requisierint, dictæ Clem. i. Ad hoc facit optime Gemi. in cap. si contra. de offi. deleg. lib. 6. Confirmat Ioan. de Imola in dicta Clem. i. & Panor. in cap. cum causa. de offic. deleg. super glos. i. & sufficit quod ista requisitio fiat per nuntium vel per epistolam. Facit i. 8. dist. si Episcopus. Confirmat Card. Zabar. vbi supra. & hoc ideo quia illud dicitur sufficere, quo posito nil aliud requiritur ad substantiã actus, vt notatur in cap. statutum. de rescript. lib. 6. nam, vt dicit Panor. in cap. dilectus. de capel. mon. circa principium, missi ad vocandum aliquem ad aliquem actum, possunt testificari super vocatione ab eis facta.

7 Dicit insuper dominus Card. Zab. vbi supra, quod in tali requisitione non est necesse exprimi terminum, secundum eandem glo. in dicto verbo requisierint. Idem Paulus, & pro hoc quod notat Specul. de dilat. §. i. vers. quid si dicatur. & 2. q. 7. cap. anteriorum. in glos. Confirmat idem Ioannes de Imola vbi supra.

8 An delegatus Episcopi, vel capituli sede vacante, super crimine hæresis possit subdelegare & cōmittere vices suas alteri ab inquisitore: dicendum non. Facit l. a iudice. C. de iudi. & quod habetur in cap. cum causam. de appel. Sed bene potest consentire quod inquisitor procedat, vt optime dicit glos. in verbo, Consensum, dictæ Clem. i. de hæreticis. quam glo. bene vide, & diligenter considera, quia facit multum ad hoc propositum.

9 Episcopus tamen & inquisitor possunt sibi inuicem committere vices suas, vel suum per litteras significare consilium & consensum, vt in dicta Clem. i. §. verum si Episcopus. Aduertendum autem quod ista commissio seu iste consensus fiat ante vel infra octo dies post requisitionem, quia elapsis ipsis non est necesse, sed poterit illi qui requisitum sine altero procedere, vt patet ex textu secundum glos. idē dicit Ioan. de Imola vbi supra.

10 Si autem inquisitor sine Episcopo vel eius vicario aut delegato suo, vel capituli sede vacante, in crimine hæresis procederet ad torturam vel ad sententiam contra illos contra quos procedit, vel econuerso, Episcopus vel eius

eius delegatus, vel capituli sede vacante, sine inquisitore vel eius consensu procederet ad prædicta, totum irritum esset & nullum ipso iure. vt dicit textus illius Clem. i. vbi nota, secundum eundē dominum Card. Zabar. vbi supra. §. duro quod interlocutoria lata per alterum sine altero ipsorum super carcere duro, scilicet ad pœnam & non ad custodiam, vel super tortura, ipso iure non tenet, vt dicit glos. in verbo, ipso iure. dictæ Clem. i. & ab ea poterit appellari in hoc casu, quod dicit in ipsa glos. quam nota. & idē Paulus. hæc Dom. Card. Zabar. vbi supra.

11 Tortura debet esse moderata, & debet iudex animaduertere ad indicia & ad qualitatem personæ, an sit fortis in resistendo, an ne: & debet ita torquere, vt tortum seruet incolumem innocentie vel supplicio, vt sic si deliquit possit pati supplicium debitum, si vero est innocens, non patitur corporis defectum, vt l. quemadmodum. ff. de quæstio. hæc Panor. in cap. cum in contemplatione. de reg. iur. & Ioan. And. ibidem.

12 Immo iudex non sit facilis ad torturam: nam, vt Gandinus dixit in tractatu maleficiorum, in rubrica de quæstionibus & tormentis, in principi. iudex qui de aliquo quæstionibus & tormentis intendit, ante omnia habere debet iuris & humanitatis rationem, & hanc considerationem, videlicet, vt non facile & repente ad quæstionem profiliat, si aliqua alia via leuiori potest obiecti criminis veritas inueniri, quantumcunque adsint indicia vel verisimilia argumenta. hæc Angel. in lib. malef. clausula, fama publica præcedente. col. 3. 4. ibi: Secundo quæro. & in addit. sequenti. Confirmat dom. Paris de Puteo in tractatu de synd. catu, in c. incipiente: officialis posuit ad cordam.

13 Debet etiam iudex arbitrari vnde magis sperat habere veritatem per torturam, & ab illo sumere initium: vt puta, a magis suspecto, vel a magis debili, & a filio priusquam a patre, etiam in conspectu ipsius patris, & a fœminis quæ sunt debiliores. l. filiam. C. de inoffi. testamen. & cap. forus. de verb. signifi. secundum Dylum in tractatu de quæstionibus, in vers. quo ordine. & moderamen torturæ est arbitrarium. l. quæstionis ff. eodem. secundum Dylum in dicto tractatu.

Et dicit Bart. in tractatu de quæstionibus, quod si tortus dicat in tormentis, si stare per decem annos nihil dicam, nõ debet propterea dimitti, sed cum temperie procedatur secundum qualitatem eius: & si non confitebitur, detinebitur in carcere. hæc Dominus Paris de Puteo, De Neapoli, in tractatu de synd. catu, in cap. incipien. An stetur dicto torto.

14 In his autem quæ fiunt in secreto & in occultis criminibus, iudex debet esse facilius ad tormenta, secundum Bal. in l. 3. C. de Episc. audien. & quod ipse notat in l. si. C. de prob. & in l. si qui adulteri. C. de adul. quia in his quæ in secreto fieri consueverunt, proceditur ex coniecturis & præsumptionibus, vt dicitur in l. si. C. de peri. tuio. vbi glo. notabilis, & Bal. in l. quicunque.

cunquē. C. de ser. fugi. & in rubrica C. de probat. hæc dominus Paris vbi supra in dicto capitulo incipiente: An stetur dicto torti. colum. 11. vers. sic. & in occultis.

15 Tortura si debet dari, oportet quod duo concurrant, primo quod veritas aliter haberi non possit, nam infertur causa inuestigandi veritatem, vt l. diuus Pius. ff. de quæst. & 5. q. 5. cap. illi. vbi bonus textus cum glos.

Secundo oportet, quod procedant aliqua indicia, seu præsumptiones, vel semiplenæ probationes: nam sine indicij non est inferenda tortura, vt dicta regula. cum in contemplatione. & in glos. 2. cap. quæstionem. 12. q. 2. & in l. ex libro. ff. de quæstio. hæc Panor. in dicta regula. cum in contemplatione. in princip. ibi: secundo quæritur. & ideo sis cautus, quod facias apparere in actis qualiter non potens aliter habere veritatem, declarasti fore deueniendum ad torturam.

16 Quæ aut indicia sufficiant ad inferendā torturā, non pōt dari certa doctrina, sed relinquitur arbitrio iudicis, & boni iudicis, qui secundum qualitatem personæ, & delicti, ac suspicionū iudicabit indicium esse sufficiens & idoneum ad torturam vel non. Ita dicit Bart. in l. si. ff. de quæst. idem in l. 2. C. quo. appellat. non recip. argu. ff. de testi. l. 3. in principio. Quia in non determinatis a iure statur arbitrio iudicis. ff. de pœnis l. hodie. & l. sancio. de offi. deleg. cap. de causis. in si. & Panor. ibi. & dominus Paris in dicto tractatu de syndicato. cap. incipiente: officialis posuit ad cordam. vers. Quæ sunt indicia. Confirmat Panor. in dicta regula. cum in contemplatione. Facit. ff. ad Turpilli. l. 1. §. calumniatoribus.

Et quia tormenta loco testium subrogantur, pōt dici de eis illud, qd dicitur iudici de testibus: Tu magis scire potes quāta fides sit adhibenda. ff. de testi. l. 3. §. si. tu magis. hæc dominus Paris, vbi supra in c. incipiente: Mandauit rex Potestati. col. 6. vers. de indicijs ad torturam non potest dari.

Vtrum autem vnum indicij sufficiat, vel plura requirantur, dic quod hoc residet in pectore iudicis, & bonus iudex debet sollicitè instare ad indicia indaganda, & de his omnibus habes supra in verbo, indicium. §. septimo.

17 De indicijs ad torturam habes supra plura declarata in verbo, indicij §. octauo, nono, decimo, & vndecimo.

18 Præterea secundum Panor. in dicta regula. cum in contemplatione. ibi secundo quæritur. vnus testis est sufficiens indicium ad torturam secundum omnes, de quo est glos. in l. 3. C. ad l. Iul. maiest. quod procedit nisi alia ratio suadeat in contrarium.

19 Fama si est vehemens contra aliquē de aliquo crimine, sufficit ad torturam, & famositas operatur quod quis torqueatur. de hoc habes supra in verbo fama. §. sexto. vide etiam de hoc infra, eodem verbo. §. 24.

20 Fuga cum alio indicio, scilicet publica voce & fama, contra fugientem facit

facit quod fugiens possit torqueri. hæc Angel. in lib. malef. clausula, fama publica præcedente. col. 14. ibi: Et id eo Guido.

21 Confessio facta extra iudicium producit iudicium validum ad supponendum confessum torturæ, vt notat glo. & doctores in l. capite quinto. ff. de adulter. Confirmat Panor. in cap. de hoc. de simo. super glo. 1. & in cap. at si clericus, de iudi. super glo. 1. Confirmat Angel. clausula, Comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt. post princ.

22 Si cum fama est vnum aliud indicium, tunc poterit reus poni ad torturam. Angel. in lib. malef. clausula, fama publica præcedente. col. 11. ibi: & an fama sit sufficiens indicium. & in additione sequenti.

23 Suspecti sunt torquendi, vt dicit glo. in verbo, quæstionibus. c. 1. de deposito Facit ad hoc l. 1. ff. de quæst.

Quanta autem suspicio, seu præsumptio requiratur ad torturam inferendam, iudex ex suo bono & æquo iudicio arbitrabitur, de quo habes supra in verbo, præsumptio. §. 4. vnde dominus Card. Zabara. in clem. 1. de hæret. §. verum quia. quæstio 2. dicit, quod suspectus de hæresi contra quem probatum est per vnum testem, potest torqueri, per ea que not. dicta l. 3. C. ad l. Iul. maiest. cum æquiparetur crimen hæresis crimini læsæ maiestatis. cap. vergentis. de hæreticis, & quod notatur 15 quæst. 6. in summa. vide de hoc supra in verbo, practica. ibi: Si autem semiplene probata est hæresis.

24 Si Seius confessus est se promississe Titio centum, vt eum de morte patris sui non accusaret, & tali confessione posset poni ad torturam. Bart. in tractatu de quæstio. & Bal. in tit. de pace iur. firman. §. iniuria. dixit, quod si talis laborat infamia, possit torqueri, quia vehemens infamia etiam sine alio indicio sufficit ad torturam. de purga. cano. c. si quis. vbi Inno. arg. ff. de proba. l. cum probatio. & ff. de ædil. edic. l. quæro §. fin. hæc dominus Paris in tractatu de syndicato, in c. incipien. An stetur dicto torti. col. 11.

25 Est etiam indicium ad torturam quando reus delatus examinatur a iudice & loquitur trepide, pauendo & variando, secundum Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstion. & in tractatu de quæstionibus, dixit, quod vbi alia indicia non præcedunt extrinseca, ex eo quod facit reus coram iudice, puta, loquendo trepide, pauendo, & trepidando, istud erit indicium sufficiens ad torturam, & iudex debet hoc scribi facere in actis, quia hoc dicebat, trepidando & balbutiendo, & similia, & quod ista dicebat variando, & scribantur variationes & diuersitates responsionum suarum. hæc Dominus Paris vbi supra in c. incipiente: viso de indicijs indubitatis, restat videre, &c. Confirmat Angel. in lib. malef. clausula, fama publica præcedente. col. 41. in principio. vide ad hoc Bertachinum in suo Repertorio. dictione, tortura. 23. & Inno. in c. quoniam. de proba.

26 Quidam fuit minatus alteri de percutiendo eum, demum fuit percussus,

- cussus, & nescitur a quo, presumendum est quod fuerit ille qui minas intulit, quia ex preterito presumitur circa presens. cap. scribam. de presump. non tamen ista presumptio sufficit ad condemnationem, quia in criminalibus debent esse probationes luce clariores. l. sciant cuncti. C. de probat. canonizata 2. quest. 8. dicit tamen Specul. in tit. de presump. §. arg. cap. fi. quod talis presumptio sufficiet vt supponatur torture, quod nota, & vide Specul. ibi latius, & quod nota. in cap. auditis. de in integ. resti. & in cap. auditis. de prescript. hęc Panor. in dicto cap. scribam. Idem dicit Angel. in lib. malef. clausula predicta. col. 9. in fine. & hoc precipue quando minator fuerit homo male conditionis, & assuetus minas executioni mandare.
- 27 Ideo iudex discretus in his caute prospiciat iuxta loca, tempora, & personas. ff. de actio. & oblig. l. filium. in fine. 1. 2. dist. c. quisquis. 27. dist. per totum. 1. 4. q. 2. c. supra prudentiam. hęc dominus Paris vbi supra in dicto c. incipiente. viso de indicijs, &c.
- 28 Nam in criminalibus oculus iudicis prestat arbitrium ad torturam, ideo iudex debet esse valde prudens in talibus. Bal. in l. 3. C. de Episc. audien. & debet iudex esse subtilis inuestigator pro inuestiganda veritate, & maleficio inueniendo, interrogando etiam de remotis circumstantijs, & fingendo se velle facere quod tamen non vult, vt videat quem actum facit reus qui examinatur, & qualiter se gerat. arg. c. afferte. de presump. hęc dominus Paris vbi supra in cap. incipiente: & aduertendum est, quod iudex pro inuestiganda.
- 29 Nota quod inculpatio socij est sufficiens indicium ad torturam, in casibus in quibus potest quis de socijs interrogari. hęc Angel. clausula, fama publica precedente. col. 4. 1. ibi: decimo quęro. Confirmat dominus Paris in dicto tractatu, in capitulo incipiente: An stetur dicto torti. versiculo, an dicti socij. possunt autem interrogari socij criminis in crimine heresis, vt in c. infidei fauorē. eo. tit. lib. 6. Facit ad hoc glos. ff. c. quomodo aliqua. de testi. possunt etiam interrogari in crimine læsę maiestatis, vt in cap. 1. de confes. iuncta glos. 2. ibidem. ergo & in crimine heresis, cum equiparentur, vt cap. vergentis. de heret. & de hoc vide supra in verbo, heresis crimē. & quod in crimine heresis possint interrogari socij & cōplices. habes supra in verbo, testes. §. 17. Facit ad prædicta quod not. Panor. in c. 1. de confes. vbi de hac materia vide latius. & quod dicit idem Panor. in cap. quoniam. de testi. in fine. ibi: Nota & tene menti.
- 30 In tribus casibus potest quis etiam sine indicijs torqueri, vt notatur in glos. 2. c. quęstionem. 1. 2. q. 2.
- 31 Clericus potest torqueri, vt not. Panor. in cap. 1. de deposito. in princ. & Angel. in lib. malef. clausula, Che hai tradito la patria. in princ. vnde putat Panor. vbi supra, quod quemadmodum contra laicum sufficit vnus bonus testis ad torturam, vt est glos. notabilis in l. 3. C. ad leg. Iul. maiest. ita

& con.

- & contra clericum. Confirmat idem Panor. in c. cum in contemplatione. de reg. iuris.
- 32 Insuper nota, quod magistratus, doctor, miles, & similes, qui in alijs criminibus sunt exceptuati, possunt torqueri in crimine læsę maiestatis, vt l. de minore. in prin. & l. ex libero. §. 1. ff. de quęstio. & de re mil. l. proditores. & possunt etiam torqueri in crimine heresis, vt not. glos. in l. 3. C. ad l. Iul. maiest. hęc Angel. in lib. malef. clausula, fama publica precedente. col. 37. in fi. & clausula, Che hai tradito la patria. in princ.
- 33 Non debet torqueri minor quattuordecim annis, licet veritas ab eo ferula vel corrigia haberi non possit, vt in l. 1. §. impuberes. ff. ad Syllen. & in dicta l. ex libero. §. 1. Ad idem est Panormit. in dicto cap. cum in contemplatione.
- 34 Senes decrepite etatis non debent torqueri, vt in l. 3. ff. ad Syllen. & Panor. in dicto cap. cum in contemplatione. circa finem. Fallit tamen in crimine læsę maiestatis. l. nullus. C. ad l. Iul. maiest. & quia crimē heresis equiparatur, immo maius est crimine læsę maiestatis, vt habetur supra in verbo, heresis. ideo similiter fallit in crimine heresis. Confirmat Ludouicus Bologninus in additionibus. in tracta. Guido de Suza. de tormen. in 2. col. vbi allegantur idem tenere Angel. Aret. in tracta. malef. clausula, fama publica precedente. vers. sexto quęro. Quę autem sit decrepita etas, declaratur in glos. in verbo, perfectus. cap. sacrosanctę. in proemio lib. 6. in prin. ipsius glos. vbi dicitur, quod quinta etas durat vsque ad 70. annos & sexta abinde, & dicitur senium aliarum etatum terminus.
- 35 Mulier pugnans non debet torqueri, vt in l. pugnantis. ff. de penis. & Panor. in dicto cap. cum in contemplatione. in fine, vnde si habeas aliquam mulierem, quam velis subijcere torture, & dicat se pugnans, nec tamē appareant signa impregnationis, facias eam diligenter inspicere ab aliquibus matronis expertis in huiusmodi, & quę sint bonę conditionis, & famę, quibus merito sit credendum, vt in cap. cum P. & cap. constitutus. de purga. cano. qua inspecta, facias quod matronę coram te in presentia testium & notarij cum iuramento referant quid sentiant, & facias ipsam relationem scribi per notarium in actis; & si viderint in ea signa impregnationis, vel dubitent, quod sit pugnans, non facias eam torqueri: si autem dixerint eam non esse pugnans, & quod nulla signa impregnationis perpenderit in ea, neque dubitent, quod sit pugnans, tunc interloquendo pronunties ipsam esse torquendam, in qua pronuntiatione poteris talem modum tenere: *Cum talis mulier sit vehementer de heresi suspecta, & contra eam adsint indicia sufficientia ad torturam, & licet dixerit se pugnans, tamen, attento, quod ex commissione nostra fuit per talem & talem matronas expertas, &c. diligenter inspecta, & dicta matrona cum suo iuramento retulerint nobis ipsam non esse pugnans, & quod nulla signa*

R 2 quod

quod sit pragnans viderunt in ea: & etiam attento quod veritas aliter haberi non potest, ideo interloquendo pronuntiamus & declaramus eam esse subiiciendam questionibus & tormentis, &c. & ita poteris eam secure facere torqueri.

36 Tortura semel habita an possit reiterari pro eodem facto, dicendum secundum Panor. in dicto cap. cum in contemplatione. ibi: septimo quaeritur. quod aut oriuntur noua indicia, puta reperitur esse in mendacio, vel alia indicia aliunde superuenerunt, & tunc potest repeti, aut nulla indicia de nouo superuenerunt, & tunc non debet repeti, vt l. repeti. & l. vnitis. ff. de quaestio. Intellige praedicta secundum Angel. in lib. malef. clausula, fama publica praecedente. col. 35. quando quis fuit tortus sufficienter secundum indicia: sed si fuit tortus insufficienter, bene potest tortura reiterari.

37 Dicuntur autem noua indicia, quae differunt a praecedentibus specie, vel substantia, puta prima indicia erant de mala fama, postea superuenerunt alia, videlicet, quod aliquis vidit eum percussisse, &c.

Si autem aliquis iterum dicat de mala fama, non est nouum indicium, sed est confirmatio primi indicij, & non potest propter hoc repeti. haec Angel. vbi supra, clausula, fama publica praecedente. col. 36. ibi: quarto quaeritur dicantur noua indicia.

38 Sed nota quod erit arbitrarium hoc quod dicitur de repetitione tormenti, & hoc communiter obseruatur, quia quando indiciatus videtur, & non sit sufficienter tortus pro prima vice, habita consideratione robustitatis torti, & tolerantiae tormentorum, vel eius debilitatis, ac indiciorum vehementia, & delicti immanitate, ac etiam loci tormenti, si tracta fuerint data a loco multum alto vel basso, vel si fuit parum altitatus, quia tunc repetitur tortura, quasi prima non fuerit integra, vel si iudex dixerit, non plus pro hodie: quando enim videtur quod tortus parum curat de corda, & nihil constat, pro prima vice debet incipi a leui tortura, deinde desistere, & debet iudex protestari quod intendit super sedere in tortura, ex certis iustis causis, & repetere ipsam si & quotiens opus fuerit ad eruendam veritatem, & tunc facere ipsum quiescere per octo vel decem dies, deinde repetatur tortura. haec Dominus Paris vbi supra in cap. incipiente; de repetitione tormenti scias.

39 Et nota ulterius, quod si iudex bis vel ter torserit reum, & non fuit confessus aliquid, debet habere indicia pro purgatis, aliis videretur habere illum pro conuicto ex solis indicijs, si ipsum non liberaret quousque confiteretur, & ideo dixit Bart. quod iudices hoc agentes male faciunt. in l. fin. ff. de quaestio. cum debeant moderate procedere in tortura, vt ff. eod. tit. l. de minore. §. tormenta. & propterea immoderate procederent si vltra tres vices diuersis temporibus quaestionem repeterent, cum sit praedicialis, secundum Paulum de Castro in consil. 187. haec Dominus Paris vbi supra

in cap.

in cap. incipien. sequitur quaestio quotidiana. col. 4. verfi. Modo videndum est de purgatione indiciorum.

40 Sed aduerte vnam bonam cautelam, quod facias in actis apparere tormenturam cum moderamine habitam fuisse, secundum quod indicia de tali infamato demonstrabant. haec Angel. in lib. malef. clausula, fama publica praecedente. col. 44. ibi. Sed aduerte. & in col. 45.

41 Et sit bene cautus iudex ad hoc, ne dicatur eum habuisse confessionem in tortura per suggestionem, quia non debet interrogare reum in specie, an fecit sic vel sic, sed est interrogandus in genere, vtputa, quod fecit, vel quale delictum commisit, vel quis fecit tale maleficium, ne videatur reus vt instructus respondere.

Si autem negat & perseverat in negatione, debet in carceribus reponi, & iterum torqueri, si noua indicia superuenerunt, vel si vacillat & reperitur in mendacio, vel si non est sufficienter tortus, vt dictum est supra eod. verbo, §. 36. haec Angel. vbi supra, eadem clausula, & eadem. col. 44. in fi. ibi: Tertio sit bene cautus.

42 Et nota vnam aliam bonam, pulchram, & salubrem cautelam, quod quando praecedentibus indicijs torqueas aliquem, & vno sero dicit vnum, & alio sero dicit aliud variando, tunc non parcas calamo, immo omnia quae dicit, & istas variates facies scribi in actis, & tunc secure saepe, etiam alijs indicijs non superuenientibus, potes in eum tormenturam repetere. ita dicit Bart. in dicto §. tormenta. in prin. ff. de quaest. l. de minore. haec Angel. vbi supra, clausula, fama publica. col. 41. in prin.

43 Siquis confiteretur in tormentis, vel metu tormentorum, vel ligatus ad tormenturam, vel ante locum ductus, & spoliatus, debet ratificare ad banchum, aliis non valet illa sua confessio, quia videtur eam fecisse metu tormentorum, vt l. 1. de quaestio. & l. 5. quaest. 6. in cap. 1. & 31. quaest. 2. Lotharius. & debet tortus quiescere per vnam diem naturalem post tormenturam antequam ratificet, vel erit in arbitrio iudicis facere eum ratificare eo tempore quo verisimiliter cessauerit metus tormentorum. haec Angel. eadem clausula, fama publica praecedente. col. 42. ibi: postquam aliquis est. Facit Panor. in dicto cap. cum in contemplatione.

44 Nota tamen quod licet iudex existens extra locum tormenti dicat reo, aut confitearis, aut ducam te ad tormenta, inferendo ei terrorem de hoc quantum poterit, & reus his auditis fuit confessus, in isto casu non dicitur confessio facta metu tormentorum, quia leuis est territio ista. haec Angel. eadem clausula, fama publica. col. 44. ibi: Quarto limita.

45 Scias quod secundum Bal. in l. 2. C. quo appel. non recip. leuis tortura non est tortura, & etiam nota quod corda subtilis, dum tamen sit fortis, est magis apta ad tormenturam quam grossa. haec Dominus Paris vbi supra, in cap. incipiente: de repetitione tormenti scias.

Insuper

46 Insuper scias quòd ratificatio dictorum in tormentis perseverata & iurata excludit omnem dubitationē & exceptionem, Bar. in l. inter omnes, §. recte, ff. de fur. quæ ratificatio tanquam spontanea confessio tollit facultatem in termino defensorio opponendi de ineptitudine processus, secundum Inno. & alios in cap. qualiter & quando, de accusa. & secundum Bart. in l. si confessus, ff. de custo. reo. & Bal. in l. quotiens, ff. de indi. & in l. r. C. de confes. & erit arbitrio iudicis quomodo & quando verisimiliter cesset metus tormentorum. Bart. in l. r. §. diuus, ff. de quæstio. & in l. si, ff. de custo. reo. & Bal. in l. r. C. de confes. Salicetus in l. fin. C. de quæstio. Satis est enim quòd post tormenta reducatur ad locum publici iudicij, & ibi confiteatur. l. 2. ff. de custo. reo. dum tamen non incontinenti post tormenta reducatur, per notata in cap. officij, de elect. & not. in l. metum, in prin. C. quod metus cau. cum sola suspicio non sit attendenda, quia alias nunquam valeret ratificatio, per litem apud §. quæstionem, C. de iniur. aliqui enim tormenta contemnunt, & alij impatientes potius mentiuntur l. r. §. quotiens, ff. de quæstio. quod bene debet inspici secundum Angel. in l. vacantia, C. de bonis vacan. & ideo relinquitur iudicis arbitrio & iudicio quando verisimiliter cesset metus tormentorum, ut modo dictum est: & si quis cum iuramento fuerit confessus delictum, si deinde negat, debet repeti tortura, per nota in l. non tantum, C. de appel. quia confessio operatur quod sententia executioni mandetur. Facit decisio Rotæ noua, 172. quæ incipit: Item quòd licet confessio, & Bal. in l. prima, C. de confes. hæc dominus Paris in dicto tractatu de syndicato, capitulo incipiente: Ratificatio dictorum in tormentis.

47 Sed bene aduerte, quia confessio facta in tormentis non præcedentibus indicij, etiam si postea reus eam ratificauit, non est sufficiens ad condemnandum aliquem ad mortem, secus tamen si sponte & absque tortura confessus fuisset, quia tunc est non præcedentibus indicij, vel etiam nõ data indiciorum copia ex tali spontanea confessione potest damnari, ut est textus & ibi not. in cap. r. de accusa, lib. 6. Ita not. Petrus de Ancharano in clem. r. de homici, hæc Angel. in libro malefi, clausula, fama publica præcedente, col. 10. in principio.

48 Sed pone, aliquis est confessus in tormentis, & post torturam negat, quid faciet iudex? dic quòd reus cogitur perseverare in illa confessione facta in tortura, & ita videtur esse de mente doctorum, maxime Bal. in l. 2. ff. de custo. reo. & ideo nisi reuocans probet contrarium, cogitur perseverare in tali confessione per repetitionem tormentorum, & ideo potest iudex talē negantem, quod primo confessus fuerat iterum torquere. hæc Angel. in dicto libro clausula, comparauerunt dicti inquisiti & negauerunt totum, colum. 2. ibi: Adde quòd Bal. & etiā ibi superius, col. præcedenti, in principio, ibi: Aduertendum est, & ibi: vide bonam practicam quid sit facien-

dum

dum circa consistentem & postea negantem, & quando sit subiiciendus torturæ. Facit etiam ad hoc quòd dicit idem Angel. in dicto lib. clausula, fama publica præcedente, col. 44. in si. ibi: Tertio sit bene cautus iudex. Prædicta omnia bene nota & tene menti, quia faciunt multum ad propositum in officio inquisitionis.

49 Vbi notandum est ulterius, quòd casu quo tortus dixerit vnum, & secundo tortus dixerit contrarium, torquendus est tertio, ut videatur in quo dicto magis perseverat. Facit ad hoc quòd dicit Inno. in cap. penult. de testi. hæc Dominus Paris in dicto tractatu de syndicato, in cap. incipiente: testis in testimonio varius vel vacillans, & in cap. incipiente: viso de repetitione torti semper negantis, col. prima, in fine, & allegat glos. in l. si, C. de quæstio, in vers. Alij, vide ad hoc supra eodem verbo, §. 42.

50 Et ideo ad ista nota bene id quòd dicit Bal. in l. bonæ fidei, C. de iure iur. vbi dicit, quòd si reus fuerit confessus in tormentis, quòd sine nouis indicij poterit repeti in tormentis, quia illa confessio facit semiplenam probationem, & in ea cogitur perseverare: qui etiam dixit, quòd ille qui primo fuit confessus, & postea vult reuocare confessionem, debet probare contra confessionem, & si non probat, compellitur perseverare in prima per repetitionem tormentorum. Allegat Inno. in cap. per inquisitionem, de electio. hæc Dominus Paris vbi supra, in cap. incipiente: de repetitione torturæ scias, in prin. & in dicto cap. incipiente: viso de repetitione torti, in prin. & de hoc vide supra eodem verbo, §. 42.

51 Ulterius nota, quòd licet Bart. dicat in l. fin. ff. de quæstio. quòd ex eo quòd dari debet copia parti antequam subiiciatur torturæ, non sufficerent testes, qui in generali inquisitione fuerunt examinati contra reum, quia non fuerunt examinati ipso citato & existente contradicatore, quia hoc nõ obstat in crimine hæresis, quia in eo formatur inquisitio contra certum genus personarum, & tunc in effectu videtur formata contra quemlibet, & ideo non est opus ut de nouo recipiantur illæ probationes receptæ in generali inquisitione, ut habetur supra verbo, inquisitio, §. si. & præterea in crimine hæresis procedit iudex seu inquisitor ex mero officio suo: quia non procedit ad accusationem alicuius accusantis, sed ex depositionibus sumptis ex officio suo, & ideo non est necessè quòd tradat reo copiam indiciorum & articulorum, ut dicitur in verbo immediate sequenti: dictum autem Bart. superius allegatum procedit vbi iudex non procedit ex mero officio suo, & quando inquisitio generalis non formatur contra certum genus personarum, & quando pars citari debet ad videndum iurare testes, quòd in crimine hæresis non contingit, quia ibi propter periculum imminens subiciuntur nomina testium seu deponentium, ut in cap. si, de hæreticis, lib. 6. §. iubemus.

ANNOTATIONES.

- 2 Torturæ non potest exponere quenquam, &c.] De tormentis in causa fidei copiose differit Eymericus in Directorio inquisit. parte 3. in 3. modo terminandi processum fidei, & eadem parte, 3. quæst. 61. quibus locis addidimus quæcunque ad hoc institutum videbantur necessaria, adde præterea Simancam de catho. instit. tit. 65. de tormentis. & criminalistas ubique, nulli enim hanc tractationem omiserunt. auctor hoc loco abunde satis commemorat præcipua quædam capita huc spectantia; ceterum non omnia necessaria hinc percipientur, est enim hæc tractatio late patens.
- 38 Si tractæ fuerint datæ a loco multum alto.] Tracta dictio vulgaris est, per quam significantur cõquassationes illæ, quibus is qui torquetur, sursum deorsum missus concutitur.
- 39 Et nota ulterius, quòd si iudex bis vel ter torfit reum, &c.] Videtur sentire auctor ter posse repeti torturam, quæ res non est ad eo certa, ut facile possit aut debeat usurpari. de quo articulo præter illa quæ scripsi in Direct. inquisit. par. 3. super. 3. modo processum fidei terminandi, vide Iulium Clarum in pract. cri. quæst. 64. vers. ultimo videndum est. & Antonium Gomezium tomo. 3. variar. resolut. cap. 13. de tortura reorum, nu. 26

TRADERE COPIAM INDICIORUM.

- 1 Tradere copiam indiciorum & articulorum an teneatur inquisitor reo contra quem procedit super crimine hæresis, dicendum est quòd quando proceditur ex mero iudicis officio, vel per modum notorii, & ex publica fama, tollitur necessitas traditionis copiarum indiciorum & articulorum, ut dicit Ang. in l. si vacat. in repetitione. in vers. si. de quinto vero articulo, & Butrius in c. qualiter. de accu. hæc dom. Paris ubi supra, in c. incipienter. Mandavit rex Potestati. versiculo. Quando proceditur ex mero. in columna septima.

ANNOTATIONES.

- 1 Tradere copiam indiciorum & articulorum, &c.] Exploratum est, exemplum seu copiam indiciorum dandam, esse reo, & cõcedendam dilationem ad ea diluenda, & suam innocentiam probandam, hoc enim & naturalia & humana iura fieri postulant, & iurisconsulti vno ore fatentur, & tradunt passim criminalistæ. sed præ alijs videto Iulium Clarum in pract. crimina. quæstio. 49. & Antonium Gomezium tomo 3. variar. resolut. cap. 13. num. 21.

Ceterum

Ceterum cum in hoc crimine indiciorum copia traditur illæ circumstantiæ tacendæ sunt & supprimendæ, ex quibus reus posset in notitiam testium siue accusatorum devenire, ut copiose explicui in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 75. quales autem sint illæ circumstantiæ ibidem dixi.

VERBA HÆRETICALIA PROFERENS.

- 1 Verba hæreticalia proferens iocose & per lubricum linguæ poterit puniri non tamquam hæreticus, sed extraordinarie arbitrio inquisitoris, & imponetur ei aliqualis pœna, quia talis iocus non est permittendus, hæc dominus Card. Zabar. in clem. vna. de usuris §. sane. quæ sita 5. & in clem. fidei catholicæ. de summa trinit. & fide cathol. versic. Nos igitur in fine. Facit ad hoc cap. vnicum. de schismaticis. lib. 6. in fine. & quod dicit Gemina. ibidem.
- 2 Sed aduertendum, quòd impositio talis pœnitentiæ attendenda est secundum qualitatem personæ, loci, astantium, & scādali, quæ omnia sunt attendend. in puniendis delictis, ut in cap. sicut dignum. de homi. in prin. ff. de pœnis laut. facta. optime facit ad hoc Panor. in dicto c. sicut dignum.
- 3 Dentes verba hæreticalia, & tenentes contra determinationem Ecclesiæ, debent puniri ut hæretici, ex quo illi sunt per Ecclesiam damnati, de summa trinit. clem. 1. §. penul. & hoc nisi sint parati corrigi veritate patefacta, tunc enim non sunt puniendi ut hæretici. 17. dist. nec licuit. 21. dist. nunc autem. 23. q. 1. hæc est. & quæst. ult. dixit. ubi de hoc expressum. sed possunt subijci pœnitentiæ c. accusatus §. si vero. & §. porro. de hære. lib. 6. hæc dominus Card. Zabar. in clem. fin. de hæret. versic. cum autem. Concordat Io. de Imola in dicta cle. super glo. in verbo, propagentur. in prin.
- 4 Sed usque ad quod tempus isti possunt se corrigere, dicit Zenzelinus, quòd antequam sint coram inquisitore, immo etiam postea si sponte volunt corrigi, secus si negent & se conuinci patiantur, quia tunc pertinaces censentur dictis iuribus: & licet tales habeantur pro hæreticis, non tam pro relapsis. c. super eo. eod. tit. & dicto cap. accusatus. lib. 6. hæc dominus Card. Zabar. ubi supra. Concordat Ioan. de Imola ubi supra. & bene vide quod dicit idem Ioan. ibidem.

ANNOTATIONES.

- 1 Verba hæreticalia proferens iocose, & per lubricum linguæ poterit puniri, &c.] Proferentes verba hæreticalia iocose, per lubricum linguæ, siue incogitanter, an & quomodo sunt puniendi, tradunt Zabarella loco citato hic ab auctore, Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 28. Gondissalvus tract. de hæret. quæst. 1. nu. 7. Palacius Rubius in allegatione de hæ

S refi. §.

refi. §. 4. Simancas de cathol. institut. tit. 17. & Ioannes Rojas in singula. ribus fidei, singul. 103. incipien. Iocose dictum. & nos diximus copiose in Directorio inquisit. parte 3. in tit. de forma ex aminationis testium. num. 72. §. quod dictus talis.

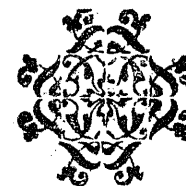
In pœna autem imponenda illa consideranda sunt, quæ ibi admonuimus, nam personarum qualitas expendenda est, & verbi hæreticalis per iocum prolatis genus est videndum, & modus quoque proferendi est diligenter ponderandus.

VICARIYS.

- 1 **V**icarius generalis Episcopi, vel capituli sede vacante, secundum Lau. non habet potestatem procedendi super crimine hæresis, quia requiritur speciale mandatum, & in hoc erit tunc delegatus, licet in alijs sit ordinarius, & ideo si in hoc crimine appellaretur a vicario habente speciale mandatum, appellabitur ad delegantem Episcopum, vel capitulum sede vacante, secundum Lau. facit quod notatur in cap. 2. de offic. vicarij. lib. 6. per Ioan. de sancto Geor. & Lau. hæc Ioannes de Imola, in clement. 1. de hæreticis. prope finem. Ad hoc nota textum dictæ clement. prima. de hæreticis. §. duro. & bene pondera textum illum, quia dicit inquisitor sine Episcopo dicecesano, vel eius officiali, vel episcopali sede vacante, capituli, super hoc delegato, non autem dicit sine Episcopo, seu eius vicario. vide ad hoc dominum Cardinalem Zabarel. super dicto §. duro. quæsito duodecimo. Facit optime ad hoc glos. in verbo, dicecesanis. in clement. vnica. de foro competenti. ibi: sed an officialis. & glossa in verbo, consensum. dictæ clement. 1. de hæret.
- 2 Sed pone, Episcopus dedit vicarium generalem, & in mandato expressit aliquid de istis, quæ requirunt speciale mandatum; secuta clausula generali, videlicet, & omnia alia, quæ nos possumus, etiam si mandatum exigant speciale: quæritur, an talis vicarius possit procedere in crimine hæresis, & alia facere in dicto crimine, quæ potest Episcopus? dicendum, quod sic, vt habetur in glos. fina. dicto capit. 2. de officio vicarij. lib. 6.
- 3 Sed numquid delegatus Episcopi, vel capituli, sede vacante, super crimine hæresis possit subdelegare & committere vices suas alteri ab inquisitore? dicendum, quod non, sed bene potest committere, & consentire, quod inquisitor procedat per se. vide ad hoc supra, in verbo, tortura. §. octauo. vbi habes plures allegationes ad propositum eius quod hic dicitur.

ANNOTATIONES.

Vicarius generalis Episcopi, &c.] De vicarijs Episcoporum in hac causa, satis multa traduntur per doctores in clement. 1. de hæreticis. & de Vicarijs, seu Commissarijs inquisitorum multa quoque scripsimus Emerico in Directorio inquisitorum, parte 3. num. 36. tit. de institutione Vicarij, seu Commissarij. & in eadem 3. parte quæst. 13. & aliquot sequentibus.

TRACTATUS EIVSDEM

R. P. F. BERNARDI

COMENSIS,

DE STRIGIIS.

SUMMARIUM.

- 1 STRIGES vnde dicta.
- 1 Quo tempore congregentur.
- 1 Quid diabolo promittant, cum fiunt de illa secta.
- 1 Quam horrenda facinora committent.
- 2 Striges corporaliter deferuntur.
- 2 Diabolus incubum & succubum se exhibet strigibus.
- 3 Multa probant striges corporaliter deferri.
- 3 Exempla de strigibus refert auctor a se cognita, quibus idem probatur.
- 3 Potestas cuiusdam oppidi ab strigibus baculo percussus, moritur.
- 4 Argumenta dicentium striges non deferri corporaliter.
- 4 Cap. Episcopi. 26. q. 5. qualiter intelligendum.
- 4 Secta strigarum an esset exorta tempore dicti cap. Episcopi.
- 5 Intellectus dicti cap. Episcopi. 26. q. 5.
- 6 Multa eorū, quæ de strigibus narrantur, possunt illis in somnijs cōtingere.
- 7 Vna creatura in aliam vere non transmutatur.
- 8 Multa apparere possunt strigibus arte Dæmonum, quæ vera non sunt.
- 9 Striges vt apostatæ recte puniuntur etiam si corporaliter non deferrentur, ex quo habent rata, quæ sibi contigerunt in somnijs.
- 10 Idem probatur inducendo textum in cap. Episcopi. 26. q. 5.
- 11 Ex cap. Episcopi non probatur strigas non deferri corporaliter.
- 12 Ad inquisitores hæreticæ prauitatis spectat striges punire.
- 13 Quomodo cognoscantur qui sunt de secta strigarum.
- 13 Per confessionem sociarum strigarum deteguntur strigæ.

- 13 Strigarum sociarum depositio valet contra alias strigas socias.
- 13 Inquisitor ne interroget de socijs eos singulariter nominando.
- 13 Inquisitor non facile credat de positionibus strigarum contra alias.
- 14 Qualiter de secta strigarum esse deteguntur aliqui per coniecturas, & præsumptiones.
- 14 Indiciū seu argumentum à cōiter accedentibus sumptum, validum est.
- 14 Quales coniecturæ seu indicia prodant strigas.
- 14 Per fascinationes puerorum deteguntur strigæ, & quid sit fascinatio.
- 14 Mulier menstruata inficit visum speculum, & Basiliscus interficit visum hominem.
- 14 Strigæ inferunt multa nocumenta, & impediunt actus coniugales.
- 14 Striges inferunt nocumenta causando infirmitates hominibus & iumētia.
- 14 Qualiter iudicetur morbus per maleficium illatus.
- 14 Strigæ nocumenta inferunt terra fructibus.
- 14 Malefica quædam maleficia curant ope dæmonum.
- 14 Aliud signum ad cognoscendas strigas sumptum a viujs factis effectu subsecuto.
- 14 Aliud signum desumptum ab irreuerentia erga corpus Christi.

ECTA quædam abominabilis virorum videlicet, & præcipue mulierum, a pluribus annis citra, in partibus Italiae, satore omnium malorum diabolo procurante, damnabiliter insurrexit, quas alij mafcas appellant, nos autem in Lombardia strigas nuncupamus, a stix, stigis, vocabulo infernum seu paludem infernalē significante, quia tales personæ diabolice sunt & infernales, vel à stigetos Græce, quod est tristitia latine, eo quia plurimos faciunt tristes maleficijs suis.

Hæ personæ congregantur in certis locis per oppida & villas certis temporibus, præcipue in nocte diem Veneris præcedente apparente eis dæmone in forma humana visibili: & quando in principio de illa secta esse volunt seu incipiunt, primo ante omnia corā ipso diabolo ad iussum eius abnegant sanctam fidem & sanctum baptisma, ac etiam dominum Deum & Beatā Virginē Mariā, & postea conculcant crucem aliquam ibi ab vna illarū strigarum factam in terra: quibus omnibus peractis, faciūt fidelitatem in manibus ipsius diaboli, acceptantes eum in dominum suum, & promittunt ei in omnibus se velle semper obedire: & in signum horum omnium tangunt ei manum cum ipsarum manu sinistra post earum tergum versa offerentes eidem diabolo aliquid in signū subiectionis; & ita abinde citra semper reputant ipsum diabolum esse verum earum dominū & deum suum: deinde quotiescunque vadunt ad illam

illam congregationem quam ludum bonę societatis appellant, semper faciunt reuerentiam ipsi diabolo in forma humana apparenti, & ipsum capite inclinato profunde adorant vt verum deum suum: quę omnia clarissime patent per earum confessiones in processibus contra eas per inquisitores formatis.

2 Ad quam congregationem seu ludum præfatę pestiferę personę vadunt corporaliter & vigilantes, ac in proprijs earum sensibus: & quando vadunt ad loca propinqua, vadunt pedestres, mutuo se inuicem inuitantes. si autem habent congregari in aliquo ioco distante, tunc deferuntur a diabolo, & quomodocumque vadant ad dictum ludum siue pedibus suis, seu deferantur a diabolo, verum est, quod realiter & veraciter & non phantastice, neque illusorie abnegant fidem catholicam, adorant diabolum, conculcant crucem, & plura nefandissima opprobria committunt contra sacratissimum corpus Christi, ac alia plura spurcissima perpetrant cum ipso diabolo eis in specie humana apparente, & se viris succubum, mulieribus autem incubum exhibente: Ac vt omnimodam delectationem veneream eis impendat, ad omnem prorsus earum appetitum se per omnia coaptante.

Quę quidem pestiferę personę firmiter affirmant se prædicta omnia & singula corporaliter & realiter, ac veraciter perpetrare, narrantes quomodo aut occulte recedunt de domibus habitationis earum, aut fingunt se exire domos operis alicuius gratia faciendi, & ita vadunt ad dictam congregationem seu ludum absque eo, quod sui de domo id sciant vel perpendant, quę omnia & singula clarissime patent per earum spontaneas confessiones factas & scriptas in processibus contra eas per omnes inquisitores nostros per totam Italiam formatis.

3 Sunt autem plura & magna argumenta firmam fidem facientia, quod istę strigię corporaliter & realiter, & non phantastice, nec in somnijs vadat ad ipsum suum ludum seu congregationem, & quod realiter & non illusorie prædicta omnia committant.

Vnum est quod omnes huius pestiferę sectę, siue mares siue fęminę, quasi vno ore, & vna lingua fatentur se eundem modum per omnia & vniformiter obseruare vbique locorum in abnegando fidem ac baptismam, & dominum Deum ac Beatam Virginem Mariam, ac in conculcando crucem & adorando ipsum diabolum, & faciendo fidelitatem eidem, tangendo ei manum cum manu earum sinistra post tergum versa, & in omnibus alijs & singulis quę in tali ludo seu congregatione fieri contingunt, ita quod omnes in idem conueniunt & semper conueniunt a principio illius sectę vsque in presens tempus, vt ex earum omnium confessionibus vbique locorum per totam Italiam in manibus inquisitorum nostrorum factis, & scriptis in processibus contra eas formatis, liquide constat quod

quod esse nõ posset, & nõ ita in omnibus se conformarent, si phantastice & in somnijs eis ista contingerent; præcipue cum phantasmata & somnia secundum varietatem causarum, & qualitatem personarum, pro loco & tempore varietur.

Aliud argumentum est, quia tales personę pluries pluribus in locis eundo vel redeundo de disto suo ludo, per personas catholicas sunt realiter & veraciter visę, cognitę, & deprehensę: nam vt de his quorum ego certiorum habeo notitiam loquar, cum ego superioribus annis in valle Telina, in terra scilicet de Ponte, diocesis nostrę Comensis, contra harum strigiarum pestiferum genus inquirendo procederem, delatus est mihi a fide dignis, quod cū quadam vice paulisper ante lucem quidam fuisset a duabus personis catholicis visus & cognitus in prædicto strigiarum ludo, iuxta qualdam vineas prope dictam terram de Ponte, versus Abdum, relicto dicto ludo, veniens cum illis duabus personis domum, rogabat eos ne eum apud me accusarent, neque quod in tali ludo vidissent eum propalarent, vt in processibus quos ibidem tunc feci legitime constat, quod quidem non phantastice neque in somnijs, sed realiter & corporaliter fuisse euidenter apparet.

Quandam insuper puellam octo vel decem annorum Antoniam nomine pater & mater eius ad me cõduxerunt in dictam terram de Ponte, quę in præsentia eorum & plurium aliorum retulit mihi qualiter quadam nocte vocata a quadam amita sua nomine Magdalena surrexit de lecto, & portata fuit cum ipsa amita sua ad certum locum a dicta terra de Ponte satis distantem, vbi vidit & cognouit plures personas in vno prato chorei zantes cum prædicta amita sua, cum qua postea iterum reportata fuit ad dictam terram de Ponte in domum habitationis suę: quę omnia seriose confessã fuit mihi postea prædicta Magdalena existens in manibus officij mei, & interrogata a me, an personam aliquam ad ipsum ludum conduxisset, prout ex processu contra eam formato legitime constat.

Plures etiam alię personę, & in dicta terra de Ponte, & in terra Barbeni dictę vallis, ac etiam in terra Clauenę prædictę nostrę diocesis cognitę & deprehensę fuerunt a diuersis personis in præfato ludo cum diabolo existentes, prout hi qui viderunt mihi iuridice retulerunt, & ipsęmet visę, & deprehensę confessę sunt in processibus contra eas formatis, vt in eis apparet. Quę omnia si quis bene consideret, nequaquam videri neque deprehendi ita clare potuissent ab alijs, si in somnijs aut phantastice ipsis strigijs contigissent.

Aliud argumentum est, quod interdum contingit quosdam personas deferri per diabolum ad aliquem locum distantem, vbi talis ludus seu cõgregatio strigiarum fiebat, & dum essent in via eundo vel redeundo, Deo volente dimissę sunt, & inuentę extra patriam suam & extra terras suas, quod

quod esse minime potuisset, si prædicta eis phantastice contigissent, aut se deferi somniasent.

Aliud admirandam valde & nullo modo postergandum argumentum adduco, quod in Mendrisio oppido Comensi contigit iam fere annis quinquaginta elapsis, quod quidem vulgatissimum est Comi & in prædicto oppido Mendrisij, & adhuc supersunt plures in ipso oppido huius rei memores. Nam cum ibi quidam inquisitor nomine magister Bartholomæus de Homate, dominus Laurentius de Concoretio Potestas, & Ioannes de Fossa notarius contra has Strigias procederent, vna die ipse Potestas, quadam curiositate ductus, volens experiri an vere & corporaliter illæ strigie irent ad ludum, facta conuentione cum quadam strigia, ut eum ad videndum talem ludum conduceret, accessit quodam die Iouis in sero cum notario suo & quodam alio extra oppidum ad quendam locum, sicut ei illa strigia prædixerat, & dum ibi iam prope essent omnes hi tres viderunt plures personas congregatas coram quodam, qui erat diabolus in forma humana, ad modum cuiusdam magni domini sedente, & ecce subito omnes illæ personæ ibi congregatæ, iussu diaboli adeo illum officialem & eius socios, Deo ob eorum curiositatē permittente, baculis percusserunt, quod ex talibus percussibus & ille officialis, & notarius, & ille alius infra .i. dies mortui sunt. Quis ergo dicere velit hoc in phantasia aut in somnijs contigisse?

Aliud magnum argumentum est, quod istæ tales strigie sæpe, postquam crimen suum confessæ sunt coram inquisitoribus, reuertuntur ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, abiurata huiusmodi hæresi & apostasia sua, iuxta notata in cap. ad abolendam. de hæreti. in prin. in cap. ut offic. un. §. Si quis vero. eo. tit. lib. 6. & plures earum non reuertuntur amplius ad vomitum, & in bona fide catholica perseuerant, nec amplius ad talem ludum vadunt, quæ tamen longo tempore in illa perfidia immorantur fuerant, quod nequaquam esse posset, si tantummodo phantastice & in somnijs eis ista contingerent: nam manifestissimum est quod somnia & tales phantasiæ non sunt in potestate hominis ut ei accidant aut cessent quando voluerint.

Præterea plurimæ personæ huius perfidæ sectæ, transactis iam plurimis temporibus, per inquisitores hereticæ prauitatis fuerunt traditæ brachio seculari, exigentibus id demeritis suis, & combustæ, quod minime factum fuisset, neque summi Pontifices hoc tolerassent, si talia tantummodo phantastice & in somnijs contingerent, & tales personæ realiter & veraciter hæreticæ non essent, & in hæresi realiter & manifeste deprehensæ: nam Ecclesia non punit crimina nisi sint manifesta & vere deprehensæ. 3. 2. dif. c. erubescat. 3. 2. quæst. 5. Christiana. 2. quæst. 5. consulisti. & 6. quæst. 1. non omnia, per hæc ergo omnia quæ dicta sunt, & per plura alia quæ adduci possent, liquido

quido constat quod tales strigie ad præfatum ludum non in somnijs neque phantastice, ut quidam affirmant, sed realiter & corporaliter, ac vigilando vadant.

4 Sed ecce contra hæc quæ iam dicta sunt quidam insurgunt, & prædictam veritatem destruere satagentes dogmatizando affirmant, quod huiusmodi strigie nullo modo vadant ad illum ludum corporaliter & realiter, sed quæ phantastice, ac illusorie, ac in somnijs eis omnia prædicta contingant, & in huius opinionis suæ fomētum adducunt text. c. Episcopi. 26. q. 5. quæ quidem cap. omnibus contra nos inquisitores occasione harum strigiarum purgare cupientibus communis est materia dimicandi, cuius quidem canonis verba, si quis omni passione semota diligenter & medullitus ponderare voluerit, videbit ac luce clara cognoscet, quod illud cap. non militat contra prædicta: neque obstat quin contra huiusmodi strigias tanquam vere hereticas procedere valeamus; nam si quis bene considerat & bene aduertat, istud cap. Episcopi. non loquitur de ista secta strigiarum, quæ nondum insurrexerat tempore quo celebratum fuit illud Ancyrense concilium, ex quo sumpta sunt illius cap. verba, sed neque tempore quo compilatum fuit decretum per dominum Gratianum, quia decretum fuit compilatum anno Domini 1150. ut habetur in gloss. 2. q. 6. c. post appellationem. §. forma vero appellationis. prædicta autem strigiarum secta pullulare cepit tantummodo a centum quinquaginta annis citra, ut apparet ex processibus inquisitorum antiquis, qui sunt in archiuijs inquisitionis nostræ Comensis. Hæc ergo secta strigiarum non est illa quæ profiteatur & credat se cum Diana dea Paganorum, vel cum Herodiade equitare super quasdam bestias, prout loquitur illud cap. Episcopi.

5 Si quis autem pertinaciter adhuc affirmare velit hanc sectam strigiarum esse illam de qua loquitur illud cap. Episcopi, dico quod adhuc etiam ille contra nos non obstat, neque militat contra prædicta, quia si quis bene considerat sensum canonis illius, videbit clare quod non negat quin sit possibile tales personas pedestes, & corporaliter ire ad prædictum suum ludum; sed neque negat, quin si possibile eadem deferi vere, realiter, & corporaliter a diabolo de loco ad locum: nam demones, permittente Deo, possunt virtute sua naturali mouere, & portare materiam corporalem de loco ad locum, ut innuit Aug. in 18. lib. de ciuitate Dei cap. 18. vnde legitur in legenda beati Petri Apostoli de Simone mago in aëra a demonibus portato, & in legenda beati Iacobi Apostoli de Hermogene ad ipsum Iacobum portato, & de multis alijs legitur de loco ad locum realiter & corporaliter a diabolo delatis.

Si ergo possibile est tales personas ire vel deferi corporaliter & realiter a diabolo, & possibili posito in esse, nullum sequitur inconueniens, secundum regulam logicalem, nullum ergo erit inconueniens si dicatur tales strigias pedestres corporaliter ire, vel deferi realiter & corporaliter ab ipso diabolo, & ita clare patet, quod prædictum capitulum, Episcopi.

T contra

6. Contra prædicta non obstat, prout aduersarij nostri probare conantur. Nos autem non negamus quin interdum huiusmodi strigijs siue somniando siue phâtafiando, procurate diabolo, appareat, quod ad prædictum ludum accedant, & præcipue postquam iam ad ipsum ludum corporaliter & realiter accesserunt, & vere & realiter ac corporaliter fidem abnegarunt, & crucem conculcarunt, ac demonem in suum deum acceperunt, & pro suo deo adorauerunt, possibile est quod aliquando sensibus ipsarum strigarum multo grauius, ac vehementius quam somno virtute demonis obleratis, demon talia somnia causando, vel phantasiâ immutando, faciat quod ipse strigie corpore quidem dormientes, seu etiam nil sentientes, & velut mortuæ alijs appareat, & ipsis strigijs in spiritu seu in phâtafia videatur, quod prædicto ludo interfint, & alia faciant, quæ aliàs vigilantes corporaliter & veraciter facere consueuerunt, & aliqui demones earum formas assumptas videantur ab alijs in ipso ludo corporaliter adesse, vt id alteri per phâtaficam apparitionem exhibeatur vigilanti, quod alter vidit in somnis, vt dicit Augustinus in dicto lib. 18. de ciuitate Dei cap. 18. per quem modum id dicimus contigisse, quod in legenda beati Germani narratur de illis mulieribus demonibus earum formas assumptibus, quæ cernebantur in hospicio cœnare, & tamen quæsitæ in domibus proprijs vere sunt inuentæ.

7. Nullo autem modo dicimus, neque aliquando opinati sumus id quod mendaciter & falso aduersarij nostri nobis imponunt, videlicet quod aliqua creatura, aut in melius, aut in deterius possit immutari, aut in aliam speciem vel similitudinem realiter & vere transformari, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia sunt facta: & propterea nullo modo dicimus, neque aliquo pacto aliquid numinis, aut diuinitatis extra vnum Deum arbitramur.

Sed neque ea quæ in solo spiritu sunt arbitramur etiam in corpore accidere, sed dicimus & prædicamus, quod quemadmodum legitur de socijs Vlyssis, quos illa famosissima magica Circe in bestias arte sua vertit, vt dicit August. in lib. 18. de ciuitate Dei. cap. 17. & habetur 26. q. 5. cap. nec mirum. & de socijs Diomedis in aues versis, & de quibusdam alijs, qui versi in iumenta videbantur onera portare, & de alijs similibus, quæ omnia illuforie & phâtafice, ac quadam præstigiola apparitione arte demonum fiebant, vt Aug. declarat egregie in cap. 18. prædicti libri 18. de ciuitate Dei. Ita etiam non negamus quin interdum arte demonis illudentis fieri possit, quod aliqua strigia per aliquam phâtaficam apparitionem videatur transmutata in gattam vel in aliam bestiam, seu speciem, quæ tamen non erit veraciter transmutata, sed hoc fiet quadam apparitione præstigiola: & qui aliter credit, infidelis est & Pagano deterior, vt dicit dictum cap. Episcopi.

Immo

8. Immo dicimus & confitemur plura alia ipsis strigijs illuforie & phâtafice arte demonum posse contingere & apparere, quæ tamen minime sunt vera, vt puta, quod vitulos comedant, qui postea demonum virtute resurgant: nam si vere illi vituli fuerunt cœti & comesti, nullo modo fieri potest, vt demon aliquis, immo omnes demones simul cum tota eorum potestate eos valeant suscitare: quia resuscitare mortuum est potentia infinita, quæ soli Deo conuenit, & diabolo nullo modo potest conuenire. quare si illa comestio fuit vera & realis, necesse est dicere, quod resuscitatio sequens fuerit phâtafice & illuforia, aut quod & comestio fuerit apparens & phantastica & etiâ resuscitatio fuerit illuforia: & ita cum diabolus semel ipsas strigas sibi per infidelitatem subiugauerit, deludens eis in somnijs seu cum phantasticis apparitionibus, modo læta, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas interdum ostendit, vt textus illius cap. Episcopi. loquitur de secta illarum mulierum, quæ cum Diana, vel cum Herodiade se equitare, eiusque iussionibus obedire credebant.

9. Postremo, vt aduersariorum ora ex toto concludam posito, sed non concesso, quod, vt aduersarij ipsi affirmant, istæ strigie nullo modo vadant corporaliter ad ludum, & quod numquam realiter ac veraciter vigilantes abnegauerint fidem, & conculcauerint crucem, & alia fecerint, quæ in tali ludo facere dicuntur, sed quod in somnijs tantummodo seu phantastice & illuforie eis semper ista contingant, tamen ex quo postea quando sunt in vigilia & in proprijs sensibus constitutæ credunt & firmiter tenent se prædicta fecisse & habent ea rata & firma, ac ea confirmant, & contentæ sunt quod sibi talia acciderint, ac eis omnibus consentiant cum quadam animi complacentia, credentes firmiter se fidem catholicam abnegasse, & demonem pro suo vero deo habere, tenentes firmiter se non peccare, sed potius se benefacere talia perpetrando, & alia similia multa faciendo, vt ex earum confessionibus coram inquisitoribus factis euidenter apparet, liquido & clarius luce meridiana constat, quod sunt veræ & propriæ apostatæ, idololatæ, & hæreticæ: nam sicut ille qui somniando se committere fornicationem cadit in pollutionem nocturnam, si postea in vigilia constitutus est memor talis somnij, & consentit & placet sibi de illa fornicatione somniata propter delectationem habitam in ea, licet talis non peccet ratione somnij in se, quia nullum ibi potest esse peccatum, eo quia ibi non fuit iudicium rationis, peccat tamen mortaliter ratione complacentiæ cum delectatione sequenti in vigilia cum liberato consensu, vt dicit B. Thomas in quarto sent. dist. 9. art. 4. & etiam habetur 6. dist. 5. 1. in glos. circa fi. ibi, Si ergo in nocturna pollutione. & cap. testamentum. ead. dist. & Augustinus in 18. lib. de ciuitate Dei. cap. 12. in fine. dicit, quod delectari etiam falso crimine, crimen verum est: ita dicendum est de istis strigijs, quod sunt vere & propriæ apostatæ, idolola-

T 2 trę, &

trę, & hereticę, non quidem ea ratione quia prædicta contingāt eis in somnijs vel phantasticę, seu illusorie, sed propter complacentiam quam habent de prædictis cum deliberato consensu postea quando sunt extra prædicta somnia & extra prædictas phantasticas illusiones in vigilia & in proprijs sensibus constitutę, & credunt ea esse vera, & ea habent rata, tenentes firmiter in mentibus suis se fidem & dominum Deum abnegasse, & credunt dęmonem esse suum verum deum, & eum vt deum suum adorant, vt dictum est supra: & ideo textus dicti cap. Episcopi, dicit tales personas sceleratas retro post Satanam conuersas, & quod dęmonum illusionibus, & hpātasticis seductę credunt se & profitętur cum Diana nocturnis horis dea Paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempestę noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire velut domine: & quia credunt & profitentur prædicta esse vera, quę in somnijs, seu phantasticis illusionibus eis contigerunt, ideo textus iterum appellat eas perfidas & infideles, dum sequitur: *Sed vrinam hæc sola in perfidia sua perijissent, & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent.* Quare sunt veraciter & proprie hereticę, & ideo sequitur in textu, quod qui hæc vera esse credunt, credendo a recta fide deuiant, & errore Paganorum inuoluuntur cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur: quia quando solus spiritus ista patitur, infidelis est, qui hæc non in animo sed in corpore euenire opinatur, vt textus subdit ibidē: & ideo in fine illius canonis bene subditur: prædicandum esse & annuntiandum populis hæc omnino falsa esse, & eum qui talia credit fidem perdere, quod & nos inquisitores dicimus, & constanter prædicare & annuntiare populis non cessamus.

10 Ecce ergo quam bene ex verbis huius cap. Episcopi, concluditur & clare probatur id quod superius dixi, videlicet, quod dato, quod in somnijs, seu phantasticis illusionibus arte dęmonum procuratis videatur ipsis strigijs quadam prestigiosa apparitione se ad ludum dictum accessisse, dominum Deum & fidem catholicam abnegasse, dęmonem vt deum adorasse, & alia superius enumerata perpetrasse, ex quo tamen transactis illis somnijs & phantasticis illusionibus retinent ea in mente, ac firmiter credunt ea esse vera, & constanter in tali credulitate perseverant, sequitur quod sint veraciter & proprie apostatę, quia vere secundum suam opinionem recesserunt a catholica fide, & etiam sequitur quod veraciter sint idololatę, firmiter tenentes se adorare dęmonem vt deum, & creaturam pro creatore se colere, ac de facto adorant & colunt: & credentes aliquid diuinitatis seu numinis extra vnum Deum esse, inuoluuntur errore Paganorum idola adorantium: ac etiam sequitur quod deuiant a fide, & fidem perdunt, & ideo veraciter sunt hereticę, credendo quod ea quę sunt in somnijs & phantasticis il-

eis illusionibus arte dęmonum procuratis, sint vera, & quod quę in solo spiritu sunt, etiam in corpore accidant, & insuper credendo se posse dęmonum virtute transmutari in gattas vel alias species: Quę omnia cum sint contra determinationem Ecclesię, proculdubio sunt heretica, & ideo textus hic appellat tales personas infideles & Paganis deteriores, infidelitas autem in homine baptizato est heresis, & ita clarissime patet quomodo dictum cap. Episcopi, nullo modo contra prædicta militat, neque contra nos obstat.

11 Epilogando itaque omnia prædicta, dico quod illud cap. episcopi, non militat contra ea quę dicta sunt, neque obstat quin prædictę Strigię vadant corporaliter ad illum ludum, & quin realiter, & veraciter fidem abnegent & diabolum adorent, & ex consequenti non obstat quin veraciter sint hereticę, tum quia illud c. non loquitur de ista secta Strigiarum de quibus nos loquimur, & hoc est quia tempore quo celebratum fuit illud concilium Ancyrense, ex quo sunt sumpta verba illius cap. sed neque tempore quo fuit compilatum decretum, nondum insurrexerat ista Strigiarum secta: tum quia si quis bene consideret sensum illius cap. non negabit quin sit possibile tales Strigias ire corporaliter & pedibus suis in proprijs sensibus & vigilantes ad ipsum ludum, sed neque negabit quin sit possibile easdem interdum vere, corporaliter, & realiter de loco ad locum a diabolo deferri: tum quia etiam nos non negamus quin interdum possibile sit, quod ipsis strigijs appareat in somnijs aut in phantasticis illusionibus, procurate dęmone causatis, quod vadant ad ipsum ludum, ipsę vero veluti dormientes, seu velut nil sentientes, veraciter inueniantur in domibus suis: imo etiam dicimus plura alia posse Strigijs arte dęmonum illusorie & phantastice apparere: nullo modo autem dicimus, neque aliquando opinati sumus, aliquam creaturam virtute dęmonum in aliam speciem vere & realiter posse transformari: sed neque dicimus verum esse, quod ea quę sunt in solo spiritu, accidant realiter in corpore: Tum postremo, quia dato, sed non concessō, quod nullo modo vadant corporaliter ad ludum, sed quod tantummodo in somnijs & phantasticis illusionibus virtute dęmonum videatur eis quod vadant ad ludum, & Deum ac fidem abnegent, & dęmonem vt deum adorent, & alia sic illusorie ipsis strigijs accidant, quę in dicto ludo facere dicuntur: tamen ex quo postea quando sunt in vigilia & in proprijs sensibus constitutę, credunt & firmiter tenent se ea fecisse, & habent ea rata, ac eis omnibus consentiunt cum animi complacentia, credentes firmiter se fidem catholicam abnegasse, ac dęmonem pro deo adorasse, & eum tanquam deum suum habere, & se nullo modo peccare, sed potius se benefacere talia perpetrando, & in hac credulitate firmiter perseverant, adhuc clare constat quod sint veraciter apostatę, idololatę, & hereticę, & ideo textus nominat eas sceleratas, perfidas, & infideles: &

les: & dicit quòd credentes talia phantastica & illuforia esse vera, deuiant a recta fide, & fidem perdunt, ac inuoluuntur errore Paganorum, & sunt ipsis Paganis deteriores: infidelitas autem in homine baptizato est hæresis. Et ita per hæc omnia clarissime patet quomodo dictum cap. Episcopi totiens allegatum, nullo modo militat contra nos inquisitores, neque obstat quin istæ strigiæ veraciter dicantur apostatæ, idololatræ, & hæreticæ quomodocunque dicatur, sine quòd vadant corporaliter & realiter ad ludum, siue quòd tantummodo in somnijs & phantasticis illusionibus arte demonum causatis eis talia contingant.

12. Cū ergo prædictæ strigiæ veraciter sint hæreticæ & idololatræ ac apostatæ quomodocunque dicatur, seu quòd realiter vadant ad ludum, seu quòd tantummodo in somnijs aut phantasticis illusionibus, vt dictum est, sequitur quòd ad inquisitores hæreticæ prauitatis pertinet contra eas procedere, & eas sicut alios hæreticos punire, quod quidem patet.

Et primo in quantum dicuntur hæreticæ, patet per cap. vt officium de hereticis. lib. 6. in prin.

Patet hoc etiam in quantum dicuntur idololatræ, offerentes sacrificia demonibus, & eis nefarias preces emittentes, vt in glos. in verbo, saperent. cap. accusatus, eisdem tit. & lib. 5. Sane, ac etiam ipsos dæmones adorantes: nã si hæreticus punitur adorans hæreticum, vt dicto cap. accusatus. §. ille quoque, quantomagis dæmonem adorans? Est enim contra illud domini mandatum, Dominum Deum tuum adorabis. Matthei. 4. cap.

Postremo hoc patet, in quantum dicuntur apostatæ: quia apostata a fide punitur vt hæreticus, quia vere hæreticus est, de quo habes supra in verbo, Apostata. §. primo, secundo, & tertio.

13. Manifestantur autem seu deteguntur illi qui sunt de hac secta Strigiarum, & ad notitiam eorum peruenitur duobus modis, videlicet per confessiones sociarum, & per coniecturas & præsumptiones.

Primo ergo per confessiones & inculpationes sociarum: cum enim mutuo se cognoscant in dicto ludo, ex consequenti possunt etiam mutuo se detegere & manifestare, & hoc præcipue quando plures separatim, & vna seorsum ab altera, imo nesciente quid alia dixerit conueniunt de eadem persona & de tempore quo eam viderint, & in quibus locis, & maxime quando tales inculpantes aliquam de earum societate, dicunt idem & affirmant coram facie illius quam inculparunt, & ita vna post aliam separatim, & altera nesciente, idem affirmat in facie eius.

Et quòd talis inculpatio seu manifestatio facta per socias faciat fidem contra illam quæ inculpat, patet per ea quæ notantur in cap. in fidei fauorem. de hærenicis. lib. 6. Facit ad hoc glos. fin. in cap. quoniam aliqua de testi. vide de hoc supra in verbo, testes. §. 17. & in verbo, tortura. §. 19.

Aduertas tamen & sis bene cautus tu inquisitor, ne interrogando de compli-

cõplicitibus & sociabus vnquam interrogas an aliquando viderint talem, vel talem, specificando aliquam vel nominando, neque permittas ab aliquo specificari vel nominari, sed interrogas in communi & generali quas socias habet, vel quas vidèrit in tali ludo, & quid eas ibidem facere viderit, & ei dicas quòd nullo modo aliquam nominet nisi pro certo eam in ludo viderit & cognouerit, & nisi pro certo viderit vel sciuerit eam abnegasse fidem, & alia fecisse quæ ibi fieri consueuerunt.

Aduertas insuper, & sis bene cautus, ne de facili facias aliquam detineri propter inculpationes talium strigiarum tantum, quia posset contingere quòd dæmon assumeret personam alicuius, & se sub forma illius præsentarent in ipso ludo, vt illam personam infamaret, & tamen illa persona erit innocens, & de tali crimine nullo modo culpabilis: quare cautius securiusque procedes, si ex solis inculpationibus seu manifestationibus sociarum non facies aliquam personam detineri, sed ultra illas inculpationes factas per socias habeas aliqua alia indicia, seu coniecturas, vel præsumptiones, seu suspensiones contra eandem quam volueris detinere.

14. Deteguntur etiam, & ad notitiam eorum qui sunt de hac secta venitur alio modo, videlicet per coniecturas & præsumptiones: quia in his quæ in secreto fieri consueuerunt, proceditur ex coniecturis & præsumptionibus, vt dicitur in l. fin. C. de procur. tuto. vbi glos. not. & Bal. in l. quicumque. C. de ser. fugi. & in rubrica. C. de proba. nam indicium sumptum ex experientijs & coniecturis quæ communiter accidere solent, est validum; vnde vt dicit Panor. in cap. Osius. de elec. in fine. argumentum a communiter accidenibus tenet, & quando tali coniecturæ frequenter contingit adesse veritatem, tunc est graue indicium, & æquiparatur præsumptioni iuris, vt notatur per Cynum in l. metum. de dolo. siue agatur de probando vero hominis actu, siue de probando animo. ff. de fidei. l. 1. §. sed si claua. & c. significasti. de homic. nam præsumptio non est aliud, quàm quædam suspicio, quæ causatur in animo iudicis, vel cuiuscunque ex varijs coniecturis, vel argumentis seu indicijs, vt dicit Panor. in cap. quanto. de præsum. col. 3. in fine. Ad omnia ista vide supra in verbo, indicium. §. 5. & §. fin. & in verbo, præsumptio. §. 5.

Cum ergo abnegatio fidei, adoratio diaboli, conculcatio crucis, & alia quæ faciunt tales strigiæ in ipso ludo, & alibi cum ipso diabolo, omnia fiât in secreto & seorsum a fidelibus Christianis, ideo necesse est, quòd contra eas procedamus ex coniecturis & præsumptionibus.

Et istæ coniecturæ seu præsumptiones sunt aut fascinoes puerorum, vel maleficia causantia infirmitates, aut alia nocumenta circa homines vtriusque sexus, & etiam circa terræ fruges, vinearum uvas, arborum fructus, ac etiam circa iumenta & alia diuersorum generum animalia, vel etiam medicationes & curationes talium infirmitatum, & nocumento-

rum, quæ omnia fiunt virtute diaboli, aut ipso cooperante, vt per singula patebit.

Nam fascinatio puerorum, vt ab ipsa incipiã, vt dicit B. Thomas in prima parte, quæstione centesima decimaseptima, articulo tertio in responsione ad secundum argumentum, & super epistolam Pauli ad Galatas, tertio capitulo, lectione prima, est infectio procedens ab oculis infectis propter malitiam animæ, cooperante demone, & Deo permittente: & hoc præcipue accidit in vetulabus, in quibus ex malignitate quadam, contracta ex familiaritate vel pacto demonum, fit immutatio noxia & venenosa per venas ad oculos earum, & ab oculis ad rem inspectam per spatium determinatum, & ita aspectus earum venenosus & noxius inficit pueros habentes corpus tenerum & de facili receptiuum talium impressionum, & sic infirmantur & cibum vomunt, vt dicit Beatus Thomas, vbi supra.

Per quem modum dicimus, quod mulier actualiter menstruata, si aspiciat in speculum purum & mundum, subito inficit & deturpat ipsum, & Basiliscus videns hominem interficit ipsum, vnde glossa super illud Pauli ad Galatas tertio: O infensati Galatæ, quis vos fascinauit? dicit, quidam habent oculos vrentes, qui solo aspectu inficiunt alios maxime pueros.

Quod autem per has strigias realiter & vere inferantur nocumenta diuersis personis, & primo impediendo actus coniugales seu matrimoniales, patet per hoc, quia realiter inueniuntur effectus reales impediens illos actus, vt patet per totum titulum de maleficiis, & per Panor. & alios doctores ibi scribentes, & per cap. si per fortianas. 3. quæst. 1. & qualiter fiant maleficia circa actus istos matrimoniales, declarat Petrus de Palude in quarto sent. dist. 3. 4. dicens, quod quia demon ex eo quod est spiritus, habet potestatem super creaturam corporalem ad motum localem prohibendum vel faciendum, ideo potest corpora impedire ne sibi appropinquent directe vel indirecte interponendo se quæque in corpore assumpto.

Alio modo, quia potest refrigerare hominem ab actu illo, adhibendo occulte virtutes rerum, quas optime nouit ad hoc validas.

Tertio modo turbando extimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exosam, quia potest in ipsa imaginatione imprimere.

Alio modo, quia potest reprimere rigorem membri, sicut etiam motum localem reprimere potest.

Quinto potest impedire illos actus matrimoniales, prohibendo missionem spirituum ad membra in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias feminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne ab eis recedat.

Insuper istæ strigiæ nocumenta inferunt viris ac mulieribus & iumentis ac bestiis cum maleficijs suis, causando diuersas infirmitates, cooperante diabolo in quantum istæ strigiæ accipiunt ab ipso diabolo aliqua nociva, & ea præbent viris ac mulieribus vel iumentis aut in cibo aut in potu,

vel tan-

vel tangendo, aut ipsemet diabolus occulte applicat aliqua maleficia vel nociua in lectis vel vestibis, sicut sæpe numero inueniuntur in lectis vel vestibis aliqua quæ arte humana minime aut vix fieri vel componi possent, ex quibus sic applicatis aut in lectis aut in vestibis, aut tactu, aut in cibo & potu, sequuntur dolores capitis, torsiones viscerum, exsiccationes membrorum, stomachi destructiones, & aliæ plures infirmitates, ex quibus sæpe plures moriuntur.

Idem etiam de iumentis & alijs animalibus, quæ ex talibus nociuis seu maleficijs sic in cibo aut potu vel tactu eis applicatis sæpe infirmantur & moriuntur, aut lacte priuantur; & hoc est quia, vt tangit Beatus Thomas in secundo libro sent. distinctione septima, tales infirmitates quæ generari possunt virtute alicuius agentis naturalis, possunt etiam causari a demonibus applicantibus talia agentia naturalia ad causandas illas infirmitates: possunt autem discerni istæ infirmitates causatæ per Strigias, cooperante diabolo, per maleficia, ab illis quæ causatæ sunt naturaliter iudicio medicorum. Nam sicut dicitur 26. quæst. 2. cap. illud. ad hoc genus superstitiosis pertinent omnes ligaturæ, & omnia remedia, quæ medicorum disciplina condemnat, in quibuscunque rebus suspendendis atque ligandis.

Ita dicimus, quod vbi medici periti ex aliquibus coniecturis vel circumstantijs iudicant illam infirmitatem non ex defectu naturæ, neque ex aliqua causa naturali intrinseca, sed ab extrinseco accidisse, & ab extrinseco, vbi non fit ex venenosa infectione, quia sic sanguis vel stomachus malis humoribus esset repletus, tunc ex sufficienti diuisione iudicant effectum esse maleficalem.

Cognoscitur etiam quando medici periti & bene practici vident infirmitatem esse incurabilem, ita vt nullis medicaminibus vel remedijs naturalibus æger possit releuari, imo potius cernunt ipsum in dies aggruari.

Inferunt etiam plura nocumenta cum suis maleficijs procurando grandines & alias aeris tempestates ad destruendum terræ fruges, vinearum vuas, & aliorum arborum fructus: & hæc omnia faciunt ac procurant cooperante ipso diabolo. Nam vt dicit Beatus Thomas super Iob primo c. necesse est confiteri quod Deo permittente demones possint perturbatio nem aeris inducere, veros concitare, & facere vt ignis de celo cadat. Quare igitur cum grandines & similes aeris intemperies procedant ex motu aliquorum naturalium, puta vaporum eleuatorum a terra, sequitur quod etiam diabolus sua virtute, nisi impediatur a Deo, possit tales vapores mouere, & illas grandines seu ventos ac pluuias causare.

Sunt insuper aliqui viri, & aliquæ mulieres, quæ ignorantes artem medicinæ, talia supra dicta maleficia destruunt, & infirmitates causatas a talibus maleficijs curant, & infirmos sanant, quæ quidem omnia cooperante demone faciunt, quod sic patet: Tum quia talia curant prius demones

inuocando & consulendo, ac ab eis responsa expectando, vnde communiter taliter medicantes nolunt subito remedium dare, sed aliquo tempore expectato, vt interim consilium diaboli requirant, postea adhibent remedia: tum etiam quia destruunt talia maleficia in vna persona, sed illud maleficium alteri inferre coguntur: vel quia saltem illud tale maleficium non possunt remouere nisi aliud maleficium vel aliquid illicitum aut superstitiosum perpetrando.

Cum ergo istæ Strigiæ faciant talia maleficia & nocumenta, vel ea curent non nisi diabolo, vt prædictum est, cooperante, & ipse daemon cooperetur eis in talibus propter abnegationē fidei catholicæ, & etiam quia ipsi diabolo serpias ex toto dedicarunt, vt communiter ipsæ Strigiæ confitentur, cuius signum est, quia antequā abnegent fidem, & diabolum adorent, nunquam possunt talia perpetrare, sequitur ergo de necessitate quod talia maleficia, seu eorum curationes factæ modis supradictis euidenter probent aliquam personam Strigiam.

Quare quotiescunq; aliqua persona, aut rixando, aut etiā nō rixando, facit aliquas minas cōtra aliā personā dicēs: quia tu mihi fecisti sic vel sic, ego faciā taliter q̄ senties si bene fecisti vel non: vel faciā q̄ eris male cōtra de me, vel q̄ nunq̄ de tali re latinā habebis, & alias similes minas, & postea sequitur effectus: signū est, q̄ talis effectus sit causatus opera diaboli, p̄cipue quando non potest sciri quomodo aliter talis effectus sit secutus, & ideo tales minæ cum effectu sequente faciunt magnam præsumptionem & vrgentem coniecturam, quod talis minans sit Strigia, & diabolo per abnegationem fidei dedicata, & erit indicium sufficiens ad torturam: sicut de eō qui minatus est alteri de percutiendo eum, & demum fuit percussus & nescitur a quo, præsumendum est quod fuerit ille qui minas intulit, de quo habes diffuse in verbo, tortura. §. 26.

Ecce ergo quomodo per has coniecturas detuguntur illi qui sunt de hac secta, & hoc maxime quia talibus coniecturis contingit frequenter imo quasi semper veritatem adesse, prout continua & cotidiana experientia docet, ideo faciunt magnum & graue indicium, vt habes supra in verbo, indicium. §. quinto.

Deteguntur etiam per aliqua signa, puta si faciunt ficas quando eleuatur corpus Christi, vel auertunt faciem a cruce, & similia quæ faciunt communiter illi qui sunt de hac secta: & sic finitur iste tractatus ad laudem Dei.

FRAN-

155
FRANCISCI PEGNÆ
ANNOTATIONES

IN TRACTATVM DE
STRIGIIS

BERNARDI COMENSIS.

DE strigibus seu lamijs multa multi differuerunt. Iacobus Sprengerius in malleo maleficarum. Syluester de Pierio de strigimargarum & Demonum miradis scripsit tres libros, Bartholomæus Spingus questionem scripsit de strigibus multis capitibus comprehensam, item quadruplicem apologiam de lamijs contra Ponzinibium, Ambrosius de Vignate tract. de heret. quæstio. 12. Alfonso Castrus lib. 1. cap. 16. de iusta hereticorum punitione, Paulus Grillandus tract. de sort. quæst. 7. Arnaldus Albertinus tract. de agnoscen. assert. quæstio. 24. & 25. Iacobus Sumanas de cathol. instit. tit. 37. de lamijs, & plerique alij, quos longum esset recensere.

Institutum huius auctoris, vt apparet ex serie disputationis fuit docere lamijs siue striges ad nocturnos ludos siue choreas corporaliter deferri. quæ sententia communis est omnium scribentium, eaque verissima, multis quidem rationibus, & euidentibus signis, atque experimentis comprobata.

Sed Franciscus Ponzinibius nescio quo spiritu ductus hanc communem sententiam solus (quod ego sciam) in dubium reuocans tractatu de lamijs, conatus est defendere eas non ferri corporaliter.

Ceterum huic Pōzinibio vsque adeo egregie respōdit Bartholomæus Spingus ordinis Prædicatorij theologus non vulgaris, vt ora ei obstruxisse videatur, ac docuisse ignorasse Ponzinibium, quæ scripserit.

Verissimam ergo Bernardus in hoc tractatu sententiam amplexus, docet lamijs corporaliter deferri, quam quæ aliqui dormiētes multa earum mentibus phantasmata rerum occurrant, quas illæ potius vigilantes quàm dormientes propter vehementissimam impressionem cernere opinentur.

Hæc impure femina multis nominibus à multis appellantur: Quippe pharmacides, & pharmaceutria dicuntur a Græcis: idque à nomine pharmacias, quo vocabulo ars earum exprimitur: à Latinis autem promiscue

& confuse vocantur Lamia, Striges, Maga, Venefica, Incantatrices, & Malefica. vulgo item in Italia Strigibæ dicuntur, & Strigoni: Hispania interdum Bruxios, aut Bruxias, interdum vero Xorguinos, vel Xorguinas nominat: quarum appellationum ratio breuiter reddi non potest. auctor in hoc tractatu Strigias nominat vulgatam fere Italia appellationem secutus.

Idem autem in principio huius tractatus minus vere loquitur dum de origine dictionis, strigie, dixerens ait, dictas fuisse strigas vel a Stiga inferni palude, vel a voce Græca, Stigetos, quæ mæstitiam significat, eo quod multos mastos & tristes efficiant. Id enim verum est, quod Alfonso & Simancas tradiderunt, videlicet eas striges esse appellatas ad similitudinem strigis nocturnæ & importune auis. inde si quidem dicuntur striges mulieres istæ, quia noctu præcipue versantur in maleficijs, & infantium sanguinẽ sugunt: in quam sententiam apposite recitantur carmina quædam Ouidiana a præcitatis relata, quæ gratia breuitatis consulto omittuntur a nobis.

Numero 4. siue §. 4. auctor multa commemorat ad intelligentiam c. Episcopi. 26. q. 5. quod ex cõcilio Ancyrensi desumptum esse opinatur secutus Gratiani inscriptionem. sed vere in Gratiani Decreto nuper Romæ edito annotatum est, id cap. neque in concilio Ancyrano Græco, neque Latino inueniri. nihilominus tamen non est eius auctoritas contemnenda. Et quod ad eius intelligentiam attinet, late tradunt Alfonso Castrus, Syluester, & Spineus præcitatis locis.

In summa eius decreti vera intelligentia talis mihi esse videtur, ibi enim non agitur de lamias, sed de quibusdam hæreticis, qui credebant, quod Diana fuit in Deam conuersa, & quod creatura mutari, aut trãsformari potest ex vna substantia in aliam, vel de vna specie, in alia specie, ab alio, quam a vero Deo: & quod bestijs vehebantur, vt Herodiadi seruirent. Quæ omnia falsa sunt, erronea, & hæretica, & a lamiarum secta longe diuersa. neque illi patres quorum est decretum illud, negant lamias posse corporaliter a demonibus transferri per longa regionum spatia: neque illum hæreticum, aut sceleratum esse decernunt, qui credit ea fieri posse, quæ sæpe a demonibus cum lamias perpetrantur. recte ergo Bernardus hic ait in dicto c. Episcopi. non haberi sermonem de secta strigiarum, siue lamiarum.

Cum vero idem hic auctor in hoc tractatu, numero, siue §. 12. asserit ad inquisitores hæreticæ prauitatis pertinere de lamiarum secta cognoscere, contra eas procedere, & sicut alios hæreticos punire, id quidem verissimũ est, & multis Romanorum Pontificum sanctionibus constitutum, videlicet Innocentij viij. cuius initium est: Summis desiderantes affectibus. quam refert Iacobus Sprengerius in principio Mallei Maleficarum, & Bartholomæus Spineus in libro de strigibus cap. 3. Item Adriani Sexti, quæ incipit: Dudum vt nobis. quam refert idem Spineus præcitato loco. Item Alexandri sexti cuius principium est: Cum acceperimus. quæ refertur inter litem

ras Apostolicas pro officio sanctæ inquisitionis in fine Directorij inquisitor: & hæc est communis nostrorum sententia, quam optime confirmant rationes hoc loco ab auctore allata.

Quod si queras an soli inquisitores in causis lamiarum procedere possint secus ac fiat in causis hæreticorum, vt in cap. per hoc. de hæret. lib. 6. extranag. ex eo. de hæret. clement. 1. de hæret. respondebo tutius quidem esse ac decentius vt inquisitores perinde in causis lamiarum ac in causis hæreticorum procedant, & processus conficiant requisitis diæcesanis secundum iuris dispositionem in locis proxime citatis: nihilominus tamen si soli velint procedere, id quidem facere possunt, & quod soli procedentes fecerint ac decreuerint, siue condemnando siue absoluendo, id validum erit, sicut constat ex præcitata constitutione Alexandri Sexti, cuius verba hic inserere placuit, habent autem ita.

ALEXANDER PAPA

Dilecto filio Angelo de Verona ordinis Prædicatorum sacre theologie professori in provincia Lombardiæ hæreticæ prauitatis inquisitori, & successoribus suis. Dilecte filii salutem, & Apostolicam benedictionem.

Cum acceperimus in provincia Lombardiæ diuersas vtriusque sexus personas, diuersis incantationibus, & diabolicis superstitionibus operam dare: suisque veneficijs & vanis obseruationibus multa nefanda scelera procurare: homines, & iumenta, ac campos destruere, & diuersos errores inducere, magnaque inde scandala exoriri: Decreuimus pro pastoralis officij nobis ex alto commissi ministerio, scelera huiusmodi compescere, ac scâdalis & erroribus præmissis, quantum cum Deo possumus, occurrere: Ea propter tam tibi, quam etiam successoribus tuis per Lombardiã constitutis, de quibus in his & alijs plenam in domino fiduciam obtinemus, committimus & mandamus, vt etiam solli, honesto tamen comitatu per vos eligendo associati, contra easdem vtriusque sexus personas diligenter inquiratis: easque iustitia mediante, puniatis & compescatis. Et vt melius commissionem huiusmodi exequi possitis, contra illas vobis plenam & omnimodam harum serie concedimus facultatem. Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon indultis & concessionibus ordinarijs forsan pro tempore factis, ceterisque contrarijs quibuscunque nõ obstantibus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die, & cet.

Ultimo loco illud explicandum occurrit, quod hic auctor videtur omisisse in hac disputatione, an videlicet lamia ab inquisitoribus Apostolicis seu alijs iudicibus Ecclesiasticis, relinqui possint curiæ seculari, si confessæ fuerint

runt infanticidia, homicidia, aut alia grauissima crimina aduersus, quæ per leges ciuiles mortis pœna statuta est.

Et Iacobus Sprengerius in Malleo Maleficarum parte 1. quæst. 14. circa finem, ait, satis probabile videri, vt quantumcunque peniteant, non debeant sicut alij hæretici carceribus perpetuis mancipari, sed vltimo supplicio puniri.

Arnaldus tamen Albertinus tract. de agnosce. asser. q. 25. nu. 66. quem sequitur Simancas de cath. instit. tit. 37. de lamijs. nu. 17. vere sentit non posse inquisitores de iure, huiusmodi delinquentes curiæ seculari tradere vltimo supplicio afficiendas, sed eas corde puro redire volentes recipiendas esse ad Ecclesiæ gremium: nihil enim habet commune causa hæresis cum infanticidijs, aut alijs criminibus a lamijs perpetratis, quorum quidem criminum cognitio ad inquisitores minime pertinet, quare inique mihi agere videretur iudices fidei, si maleficis huiusmodi peniter e volentibus beneficium misericordiae & absolutionis denegarent.

Sed ab hac sententia sequentem casum excipimus: nam si malefica a iudicibus secularibus primum capta inquisitoribus fuerint consignata propter incidentem hæresim, cuius iudices seculares cognitionem non habent. cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. vt cum verbi gratia, aliqua malefica capta fuit a seculari magistratu pro infanticidio, aut alio delicto seculari & dum eam interrogaret, constitit sibi de hæresi, vel de alio delicto hæresim sapiente, tunc peracto iudicio hæresis eidem iudici seculari restituenda malefica est, vt is, aliorum criminum captum iudicium legibus ciuilibus peragat: tunc enim non dicitur proprie curiæ seculari relinqui, sed potius priori iudici restitui, qui ratione criminis secularis super malefica illa legitimam habet iurisdictionem, atque hæc sententia verissima est, & in praxi penitus obseruanda, sicut & obseruatur iuxta constitutionem sanctissimi domini nostri Pij V. Pontificis maximi, cuius verba ita habent: Necnon carceratos quoscumque pro quibusuis delictis, & debitis etiam atrocibus apud dictum inquisitionis officium quomodolibet delatos, vel denunciatos, suspensa aliorum criminum inferiorum cognitione, ad eosdem Cardinales, & inquisitionis carceres, ibidemque ad criminis hæresis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & postea ad eosdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, sine mora transmittant. hactenus ibi. habetur autem hæc constitutio inter litteras Apostolicas pro officio sanctissimi inquisitionis in fine Directorij inquisitorum.

Scitu dignum est, an iudex fidei ad cuius aures seu tribunal legitime peruenit maleficam aliquam, quæ in carceribus iudicis secularis continetur, hæreticam esse, aut de hæresi suspectam, possit compellere magistratum secularem, vt eam sibi consignet pro causa hæresis iudicandam; Et certissimum ac verissimum est, id posse facere: nam ratione criminis Ecclesiastici

eam ream vel reum iudices fidei petere possunt, & debent omnino seculares magistratus eis obedire, nec vlllo pacto de hoc crimine cum mere sit Ecclesiasticum, directe vel indirecte cognoscere possunt, aut iudicare. cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6.

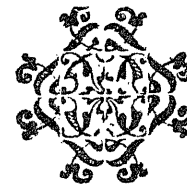
Immo amplius possunt magistratus seculares quicumque compelli per fidei iudices ad exhibendum eis processus, & quaslibet scripturas, vt possint intelligere an in eis quicquam contineatur oduersus maleficam, aut maleficos cuiuscunque sexus, quod fidei causam tangat, & iudicium inquisitorum iuuare possit. argumen. textus in c. vt commissi. de hæret. lib. 6. ibi: Necnon faciendi à quibuslibet assignari vobis libros seu quaternos, & alia scripta. & c. conferunt tradita per Ioannem Rojam in singularibus fidei, singul. 4. incipien. Edere instrumenta.

Possunt autem isti magistratus seculares compelli ad supradicta exhibenda & consignanda per censuram ecclesiasticam, excommunicationem videlicet, suspensionem, aut interdictum, hæc enim nomine censura ecclesiastica continentur, cap. quærenti. extra de verb. signif.

Sed numquid poterit vice versa magistratus secularis compellere iudicem fidei, vt sibi exhibeat aliquas reas, reosve, qui secularia delicta commiserunt, vt eos possit iuxta legum ciuiliu sanctiones punire? Equidem non potest, quia nulla ei in iudicem ecclesiasticum competit iurisdictione. cum vero iudex ecclesiasticus in suo tribunali delinquentes punierit, tunc iudex secularis pro criminibus ad suum forum pertinentibus eosdem punire poterit. ad quod faciunt tradita per Antonium Gomezium tomo 3. variar. resol. cap. 1. nu. 40.

Atque hæc quæ breuiter tradidimus sunt in hac causa lamiarum ad proximam indicantium magis necessaria, quæ propterea addere huic Bernardi tractatui visum fuit opportunum.

Franciscus Pegna.

FRANCISCVS PEGÑA LECTORI.

*Is*um est non inutile in fine *Lucernæ Inquisito-*
rum Bernardi Comensis, adiungere hos duos
tractatus domini Ioannis Cersoni, primum de
protestatione circa materiam fidei: alterum
vero de *signis*, quibus *hæreticalis pertinacia* cognosci possit.
Habentur quidem duo isti tractatus in primo tomo operum
Ioannis Cersoni, sed cum raro illa in manibus hominum ver-
sentur, paratiores hic erunt. Sunt autem & *fidei iudicibus*,
& *consultoribus sancti officij* utiles, nec iniocundi.

De materia vero primi tractatus, de *protestatione* videlicet,
multi ex his, qui de *pœnis hæreticorum* differunt, scripserunt,
quorum aliquot hic nominabimus, ut vel hæc ex illis, vel illi ex
hic positis, in multis articulis lumen declarationis accipiant.

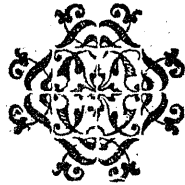
De *protestatione* igitur in materia fidei copiose & luculen-
ter disseruit *Nicolaus Eymericus* in *Directorio inquisitorum*,
parte 1. *quæstio. 12.* *Arnaldus Albertinus* tract. de *agno-*
scen. assert. quæstio. 12. idem in eodem tract. *quæstio. 29. num.*
13. *Jacobus Simancas* de *cathol. institutio. tit. 55.* de *prote-*
statione. *Ioannes Rojas* tract. de *hæreti. parte 1. num. 61.* &

X seq. &

De pte
statione,
qui dif-
ferue-
runt.

seq. & alij ab illo ibidem relati. & Albericus tract. de statutis. parte 4. quest. 32. incipien. Item quarit. & multi preterea varijs locis, quos ex præcitatæ non difficulter poteris intelligere.

Pro materia vero secundi tractatus, quos oporteat consultare, in principio eius breuiter indicabo. Vale.

INCIPIT TRACTATUS
MAGISTRI IOANNIS
GERSON

DE PROTESTATIONE CIRCA
materiam fidei contra hæreses diuersas.

PROLOGUS.

Protestatio, seu reuocatio generalis, aut conditionalis, quia quæritur non nunquam assumi tanquam velamen iniquitatis, & ad excusandas excusationes in peccatis, præsertim ab hæreticis: proposuimus declarare sub aliquibus considerationibus, quid protestatio generalis, quid conditionalis reuocatio iuuant, vel important: maxime dum in hoc sacro Constantien. concilio sentimus, quòd hæreses vt cancer serpunt, & sub huiusmodi protestationibus delitescere quærunt; iunctis protelationibus, quæ sub terminis iurispositiui, velut in causis profanis sedulo procurantur: vt non protinus in lucem prodeat veritatis catholicæ species, atque decus.

2. ad Ti
mot. 2.

FINIT PROOEMIUM.

- 1 **PROTESTATIO** quid sit.
- 2 *Credere, & fidem exterius profiteri sub præcepto cadunt.*
- 3 *Quando quis obligetur fidem profiteri.*

CONSIDERATIO I.

1 **P**rotestatio circa materiam fidei, de qua sola nunc intendimus, est quædam professio, seu confessio facta exterius, ad ostendendum quid de fide protestans sentiat interius: iuxta illud Apostoli ad Roma. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Et sic ad salutem, ut dixerit Christus Luc. 9. Qui me erubuerit & sermones meos, & filius hominis hunc erubescet coram Angelis Dei. Quo contra Matthæo recte dicebat Matt. 10. Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.

2 Ex quibus elicitur quod sicut credere cadit sub præcepto, sic cadit fidem exterius profiteri; semper quidem, sed non ad semper, cum sit affirmatiuum præceptum.

3 Obligat autem semper, & ad semper, dum ex omissione confessionis libera dispendium fidei vel salutis detrimentum probabiliter immineret, ut coram tyrannis, coram hæreticis, coram iudicibus, coram populis fides est diuersimode palam confitenda, defendenda, testificanda, & ex officio prædicanda. Notetur Augustinus super illud Apostoli, Oportet hæreses esse. 1. ad Corint. 2. Et recitatur 24. q. vlt. cap. fin. Faciunt pro hoc dicta scripturæ Io. 10. 2. Pet. 3. Malach. 2. Ezech. 3. & 33. & alibi sine numero.

- 1 *Qui protestatur, non infertur errare.*
- 2 *Mos catholicorum doctorum in protestando.*
- 3 *Refert scire circa quæ quis protestetur.*
- 4 *Dubie profitens certam fidem, infidelis est.*
- 5 *Protestatio seu submissio reuerentialis.*

CON-

CONSIDERATIO II.

1 **P**rotestatio generalis vel specialis de ipsa fide, non infert quod protestans errauerit: similiter nec reuocatio conditionalis. Hoc est itaq; perspicuum, quoniam homo quancumq; fidelis dicere potest: Protestor quod nihil intendo dicere, nec puto dixisse contra fidem: & si oppositum contingeret vel contigisset, illud ex nunc reuoco vel retracto.

2 Sic inueniuntur doctores catholici quandoque dixisse, imo & quotidianus mos apud exercitates se in actibus theologiæ scholasticis sic se habet, in quibus frequenter nullus est, aut fuit de errore notatus, qui sic protestatur, aut reuocat.

3 Nihilominus aduertendum est, quod refert protestari vel conditionaliter reuocare circa ea quæ clarissime & explicite sunt de fide, sicut quod Deus est omnipotens, quod proximus est diligendus: Aliter vero circa ea, quæ disputabilitatem, vel difficultatem habent aliquam. In primo siquidem casu fas est dicere cum Apostolo ad Gal. 2. Si quis vobis aliud euangelizauerit et Angelus de caelo, anathema sit. Quo circa veniunt irridendi quicquid, imo & corripiedi nonnulli, qui conclusiones theologicas posituri, dicunt: Protestor quod nihil volo, vel intendo asserere, sed tamen disputatiue loqui; Deinde ponunt talē aliquam conclusionem: Deus est omnipotens: Deus est trinus & vnus. quasi videlicet conclusiones tales non in certissima credulitate, sed sub probabilitate tradi possint.

4 Deniq; sic est iudicandum de omnibus, ad quæ profiteris fidem suam obligatur explicite credere vel ex officio, vel ex eruditione, vel ex diuina reuelatione, vel ex aliquo tali modo: Alioquin sicut dubius in fide, infidelis est, sic & dubie profitens certam fidem.

5 Neque tamen negandum est quin protestatio seu submissio reuerentialis fieri possit: sicut egit Apostolus conferendo Euangelium suum, de quo per reuelationem certus erat, cum Petro & alijs Apostolis, quibus tamen oppositum si fieri potuisset dicentibus nequaquam credidisset.

Cap. du
bjus, de
hæret.

Ad Ga
lat. 2.

Pro-

- 1 **PROTESTATIO generalis, & conditionalis, cum errore esse possunt.**
 1 *Hæreticorum solitæ protestationes.*
 2 *Credens in generali & errans in particulari pertinaciter, ut iudicetur.*

CONSIDERATIO III.

- 1 **P**rotestatio generalis de fide, stat cum errore particulari, circa eam: & similiter conditionalis reuocatio. Vidimus hoc & videmus in ipsis hæreticis, qui errant videlicet pertinaciter contra fidem, circa ea quæ tenentur explicita fide tenere, exterius profiteri; quorum nihilominus vox ista est: protestor quòd esse volo bonus catholicus, & si scirè aliquid esse contra fidem, illud statim uellem reuocare. sic Arius, sic Sabellius, sic hæretici nostri temporis plerumque dixerunt; quos tamen damnatio iudicialis interemit vel perdidit.
 2 Datur ad considerationem hanc ratio talis: quia stat quòd aliquis credat aliquid in generali: ut quòd fides catholica vera est, & pro hac mori vellet, qui nihilominus in speciali credit de aliqua veritate catholica quòd non sit de fide, errans pertinaciter circa illam. Simile dicit Aristoteles quòd contingit aliquid scire in generali, & illud vel nescire, vel de illo dubitare in particulari. Exemplum est de ista: Omnis mula est sterilis, hoc animal non est sterile: demonstrata mula, quam aliquis putat esse prægnantem ob turgidum ventrem: & nescit, vel non aduertit eam esse mulam. & ita sicut in hoc casu iste nescienter errat, sic & alij de quibus loquimur dicuntur nescienter hæretici, prout infra docebimus.

- 1 **PROTESTATIO generalis aut conditionalis non tuetur errantem pertinaciter.**
 2 *Errans sollicitè debet quærere veritatem.*
 3 *Sacra scriptura certa est regula fidei.*
 4 *Faciens contra suam protestationem, non iustificatur.*
 5 *Protestatio generalis stare potest cum infidelitate.*
 6 *Redeuntes ad Ecclesiam dant libellos suæ fidei.*

Confes-

- 7 *Confessio sacramentalis, an sufficiat sub conditione.*
 8 *Intellectus cuiusdam auctoritatis B. Gregorij.*
 9 *Nescienter hæreticus deponat conscientiam.*

CONSIDERATIO IIII.

- 1 **P**rotestatio generalis de fide non sufficit ad purgationem errantis pertinaciter: sic nec conditionalis protestatio. Sequitur hoc ex præcedenti.
 2 Cuius etiam ratio talis est: quia debet errans particulariter & explicitè circa ea quæ sunt fidei, quærere cauta sollicitudine veritatem fidei, & obedire quæsitæ, ac sufficienter edoctæ, tam credendo interius, quàm exterius profitendæ. alioquin ostendit se non paratum corrigi.
 3 Ostendit quoque se nõ credere sacre scripturæ catholicæ, dū non credit eis, quæ sufficienter contineri monstrantur in eadē scriptura formaliter, vel in consequentia euidenti, seu certa: quoniam si non corrigitur per hanc regulam scripturæ, nihil reliquum est per quod ad viam veritatis reducatur, secluso miraculo.
 4 Denique talis protestans seu conditionaliter reuocans, dū facit vel dicit oppositum suæ protestationis ac reuocationis, patet ipsum non inde iustificari, sed magis infici: cum sit ipse fibimet contrarius.
 5 Rursus talis alios per huiusmodi protestationes & reuocationes ab errore non reuocat: neque scandalum datum tollit: neque captiuat intellectum sub Deo in obsequium fidei. Stat enim talis protestatio cum infidelitate: cum scandalo: cum timore & arrogantia.
 6 Propterea statutum inuenitur in sacris canonibus †, quòd errantes dum correcti recipiebantur, dabant libellum suæ confessionis absolute de fide, & abiurationis de errore.
 7 Rectè quidem sicut & in foro pænitentiali non sufficit sub conditione facta confessio, dum aliquis scit vel scire debet absolute quod peccauit. secus vbi non habetur certitudo. sed scrupulus aliquis timidus, & vacillans nesciens si hoc fecit, vel

† cap. fa
 luberrimum.
 1. q. 7.

cit, vel malo modo fecit. quemadmodum circa cogitationes carnis, quas incontinens sensit, trepidat vel ignorat si consentit. quo casu sufficit conditionalis confessio & salua veritate doctrinæ Gregorij: Bonarum mentium est, inquit, agnoscere culpam, vbi culpa non est. hoc est pænitentia quasi pro culpa recipere, quasi reus esset.

9 Sed opponitur contra considerationem de nescienter hæretico, qui mentiretur contra conscientiam si reuocaret. Responsio plana est: quia tenetur conscientiam deponere, ex quo supponitur quod pertinax est. secus vbi quis errat non imputabiliter: Quia pro tunc non tenetur conscientiam dimittere, sed bene postmodum dum mouetur legitime. Facit pro consideratione Calixtus sicut habetur extra de pæniten. & remis. c. i. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda, nec sub conditione.

- 1 **PROTESTATIO generalis, & conditionalis reuocatio quando tueantur errantem.**
- 2 *Exemplum huius considerationis.*
- 3 *Ignorantia probabilis excusat errantem.*
- 4 *Aduerbiū veraciter, cur positum in hac consideratione.*

CONSIDERATIO V.

1 **P**rotestatio generalis, & cōditionalis reuocatio veraciter factæ sufficiunt ad excusationem, aut purgationē, dū protestans & conditionaliter reuocans errant circa ea, quæ non tenentur explicite credere, vel absolute confiteri.

2 Declaratur hoc in illis qui promptum habent animum statim obediendi veritati cognitæ: vt si theologus aliquis, vel nō theologus erraret circa vnam propositionem in Biblia positam: Exempli gratia, quod Samuel vnxit in regem ipsam Saul: vel quod Dauid fuit Pastor ouium: non ideo diceretur statim hæreticus, quia forte numquam vidit vel audiuit textū illius scripturæ: sed postquam ostenditur in textu sic haberi, continuo credit & assentit, & ita protestatio & conditionalis reuo-

lis reuocatio saluant eum, ne pertinax esse, vel fuisse condemnentur.

- 3 *Præsertim dum de ignorantia sua potest afferre sufficiens documentum. alioquin forte iudicaretur apud homines pertinax fuisse: apud Deum vero maneret innoxius.*
- 4 *Propterea positum est in consideratione hoc aduerbiū, veraciter, per quod excluduntur, qui non ex animo, sed fite & inaniter protestantur dissidentes in semetipsis corde, voce, & opere.*

- 1 **PROTESTATIO generalis dicentis, sufficit mihi fides Ecclesie, &c. non semper tucur protestantem.**
- 2 *Quale symbolum Christianis non sufficiat.*
- 2 *Symbolum Apostolorum explicite credendum est.*
- 3 *Communiter publicata apud Christianos ignorare non licet.*
- 4 *Quibusdam incumbit multiplici ratione fidem habere explicitam de pluribus rebus.*
- 5 *Prelatorum partes quales.*
- 6 *Doctores Theologi non facile præsumuntur quædam ignorare.*
- 7 *Quidam etiam ex laicis multa de lege diuina scire debent, & quare.*
- 8 *Nemo quæ sunt officij sui præsumitur ignorare.*
- 9 *Ex donis gratuitis quandoq; consurgit obligatio ad credendum explicite.*
- 10 *Errant qui putant se in fide implicita tutos esse, cum explicitam habere debeant.*
- 11 *Maiores magis explicite credere debent.*

CONSIDERATIO VI.

1 **P**rotestatio generalis de fide, qua dicunt aliqui, sufficit mihi fides Ecclesie: sufficit quod saluet in fide parentum: sufficit mihi dicere: Credo in Deum: nō saluat semper huiusmodi protestantes, etiā si non errant. Deducitur hoc quia nō sufficit sola fides generalis & implicita, sed explicita requiritur: apud istos quidem minus, apud alios amplius. vnde symbolum generale apud omnes capaces rationis est illud, quod posuit Apostolus ad Heb. 11. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se, remunerator sit.

Y Porro

- 2 Porro apud Christianos, quibus facta est apertior reuelatio de credendis non sufficit hoc symbolum, sed debent explicitè credere symbolum Apostolorum & illud addiscere protinus vt veniunt ad annos discretionis; sicut ab initio dum baptizabantur adulti, fiebant prius catechumi profitentes explicitè fidem suã quemadmodum pro paruulis patrini nunc respondent.
- 3 Deinde sunt multa de fide per vniuersos pene Christianos promulgata in prædicationibus, in picturis, in mutuis relationibus seu collationibus, in obseruationibus authenticis celebratum Sanctorum, & ita de reliquis. Hæc autem talia quæ publice fiunt, non est licitum (sicut dicit canon) ignorare. Nō enim excusarentur laici si non crederent infernum esse: si non bonos Angelos: si nō malos: si non Sanctos & Sanctas: si non præterea decem præcepta legis iuxta planum & textuale eorum intellectum, vt quod nō est idololatrandum: quod nō periurandum: quod non occidendum: quod non furandum: quod non mœchādum, & ita de reliquis primis impressionibus, legibus, ac inscriptionibus naturæ, quas nemo capax rationis, maxime postquam sibi traditæ sunt per doctrinam, permittitur ignorare.
- 4 Amplius vero sunt alij, quos vltra simplices & commune vulgus hominum necesse est habere fidem explicitam de plurimis, multiplici & specialiter quadruplici ratione: Primo propter officium pastorale super alios, vt pascant eos in fide & doctrina, & ab hæreticorum argutijs sapienter defendant. Constat enim quod aliqui sunt in ecclesia ad hoc obligati ex officio: alioquin non esset sufficienter instituta.
- 5 Isti autem sunt Prælati iuxta quod profitentur vtrumq; se testamentum scire, quod & Apostolus sæuius explicuit dum Timotheū & Titū charissimos discipulos instrueret, & alios Actuum 20. dicens: Attēdite vobis, & vniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritus sanctus Ep̄os, regere Ecclesiam Dei, &c.
- 6 Deinde secūdo sunt doctores in sacris litteris professores, quos ignorantia nō potest excusare, quin sciant explicitè plurimas

- rimas veritates contentas in Biblia, & alias ex eis deductas: Alioquin doctoris nomen & gradum damnabiliter & inexcusabiliter vsurparent.
- 7 Proinde sunt alij de statu etiam laicali, quos oportet multa scire de legibus diuinis præceptorum moralium de articulatim & explicitè propter susceptum ab eis officium: vt quia rectores populorum: quia iudices eorum: quia consiliarij, vel assessores sunt eorumdem rectorum & iudicum in causis varijs criminalibus atque ciuilibus. quod animaduertens Salomon petiuit a Domino cor docile & intelligens ad faciendum iustitiam, & ad faciendum iudicium.
- 8 Est itaque regula, quod nullus ea quæ sunt officij sui permittitur ignorare. quæ regula respicit, ne dum Prælatos maiores, aut Principes superiores, sed minores & inferiores in vtroque statu clericali: vt sunt Curati & Confessores in foro pœnitentiæ: & in statu laicali, vt Præpositi vel Balliui.
- 9 Postremo confurgit quarto generalis obligatio ad credulitatem aliquorum explicitam, non ex solo gradu hierarchico, sed ex alijs donis gratuitis, vt sunt viuacitas ingenij naturalis, vt iudicium solers, vt vis gnomica vel Epyeikes, vt particularis eruditio, vt vehemens applicatio ad scripturas sacras canonicas vel ciuiles: hic enim veritatem habet illud Gregorij: Tantum ab vnoquoque dominus exigit, quantum dedit.
- 10 Quod fit vt perspicua sit consideratio, quæ dicta est aduersus reprobam nōnullorum desidiam vel taciturnitatem; quæ dum fides confitenda venit explicitè se in implicita latere tutos putant. aut quæ talentum multiplicis doni naturalis, vel gratuiti, quod multiplicandum susceperant a domino spiritualibus incrementis defodiunt in terram superuacua, vel noxiæ curiositatis temporalis sibi blandientes, quod in fide non errant, quippe de ea nihil sciunt, curant, vel interrogant.
- 11 Notetur pro consideratione sanctus Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 6. explicatio, inquit, fidei ad inferiores homines oportet quod veniat per maiores. quod probat auctoritate Dionysij concludens, quod oportet eos pleniorē habere noti-

Lib. 3.
Reg. c.

3.

tiam de credendis, & magis explicite credere.

- 1 **PROTESTATIO** generalis, seu conditionalis reuocatio quos non tueatur ut in hac consideratione.
- 1 Ignorantia crassa, affectata, vel supina non excusat.
- 2 Hæretici non habent zelum secundum scientiam.

CONSIDERATIO VII.

- 1 **P**rotestatio generalis, seu conditionalis reuocatio, quæ dicitur ab aliquibus pertinaciter errantibus: Si hæc veritas mihi nota esset, scit Deus, quod libenter eam corde credere ad iustitiam, & ore confiterer ad salutem: non excusat tales apud Deum, vel homines. Fundatur hoc super illud Euangelij: Ecce venit hora, & nunc est, ut omnis qui vos interficit, arbitretur se obsequium præstare Deo. Sic Apostolus prius errans in Christianorum persecutione, iudicabat de seipso. Sic ad Iudæos loquens dicit: Et nunc scio fratres, quod hæc per ignorantiam fecistis. quos tamen non excusabat de nece Christi; dum alibi dicit: Ignorans ignorabitur. Erat quippe iuris ignorantia affectata, crassa vel supina.
- 2 Sic hæretici dum se morti tradunt pro defendendis erroribus suis, arbitrantur se catholicos & mereri: habent quippe zelum prout dat aliquibus testimonium Paulus, sed non secundum scientiam: quare non secundum scientiam? Nimirum quia scientiæ Dei (quæ est scriptura sacra) suam sophisticam scientiam sic præponunt, quod eidem nolunt esse subiecti: quamuis aliter sint sibi met confesij, non tamen in hoc iustificati: quia mentitur iniquitas sibi.

- 1 **PROTESTATIO** aliquem quandoque excusat in foro exteriori, non tamen in interiori.
- 2 Qualia iudicia Dei, & qualia hominum.
- 3 Qualiter probet quis quod non fuit pertinax.
- 3 Ignorantiam allegans eam probare debet.

CON-

CONSIDERATIO VIII.

- 1 **P**rotestatio generalis, seu conditionalis reuocatio quandoque sufficiunt excusare protestantem apud forum exterius, quem non excusat in interiori foro Deus, & econtra.
- 2 Consurgit hæc varietas, quoniam aliter iudicat Deus, aliter homo; Deus inspicit corda, & scit quid intus agatur conformiter ad protestationem seu reuocationem, aut difformiter ad eam: humanum vero iudicium id spectat, quod foris est, & unde certificari potest per signa, testes, voces, & opera. Quod fit ut vere credens interius & explicite quandoque non possit hoc ostendere contra testes & signa: aliquando autem fit è contra, ut qui veraciter est hæreticus in corde ille humano testimonio per allegationem ignorantiam, vel aliter catholici censetur & absoluitur.
- 3 Qualiter autem debeat aliquis probare quod non fuit pertinax per allegationem ignorantiam vel simplicitatis, hoc magis iuribus positivis cautum est, quibus inter cetera dicitur, quod allegans ignorantiam probare debet illam. Tradunt similiter quibus argumentis, testibus, & iudicijs possunt & debent iudices ecclesiastici pertinaciam conuincere præsentem vel præteritam in errante.
- 1 **ABSOLUTA** & particularis reuocatio requiritur ad tuendum particulariter errantem.
- 1 Idem si ita non faciat, pertinax censetur.
- 2 Nulla communis reuocatio excusat particulariter errantem.
- 3 Specialiter errans, & non reuocans specialiter, non querit cautam sollicitudine veritatem.

CONSIDERATIO VIII.

- 1 **P**rotestatio specialis de fide sicut & absoluta reuocatio de errore, requiruntur ad iustificationem illius, qui particulariter erroré absolute tenuit in verbis & in factis: quod si legitime monitus facere renuit, ipse pertinax censendus est.

Osten-

- 2 Ostenditur prima pars tali ratione: Nulla protestatio, seu reuocatio, quæ communis est omnibus catholicis, sufficit ad iustificationem errantis in fide particulariter & explicitè, dum hoc scit aut scire debet: quoniam non est idem iudicium de catholico & errante, sicut nec innocente atque peccatore respectu confessionis sacramentalis: Constat autem protestationem generalem, cum reuocatione conditionali ab omnibus catholicis, sine mendacio, sine diffamatione fieri posse: Requiritur igitur pro errantibus specialior reuocatio.
- 3 Altera pars manifesta est, quia talis non ostendit se quære-re cauta sollicitudine veritatem; sed forte quadam dissimulatione palliata, velamine reuocationis huiusmodi conditionalis, quæ ad veritatem non est nisi quædam protestatio fidei generalis & non proprie reuocatio, quia conditionalis nihil ponit. Facit pro hoc quod dictum est superius consideratione 4. circa finem.

- 1 *PROTESTATIO particularis de fide non tuetur eum qui fuit hæreticus, licet nunc tueatur.*
- 2 *Qui legitime admonitus non deserit errorem, pertinax est.*
- 3 *Qui fuit hæreticus declarari potest fuisse talis, quamuis emendetur.*
- 4 *Ecclesia misericordia.*
- 5 *Qualis excusatio non profit ei qui fuit hæreticus.*
- 6 *Qualiter nouæ declarationes fieri contingant de aliqua hæresi.*
- 7 *Declaratio alicuius propositionis facta per inferiores, qualiter obliget.*
- 8 *Semel diffinitum iterum diffiniri non debet.*
- 8 *Sape contingit, aliquid esse credendum explicitè, quod sufficiebat prius implicitè credere.*

CONSIDERATIO X.

- 1 **P**rotestatio catholica de fide, cum reuocatione particulari & absoluta de errore, licet iustificet errantem, quòd modo non sit habendus pertinax aut hæreticus, non absoluit tamen quando talis extiterit.
- 2 Præsupposita notorietate primæ partis in vtroq; foro Dei & hominis, quia talis corrigitur & obedit veritati, neque tenet plus

- net plus errorem, quem deserit per absolutam reuocationem; deducitur altera pars: constat itaque hoc solo priuari Deum facere, scilicet præteritum non fuisse, vt notat Hieronymus & Salomon. Quisquis igitur fuerit de præterito sic adhærens errori suo, cuius oppositum tenebatur explicita fide tenere aliquo modorū præactò, quod persistebat in illo errore mortuus etiam legitime vel edoctus, seu fraternaliter, seu doctoraliter, seu iudicialiter, per scripturam sacram, per rationem euidentem, aut aliter: talis vere fuit pertinax in errore, & ex consequenti nedum hæreticus, sed hæreticus.
- 3 Propterea quantumlibet emendetur, nunc potest declarari fuisse talis, atque hæreticorum poenis subijci, sub perpetua carcerali custodia, vel aliter, sublatis sibi quibuslibet dignitatibus, officij, vel honoris insignibus.
- 4 Solet tamen apud Ecclesiam misericordia superexaltare iudicium, præsertim humilitate reuocantis errorem sponte, palam, & absolute prospecta.
- 5 Quòd si dixerit protestans huiusmodi: Ecce paratus fui semper audire Ecclesiam: audire determinationem sedis Apostolicæ, vel sacri Concilij qualiter accusor nunc de pertinacia circa doctrinam aliquam priusquam fuerit hoc modo declarata, diffinita, & iudicata? quid enim mihi de interioribus iudiciis, quid de doctoribus, & errorum diffinitoribus, quibus obedire nequaquam astringor, vt qui subiectus eis non sum: sed prælatus, vt ipsi: doctor, vt ipsi? Sic blanditur pertinax arrogantia sibi, sic se fallit, & alludit, tamquam videlicet nihil explicitè credendum sit, nisi Papa prius, nisi Cardinalis illud sub præcisa verborum forma sententialiter damnauerint.
- 6 Est itaque longe aliter iuxta deductionem illorum, qui probant nullam inueniri posse nouam hæresim: quia quæcunque detur illa prius erat scripturæ sacræ cõtraria, ab ipsaque dånata: sicut modo dicente Augustino, si quid noxium est, hoc scilicet in scriptura sacra damnatur. fatemur nihilominus posse fieri declarationem nouam; tam doctrinaliter, quàm iudicialiter de aliqua hæresi, quod scripturæ sacræ repugnans est: quæ

quæ declaratio & si fieri habeat principaliori ac superiori auctoritate generaliter obligante per sedem Apostolicam & sacrum Concilium : fit nihilominus quotidie legitima declaratio talis per doctores & expositores sacre scripturæ, ac per Prælatos inferiores: quos oportet explicite multa scire ad instructionem populi sui.

- 7 Hæc autem declaratio, & si non obliget, vt præcise talis est alienos, obligat tamen vt conuincitur esse facta conformiter ad sacram scripturam, quæ est antecedens, quo concesso, si consequentia negari rationabiliter nequit, cõcedenda est cõsequenter explicita conclusio, quæ declaratur & infertur: quoniam ex veris non sequitur nisi verum. Itaque si quis diceret, q̄ Christus non habuit nervos: aut quòd omnis puer non baptizatus, potest licenter occidi: aut quòd pro bono cõmuni licitum est falsum dicere. Talis perseuerans post declarationem sufficientem sibi factam, non excusaretur a pertinacia, quantumcunque clamaret, peto iudicium Ecclesiæ, vel sacri Concilij; huic me submitto, hanc audio.
- 8 Potest equidem tali dici, quod actum est ne agas: quod iã diffinitum est, diffiniendum non expectes: diffinitũ in quã & si non in eadẽ verborũ forma, tamẽ in effectu & in sententia: Vnde fit vt aliquis vno tempore teneatur aliquid explicite credere ad quod prius fides implicita satis erat; secundum Thomã 2: 2. quæst. 7. vbi loquitur de credẽdis implicitè vel explicite.

- 1 ERRANS in fide nescienter non tenetur necessario protestari.
 2 Nec incurrit in penas hæreticorum.
 3 Sanctus Augustinus multa retractauit.
 4 Differentia multiplex inter nescienter & scienter errantes, & inter scienter & nescienter hæreticos.
 4 Ea differentia consistit in crimine: in modo, in pena.
 5 Quadruplex modus errandi in fide, & primus declaratur.
 6 Secundus modus errandi in fide.
 7 Errantes in his quæ non tenentur, explicite credere, bifariam possunt se habere. & hic continentur tertius & quartus modus errandi in fide.
 8 Modus errandi diuersus.
 9 Qualiter detegatur pertinacia.

Diuersi

- 10 Diuersitas in crimine circa errantes.
 10 Item diuersitas in pœna circa eosdem.
 10 Consuetudo theologorum Parisien. in protestando.

CONSIDERATIO XI.

- 1 Protestatio specialis de fide, vel absoluta reuocatio specialis de errore, non debet fieri necessario dum quis errat nescienter in fide.
- 2 Constat itaque quòd nullus mentiri tenetur. hic autem nescienter errans, si se diceret errare, mentiretur stante tali conscientia. Talis præterea pœnas hæreticorum, vel infamiam etiam posteaquam apprehenditur errasse, & absolute reuocat, non incurrit.
- 3 Patuit hoc in Augustino, qui multa prius nescienter errata postmodum absolute correxit sub nomine retractationis, vel aliquo tali modo loquendi, qui reuocationem denotabat, vtendo talibus verbis: temere dictum est; minus considerate dictum est; hoc improbo; hoc non approbo; hoc mihi non placet. Notetur ad hoc idem Augustinus ad Vincen- tium 34. q. ult. cap. finali. & Gelasius ibidem q. 2. c. negatur.
- 4 Elicitur consequenter ex istis differentia multiplex inter scienter & nescienter errantes, & inter scienter & nescienter hæreticos: & hoc quo ad tria quæ sunt, crimen, modus, & pœna, iuxta quod notetur dictum Augustini 24. quæst. 3. cap. dixit Apostolus. vbi ait: Qui sententiam suam quamuis falsam aut peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia suæ præsumptionis coeperunt, sed a se ductis atque in errore lapsis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati cum inuenierint; nequaquam sunt inter hæreticos reputandi.
- 5 Vnde colligitur, quòd quadruplex est modus errandi circa fidem; Vno modo credendo, quòd fides catholica sit falsa, aut scriptura sacra; & sic errans dicitur scienter hæreticus, quia non est paratus corrigi, cum neget regulam, per quam habet dirigi seu reuocari.

Z Potest

- 6 Potest alio modo quis errare credendo generaliter, quòd fides catholica sit vera, sed æstimat aliquam esse fidem catholicam, quæ in veritate non est catholica; sicut Ariani recipientes scripturam sacram, sed ad sensum peruersum; qui sectam suam solam putabant esse catholicam, hi sunt nesciënter hæretici. Errant autem præcedentes in vtroque modo contra fidem, quam explicitè credere tenentur.
- 7 Sunt alij circa fidem errantes in his quæ non tenentur pro tunc explicitè credere, & hoc dupliciter: Vno modo pertinaciter quia non parati sunt corrigi, sed propter superbiam suã, aut aliter proprium defendunt errorem. Altero modo dum parati sunt corrigi protinus agnita veritate, quia non pertinacitate animositate defendunt errorem, sed ex sola simplicitate, vel ignorantia sunt in errore. Ceterum inter hos quatuor modos primi magis peccant, quàm secundi: & secundi quàm tertij.
- 8 Modus errandi similiter diuersus est: quoniam in duobus primis error inuenitur, quem tenentur explicitè discredere & diffiteri: tertij vero pertinaciter errant in illo, cuius oppositum pro tunc non tenentur explicita fide tenere, sed implicita. sed quia renuunt corrigi, dicuntur hæretici.
- 9 Qualiter vero deprehendatur aut cognoscatur talis pertinacia, declaratur summam in alijs duodecim considerationibus, quæ ad hanc vnã reducuntur hic ab Augustino positam, quòd tales non quærunt cauta sollicitudine veritatem; sed eius declarationi resistunt omisiue vel commisiue varijs modis per se vel alios, verbis aut factis, iudicialiter, aut extrajudicialiter, terroribus, aut muneribus, minis, aut blanditijs, propter deprauationem affectus, causa alicuius commodi temporalis assequendi, vel incommodi deuitandi, circa diuitias, delitias, & honores.
- 10 Habemus in his tripliciter errantibus diuersitatem in crimine & in modo. poena similiter diuersa est quo ad aliqua. Nihilominus tertij punientur sicut duo primi, si iudicialiter euocati se corrigere, si errorem absolute reuocare, si veritatem oppositam profiteri noluerint: quia relinquuntur curiæ

sæcula-

sæculari: aut si se correxerit, penitentiæ salutari. At vero quarti, quia non iungunt errori suo pertinaciam nunc vel antea, quamuis sint corripiendi per reprobationem erroris, ipsi tamen nequaquam sunt poenis hæreticorum plectendi, nec infamia notandi: sicut apud scholasticos theologos in præclara vniuersitate Parisien. frequenter obseruatur; quos protestatio generalis & cõditionalis reuocatio iuuat ad hoc ne de pertinacia notarentur, iuncta humilitate, qua protinus reuocant errorem ne dũ conditionaliter, sed absolute: quæ reuocatio sufficit magistris ad purgationem, nec ab actibus studij legitimis exercendis vel consequendis reuocantes ob inde repelluntur.

- 1 *PROTESTATIO generalis non liberat interdum protestantem à suspitione hæresis.*
- 2 *Leuis hæresis suspicio vnde nascatur, & quis dicatur leuiter suspectus.*
- 3 *Vehemens suspicio hæresis vnde proueniat, & quis sit dicendus vehementer suspectus.*
- 4 *Suspicio violenta vnde nascatur, & quis dicatur violenter suspectus.*
- 4 *Possibile est violenter suspectum, in corde fidem catholicam retinere.*
- 5 *Violenter suspectus qualiter se possit excusare.*
- 6 *In suspitionibus assumendis multæ circumstantiæ sunt considerandæ, & quæ illa sint.*

CONSIDERATIO XII.

- 1 **P**rotestatio generalis aut cõditionalis reuocatio nõ obstat quin sic protestans aut reuocans dici possit suspectus de hæresi quandoque leuiter, quandoque vehementer, aliquando violenter.
- Patebit hæc consideratio per præcedentes, si docuerimus quis est dicendus de hæresi, vel leuiter, vel vehementer, vel violenter suspectus. Et hoc aliàs latiori sermone declarauimus, nunc summam repetatur.
- 2 Itaque suspicio leuis prouenit ex signis exterioribus operum vel verborum, ex quibus cognitis accipitur coniectura, qua cõcludi potest non quidẽ frequẽter, sed raro seu contin-

Z 2 genter

genter vt in paucioribus, quòd talia agens vel dicens est hæreticus. Itaque consequentia leuis est & topica, sicut argueremus: Petrus non venit ad ecclesiam in solemnitate natiuitatis beatæ Mariæ Virginis: ergo non bene sentit de ea. vel sic: Petrus assumit nomen Dei frequenter in vanum, deierans & negans eum: ergo non bene credit de eo.

3 Porro vehemens suspicio prouenit ex signis exterioribus operum vel verborum, ex quibus cognitio accipitur argumentum concludens frequenter & vt in pluribus, quòd talia agens vel dicens est hæreticus: vt si quis neget explicite, palam, & publice ea quæ debet ex officio scire plusquam alij, quamuis possit in rei veritate negatio talis ex ignorantia prouenire, vel animi leuitate; non ex hæretica prauitate.

4 Dicimus demum suspensionem esse violentam, quæ sumitur ex signis exterioribus operum vel verborum, ex quibus cognitio concludi solet efficaciter, & vt semper, quòd talia agens vel dicens est hæreticus: quemadmodum si quis prædicet publice quòd Christus non fuit verus Deus; quòd Deus nõ est diligendus super omnia; quòd licitum est passim homines occidere sicut bestias, quòd iuramenta non sunt tenenda: aut si patenter adoret sepulchrum Machometi vel si deferat habitum Iudæis appropriatum, non quidem ioco faciens hoc, sed serio. Constat nempe quòd possibile est talia facientem vel agentem tenere veraciter interius fidem catholicam; Sicut de Salomone idololatrante, & de Marcellino idolis sacrificante dicunt multi quòd neuter eorũ fuit hæreticus in mente. Nihilominus ecclesia de exterioribus iudicans, non de occultis, arguet in talibus violentam præsumptionem, & secundum eam feret iudicium, exemplo Salomonis de meretricibus 3. Regum 3.

5 Et hoc nisi talis violenter suspectus se legitime purgauerit allegando vel ignorantiam, vel timorem, vel fictionem, vel aliquid huiusmodi paratum corrigi se demonstrans.

6 Quo circa patet valere plurimum circa suspensiones huiusmodi assumendas pro argumentis, considerare consuetudi-

nes pa-

nes patriarum, locorum, temporum, personarum modos, & iudicia. Euenit quippe quòd verbum vnum dabit suspensionem hæresis in vno loco, vel in vna persona, quòd in alio loco vel persona nihil reputabitur. Exemplum de negantibus & despicientibus Deum quotidianis verbis in certis partibus, quòd in alijs partibus multis horridum iudicaretur, & hæresi proximum.

Has interim considerationes duodecim posuisse velut in transcurso suffecerit 29 mensis Octobris anni 1415. in ciuitate Constantien. vbi sacrum agebatur generale Concilium. præstante eo, qui est Deus benedictus in sæcula. Amen.

IN TRACTATUM SEQUENTEM
de signis, quibus solet aliquis de pertinacia
notari, vel conuinci

BREVIS ANNOTATIO.

DE pertinacia, & hæreticis pertinacibus, seu impenitentibus copiose agit Eymericus in directorio inquisi. par. 2. quæst. 40. Repertorium inquisi. verbo, pertinax. Alfonsus Castrus lib. 1. c. 9. de iusta hæreticorum punitione. Iulius Clarus de hæresis. versi. & nota. Albertinus tract. de agnosc. asser. quæst. 3. Simancas. de catho. instit. 48. de pertinacibus, Bernardus Comensis in Lucerna inquisito. verbo, pertinax. & alij quos retuli apud Eymericum in Direct. inquisi. parte 2. super quæst. 40.

Iam quot & quibus modis (quod est huius tractatus proprium) aliquis de hæresi accusatus, de pertinacia conuinci possit, copiose docet Arnaldus Albertinus in præcitato tract. de agnoscen. asser. q. 30. eum omnino videto.

Sequun-

Equuntur duodecim considerationes secundum totidem signa, quibus solet aliquis de pertinacia notari, vel conuinci circa materiam hæreticæ prauitatis: præmittendo qualis sit pertinaciæ diffinitio vel ratio.

- 1 PERTINACIA quid sit, & in quo consistat.
- 2 Pertinax quis dicatur.
- 3 Multiplex pertinaciæ signum.

CONSIDERATIO I.

1 **P**ertinaciæ propria ratio, quæ errantem in fide, seu hæreticantem efficit hæreticum, consistit in deprauatione voluntatis per superbiam, aut aliud officium, dum non vult errans cauta sollicitudine quærere veritatem: aut dum perspectæ monstratæque renuit assentire, vel errorem dimittere.

- 2 Dicitur enim pertinax secundum Isidorum, quasi imprudenter tenax, qui persistit in illo scilicet quod deberet dimittere.
- 3 Ceterum pertinaciæ signum exterius multiplex inuenitur: Secundo, cum quis sustinet excommunicationem vltro, nec potest se sufficienter excusare. Et hoc sumitur ex iuris præsumptione.

Tertio alterum, citatus pro leui super fide etiam suspitione iudicialiter renuit comparere, vel respondere, & amplius si sit præsumptio vehemens, aut violenta: & hoc similiter oritur ex iuris fictione.

Quarto, alterum est pertinaciæ signum, dum quis asserit & defendit errorem, cuius oppositam veritatem tenetur explicita fide tenere. Tenetur inquam vel ex publica obseruatione, vel ex communi doctrina Ecclesiæ, vel ex officio seu statu suo, vel ex informatione sufficienti, vel ex naturali iudicio rationis,

tionis, quemadmodum quilibet capax rationis tenetur explicitè credere ne dum articulos fidei si sit Christianus, sed etiam principia legis naturalis, quæ sunt de primis impressionibus, & inscriptionibus indelebilibus, vt sunt præcepta Decalogi, recepta secundum planum & vsitatum intellectum apud omnes vtentes ratione non deprauiata in quacumque lege.

Quinto, alterum pertinaciæ signum, dum quis veritatem si dei nedum non quærit cauta sollicitudine, sed declarationem eius impedit, ne veniat ad lucem, maxime si concilium fidei speciale vel generale propter hoc in se vel in suis impedit directe vel indirecte molestat atque persequatur.

Sexto, alterum pertinaciæ signum, dum quis veritatē Ecclesiæ docentes seu determinantes odire se monstrat, & persequi verbis, atque factis, etiam si dicat, seu protestetur se velle tenere quod Ecclesia tenet, vel determinabit & quod paratus est stare iuri, quia si facta contradicant, hoc est, æquitas simulata, quæ duplex est iniquitas, solent etiam quantumlibet hæretici taliter protestari se catholicos esse, quod eos ab hæresi non excusat, &c.

Septimo, alterum pertinaciæ signum, dum quis negat veritatem, quam prius docuit, vel confessus est, nec est probabile quod sit etiam oblitus, quoniam secundum iura primo dicto credi debet.

Octauo, alterum pertinaciæ signum, dum quis petit declarationem veritatis à peritis doctoribus seu iudicibus, quæ dum facta est, nihilominus repudiat, nulla penitus assignata ratione.

Nono, alterum pertinaciæ signum, dum quis potens commouet seditiones, suscitât bella in populis & regnis, ideo quia facta est alicuius veritatis catholicæ declaratio, vel erroris reprobatio, &c.

Decimo, alterum pertinaciæ signum, dum quis iurat se male mori quàm contra honorem suum quicquam permittere fieri, vel errorem aliquem reuocare; ponit enim obicem primæ atque veritati.

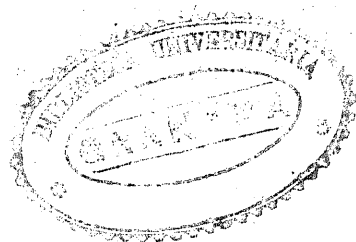
Vndecimo, alterum pertinaciæ signum, dum qui s fouet errantem

rantem & defendit iudicialiter vel extrajudicialiter sciens nihilominus aut scire debens hunc errare.

Duodecimo, alterū pertinaciæ signum, dum quis non resistit erroribus dum potest & debet: debet inquam vel ex officio, sicut iudex, vel ex fraternali charitate, sicut uniuersi: quoniam agentes & consentientes, secundum Apostolum, pari pœna puniuntur. consentiunt autem qui alios dum possunt, (vt dicit canon) ab errore non reuocant. Denique ista latius declarat Ockam 4. parte. 1. dialogorum, secundum quæ signa poterit applicatio particulariter fieri, &c. Explicunt duodecim considerationes secundum totidem signa quibus solet aliquis de pertinacia notari vel conuinci circa materiam hæreticæ prauitatis præmittendo qualis sit pertinaciæ diffinitio, vel ratio.

Ad Ro.
I.

† Ca. 2.
de hæ-
re. c. er-
ror. 83.
distin.

REPER.

REP E R T O R I V M H V I V S O P E R I S.

A BIURARE quis teneatur. in verbo, abiuratio. §. 2. pag.	I
Et in verbo, practica. circa prin. pag. 38. & in verbo, redire. §. 1.	105
Ad abiurationem faciendam potest quis compelli. eod. verbo, §. 3.	I
Abiuratio qualiter fieri debeat. eod. verbo. §. 1.	I
Abiurationem hanc potest recipere inquisitor sine dicesano. ibidem. §. 4.	I
Absens contumaciter habetur pro presente in præiudicium sui. in verbo, contumax. §. 3.	28
Contra absentem quomodo potest procedi. in verbo, procedere. §. 7.	97
Sententia lata contra absentem quomodo tenet. ibidem. §. 3.	98
Absentem legitima causa dicitur infirmitas. ibidem. §. 9.	98
Absentem conuincendi datur singularissimus modus. ibidem. §. 10.	98
Absente principali potest puniri fideiusor pœna pecuniaria. ibidem. §. 11.	98
Absolueret potest inquisitor suos cruce signatos a multis. in verbo, absolueret. §. 1.	2
Absolueret quomodo potest per se inquisitor hæreticos redire volentes. ibidem §. 2.	2
Excommunicati vel interditi ab inquisitore, non possunt absolui ab alio sine mandato summi Pontificis, præterquam in mortis articulo. in verbo excommunicati. §. 1.	37
Abuti sacramentis sapit hæresim, & inquisitor potest punire tales. in verbo, sacramentis abuti. §. 1.	112
Aduocare possunt inquisitores quoslibet peritos, & eis iniungere, vt eis assistant in sententijs ferendis. in verbo, aduocatis. §. 2. pag. 3. & in verbo inquisitor. §. 21.	66

Et est in arbitrio inquisitorum aduocare quos volunt. *ibidem in verbo, aduocatis. §. 2.* 3
De quibus peritis intelligatur, habetur *ibid. §. 2.* 3
Anima rationalis est immortalis. *in verbo, hæreticus. §. 14.* 46
Quid debeat facere qui sic aduocatus est ab inquisitore. *ibidem. §. 4.* 3
An teneatur inquisitor sequi consilium eorum, qui sunt vocati. *ibidem. §. 4.* 3
Aduocati non admittuntur in causis ubi proceditur simpliciter & de plano. *in verbo, aduocati. §. 1.* 3
Aduocatis prohibetur ne præstent fauorem hæreticis. *ibid. §. 1.* 3
Alienatio bonorum facta per hæreticos non tenet, imo inquisitores vendicant sibi bona sic alienata. *in verbo, bona. §. 4.* 14
Appellationis beneficium est expresse interdictum hæreticis, & fautoribus, ac defensoribus eorum. *in verbo, appellatio. §. 1.* 4
A qua sententia non possunt appellare hæretici, & eorum fautores. habetur *ibidem. §. 2. pag. 4. & in verbo, confessio. §. si.* 26
Appellationis remotio operatur hoc, quod iudex a quo non tenetur appellationi deferre. *ibidem. §. 3.* 4
Operatur etiam alios effectus. *ibidem. §. 4.* 4
Appellationis remotio non impedit appellationem quando quis manifeste grauatur. *ibidem. §. 5.* 5
Appellans a suspecto iudice, nisi prius proponat recusationem, non impedit quin iudex procedere possit. *ibidem nota. 1.* 5
Appellans cogitur recedere ab appellatione, iudice reuocante grauamen. *ibidem not. 3.* 5
Iudex qui vult reuocare grauamen sine præiudicio suo quid facere debet. *notabili 3.* 5
Vt appellatio sit valida requiruntur decem. *ibidem not. 4.* 5
Iudex a quo appellatur potest præfigere terminum appellanti ad prosequendam appellationem. *ibidem not. 5.* 6
Sed etiam si iudex non detulit appellationi, potest tamen præfigere terminum appellanti, & sub pœna excommunicationis. *ibid. not. 6.* 6
Et præfigendo terminum ad prosequendam appellationem non dicitur deferre appellationi. *ibidem not. 7.* 6
Et elapso dicto termino, si appellans non fuerit prosequutus appellationem, iudex procedere poterit. *ibidem not. 8.* 6
Iudex a quo appellatum est, potest quidem præfigere terminum ad prosequendam appellationem, non tamen potest præfigere terminum ad finiendum. *ibidem not. 9.* 6
Potest præfigi terminus non solum ad se presentandum iudici ad quem, sed etiam ad faciendum fidem de sua presentati one. *ibidem not. 10.* 7
Appellationi non dicitur deferre, qui assignat terminum appellanti ad recipiendum

pendum responsonem vel apostolos. *ibidem notabili 11.* 7
Contra appellantem notantur quattuor casus, & tres contra iudicem. *ibidem notabili. 12.* 7
Appellationi friuolæ non debet iudex deferre. *ibid. not. 13.* 7
Appellatio quot modis dicatur friuola. *ibidem notabili 14.* 8
Appellationi non deferat iudex nisi euidenter patet ad ipsam tenere. *ibidem notab. 15.* 8
Quid facere debeat iudex si dubitat in causa appellationis sit probabilis, vel non. *ibidem notab. 16.* 8
Quæ dicatur causa probabilis. *ibidem not. 17.* 8
Exponens causam probabilem debet se offerre eam probaturum. *ibidem notabili 18.* 8
Nec sufficit sola oblatio ad iustificandum appellationem. *ibidem not. 19.* 8
Appellatio interposita, expressa vna causa cum protestatione de exprimendis alijs, non potest postea per alias iustificare. *ibidem not. 20.* 9
Appellans non comparens in termino assignato a iudice, ad recipiendum responsonem suam, dicitur renuntiasse appellationi. *ibidem not. 23.* 9
Appellans non tenetur comparere coram iudice qui in termino assignato non dat apostolos sed dat alium terminum. *ibidem in eodem notab.* 9
Iudex requisitus congruis loco & tempore tenetur dare apostolos, alioquin si procedat, processus erit inualidus. *ibidem notabili 24.* 10
Quando dicatur locus congruus, & tempus congruum. *ibidem notabili. 25.* 10
Quid facere debeat iudex quando quis cauilliose appellat vt impediatur processum iudicis, habetur *ibidem not. 27.* 10
Si apostoli dantur refutatorijs, & ab hac reiectione non appellatur, habebitur tamquam temere appellans. *ibid. notab. 28.* 11
Appellatio quando dicatur frustratoria. *not. 29.* 11
Si non dantur apostoli est appellatio frustratoria ratione materiæ, & si iudex procedat in causa, processus erit inualidus. *in eod. not.* 11
Appellatio debet fieri in scriptis, non tamen est opus quod legatur coram iudice, sed sufficit eam presentari. *ibidem not. 30.* 11
Apostasia perfidia quid sit. *in verbo, apostata. §. 2.* 12
Apostata perfidiæ vere est hæreticus, & punitur vt hæreticus. *eodem verbo. §. 1. & §. 3.* 12
Apostoli petendi ab appellante quid sint, & quot sint eorum species. *in verbo, appellatio. not. 21.* 9
Apostoli prædicti qualiter sint petendi & quando in eod. verbo. *not. 22.* 9
Apostoli debent dari aperti & expensis appellantis. *ibidem not. 26.* 10
Arbitros iuris in causa suspicionis potest cogere iudex ad suscipiendum arbitrium. *in verbo, arbiter. §. 1.* 12
Quibus iudex potest præfigere terminum competentem ad determinandam a 2 causam

<i>causam suspicionis. ibidem. §. 2.</i>	12. 15
<i>Arrestare quid sit. verbo. inquisitores. §. 13.</i>	64
<i>Arrestare possunt inquisitores sine diœcesano. Ibid. in eodem. §. & in verbo. capere.</i>	16
<i>Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata. in verbo. bona. §. primo.</i>	13
<i>Et sunt confiscata a die commissi criminis. Ibid. in eodem §.</i>	13
<i>Et possunt declarari esse confiscata etiam post mortem hæreticorum vsque ad quadraginta annos. in eodem. §.</i>	13
<i>Bona clericorum hæreticorum quibus debeantur. Ibid. §. 2.</i>	13
<i>Potest quis declarari hæreticus etiam post mortem ad finem confiscandi eius bona. Ibid. §. 3.</i>	14
<i>Bona hæreticorum vendita vel alienata possunt vëdicari per inquisitores nullo dato pretio. Ibid. §. 4.</i>	14
<i>De bonis hæreticorum nil debent habere ordinarij, seu diœcesani: & inquisitores non tenentur eis reddere rationem de eis. Ibid. §. 5.</i>	14
<i>Bona hæreticorum qualiter debeant diuidi. Ibid. §. 6. & 8.</i>	14. & 15
<i>Bona hæreticorum intelliguntur confiscata non solum illa quæ sunt in territorio vbi sit condemnatio, sed etiã illa quæ sunt in alio territorio. Ibid. §. 7. 15</i>	15
<i>Cuius autem esse debeant bona sita in alio territorio, habetur ibidem in eodem. §.</i>	15
<i>Bona mobilia reperta in alio territorio debentur fisco loci vbi facta est condemnatio contra reum. in eodem §. in fi.</i>	16
<i>Capere & intra custodia mancipare possunt inquisitores sine diœcesanis. in verbo. capere. §. 1.</i>	16
<i>Capi potest ille de cuius fuga timetur, absque eo quod citetur. Ibid. §. 3.</i>	16
<i>Carceres proprios possunt habere inquisitores. in verbo, carceres. §. 1.</i>	17
<i>Qui sint carceres qui debent esse communes diœcesanis & inquisitoribus. Ibid. §. secundo.</i>	17
<i>Carcerandus est ille pro quo venit pœna corporalis imponenda. in verbo. capere. §. 2. pag. 17. & in verbo. fideiussor. §. 4.</i>	43
<i>Cautela prima quod tu iudex facias tibi dari licentiam a reo procedendi vsque ad sententiam inclusivè. in verbo, cautus. §. 1.</i>	17
<i>Cautela alia, quod, dato termino defensionis, si quis vult renũtiare, facias scribi in actis quod renuntiat termino, & non defensionis. Ibid. §. 2.</i>	18
<i>Cautela alia qualiter iudex procedere potest ad condemnationem & executionem non obstante q̄ reus petat terminum ad defendendum. Ibid. §. 3.</i>	18
<i>Alia quod nunquam recipias responsionem illius qui dicit, nego me culpabilem & similia. Ibid. §. 4.</i>	18
<i>Alia quod tu iudex non recipias aliquam responsionem in maleficijs, vbi reus iuret de dicendo veritatem. Ibid. §. 5.</i>	18
<i>Alia q̄ ad excludendas exceptiones dilatorias, si pars interrogata an velit ibi experiri,</i>	

<i>experiri, & respõdeat q̄ sic, nõ poterit amplius recusare iudicẽ. Ibid. §. 6. 19</i>	19
<i>Citatio est necessaria ad sententiam audiendam in verbo citatus. §. 4.</i>	20
<i>Citatio facta ad domum tenet. Ibid. §. 5.</i>	20
<i>Citatio continens in se notoriam iniustitiam, non artat citatum. Ibid. §. 6.</i>	20
<i>Citatio facta per edictum tenet. Ibid. §. 7.</i>	20
<i>Citatus vt compareat personaliter, tenetur comparere per se & non per procuratorem. Ibid. §. 1.</i>	19
<i>Citatus pro crimine hæresis ab ordinario & inquisitore simul, debet primo obedire inquisitori. Ibid. §. 2.</i>	19
<i>Imo citatus primo ab ordinario & postea ab inquisitore, debet deserto iudicio ordinarij venire ad inquisitorem. Ibid. §. 3.</i>	19
<i>Citatus vt compareat certa die & non determinata hora, debet comparere tali hora qua iudex possit incipere & finire actum incumbentem. Ibid. §. 8. 20</i>	20
<i>Committens crimen hæresis in vna diœcesi & postea se transferens ad aliã, potest citari per inquisitorẽ illius diœcesis in qua cõmissit crimen. Ibid. §. 9. 20</i>	20
<i>Si quis citatur ad sententiam, non valet si dicatur, ad audiendam voluntatem iudicis. Ibid. §. 10.</i>	16
<i>Si in citatione ponantur ista verba, nisi veneris procedetur ad sententiam, habent ea verba vim peremptorij. Ibid. §. eodem.</i>	20
<i>Requisitio iudicis facta in presentia partis ipso iudice sedente pro tribunali, habet vim peremptorij. in verbo, monitio.</i>	79
<i>Ibidem si nuntius aliquem citat in presentia iudicis. eodem verbo.</i>	79
<i>Nuntio citanti an sit credendum. in verbo citatus. §. 12.</i>	21
<i>Clerici quomodo prinãtur beneficijs quæ sunt adepti ad preces hæreticorum. in verbo clericij. §. 1.</i>	21
<i>Clerici non exhibeant hæreticis seu eorum fautoribus ecclesiastica sacramenta. Ibid. §. 2.</i>	21
<i>Clerici scienter tradentes hæreticos ecclesiasticæ sepultura sunt excommunicati, & tenentur eos proprijs manibus extumulare, & locus ille perpetua caveat sepultura. §. eodem.</i>	21
<i>Clerici instruentes hæreticos de dicenda falsitate, vel celanda veritate, possunt castigari. Ibid. §. 3.</i>	22
<i>Clerici delinquentes in crimine hæresis grauius sunt puniendi quàm seculares. Ibid. §. 4.</i>	22
<i>Clerici possunt torqueri pro crimine hæresis. in eodem. §. & in verbo tortura. §. trigessimoprimo.</i>	130
<i>Clerici habentibus officium tabellionatus precipitur quatenus teneantur ad conscribendum ea quæ pertinent ad officium inquisitionis cum fuerint requisiti per inquisitores. in verbo precipitur. §. 1.</i>	90
<i>Committere possunt inquisitores vices suas. in verbo Inquisitor. §. 2. pag. 70.</i>	70
<i>in verbo committere. §. 1.</i>	23

Committere non potest vices suas delegatus episcopi, vel capituli sede vacante, alteri ab inquisitore. in verbo, vicarius generalis. §. 3. 138
Committere possunt inquisitores vicarijs suis, quod possint predicare crucem, excommunicare, absolvere, dispensare cum irregularibus, & penitentias iniungere. in verbo, committere. §. 2. 23
Committere sibi inuicem possunt vices suas ordinarius & inquisitor. in verbo, tortura. §. 9. 126
Commissarij inquisitorum sunt vicarij eorum. in verbo, committere. §. 1. 23
Non est necesse, quod vicarij inquisitorum annum quadagesimum attigerint. ibidem in eodem §. 23
Communicare processum an teneatur inquisitor ordinario. in verbo, tortura. §. 5. 126
Confessio non curat ineptitudinem iudicij. in verbo, confessio. §. 1. pag. 24. precipue si post sit factus processus. ibid. §. 4. 25
Confessio talis non potest reuocari, precipue si est facta deliberato animo. ibid. §. 3. 24
Confessio perseuerata non potest reuocari in criminalibus. ibidem. §. 5. 25
Quae sit confessio recipiens excusationes ex post facto & quae non. ibidem. §. 6. pag. 25
Confessio est tanta potentia, quod facta etiam coram iudice incompetenti teneatur confirmandum. ibidem. §. 7. 25
Confitenti de se creditur etiam contra socios in crimine haeresis. ibidem. §. 8. in fine. 26
Confitenti de se creditur etiam ad conuincendum, precipue si adsint aliae praesumptiones. In eodem §. in prin. 25
Confitenti crimen suum coram suo iudice, potest imponi quantumcumque grauior poena etiam si sit confessus sine directo processu. ibidem. §. 9. 26
Confessio non leditur ex omissione ordinis iudiciarij. in eodem §. in fi. 26
Confessio facta in tormentis debet iterari ad bancum. ibidem §. 10. 26
Est in arbitrio iudicis vt faciat eum ratificare eo tempore, quo verisimiliter cessauerit metus tormentorum. in eodem §. 26
Confessus sine tormentis & non precedentibus indicijs, habetur pro confessio. ibidem. §. 11. 26
Et hoc precipue si in ea perseuerat. in eodem §. 26
Confessus si appellat non auditur. ibidem. §. 12. 26
Complices admittuntur ad testificandum in crimine haeresis. in verbo, testes. §. 17. 123
Consentiens haeretico punitur vt haeticus. in verbo, consentiens. Et ibi multiplex consensus declaratur. 27
Consentire potest ordinarius, quod inquisitor solus procedat. in verbo, tortura. §. 8. 126

Consu-

Consulibus & rectoribus ciuitatum et locorum praecipitur quatenus obediant inquisitoribus circa captionem & custodiam haeticorum. in verbo, praeci. i. tur. §. 3. 91
Coniectura orta ex probabilibus facit indicium. in verbo, indicium. §. 4. 53
Coniectura quando contingit frequenter adesse veritatem, tunc est graue indicium. ibidem. §. 5. & §. fi. 54
Ex coniecturis proceditur in his qua in secreto fieri consueuerunt. in verbo, tortura. §. 14. pag. 127. & in verbo, secta quadam §. 14. in prin. 112
Contumax dicitur ille qui non paret mandato iudicis, vel se absentat a iudicio. in verbo, contumax. §. 1. 27
Contumax habetur pro confessio si perdurat in contumacia. in eod. §. 27
Contumax absens habetur pro praesente in praesentium iudicium sui. ibidem. §. 3. 28
Contumax quomodo habetur pro conuicto, & potest ferri contra eum sententia diffinitiva. ibidem. §. 4. 28
In contumacia quomodo praesumitur pertinacia contumacis. ibidem. §. 5. 28
Conuincitur aliquis in crimine quattuor modis. in verbo, conuincitur. §. 1. 28
Conuincitur etiam pro contumacia in causa haeresis incurrit excommunicationem, & ea sustinet per annum. ibidem. §. 2. & 3. 28. & 29
Copiam indiciorum quomodo non tenetur tradere inquisitor ei, contra quem procedit in verbo, tradere. 136
Crucesignati in subsidium fidei tenentur deferre signum crucis patenter. in verbo cruce signati. §. 1. 29
Crucesignati tempore generalis interdicti possunt de licentia inquisitoris interesse diuini, & ecclesiastica recipere sacramenta. ibidem. §. 2. 30
Cum cruce signatis, si sunt clerici potest inquisitor dispensare super irregularitate. in eodem §. 30
Crucesignati recusantes dare pecuniam inquisitori indigenti & petenti pro officio inquisitionis, sunt excommunicati ipso facto. ibidem §. 3. 30
Custodes carcerum inquisitoris debent iurare coram Episcopo & inquisitore, quod fideliter suum officium exercebunt & seruabunt ea quae ponuntur in clementina prima. de haeticis. in verbo custos carcerum. pag. 30. & in verbo, officiales. 84
Defensio iusta & equa reseruatur cuilibet contra quem agitur in crimine haeresis. in verbo, defensio. §. 1. 32
Defensio legitima est de iure naturali, & ideo nulli est auferenda. ibidem. §. 2. pag. 32
Defensio frustratoria magis impediens processum quam respiciens veritatem, non est de iure naturali, ideo est repellenda. in eod. §. 32
Defensor haeticorum quis dicatur. in verbo defensor. §. 1. 32
Defendens aliquem iuste in iudicio, putans eum inculpabilem, non ligatur aliqua culpa. ibidem. §. 2. 33

Defen-

Defensor dicitur etiam ille qui recepat & celat hæreticos. Ibidem. §. 3. 33
Defensores hæreticorum ipso facto sunt excommunicati. Ibidem. §. fi. 33
Dæmones inuocare quādo sit hæreticū vel non. eodē verbo. §. 1. & 2. 32. & 33.
Diuinitas quādo sopiat hæresim manifeste. Eodē verbo. §. 1. & 2. 3. & 34.
Domini temporales tenentur obedire inquisitoribus circa captiōē & custodiā hæreticorum. In verbo, precipitur. §. 3. 91
Et etiam tenentur facere duci hæreticos in carcerem inquisitorum vel ad locū ubi voluerint inquisitores. In eodem. §. 91
Et sunt excommunicati ipso facto si processum seu sententiam inquisitorum dē recte vel indirecte impediuerint. Ibidem. §. 5. 91
Dubius in fide quomodo est hæreticus. In verbo, dubius. 34
Errans per simplicitatē in aliquo articulo fidei vel in aliquo sacramento ecclesiæ non debet vt hæreticus puniri. Eodem verbo. 34
Exceptio quando & quomodo sit admittēda. In verbo, exceptio. §. 1. in prin. 36.
Exceptio potest recusari quando præsumitur quod malitiose excipiat. in eodem. §. 36
Contra malitiose excipientem, & improbe dilaciones petētem datur optimum remedium. Ibidem. §. 2. 36
Iudex non dicitur grauare partem ex hoc solo quod non admisit exceptionem probabilem. Ibidem. §. 3. 37
Excommunicare, suspendere, & interdicerē possunt inquisitores. In verbo inquisitor. §. 17. 65
Excommunicati & interdicti ab inquisitore non possunt absolui ab ordinario neque ab alio sine mandato summi pontificis præterquam in mortis articulo. In verbo, excommunicati. §. 1. 37
Excommunicatio si profertur propter contumaciam non est necesse illum citari ad audiendum sententiam. In verbo, excommunicati. §. 2. 37
Excommunicatus iterum potest excommunicari. In verbo, excommunicatio. §. 3. 37
Examinationi testium in causa hæresis debent præsentē esse duā religiosæ & discretæ personæ. In verbo, testes. §. 7. 121
In examinatione testium iudex debet esse sollicitus vt interroget de causa scientiæ, & de inimicitia testium. Ibidem. §. 2. 120
Examinari debet testis an deponat de credulitate. Ibidem. §. 8. 121
Examinari debet testis an cognoscat personam contra quam deponit, & etiam de alijs circumstantijs. Ibidem. §. 9. 121
Debent etiam examinari de causis scientiæ. Ibidem. §. 10. 122
Quæ sit autem sufficiens causa scientiæ. Ibidem. §. 11. 122
Executio contra damnatos de hæresi est faciēda pro parte per officiales & retores seculares, alioquin sunt excommunicati. In verbo, executio. §. 1. 38
Talis executio non est differēda etiam si appellatur. Ibidem. §. 2. & 3. 38
Ad talem executionem faciēdam potest iudex secularis compelli ab inquisitore,

fore, licet non exhibeatur sibi processus. Ibidem. §. 6. & 7. 39
Fama quid sit quo ad iuris effectum, & quomodo differt a rumore. In verbo fama. §. 1. 40
Fama in criminalibus quid operatur. Ibidem. §. 2. 40
Fama in criminalibus multum ponderatur. Ibidem. §. 4. 41
Ex fama quomodo potest quis condemnari vel poni ad torturam. Ibidem. §. 3. & 6. 41
Fautor est qui impedit ne veritas inueniatur. In verbo, fautor. §. 4. 41
Fautor hæreticorum quis dicatur. In verbo fautor. §. 1. 2. 3. & 4. 41. & 42.
Fautorum pœna quæ sit. In verbo, defensor hæreticorum. §. fi. 33
Fideiussor non potest interuenire in causa criminali. In verbo, fideiussor. §. primo. 42. & in verbo, capere. §. 2. 16
Si fideiussor interueniat, non debet tamen decapitari, licet ille pro quo fideiussit fugam ceperit. In eodem verbo, fideiussor. §. 2. 42
Puniatur tamen ille fideiussor pœna pecuniaria arbitrio iudicis. In eodem. §. 42
Qui fideiussit de præsentando aliquem totiens quotiens placuerit curia, præsentando eum bis est liberatus. Ibidem. §. 3. 43
Filij hæreticorum priuati sunt hæreditate parentum, dato q̄ ipsi filij sint catholici. In verbo, filij. 43
Hoc verum est ex rigore, sed ex misericordia non perdunt bona, ex quo sunt catholici. Ibidem. 43
Fuga cum pub. voce & fama facit q̄ quis possit torqueri. In verbo, fuga. 44
Fugitiuus remittendus est ad inquisitorem sub quo deliquit. In verbo, fuga. §. 2. & 4. 44
Possit etiam inquisitor illius loci ubi reperitur eum punire. Ibidem. §. 3. 44
Fugiens de carcere ubi positus erat ad penitentiam potest vt hæreticus condemnari. Ibidem. §. fi. 45
Hæresis crimen grauius est quàm crimen læsæ maiestatis. In verbo, Hæresis. §. 1. 45
Hæreticus quis dicatur eodem verbo per totum.
Ad hoc quod quis dicatur hæreticus proprie quatuor requiruntur. Ibidem. §. 21. 47
Ieiunia non possunt inquisitores indicere ad eruendam veritatem sine diæcesano. In verbo, Ieiunia. 49
Inculpato socij in quibus casibus est sufficiens indicium ad torturam. In verbo, tortura. §. 29. 130
Indicium vnde dicatur. in verbo, Indicium. §. 1. & 2. 53
Indicia possunt etiam capi pro præsumptionibus violentis. Ibidem. §. 3. 53
Indicium est coniectura ex non necessarijs orta, a quibus potest abesse veritas. Ibidem. §. 4. 53

Quando tali coniectura frequenter contingit adesse veritatem, tunc est graue indicium. <i>ibidem</i> . §. 5.	53
Quae indicia sufficiant ad torturam, & vtrum vnum vel plura requirantur, arbitrio boni iudicis. <i>ibidem</i> . §. 7.	54
Indicium ad torturam est fama cum fuga. <i>ibidem</i> . §. 8.	54
Indicia duo leuia constituunt vnum sufficiens ad torturam. <i>ibidem</i> . §. 9.	54
Indicia minora quam semiplena probatio sufficiunt ad torturam. <i>ibidem</i> . §. 10.	54
Indicium sumptum ex experiētijs quae communiter accidere solent, est validum. <i>ibidem</i> . §. fi.	54
Indicium validum ad torturam est confessio facta extra iudicium. in verbo. <i>tortura</i> . §. 25.	129
Fama si est vehemens contra aliquem de aliquo crimine, est indicium sufficiens ad torturam. in verbo. <i>tortura</i> . §. 19.	128
Indulgentia cruce signatorum quanta sit. in verbo, indulgentia. per totū.	56
Indulgentia eorum qui fauent officio inquisitionis patet <i>ibidem</i> per diuersos summos pontifices.	
Indulgentia quam possunt dare inquisitores ibi declaratur per summos pontifices plures.	
Infamia quomodo facit q̄ possit procedi contra aliquem. in verbo. infamia. §. 1.	57
Infamia facit quod possit iudici purgatio. <i>ibidem</i> . §. secundo.	57
Ad probandum infamiam sufficiunt duo vel tres testes bonae famae. <i>ibidem</i> . §. 3.	58
Et sufficit q̄ dicant illum infamatum in tali contracta. <i>ibidem</i> . §. 4.	58
Et sufficit si audierint a diuersis & non in eodem loco vel in eodem tempore. <i>ibidem</i> . §. 5.	58
Nec est necesse quod testes infamiae concordent super causis scientiae, nec vnus testis habet concordare cum alio de loco vel tempore. <i>ibid.</i> §. 6.	58
Nisi constet de infamia non debet inquiri contra aliquem de veritate criminis. <i>ibidem</i> . §. 7.	58
Infamia probata per testes, an possit inquisitus probare se esse bonae famae. <i>ibidem</i> . §. fi.	59
Iniurians inquisitorem potest puniri per vñ. eodem verbo.	59
Imagines facere ad prouocandum amorem mulierum non sapit haeresim manifestam. eodem verbo.	49
Impenitens quis dicatur. in verbo impenitens. §. 1. 2. & 3.	51
Quomodo appareat an aliquis sit vere penitens. <i>ibidem</i> . §. 4.	52
Non implentes penitentiam iniunctam quomodo sint impenitentes. <i>ibidem</i> . §. 5.	52
Presumitur impenitens qui post conuersionem incidit in manifestum peccatum. <i>ibidem</i> .	

<i>ibidem</i> . §. fi.	52
Impedientes officium inquisitionis contra haereticos quomodo sunt excommunicati. in verbo, impedientes. §. 1.	50
Cum solis minis & terroribus dicitur quis impedire officium. <i>ibidem</i> . §. 2.	50
Impedientes quocunque modo possunt puniri per inquisitorem per ecclesiasticam censuram. <i>ibidem</i> . §. 3. & 4.	50
Si impedimentum non est notorium, sed sunt aliqua coniectura, potest inquisitor compellere illum ad praestandum cautionem de non impediendo. <i>ibidem</i> §. fi.	50
Impediens cuiuscunque conditionis & dignitatis sit potest puniri ab inquisitore. in eodem §. fi.	50
Implorare auxilium a demone quomodo est apostasia a fide. in verbo, implorare.	51
Inuocare demones an sit haereticum. in verbo, demones inuocare.	31
Inquisitio contra aliquem quando debeat formari. in verbo, inquisitio. §. 1.	60
Inquisitio nisi habeat debitam formam non tenet. <i>ibidem</i> . §. 2.	60
De substantia inquisitionis, & q̄ procedat fama publica à fide dignis, fallit tamen in certis casibus. <i>ibidem</i> . §. 3.	60
Fallit etiam in crimine haeresis in eod. §. in fi.	61
Quomodo inquisitor non tenetur facere fidem reo de tali diffamatione procedente. <i>ibidem</i> . §. 4.	61
Ex probationibus receptis in generali inquisitione potest procedi contra aliquem, nec est necesse illas probationes de nouo recipi. <i>ibidem</i> . §. fi.	61
Inquisitorum iurisdictio dependet immediate a Papa. in verbo, inquisitor. §. 1.	62
Inquisitor debet attigisse quadragesimum annum. in eodem §. in fi.	62
Inquisitor potest committere vices suas, & eas reuocare cum voluerit. <i>ibidem</i> . §. 2.	62
Inquisitor non potest se intromittere de diuinationibus & sortilegijs nisi sapiant haeresim manifeste, neque de questionibus vsurarum. <i>ibidem</i> . §. 3. pag. 62. nisi vt in. §. fi. eodem verbo.	69
Inquisitores non possunt inquirere contra episcopos de crimine haeresis, & quomodo. <i>ibidem</i> . §. 4.	62
Inquisitores fratrum Praed. non possunt procedere contra fratres Minores, neq̄ econuerso. <i>ibidem</i> . §. 5.	63
Inquisitores non possunt procedere contra aliquem officialem vel nuntium curiae Romanae. <i>ibidem</i> . §. 6.	63
Quomodo possunt inquisitores inquirere de veritate criminum non receptis testibus super infamia. <i>ibidem</i> . §. 7.	63
Inquisitores & eorum substituti sunt excommunicati ipso facto, si pecunias modis illicitis praetextu officij inquisitionis extorquent. <i>ibid.</i> §. 10.	63

Inquisitores fratrum Præd. in prouincijs suis possunt fratres Minores & alios mendicantes compefcere ne prædicent. ibid. §. 11. 64

Inquisitores possunt conuocare clerum & populum ciuitatum & locorū prout uiderint expedire. ibid. §. 12. 64

Item possunt sine diæcesano capere, arrestare, & tuta custodia mancipare, tradendo etiam duro carceri ad custodiam tantum. ibid. §. 13. 64

Item possunt habere officiales armatos, & concedere licentiam deferendi arma, & si dñs t. palis in hoc impedierit, potest puniri per eos. ibid. §. 14. 64

Inquisitorum iurisdictione est delegata à Papa, ideo est maior, nobilior, & fortior iurisdictione ordinarij in negotio hæresis. ibid. §. 15. 65

Inquisitores non possunt dici ordinarij. ibid. §. 16. 65

Inquisitores possunt excommunicare, suspendere, & interdicere. ibid. §. 17. 65

Item possunt exercere suam iurisdictionem contra fautores hæreticorum licet non sint hæretici. ibid. §. 18. 66

Item possunt compellere hæredes hæreticorum & fautorum ad implendā penitentiam iniunctam defunctis in bonis temporalibus. in eod. §. 66

Item possunt priuare hæreticos & defensores eorū quibuscunq; officijs publicis, honoribus, & dignitatibus. sine consilio diæcesanorum. ibid. §. 19. 66

Non tamen possunt priuare dignitatibus seu beneficijs ecclesiasticis sine cõsilio diæcesanorum. in eod. §. 66

Item possunt per se & separatim vbique in prouincia sibi commissā officium suum exercere. ibid. §. 20. 66

In tribus in prohibitis per cle. 1. de hæreticis. nõ possunt sine diæcesano, si copiã eius infra octo dies poterunt habere postquam fuerit requisitus. in eod. §. 66

Item possunt aduocare quoslibet peritos, uidelicet, doctos & literatos, theologos, canonistas, & legistas, & eis ut humiliter pareant iniungere in uirtute obediẽtiæ, & si secretum reuelauerint possunt eos excõicare. ibid. §. 21. 66

Item possunt inquisitores facere sibi assignari à quibuscunq; scripta & processus factos contra hæreticos. ibid. §. 22. 67

Item possunt procedere contra eos qui se absentauerunt a prouincia in qua commiserunt crimen hæresis. ibid. §. 23. 67

Sed an inquisitor teneatur eum remittere ad eum inquisitorẽ in cuius prouincia deliquit. ibid. in §. 24. 68

Quam iurisdictionem habet inquisitor loci in quo est commissum delictum supra delinquentem qui se absentauit. ibid. §. 25. 68

¶ Nus inquisitor potest citare aliquem existentem in territorio alterius inquisitoris. in eodem. §. in fi. 68

Inimigur inquisitoribus quòd procedant contra pertinaciter affirmãtes quòd exercere usuram non sit peccatum. ibid. §. 27. 69

Inquisitores possunt per alios facere recitari suas sententias sicut episcopus. ibid. §. 28. 69

Inqui-

Inquisitor potest procedere sine diæcesano quando non potest habere copiam ipsius, ut quia est in remotis, vel quando diæcesanus requisitus, infra octo dies noluerit aut neglexerit venire. in uerbo, tortura. §. 2. & 3. 124. & 125

Inquisitor non tenetur requirere diæcesanum nisi semel, & sufficit q̄ requiratur per nuntium vel per epistolam, neque est necesse q̄ exprimat terminus. in eodem uerbo, tortura. §. 6. & 7. 126

Inquisitor an debeat communicare processum diæcesano & quando. in eodem uerbo, tortura. §. 5. 125

Inquisitor an teneatur tradare reo copiam indiciorum & processus, in uerbo, tradere copiam. 136

Inquisitor potest punire proferentem uerba hæreticalia licet locose & per lubricum linguæ proferat. in uerbo, uerba hæreticalia. §. 1. 137

Iudæi inducentes Christianos ad ritus eorum, possunt puniri ab inquisitore. in uerbo, Iudæi. §. 1. 70

Iudæi baptizati etiam metu mortis, si postea redeunt ad iudaismũ, possunt puniri per inquisitores, dummodo non fuerint coacte baptizati. ibid. §. 2. 71

Iudæi dogmatizantes inter Christianos q̄ exercere usuram non sit peccatum, vel contra humanitatem Christi, possunt puniri. ibid. §. 3. 71

Iudæus impediens alium Iudæum uolentem baptizari ne baptizetur, potest puniri per inquisitores. ibid. §. 4. 71

Iudex extra prouinciam suam non potest excommunicare nec absolueri. in uerbo, iudex. §. 1. 72

Iudex dicitur illud posse quod honeste potest. ibid. §. 3. 72

Iudex si in aliquo errauit non seruãdo ordinem inquisitionis, debet prudenter & caute se corrigere. ibid. §. 4. 73

Iudicare debet iudex secundum allegata & probata. ibid. §. 2. 72

Iudex debet laborare ne uilescat eius auctoritas. ibid. §. 5. 73

Iudex seu inquisitor generalis an possit corrigere sententiam suam diffinitiuam. ibid. §. 6. 73

Iudex ecclesiasticus potest inbibere iudici seculari ne procedat in causa dependente ex causa quæ oritur coram ipso iudice ecclesiastico. ibid. §. fi. 73

Iurisdictione delegata dignior est ordinaria, & ideo si appellatur ab episcopo & inquisitore simul procedentibus, non est appellandum ad metropolitanũ episcopi, sed ad Papam. in uerbo, iurisdictione. 74

Litis contestatio & libelli oblatio non exiguntur in causa hæresis. in uerbo, litis contestatio. 74

Litis contestatio est negotij principalis hinc inde apud iudicem facta narratio & subsecuta responsio. ibid. 74

Locus iudicij debet esse securus omnibus uenturis ad iudicium, aliter potest appellari. in uerbo, locus iudicij. §. 1. 75

¶ Vbiunque notorium est locum non esse tutum, potest pars citata de citatione nihil

nihil curare. ibid. §. 2. 75
Locus debet esse securus non solum partibus sed etiam inquisitori seu iudici.
ibid. §. 3. 75
Locus congruus ad petendum apostolos quis dicatur, & quis dicatur incon-
gruus. in verbo, appellatio, notabili. 25. 10
Mala fides alicuius deprehenditur per verba. in verbo, mala fides. 75
Male sentire de sacramentis & articulis fidei dicitur ille qui aliter sentit de
eis quam prædicat Romana ecclesia. in verbo, male sentire. §. 1. 76
In spectatibus ad fidem debemus id sequi quod seruat ecclesia Romana, in a-
lijs autem non, in verbo, matrimonium. §. fi. 77
Contrahens matrimonium cum duabus simul uiuentibus per verba de præ-
senti, male sentit de sacramento matrimonij, & ideo inquisitor potest proce-
dere contra eum. ibid. §. 1. 76
Quomodo potest procedere contra religiosum professum qui exiuit de ordine
& duxit uxorem. ibid. §. 2. 77
Monitio iudicis facta in præsentia partis ipso iudice sedente pro tribunali, ha-
bet vim peremptorij. in verbo, monitio. 79
Idem si nuntius citat in præsentia iudicis. ibid. 79
Talis sic monitus non comparens est verus contumax, & ideo non potest appel-
lare. ibidem, in fi. 79
Modus formandi inquisitionem contra defunctos. in verbo, modum. 78
Mortui hæretici possunt excommunicari. in verbo, mortui. §. 1. in prin. 79
Et possunt hæretici accusari post mortem, & hoc vsq; ad quadraginta annos,
propter bona tantum. ibid. in eod. §. 79
Mortui excommunicati possunt absolui post mortem. ibidem. §. 2. 80
Minor xxv. annis non habet personam standi in iudicio. in verbo, minor. in
prin. §. 1. 77
Et si etiam sponte confitetur, talis confessio non obest ei. ibidem in eod. §. 77
Et ideo si habes talem minorem in fortiam tuam pro crimine hæresis, des ei cu-
ratorem antequam recipias eius responsonem. ibidem in eodem. §. 77
Minor debet habere curatorem ante torturam, non tamen debet curator in-
teruenire in actu torture & confessionis. ibidem. §. 2. 78
Si minor habens curatorem confitetur in tormentis, talis confessio valet. in
eodem. §. 78
Nobilis magis punitur pœna spiritali & pecuniaria quam ignobilis. in verbo,
nobilis. §. 1. in prin. 80
Sed pœna corporali magis punitur ignobilis quam nobilis. in eodem. §. 80
Licet cum proceditur ad correctionem peccati non sit facienda distinctio inter
magnum & paruum, tamen in modo puniendi & in generibus pœnarum
bene sit distinctio. ibidem. §. 2. 80
Nomina accusantium prauitatem hæreticam seu deponentium super ea non
sunt

sunt publicanda, nihilominus eorum dictis plena fides adhibeatur seu præ-
beatur. in verbo, nomina. §. 1. 81
Quod autem imminet periculum si publicentur talium nomina, relinquuntur
conscientiæ inquisitorum. ibidem. §. 2. 81
De quo periculo intelligatur. ibidem. §. 3. 81
Quare speciale est in crimine hæresis quod deponentium nomina non publicen-
tur. ibidem. §. 4. 82
Notarij inquisitorum debent iurare coram episcopo & inquisitore & fideliter
suum officium exercebunt. in verbo, notarij. §. 1. 82
Notarij prædicti possunt recipere salarium ab inquisitis. ibidem. §. 2. 82
Notarij possunt compelli ab inquisitore ad assignandum sibi processus quoscun-
que contra hæreticos, si quos habent. in verbo, inquisitor. §. 2. 2. 67
Notorium quid sit & quotuplex sit. in verbo, notorium. §. 1. 83
In notorijs non seruatur ordo iudiciorum. ibidem. §. 2. 83
In nocte non debet ferri sententia neque expediri aliquis actus iudicialis. in
verbo, nox. 84
Offendens fidem potest puniri. in verbo, offendens. §. 1. 84
Si aliquis offendat aliquem de familia inquisitoris, potest procedi contra eum
tanquam contra turbatorem officij. ibid. §. 2. 84
Officiales officij inquisitionis debent iurare coram episcopo & inquisitore quod
suum officium fideliter exercebunt. in verbo, officiales. 84
Opponentes se officio inquisitionis domini temporales, potestates, seu rectores
locorum, ipso facto sunt excommunicati. in verbo, præcipitur. §. fi. 91
Ordo iuris qui est substantia iudiciorum, si non seruatur, nihil agitur. in verbo,
ordo iuris. §. 1. 85
Quæ sint de substantia iudiciorum. ibidem. §. 2. 85
Si constat de crimine alicuius, & petit restitutionem propter ordinem iudicio-
rum non seruatum, non est audiendus. ibid. §. 3. 85
Pœnam pecuniariam non possunt imponere inquisitores pro crimine hæresis.
in verbo, pœna pecuniaria. §. 1. 86
Possunt tamen imponere talem pœnam defensoribus & fautoribus hæretico-
rum, & talis pecuniæ debet conuerti in aliquod opus pietatis. in eo. §. 86
Potest etiam imponi talis pœna pro ferentibus verba hæreticalia iocose vel
ex fatua simplicitate. ibid. §. 2. 87
Potest etiam imponi hæreticis non implentibus pœnitentiam eis iniunctam, si
bona seruata sunt. ibid. §. 3. 87
Aliam pœnam possunt imponere inquisitores. ibid. §. 4. 87
Si diuersæ pœnæ sint statuta, minor debet imponi, & si singulæ non sufficiunt,
tunc omnes sunt imponendæ. ibid. §. fi. 87
Pertinax quis dicatur. in verbo, pertinax. 86
Potestatibus præcipitur quatenus obediant inquisitoribus circa captionem &
custodiam

Custodiam hæreticorum. in verbo. præcipitur. §. 3. 91
Potestates debent iurare quòd inuolabiter obseruabunt & obseruari facient a subditis constitutiones cõtra hæreticos editas, & qui iurare noluerint sint priuatos officijs suis. in eodem verbo. præcipitur. in eodem. §. 91
Potestates tenentur sibi relictos, & condemnatos de hæresi statim recipere & indilate debita animaduersione punire. in eodem verbo. §. 4. 91
Potestates si se opponunt officio inquisitionis, aut ipsum directe vel indirecte impediunt, aut de ipso se intromittunt, ipso facto sunt excommunicati. ibi- dem. §. 5. 91
Practica optima procedendi in negotio inquisitionis summarie posita in ver- bo, practica. 88
Prædicatores fratrum Minorum & aliorum ordinum possunt compeSCI ab in- quisitoribus ne prædicent. in verbo, prædicatores. 92
Præcipitur fratribus ordinis prædicatorum & omnibus alijs religiosis quibus- cumque, ac omnibus clericis sæcularibus, qui in sæculo fuerunt notarij, qua- tenus teneantur ad scribendum ea quæ pertinent ad officium inquisitionis, cum fuerint requisiti ab inquisitoribus. in verbo, præcipitur. §. 1. 90
Si autem prædicti non exercuerunt ipsum officium in sæculo, non tenentur præ- dicta scribere. in eod. §. 90
Præcipitur inquisitoribus sub pœna excommunicationis lata sententiã, ne omit- tant procedere aliquo respectu contra iustitiam & contra conscientiam ubi fuerit procedendum. ibidem. §. 2. 90
Præcipitur dominis temporalibus, potestatibus & rectoribus ciuitatum & lo- corum, quòd obediant inquisitoribus circa captionem & custodiam hæreti- corum. ibidem. §. 3. 90
Præcipitur prædictis potestatibus & rectoribus, & sibi relictos condemnatos de hæresi recipiant statim & indilate puniant. ibidem. §. 4. 91
Præcipitur etiam prædictis dominis temporalibus, potestatibus & rectoribus ne se intromittant de officio inquisitionis, neque ei se opponant aut impediunt aliter ipso facto sunt excommunicati. ibidem. §. fi. 91
Præsidentes regimini alicuius regni vel loci, licet sint excommunicati, possunt iustitiam exequi si requisiti fuerint per inquisitores. in verbo, præsidentes. pag. 92
Præsumptio seu indicium diuersimode sumitur. in verbo, præsumptio. §. 1. 93
Præsumptionum differentia. ibidem. §. 2. 93
Vna præsumptio præponderat alteri. ibidem. §. 3. 93
Præsumptio quando sufficiat ad sententiam vel ad torturam. ibidem. §. 4. 93
Præsumptio est suspicio causata in animo iudicis ex varijs coniecturis seu in- dicijs. ibidem. §. 5. 93
Vltra præstatas præsumptiones reperitur etiam alia differentia præsumptio- num. ibidem. §. 6. 94

Præsu-

Præsimitur in dubio pro hæresi. ibidem. §. 7. 94
Leuia signa sufficiunt ad præsumendum aliquem hæreticum. ibidem. §. 8. 94
Probatio habet suos gradus. in verbo, probatio. §. 1. 95
Probatio plusquam semiplena quid sit. ibid. §. 2. 95
Probaturs quis hæreticus ex leui causa. ibid. §. 3. 95
Probaturs quis hæreticus, qui ex leui argumento detegitur. deniare a catholica fide. ibidem. §. 4. 95
Procedere simpliciter & de plano & absque aduocatorum & iudiciorum stre- pitu, quomodo intelligatur. in verbo procedere. §. 1. 97
Procedere summarie quid sit. ibidem. §. 2. 97
Procedi potest contra aliquem in crimine hæresis, quando subest infamia. ibi- dem. §. 3. 97
Processus inquisitoris non potest impedi per processum ordinarij. ibidem. §. 4. pag. 97
Processus non vitatur si nomina testium non publicentur, et eorum copia non tradatur. ibidem. §. 5. 97
Processus valet licet nõ sit seruata forma quæ debebat seruari. in procedendo. ibidem. §. 6. 97
Procedi quomodo potest contra absentes. ibidem. §. 7. 97
Procedendi contra absentem, & eum conuincendi, datur singularissimus mo- dus. ibidem. §. 10. 98
Procurator in causa criminali non debet admitti, & multominus in causa he- resis. in verbo, procurator. 99
Purgatio canonica cui & quando sit indicenda. in verbo purgatio. §. 1. 100
Suspicio sola apud iudicem sufficit ad indicendum purgationem in eodem. §. in fine. 100
Numerus compurgatorum adhibendus est maior in maiori, & minor in mino- ri purgando. ibidem. §. 2. 100
Si in numero compurgatorum dando nimis excederetur, posset appellari. in eo- dem §. in fi. 101
Numerus compurgatorum est arbitrarius arbitrio iudicis. ibidem. §. 3. 101
In compurgatoribus plura requiruntur, & quæ sint illa. ibidem. §. 4. 101
Qualis sit sententia per quam indicitur purgatio canonica. ibidem. §. 5. 101
Qui negligit se purgare, potest excommunicari donec se purgauerit. ibidem. §. 6. pag. 101
Deficiens in purgatione canonica, debet puniri perinde ac si fuisset vere conui- ctus. ibidem. §. 7. 102
Si non reperiantur tot compurgatores quot determinauit inquisitor, an ille hæ- beatur pro conuicto. ibidem. §. 8. 102
Si pauper est aut extraneus, si non possunt haberi viri, tunc possunt adhibe- ri femina. ibid. eod. §. 102

c An

<i>An deficiens in purgatione debeat tradi curiæ seculari. ibidem. §. 9</i>	102
<i>Si quis alias incidisset in hæresim, & postea alia vice defecisset in purgatione canonica, debet haberi pro relapso. in eod. §. in fine.</i>	103
<i>Purgatio recepta ab ordinario pendente causa coram delegato Papæ non tenet. ibidem. §. 10.</i>	103
<i>Purgatio potest indici absque eo, quod statuatur terminus accusare volentibus, vel quod præmittatur inquisitio super veritate criminis. ibidem. §. 11.</i>	103
<i>Legitime purgatus debet absolui & denunciari vir boni testimonij, nec potest amplius procedi contra eum vigore indiciorum præcedentium. ibidem. §. 12.</i>	103
<i>Si autem infamia oriatur de nouo per alia indicia superuenientia, tunc oportet iterum purgari. in eodem §.</i>	103
<i>Privare beneficijs & officijs publicis possunt inquisitores omnes hæreticos & eorum defensores. in verbo, inquisitor. §. 19.</i>	66
<i>Rectores civitatis & locorum teneantur obedire inquisitoribus, & sibi relictos condemnatos de hæresi indilate punire, nec tamen possunt se intromittere de crimine hæresis. in verbo, præcipitur. §. 3. 4. & 5.</i>	91
<i>Recusatio inquisitoris fere nunquam contingit. in verbo recusatio. §. 1. in principio.</i>	104
<i>Inquisitor non tenetur eam admittere, si causa recusationis est frustratoria evidenter. in eodem §.</i>	104
<i>Que autem sit causa legitima. ibidem. §. 2.</i>	104
<i>Recusationis exceptio est proponenda in principio & ante litem contestatam. ibidem. §. 3.</i>	104
<i>An processus initus per iudicem recusatum citra appellationem teneat. ibidem. §. 4.</i>	104
<i>Recusatio iudicis & appellatio æquiparantur. ibidem. §. fi.</i>	105
<i>Redire volens ad gratiam & ad fidem quid debeat facere. in verbo, redire. §. 1.</i>	105
<i>Quis dicatur sponte redire. ibidem. §. 2.</i>	105
<i>Redeunti hæretico ad fidem, que requirantur ad hoc, vt ei dimittatur pena mortis. ibidem. §. 3.</i>	107
<i>Redire incontinenti qualiter intelligatur. ibidem. §. 4.</i>	107
<i>Quomodo respondeatur ad dictum Panormite, quod hæretici possunt redire ad fidem, & euadere penam mortis etiam post sententiam. ibidem. §. 5.</i>	107
<i>pag.</i>	107
<i>Relinquitur arbitrio inquisitorum recipere redire volentes ante sententiam. ibidem. §. fi.</i>	107
<i>Relapsus quis dicatur. in verbo, relapsus. §. 1.</i>	108
<i>Relapsus etiam dicitur post abiurationem hæresis fauorem impedit hæreticis, vel</i>	

<i>vel eos receptat. ibidem. §. 2.</i>	109
<i>Relapsus præsumitur ille, qui reuersus ad fidem incidit in manifestum peccatum. ibidem. §. 3.</i>	109
<i>Relapsus non proprie sed quadam iuris fictione quis dicatur. ibidem. §. 4.</i>	109
<i>Si suspicio ante abiurationem fuit leuis, non debet puniri vt relapsus. ibidem. §. 5.</i>	109
<i>Est tamen grauius puniendus. in eodem §.</i>	109
<i>Relapsus quadam iuris fictione qua pena sit puniendus. ibidem. §. 6.</i>	109
<i>Pro relapso ille debet tradi curiæ seculari, qui prius incidit in aliquam hæresim, & postea ex defectu purgationis canonica habetur pro conuicto. ibidem. §. fi.</i>	110
<i>Religiosi qui fuerunt in seculo notarii, tenentur obedire inquisitoribus ad scribendum ea quæ pertinent ad officium inquisitionis. in verbo, præcipitur. §. 1.</i>	90
<i>pag.</i>	90
<i>Remotio appellationis quid operatur. in verbo, appellatio. §. 3. & 4.</i>	4
<i>Sacerdos celebrans & non consecrans corpus & sanguinem Christi nõ propter hoc sapit hæresim. in verbo, sacerdos in prin.</i>	111
<i>Potest tamen examinari quomodo sentit de sacramento altaris. in eodem §. in fine.</i>	111
<i>Sacramentis abuti quando sapit hæresim. in verbo, sacramentis.</i>	112
<i>Seçta strigiarum insurrexit & quid sit, & quid faciant illi qui sunt de illa secta. in verbo, secta. §. 1.</i>	112. & 141
<i>Illi qui sunt de illa secta vadunt corporaliter & in proprijs sensibus vigilantes ad congregationem seu ludum quem faciunt. ibidem. §. 2.</i>	142
<i>Et veraciter & non phantastice, neque illusorie abnegant fidem, suppeditant crucem & sacratissimum corpus Christi, & adorant diabolum. in eodem §.</i>	142
<i>pag.</i>	142
<i>Diabolus se coaptat ad omnimodam strigiarum seu strigiorum delectationem. in eodem §.</i>	142
<i>Probatur per plura argumenta, q̄ tales personæ corporaliter & realiter & non phantastice neque in somnijs vadunt ad ipsum ludum. ibid. §. 3.</i>	142
<i>Vnum mirabile argumentum inter alia contigit in Mendrisio oppido Comensi. in eodem §.</i>	142
<i>Quidam affirmare satagunt q̄ talia phantastice & in somnijs ac illusorie fiant propter textum, c. Episcopi. 26. q. 5. ibidem. §. 4.</i>	145
<i>Verba illius canonis non militant neque obstant quin inquisitores possint procedere contra prædictam sectam. in eodem §.</i>	145
<i>Prædicta secta pululare cepit a centum quinquaginta annis citra. in eodem §. circa finem.</i>	145
<i>Sensus illius c. Episcopi non negat quin tales personæ possint vere & realiter peccare, & corporaliter ire ad prædictum ludum, aut quin possint deferri</i>	

corporaliter à diabolo. *ibidem* §. 5. 145
 Possibile est quod interdum prædicta somniando & phantasiando contingant. *ibidem* §. 6. 146
 Possibile est etiam, diabolo procurante, & phantasiam immutante, ut videatur ipsi strigijs, quod ea faciant quæ alijs realiter & vigilando fecerunt. in eodem §.
 Demones interdum assumunt personas aliquarum personarum, ut videantur ab alijs in ipso ludo corporaliter adesse. in eodem §. in f.
 De hoc datur exemplum in legenda beati Germani. *ibidem*.
 Nullam creaturam dicimus posse in aliam speciem transformari nisi a solo creatore *ibidem* §. 7. 146
 Neque dicimus aliquid diuinitatis extra unum Deum esse, neque quod ea quæ sunt in solo spiritu fiant in corpore. in eodem §.
 Sicut socij Ulyssis videbantur versi in bestias, & quidam alij videbantur versi in iumenta onera portare, quæ fiebant arte demonum, ita interdum arte demonis aliqua strigia videtur transmutata in gattam vel in aliam speciem. in eod. §. in fine.
 Plura possunt contingere strigijs illusorie arte demonum, quæ non sunt vera. *ibidem* §. 8. 147
 Dato sed non concesso, quod tales personæ abnegauerint fidem in somnijs & non realiter, tamen ex quo postea quando fiunt vigilantes se credunt id fecisse & habent id ratum & firmum, sunt veræ hæreticæ, & inquisitor potest eas punire. *ibidem* §. 9. 147
 Unde tales personæ dicuntur vere hæreticæ & apostatæ, non quia prædicta contingant eis in somnijs, sed quia vigilantes postea credunt ea esse vera, in eo. §. pag. 147
 Verba illius c. episcopi isto modo intelliguntur, & ad hunc sensum optime applicantur. in eodem §. 148
 Optime concluditur ex verbis illius cap. episcopi. & huiusmodi strigiæ sint vera apostatæ, idololatræ, & hæreticæ. *ibidem* §. 10. 148
 Illud cap. episcopi. nullo modo militat contra inquisitores, neque obstat, quin strigiæ veraciter dicantur apostatæ, hæreticæ, & idololatræ, & quin veraciter abneget sanctam fidem. *ibidem* §. 11. 149
 Concluditur quoad inquisitores pertinet procedere contra has strigas sicut contra alios hæreticos. *ibidem* §. 12. 150
 Deteguntur hæ strigiæ per confessiones & inculpationes aliarum strigiarum. *ibidem* §. 13. 150
 Adverteat tamen inquisitor ne de facili faciat detineri aliquam personam propter tales inculpationes tantum, sed habeat alia indicia. in eodem §. 151
 Deteguntur etiam hæ strigiæ per coniecturas & per præsumptiones. *ibidem* §. 14. 151

Tales

Tales præsumptiones & tales coniecturæ sunt aut fascinationes puerorum, vel maleficia causantia infirmitates & alia nocumenta, aut medicationes talium infirmitatum vel nocumentorum. in eodem §.
 Quomodo per tales strigias fiant fascinationes puerorum. in eod. §.
 Quod vere fiant maleficia per has strigias circa actus matrimoniales, & qualiter fiant, & qualiter ipsos actus impediunt istæ strigiæ. in eod. §.
 Quomodo istæ strigiæ inferant personis viriusque sexus diuersas infirmitates maleficijs suis. in eodem §.
 Sic & iumenta per talia maleficia infirmantur, moriuntur, aut lacte priuantur. in eodem §.
 Qualiter possit cognosci aliquam infirmitatem esse causatam per maleficia, seu aliquam personam esse maleficiatam. in eodem §.
 Quomodo etiam possunt strigiæ procurare grandines vel alias aeris intempéries ad destruendum terræ & arborum fructus. in eodem §.
 Quando post minas talium personarum sequitur effectus, præsumptio est magna quod talis persona minans sit strigia. in eod. §. circa finem.
 Sententia in crimine hæresis an sit ferenda. in verbo sententia. §. 1. 113
 Sententia debet ferri in die & non in nocte, si tamen pars præsens est & non excipit, tenet sententia lata in nocte. *ibidem* §. 2. 113
 Idem dicendum est de interlocutoria & de omnibus actibus expediendis iudice sedente pro tribunali. *ibidem* §. 3. 113
 Quando dicatur aliquid fieri de die. *ibidem* §. 4. 113
 Sententia lata per inquisitorem debet statim per iudicem sæcularem executioni mandari. *ibidem* §. 5. 114
 Sententia corporis afflictiua non potest iure communi retractari post lapsum decem dierum. *ibidem* §. 6. 114
 Sententia pœnitentiæ impositiua quomodo debet formari. *ibidem* §. 7. 114
 Forma sententiæ priuatorig. *ibidem* §. 8. 114
 Sententia debet proferri iudice sedente, & potest inquisitor eam facere legi. *ibidem* §. 9. 114
 Neceste est citari eum contra quem est ferenda sententia. *ibidem* §. 10. 115
 Nec valet si citetur ad audiendam voluntatem, seu intentionem iudicis, sed specificetur ad audiendum sententiam. in eodem §.
 Sententia non est ferenda contra existentem in carceribus, sed debet citari & duci ante tribunal. *ibidem* §. 11. 115
 Socius criminis admittitur in testem in crimine hæresis. in verbo, testes. §. 17. pag. 123. & in verbo, tortura. §. 29. 130
 Sortilegia quando sapiant hæresim manifeste, & quando potest inquisitor ea punire. in verbo, sortilegia. §. 1. 116
 Sortilegorum pœna quæ sit. *ibidem* §. 2. 116
 Statutum ciuitatis, vel loci impediens officium inquisitionis, ne in eo libere

c 3 valeat

valeat procedi, ipso facto est nullum, & possunt cogi rectores ad ipsum re-
 uocandum. in verbo. Statutum. 117
 Suspicio de hæresi per quæ indicatur. in verbo, suspicio. §. 1. 118
 Suspicio sola facit, quod procedatur ad inquirendum contra aliquem. ibidem.
 §. 2. 118
 Ad suspensionem contra aliquem inducimur ex leui argumento. in eodem §. 118
 Suspicionum differentia. ibidem. §. 3. 118
 Suspectus probabilis inducit præsumptionem. ibidem. §. 4. 118
 Suspectus est de hæresi, & potest procedi contra eum qui persistit malitiose in
 excommunicatione per biennium. ibidem. §. 5. 118
 Si autem fuit excommunicatus ob causam hæresis, tunc post lapsum anni ha-
 betur pro conuicto. ibidem. §. 6. 118
 Summarie quid sit, & si causa principalis est summaria, eius articuli sunt sum-
 marij. in verbo, summarie. 117
 Taciturnitas pro confessione habetur. in verbo, taciturnitas 119
 Testes si se subtrahunt sunt cogendi. in verbo, testes. §. 1. 120
 Testis si confuse deponit, iterum interrogetur. ibidem. §. 2. 120
 Inquiri debet de inimicitia testium. in eod. §. 120
 Propter quas inimicitias quis sit repellendus a testimonio. ibidem. §. 3. 120
 Hoc præcipue relinquitur arbitrio iudicis. in eodem §. 120
 Quæ dicantur inimicitia graues seu capitales. in eod. §. 120
 Testis qui inuitus testimonium perhibet, non potest repelli tamquam inimicus
 in illa causa. ibidem. §. 4. 120
 An sit credendum testi dicenti se inimicum illius contra quem interrogatur. ibi-
 dem §. 5. 121
 Testibus quanta fides sit adhibenda, iudex magis scire potest. ibidem. §. 6.
 pag. 121
 Testium examinationi in crimine hæresis debent interesse si fieri potest, duæ re-
 ligiosæ personæ. ibidem. §. 7. 121
 Non intelligit strictè de illis, qui religionis habitum susceperunt. in eodem §.
 pag. 121
 Testium dicta possunt scribi per duos idoneos viros deficiente notario. in eo-
 dem §. 121
 Testis examinatur an credat quæ deponit. ibidem. §. 8. 121
 Testis examinatur si cognoscit personam contra quam deponit. ibidem. §. 9.
 pag. 121
 Debet etiam examinari de alijs circumstantijs. in eod. §. 121
 Examinari debet etiam de causa scientiæ, quam si non reddiderit, non valebit
 eius dictum. ibidem. §. 10. 122
 Quæ sit sufficiens causa scientiæ. ibid. §. 11 122
 Testis dicens vnum extra iudicium, non valet dicere contrarium in iudicio,
 sed

sed statur priori dicto, nisi præsumatur hoc in fraudem fecisse. ibidem. §. 12.
 pag. 122
 Testis deponens aliquid contra se habetur pro confesso. ibidem. §. 13. 122
 Minor xxv. annis potest examinari ex mero iudicis officio, & faciet indicium
 ad torturam. ibidem. §. 14. 122
 Mulier potest esse testis in criminalibus. ibidem. §. 15. 123
 Testis potest induci per iudicem ex mero suo officio contra reum vt condemne-
 tur. ibidem. §. 16. 123
 Infames, excommunicati, & complices, admittuntur ad testificandum in cri-
 mine hæresis, immo omnes indifferenter quantumcunque criminosi. ibidem
 §. 17. & 18. 123
 An meretrix admittatur. in eodem §. 18. in fi. 123
 Testes quomodo sint testes licet videantur singulares. ibidem. §. 19. in fine. 123
 Tortura non potest dari ab ordinario sine inquisitore, vel è conuerso, si sui
 ad inuicem copiam habere valeant infra octo dies. in verbo, tortura. §. 1.
 pag. 124
 Hoc tempus octo dierum incipit a tempore factæ requisitionis. §. eodem. 124
 Si inquisitor non potest habere copiam ordinarij vel è conuerso, vt quia est in
 remotis, alter solus procedere poterit. ibidem. §. 2. 124
 Quomodo intelligatur in remotis. in eodem §. 124
 Si episcopus multum distat, nec est ibi aliquis officialis a quo possit haberi talis
 licentia, tunc sufficit requisitio facta ad locum habitationis. in eodem §. in
 fine. 124
 Si ordinarius infra dictos octo dies non venerit, tunc inquisitor solus procedet
 ad torturam. ibidem. §. 3. 125
 Si ordinarius & inquisitor discordant, quia vnus dicit torquendum, alter non,
 quid faciendum. ibidem. §. 4. 125
 Si ordinarius non vult consentire torturæ nisi videat processum & indicia, an
 inquisitor teneatur ei communicare. ibidem. §. 5. 125
 In requirendo ordinarium sufficit vna requisitio, quæ fiet per nuntium vel per
 epistolam. ibidem. §. 6. 126
 Et non est necesse in tali requisitione exprimi terminum octo dierum. ibidem.
 §. 7. 126
 Delegatus ordinarij in crimine hæresis nõ potest subdelegare alteri vices suas,
 sed potest consentire quod inquisitor procedat. ibidem. §. 8. 126
 Ante & etiam post talem requisitionem ordinarius potest committere inquisi-
 tori vices suas, sed elapsis ipsis octo diebus non est necesse quod committat,
 quia tunc inquisitor poterit per se procedere. ibidem. §. 9. 126
 Si inquisitor sine ordinario, vel è conuerso procederet ad torturam vel ad sen-
 tentiam contra eos, contra quos procedit, totum esset irritum. ibidem. §.
 10. pag. 126

Tortura debet esse moderata, & debet respici qualitatē personae, an sit fortis
in resistendo. *ibidem*. §. 11. 127

Et debet seruari tortus incolumis innocentiae, vel supplicio. *in eodem* §. 127

Iudex non sit facilis ad torturam si alia via leuiori potest veritas inueniri. *ibi
dem*. §. 12. 127

Et debet incipere a magis suspecto vel magis debili, & moderamen torture est
arbitrarium. *ibidem*. §. 13. 127

Si tortus dicat in tormentis, si starem per decem annos nihil dicam, non debet
propterea dimitti. *in cod.* §. *in fi.*

In occultis criminibus iudex debet esse facilior ad tormenta. *ibidem*. §. 14. 127

In his quae fiunt in secreto, procedimus ex coniecturis & praesumptionibus. *in
eodem* §.

Tortura non potest dari nisi praecedant debita indicia, & nisi veritas non possit
aliter haberi. *ibidem*. §. 15. 128

Quae indicia sufficiant non potest dari certa doctrina, sed relinquitur arbitrio
boni iudicis. *ibidem*. §. 16. 128

Et utrum vnum indicium sufficiat, vel plura requirantur, residet in pectore iu-
dicis. *in eodem* §.

De indicatijs ad torturam vide *ibidem*. §. 17. 128

Plura etiam alia de indicatijs ad torturam habentur *ibidem*. §. 18. 19. 20. 21.
& 22. 128. & 129

Quanta suspicio requiratur ad torturam inferendam, iudex ex suo bono & aequo
iudicio arbitrabitur. *ibidem*. §. 23. 129

Promittens aliquid alteri ne eum accuset de morte patris, potest poni ad tortu-
ram. *ibidem*. §. 24. 129

Vehemens infamia siue aliud indicium sufficit ad torturam. *in eodem* §.

Loquens pauide trepidando & variando coram iudice dum examinatur, po-
test torqueri. *ibidem*. §. 25. 129

Scribatur in actis, quod loquebatur trepidando, & balbutiendo, ac varian-
do, & scribantur istae variationes ac diuersitates responsonum suarum. *in
eodem* §.

Si quis minatus fuerit alicui de percutiendo eum, & demum fuerit percussus,
& nesciatur a quo, ille qui minatus est, potest poni ad torturam. *ibidem*. §.
26. pag. 130

Et hoc praecipue quando minator est homo mala conditionis. *in eodem* §. *in fi.*
pag. 130

Ideo iudex discretus caute proficiat iuxta loca, tempora, & personas. *ibid.*
§. 27. 130

Iudex debet esse valde prudens & subtilis inuestigator pro inquirenda verita-
te. *ibidem*. §. 28. 130

Debet etiam interrogare de remotis circumstantijs, fingendo se velle facere
quod

quod tamen non vult, vt videat quem actum facit reus qui examinatur. *in
eodem* §.

Inculpatio socij est indicium sufficiens ad torturam. *ibidem*. §. 29. 130

In crimine haereticis possunt interrogari socij. *in eod.* §. *in fi.*

In tribus casibus potest quis sine indicatijs torqueri. *ibidem*. §. 30. 130

Clericus potest torqueri. *ibidem*. §. 31. 130

In crimine haereticis possunt torqueri, doctor, miles, & alij qui sunt in alijs crimi-
nibus exceptuati. *ibidem*. §. 32. 131

Minor quattuordecim annis non potest torqueri. *ibidem*. §. 33. 131

Licet senes decrepiti non sint torquendi, possunt tamen torqueri in crimine he-
reticis. *ibidem*. §. 34. 131

Torqueri non debet mulier pregnans, & quid sit faciendum quando aliqua di-
cit se esse pregnantem. *ibidem*. §. 35. 131

Tortura semel habita non debet reiterari nisi noua superueniant indicia. *ibi-
dem*. §. 36. 132

Intellige quando quis fuit sufficienter tortus secundum indicia. *in eodem* §. *in
fine.*

Quae dicantur noua indicia. *ibidem*, §. 37. 132

Quomodo indiciatus possit videri an sit sufficienter tortus. *ibidem*. §. 38. 132

Debet incipi a leui torture, deinde desistere, & protestari debet iudex, quod in-
tendit supersedere in torture ex certis iustis causis, & repetere ipsam, si
& quotiens fuerit opportunum. *in eodem* §.

Iudex debet facere quiescere torquendum deinde repetatur torture. *in eodem*
§. *in fine.*

Quando aliquis his vel ter est tortus & nihil consistetur, debent haberi indicia
pro purgatis. *ibidem*. §. 39. 132

Limita nisi post torture remaneat infamia vel suspicio, quia tunc debet indi-
ci ei purgatio canonica. *in verbo*, practica. 88

Iudex faciat apparere in actis torture habitam fuisse cum moderamine, se-
cundum quod indicia demonstrabant. *in verbo*, torture. §. 40. 133

Iudex non debet interrogare reum in specie, an fecerit hoc vel illud, sed est in-
terrogandus in genere, vt puta, quid fecit, vel quale delictum commisit, ne
videatur reus vt instructus respondere. *ibidem*. §. 41. 133

Dicens vnum uno sero in torture, & aliud alio sero dicens, potest secure iterum
torqueri. *ibidem*. §. 42. 133

Iudex non parcat calamo, sed faciat omnia quae dicit reus, etiam istas varieta-
tes, scribi in actis. *in eodem* §.

Confessio facta in tormentis non valet, sed debet ad banchum postea ratifica-
ri. *ibidem*. §. 43. 133

Tortus debet quiescere per vnam diem naturalem post torture antequam
ratificet. *in eodem* §.

Vel erit in arbitrio iudicis facere ratificare eo tempore quo verisimiliter cessaverit metus tormentorum. in eodem §. 133

Licet index examinans extra locum torture minetur reo inferri torturam, & reus confiteatur, non propter hoc dicitur confessio facta metu tormentorum. ibidem §. 44. 133

Levis tortura non est tortura. ibidem §. 45. 133

Corda subtilis dummodo sit fortis, est magis apta ad torturam quam grossa. in eodem §.

Ratificatio dictorum in tormentis perseverata & iurata excludit omnem exceptionem. ibidem §. 46. 134

Erit arbitrio iudicis quomodo & quando verisimiliter cesset metus tormentorum. in eodem §.

Nam satis est, quod post tormenta reducatur ad locum publici iudicij & ibi confiteatur, dummodo non incontinenti post tormenta reducatur. in eodem §.

Et sola suspicio torture non est attendenda, quia aliis nunquam valeret ratificatio. in eodem §.

Aliqui tormenta contemnunt, & alij impatientes potius mentiuntur, quod bene debet inspicere. in eodem §.

Si quis cum iuramento confessus est delictum, si postea negat, debet repeti in eum tortura. in eod. §.

Confessio facta in tormentis non precedentibus iudicij etiam si postea reus eam ratificavit, non valet ad condemnandum. ibid. §. 47. 134

Secus si sponte & sine tortura confessus fuisset, quia tunc valet. in eodem §.

Nam ex tali confessione spontanea, etiam non precedentibus iudicij, potest damnari. in eodem §.

Si quis confessus est in tormentis, & postea negat, debet iterum torqueri. ibid. §. 48. 134

ponitur bona practica contra confitentem & postea negantem. in eodem §.

Si primo tortus dicit unum, & secundo tortus dicit contrarium, debet tertio torqueri. ibidem §. 49. 135

Reus semel confessus in tormentis, sine novis iudicij poterit iterum torqueri. ibidem §. 50. 135

Qui primo confessus fuit & postea vult reuocare confessionem, debet probare contrarium. in eod. §.

Si non probat, cogitur perseverare in prima confessione per repetitionem tormentorum. in eodem §.

Non est opus in crimine heresis, & de novo recipiantur probationes recepta in generali inquisitione, prout dixit Bartolus. ibid. §. 51. 135

Nam illud dictum Bartoli procedit quando iudex procedit ad accusationem alterius, & non ex officio suo, & quando pars debet citare ad videndum iurare

iurare testes, quod in crimine heresis non contingit. in eodem §.

Tradere copiam indiciorum non tenetur inquisitor reo contra quem procedit in crimine heresis. in verbo, tradere. 136

Verba hereticalia proferens iocose aut per lubricum linguæ, poterit puniri arbitrio inquisitoris. in verbo, verba hereticalia. §. 1. 137

Impositio talis penitentia debet attendi secundum qualitatem personæ, loci, astantium, & scandali. ibidem §. 2. 137

Dicentes vel tenentes aliquid contra fidem, vel contra determinationem ecclesie, debent puniri ut heretici. ibidem §. 3. 137

Et hoc nisi sint parati corrigi veritate patefacta. in eodem §.

Et possunt se corrigere antequam sint coram inquisitore, etiam si postea sponte volunt corrigi. ibidem §. 4. 137

Sed si negant & se conuinci patientur, censentur pertinaces. in eod. §.

Non tamen habebuntur pro relapsis. in eodem §.

Vicarius generalis episcopi non habet potestatem procedendi super crimine heresis, nisi habeat speciale mandatum, in verbo, vicarius. §. 1. 138

Si in hoc crimine appellabitur a vicario habente speciale mandatum, appellabitur ad delegantem episcopum. in eodem §.

Si episcopus instituens vicarium generalem, expressit in mandato aliquid de his quæ requirunt speciale mandatum, sequuta clausula generali, videlicet, & omnia alia quæ nos possumus, etiam si mandatum exigent speciale. talis vicarius poterit procedere in crimine heresis, & alia facere in dicto crimine quæ potest episcopus. ibidem §. 2. 138

Delegatus episcopi super crimine heresis non potest subdelegare vices suas alteri quam inquisitori. ibidem §. 3. 138

Potest tamen consentire quod inquisitor solas procedat. in eodem §. 138

Series chartarum.

{ABCDEFGHIJKLMNQRSTVXYZ,abc}

Omnes sunt Quaterniones c Sexternio.

R O M Æ,

Excudebat Vincentius Accoltus.

M. D. LXXIIII.

